

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Кафедра педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Харківська гуманітарно-педагогічна академія
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

СУЧАСНА ПОЧАТКОВА ОСВІТА: ПОГЛЯДИ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

*Матеріали I Всеукраїнської
науково-практичної інтернет-конференції*

30 травня 2024 року

Ніжин – 2024

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Кафедра педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Харківська гуманітарно-педагогічна академія
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

СУЧАСНА ПОЧАТКОВА ОСВІТА: ПОГЛЯДИ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

*Матеріали I Всеукраїнської
науково-практичної інтернет-конференції*

30 травня 2024 року

Ніжин – 2024

УДК 378(082)

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол № 14 від 30.05.2024 р.

Редакційна колегія:

Білоусова Н. В. – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;
Філоненко О. С. – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Сучасна початкова освіта: погляди молодих дослідників: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. м. Ніжин, 30 травня 2024 року / за заг. ред. Білоусова Н. В., Філоненко О. С. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. – 238 с.

У збірнику матеріалів конференції друкуються тези наукового характеру та дискусійні публікації з професійної тематики, у яких відображені результати роздумів, міркувань, наукових пошуків вітчизняних та зарубіжних здобувачів різного рівня вищої освіти, керівників та вчителів закладів освіти, присвячені дослідженню актуальних проблем розвитку початкової освіти.

Збірник видано в авторській редакції мовою оригіналу. За точність викладеного матеріалу, достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на джерела та інших відомостей відповідають автори публікацій.

УДК 378(082)

© Н. В. Білоусова,
О. С. Філоненко, укладання, 2024
© НДУ ім. М. Гоголя, 2024

ЗМІСТ

Александрова Н. О. Розвиток творчості учнів 3 класу на уроках мистецтва	10
Безкоровайна К. В. Умови реалізації компетентнісного підходу в початковій школі.....	13
Бережна А. В. Стратегії та методи формування національно-патріотичного виховання вчителів початкових класів: від теорії до практики.....	15
Бондарєва А. М. Євроінтеграція початкових шкіл: крок у сучасне навчання та виховання в Україні	17
Боченкова С. В. Методичний супровід з організації уроків для учнів початкових класів.....	20
Біхуненко Х. В. Формування у молодших школярів навичок поведження з вибухонебезпечними предметами.....	22
Вакула В. Ю. Педагогічні умови продукування дружньої атмосфери для молодших школярів з особливими освітніми потребами у класному колективі	24
Вакуленко А. О. Формування ціннісних орієнтацій у молодших школярів.....	26
Ведмідь В. Р. Емпіричне дослідження психологічних особливостей емоційного інтелекту майбутніх учителів	28
Вересовська Л. В. Впровадження технології Lego на уроках «Я досліджую світ» в 1-2 класах як наукова проблема	32
Вільхова І. С. Використання цифрових ресурсів та платформ для підвищення рівня володіння англійською мовою.....	33
Волошина А. Емоційний інтелект молодших школярів на уроках української мови та читання.....	37

Галушка А. Г. Використання інтерактивних елементів у віртуальних освітніх екскурсіях для молодших школярів	41
Гнілуша А. Ю. Формування громадянської компетентності в учнів початкових класів.....	43
Гостар І. С. Роль країн ЄС у модернізації та становленні початкової освіти в Україні.....	47
Грицак П. О. Правове виховання здобувачів початкової освіти: засоби реалізації	50
Даніленко І. І. Формування творчої активності молодших школярів засобами інтерактивних технологій.....	53
Дегтяр О. В. Категорія «мистецькі знання» як педагогічна проблема	56
Демченко Т. Є. Теоретичні основи використання ігрових технологій в початковій школі.....	58
Єрофєєва Т. О. Педагогічні умови управління системою виховної роботи в закладах загальної середньої освіти	61
Зайкова Ж. О. Конструктор Lego як допоміжний інструмент в процесі навчання та виховання учнів на уроках ЯДС	65
Звенігородська А. І. Організація мережевої проектно-дослідницької діяльності майбутніх вчителів початкових класів	67
Іванюк В. С. Ціннісні орієнтири сучасної української школи.....	69
Іщук О. О. Особливості формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації освітнього процесу в інклюзивному класі	71
Камінський Є. В. Формування життєвої стійкості в учнів початкових класів	74

Карпеко Є. В. Ключові цінності Нової української школи	77
Кісільова Н. С. Реалізація компетентнісного підходу в процесі професійного становлення майбутніх учителів початкової школи	79
Кіча А. А. Методична робота закладу загальної середньої освіти як об'єкт управління	82
Кілюшик А. Ю. Моніторинг забезпечення наступності в роботі вчителя початкової школи	84
Кириленко Ю. М. Особистісний імідж сучасного педагога	86
Клименко Д. С. Роль вчителя початкових класів у формуванні особистості учня	88
Ковальчук Ю. В. Ігрова діяльність як ефективний засіб взаємодії з молодшим школярем	91
Колій Д. О. Формування власної ідентичності молодших школярів під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	94
Коломоєць А. П. Особливості використання онлайн-сервісу LUMEN5 для реалізації завдань навчальної програми «Я досліджую світ» під час першого циклу навчання у початковій школі	96
Корбут К. К. Особливості моніторингу пізнавальних інтересів учнів початкової школи в умовах сучасного закладу освіти	98
Кошман А. І. Залучення дітей з особливими освітніми потребами до корекційної роботи на уроках «Я досліджую світ» як наукова проблема	100
Кравченко М. С. Організація безпечного освітнього середовища Нової української школи	102
Кривуш М. О. Екологічна компетентність особистості в умовах фундаменталізації освіти	104

Крих А. А. Особливості партнерської взаємодії закладу загальної середньої освіти та сім'ї у процесі формування медіабезпеки учнів початкових класів.....	107
Кузнєцова Ю. С. Використання можливостей нетрадиційного уроку у сучасній школі.....	111
Куц М. Є. Упровадження інноваційних комп'ютерних технологій у освітній процес Нової української школи	113
Куца А. Р. Сучасні виклики управління початковою школою в умовах дистанційного навчання.....	115
Кушнір К. О. Особливості патріотичного виховання молодших школярів у сучасній сім'ї та школі	117
Лебедєва-Шевченко І. В. Принципи формування інформаційно-технологічної культури молодших школярів.....	119
Литовко Л. О. Використання українського фольклору на уроках у початковій школі	121
Лук'яненко М. М. Функції управління системою фізкультурно-оздоровчої діяльності закладу загальної середньої освіти	124
Майстат М. М. Методи управління ризиками в закладах загальної середньої освіти.....	128
Марун А. М. Формування міжособистісного спілкування учнів молодшого шкільного віку в умовах інклюзивної освіти	131
Мархай О. О. Технологічний підхід у формуванні здорового способу життя молодших школярів.....	134
Мельникова Х. Формування читацької компетентності молодших школярів зсобами Лего-технологій.....	138

Мойса Г. В.

Організація навчально-дослідницької діяльності молодших школярів під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» 141

Негуморова Т. С.

Роль та значення підготовки майбутніх вчителів початкових класів до національно-патріотичного виховання здобувачів початкової освіти 143

Нікітенко В. В.

Процес використання ІКТ в професійній педагогічній діяльності 145

Нортенко Є. В.

Особистість учителя як найбільш значущий чинник розвитку особистості молодшого школяра 147

Охріменко В. А.

Особистість учителя початкових класів НУШ 150

Паніван О. М.

Формування діалогічної компетентності молодших школярів засобами українського фольклору 152

Пантелієнко А. О.

Формування мотивації до навчання в учнів початкової школи засобами нетрадиційних форм уроків 155

Петрук Т. О.

Дидактичні особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання на уроках курсу «Я досліджую світ» у початковій школі 157

Пікуль І. В.

Формування читацької компетентності здобувачів початкової освіти за допомогою технології вебквест 159

Пліско К. М.

Ігрові технології в початковій школі 162

Прокопенко-Дубова Д. Ю.

Шляхи реалізації компетентнісного підходу до навчання в НУШ 164

Прокопенко-Дубова Д. Ю.

Формування ключових компетентностей учнів в умовах Нової української школи 167

Проха А. Г. Освіта в Швейцарії (на прикладі приватної школи Le Rosey)	169
Резнік Д. С. Формування соціальної активності у здобувачів початкової ланки освіти	172
Ромащенко К. О. Роль вивчення педагогіки партнерства в НУШ у вихованні молодшого школяра .	173
Рубан Т. Ю. Виховання родинних цінностей у молодших школярів.....	175
Рудік М. Р. Педагогічні умови спілкування школи і сім'ї в умовах НУШ.....	177
Савчин Ю. Ю. Формування життєвої компетентності учня початкових класів.....	179
Самойленко В. М. Булінг як агресивна реакція учнів молодших класів та шляхи їх подолання.....	183
Самусь А. А. Основні тенденції розвитку сучасної початкової освіти у Польщі	185
Синецька О. М. Особливості формування національної самосвідомості майбутніх фахівців початкової освіти в процесі фахової підготовки	188
Синяк К. С. Ефективність упровадження інтерактивних методів навчання на уроках у початковій школі.....	189
Скорбач В. О. Особливості розвитку критичного мислення молодших школярів	191
Соломаха О. В. Формування пізнавальної активності молодших школярів засобами Lego технологій.....	193
Тінякова І. О. Управління початковою школою в умовах нових сучасних викликів	195
Токар І. С. Розвиток емоційного інтелекту учнів початкових класів	198

Топоровська Є. М. Педагогічні умови організації освітнього простору в інклюзивному класі початкової школи.....	201
Травицька А. С. Формування тьюторських компетентностей у майбутніх учителів початкових класів	203
Фіалко К. А. Формування критичного мислення здобувачів початкової освіти.....	205
Чайка В. В. Навчання письма учнів 1 класу як сучасна наукова проблема	208
Хитра В. О. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань Нової української школи	211
Шевчук В. В. Формування художньо-творчих здібностей в учнів початкової школи засобами мистецтва	213
Шиманська К. Р. Обґрунтування педагогічних умов формування мовленнєвої культури учнів початкової школи на уроках літературного читання	215
Шитік Ю. О. Співпраця фахівців та батьків дитини з особливими освітніми потребами	220
Шпак О. А. Підготовка майбутніх учителів до організації співпраці з батьками учнів у контексті реалізації ідей НУШ	223
Ющенко Н. Рівні, критерії та показники сформованості екологічної компетентності молодших школярів.....	225
Ge Yao Structure of innovative competence of the future head of an educational institution.....	229
Fu Chuang Cognitive component in the context of forming the legal competence of future heads of general secondary education institutions.....	233
Shan Xiu Development of information and digital competence of teachers in rural areas of China and Ukraine	235

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ УЧНІВ 3 КЛАСУ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

Александрова Н. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОПП Початкова освіта Київського столичного університету імені Бориса
Грінченка

Науковий керівник: **Шпіца Р. І.**, ст.викл. кафедри початкової освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Розвиток творчості – важливе завдання сучасної освіти в умовах реформування та впровадження концепції НУШ. Саме її розвиток сприяє всебічному розкриттю потенціалу дитини, дозволяє їй самореалізуватися не тільки на уроках художньо-естетичного циклу, але й у житті загалом. Саме на уроках мистецтва комплексно розвивається творчість школяра під час виконання різноманітних вправ та завдань, сприймання творів мистецтва, виконання творів пісенного репертуару, імпровізації на елементарних музичних інструментах, ознайомлення з мистецькими термінами, тощо. Це стимулює розумову діяльність, розвиває уяву, фантазію, когнітивні здібності здобувачів освіти; сприяє розкриттю талантів школярів, їх художньо-образного та критичного мислення, здатність генерувати оригінальні ідеї; сприяє самовираженню та самореалізації особистості, допомагає розкрити внутрішній потенціал та досягти успіху в майбутньому.

У довідкових джерелах поняття «творчість» розглядають з різних точок зору: як вищу форму активності людини, спрямовану на створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей, що відзначаються оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю; як процес створення нового продукту, що вимагає від людини здібностей, мотивації, уяви, фантазії; як цілеспрямований процес продуктивної діяльності людини, результатом якої є створення нових матеріальних чи духовних цінностей [1, с.43]; як важливий компонент освітнього процесу, що потребує цілеспрямованого розвитку за допомогою сучасних педагогічних методів і технологій. Поняття «творчість» не є новим, однак у зв'язку з реаліями сьогодення потребує уточнення. Творчість – вид продуктивної діяльності людини. Він передбачає наявність в учня певних складників – креативності, гнучкості мислення, розвиненої уяви, інтуїції, здібностей.

Продуктом творчості можуть бути наукові відкриття, винаходи, художні твори, оригінальні технології тощо. А на уроках мистецтва – це авторські малюнки школярів, створення оригінального ритмічного супроводу до пісні, виконання танцювальних рухів до запропонованої музичної композиції, створення за допомогою використання мобільних застосунків та музичних лабораторій власних мелодій, тощо.

Розвиток творчості безпосередньо залежить від мисленнєвих процесів здобувачів освіти (уяви, мислення, сприймання, пам'яті, уваги, тощо). Саме в період навчання в 1-4 класах, в учнів відбувається стрімкий розвиток довільності уваги, логічної пам'яті, словесно-логічного мислення. Відтак, зростають можливості для творчої уяви та активного мистецького сприймання. На ранніх етапах молодшого шкільного віку, зокрема в учнів 3 класу, переважає репродуктивна уява, коли діти відтворюють накопичені раніше уявлення про мистецтво. Але поступово, під впливом нових видів діяльності на уроках мистецтва та цілеспрямованого педагогічного впливу вчителя, відбувається інтенсивний розвиток творчої та художньо-образної уяви.

Розвиток творчої уяви молодших школярів сприяє формуванню у них креативного мислення, здатності бачити проблеми під новим кутом зору, генерувати нестандартні рішення. Водночас, обґрунтованість і реалістичність створених фантастичних образів забезпечує їх осмисленість та змістовну наповненість. Отже, процес розвитку уяви у дітей молодшого шкільного віку є поступовим рухом від репродуктивного відтворення до творчої переробки наявних уявлень шляхом їх комбінування, трансформації, логічного структурування в нові оригінальні образи, що відіграє ключову роль у становленні креативності та творчого мислення дитини.

Сприймання – це складний когнітивний процес, тісно пов'язаний з іншими пізнавальними процесами, такими як мислення, пам'ять, увага. Він передбачає аналіз та синтез отриманих вражень від творів мистецтва для їх осмислення та інтерпретації. Результатом мистецького сприймання є формування художніх образів. Відмінність цих образів від уяви та фантазії полягає в тому, що вони відтворюють реальність віддзеркалюють зовнішній світ школяра. Образ стає кінцевим результатом процесу сприймання.

Враховуючи вікові особливості учнів молодшого шкільного віку та змістове наповнення інтегрованих курсів з мистецтва (авт. Л.Масол, авт. Л.Кондратова, О.Калініченко, Л.Аристова) пропонуємо вправи для розвитку творчості здобувачів освіти 3 класу:

вправа	зміст
<p>«Подих осені» (тема «Розмаїття кольорів і мелодій»)</p>	<p>На основі своїх спостережень за кольором листя дерев, учням пропонується зробити добірку споріднених відтінків кольорів шляхом змішування фарби (гуаш). Опісля, вчитель просить відтворити градацію споріднених відтінків жовтого, помаранчевого, червоного. Використовуючи природний матеріал (листя дерев) та змішану палітру фарб, вчитель просить школярів створити відбитки на аркуші.</p>

вправа	зміст
	Матеріали: листя різних видів дерев, гуаш, пензлі, аркуші формату А4.
<p>«Кишеньковий дивозвір» (тема «Тварини у світі мистецтва»)</p>	<p>Вчитель пропонує кожному учневі намалювати на окремому аркуші власну фантастичну тварину. Можна запропонувати виконати це завдання із застосуванням прийому аглютинації. Опісля, учні вирізають її. На великому аркуші школярі розміщують своїх дивозвірів та домальовують навколо відповідне фантастичне середовище, в якому вони могли б існувати (виконання завдання в групах). Також можна ускладнити вправу і запропонувати здобувачам освіти скласти коротку розповідь про свого динозавра (вигадати ім'я, описати їх характер тварини, звички, надзвичайні здібності, тощо)</p> <p>Матеріали: аркуші формату А4, олівці, акварель або гуаш, пензлі, ножиці, клей-олівець; аркуші формату А2 для кожної групи.</p>
<p>«Дерево життя» (тема «Краса народного мистецтва»)</p>	<p>Учням пропонується створення колективної легенди за допомогою малюнків. Вони створюються учнями з перманентних маркерів на полотні з клейкої стрічки, зафіксованої на п'яльцях.</p> <p>Матеріали: для кожної групи учнів полотно з клейкої стрічки, зафіксованої на п'яльцях, перманентні маркери; для презентації – ліхтарик.</p>

Отже, окреслена проблема не вичерпує всіх аспектів і потребує подальшого вивчення. Виникає потреба у розширенні серії не тільки вправ, але і творчих завдань для розвитку творчості учнів молодшого шкільного віку. Це становить перспективи для подальшого вивчення.

Список використаних джерел:

1. Білоус О. В. Вікова психологія: навчальний посібник для студентів педагогічних університетів. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2015. 108 с.
2. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості : підручник. Київ : Міленіум, 2006. 346 с.
3. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України; Стандарт, Вимоги, План від 21.02.2018 № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п#Text> (дата звернення: 06.05.2024).

УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Бескоровайна К. В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОП Початкова освіта Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Науковий керівник: **Одарченко В. І.**, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Сучасна освітня система в Україні активно пропагує компетентнісний підхід. Згідно з вимогами Закону України «Про освіту», Концепції «Нова українська школа» та Державного стандарту початкової освіти, освітня програма повинна бути зорієнтована на розвиток компетентнісної особистості, що вміє аргументовано висловлювати свої думки та практично діяти в різноманітних ситуаціях. Даний концептуальний аспект вимагає постійного вдосконалення освітніх технологій, методів та засобів навчання й викладання, надання переваги використанню компетентнісного підходу в освітньому процесі НУШ.

Слушною для дослідження є думка колективу науковців О. Акімової, О. Кузнецової, В. Одарченко, які стверджують, що «компетентнісний підхід ґрунтується на визначеному законом змісту поняття «компетентність»» [1, с.8].

В науковій літературі не існує єдиного визначення поняття «компетентність». В рамках дослідження розглядаємо компетентність, як «сукупність знань і умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію» [6].

Згідно логіки дослідження розглянемо поняття «компетентнісний підхід».

На думку науковців Нос Л.С., Крупач І.М. «компетентнісний підхід в освіті розуміють як спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток основних компетентностей особистості» [5, с.245].

О.С. Заблоцька характеризує компетентнісний підхід як «спрямованість навчального процесу на формування та розвиток в особистості системи ключових і предметних компетенцій» [3, с.68].

Компетентнісний підхід на думку М. Гончарук це «лише один із чинників, що сприяють модернізації змісту освіти, він лише доповнює низку освітніх інновацій, не применшуючи значення класичних підходів» [2, с.255].

Тож, з урахуванням різних підходів до компетентнісного підходу, ми можемо зрозуміти його як орієнтацію освітнього процесу на формування та розвиток ключових компетентностей особистості. Компетентнісний підхід сприяє розвитку

таких навичок, як критичне мислення, проблемне вирішення, співпраця та технологічна грамотність, що є ключовими для адаптації до змін у сучасному світі. Важливо розуміти, що сучасні діти вирізняються від дітей минулих поколінь, зараз здобувачі освіти мають володіти не лише теоретичними знаннями, але й розвивати ті навички, які будуть корисними у сучасному житті. Дитині недостатньо дати лише знання, її потрібно навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці [4].

У сучасному освітньому контексті компетентнісний підхід є одним із ключових напрямків у розвитку освіти, особливо в початковій школі. Його реалізація вимагає створення сприятливого середовища та впровадження конкретних умов, спрямованих на формування компетентностей учнів початкової школи, а саме:

1. Професійна підготовка вчителів (важливо забезпечити майбутніх вчителів якісною професійною підготовкою, що включатиме не лише озброєння ними теоретичними знаннями, а й оволодіння практичними навичками з реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі).

2. Розвиток учнівської самостійності (ключовим аспектом компетентнісного підходу є активна участь учнів у власному навчанні, для цього важливо створити умови для розвитку їхньої самостійності, відповідальності та ініціативи. Це може бути досягнуто за допомогою організації проектної діяльності, групової роботи, а також за допомогою методів активного навчання).

3. Забезпечення доступу до різноманітних ресурсів (різноманітність ресурсів дозволить учням здобувати знання та розвивати навички в різних форматах, що відповідає різним стилям навчання).

4. Співпраця з батьками (батьки є важливими партнерами у вихованні та навчанні дітей, сприяючи їхньому особистісному розвитку та підтримуючи їхню активність у навчанні).

Всі ці умови сприятимуть успішній реалізації компетентнісного підходу в початковій школі, забезпечуючи всебічний розвиток учнів та підготовку їх до життя в сучасному світі.

На основі дослідження та, враховуючи практичний досвід, вважаємо, що впровадження компетентнісного підходу у сучасну початкову школу відображає вимоги сучасного суспільства до освіти та сприяє підготовці учнів до успішного життя в ньому.

Список використаних джерел:

1. Акімова О., Кузнецова О., Одарченко В. Інтегральна компетентність як складник професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності 013 Початкова освіта. Освіта. Інноватика. Практика, 2023. Том 11, № 5. С. 7-12. С. 8.

2. Гончарук М.В. Компетентнісний підхід на уроках у початковій школі Німеччини та України: порівняльна характеристика. *Педагогіка майбутнього: технології плекання довершеної особистості*: Міжнародні челпанівські психолого-педагогічні читання. 2016. Т.19, С.247-257. С.255.

3. Заблоцька О. С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* 2008. №40. С. 63-68. С.68

4. Нова українська школа : Концептуальні засади реформування середньої школи. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 14.05.2024).

5. Нос Л., Крупач І. Умови реалізації компетентнісного підходу в процесі навчання учнів початкової школи. *Молодий вчений*, 2019. 10 (74), С.244-247. С.245.

6. Професійна освіта: Словник: навч. пос. / Уклад. С.У. Гончаренко. Київ : Вища школа, 2000. С. 149.

СТРАТЕГІЇ ТА МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Бережна А. В., здобувачка наукового ступеня доктора філософії спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
Науковий керівник: **Акімова О. М.**, канд. пед. наук, доцент, доц. кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального Закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської міської ради

Національно-патріотичне виховання відіграє ключову роль у формуванні світогляду та ціннісних орієнтирів молодого покоління. Вчителі початкових класів, як одні з перших наставників дітей, несуть особливу відповідальність за прищеплення їм любові до Батьківщини, шанобливого ставлення до національних традицій і культури, а також за формування громадянської свідомості.

Сучасні виклики, що стоять перед освітою, вимагають від педагогів не лише професійних знань, але й глибокого розуміння національно-патріотичних цінностей, здатності передавати їх учням. Це зумовлює необхідність розробки ефективних стратегій та методів національно-патріотичного виховання в освітньому процесі.

Багато сучасних науковців вивчали основні аспекти національно-патріотичного виховання, зокрема Г. Ващенко, Г. Пономарьова. Методики організації

національно-патріотичного виховання в контексті сучасної освіти були досліджені у працях І. Беха, К. Журби та К. Чорної. Сучасні підходи до організації цього процесу визначено у роботах О. Коркішко та П. Онищука.

Національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів освітньої політики в Україні. Його мета – формування у молодого покоління почуття національної ідентичності, патріотизму, громадянської відповідальності та активної участі в житті суспільства. Важливу роль у цьому процесі відіграють учителі початкових класів, оскільки саме вони закладають основи світогляду дітей [2].

Поділяємо думку Г. Пономарьової, визначаючи що учителі початкових класів виконують ключову функцію у вихованні патріотичних цінностей у дітей. Для цього вони мають володіти необхідними знаннями та навичками, які дозволяють ефективно впроваджувати національно-патріотичне виховання в навчальний процес [4].

Аналізуючи дослідження, виділяємо стратегії формування національно-патріотичного виховання:

- інтеграція національно-патріотичних тем у навчальні програми – включення у зміст навчальних програм тем, пов'язаних з історією, культурою та традиціями України, що сприяє формуванню у дітей почуття гордості за свою країну;
- використання інтерактивних методів навчання – методики активного навчання, такі як проекти, рольові ігри, дискусії, що дозволяють учням глибше зануритися в матеріал і сприяють кращому засвоєнню патріотичних цінностей;
- партнерство з батьками та громадою – спільна волонтерська діяльність школи, батьків та місцевої громади, що впливає на виховання патріотичних почуттів у дітей та значно підвищує ефективність цього процесу. Організація спільних заходів, екскурсій, святкових подій [1].

Робимо висновок, що до впровадження національно-патріотичного виховання можна віднести такі методи:

- позакласні заходи. Проведення тематичних виховних годин, свят, конкурсів, спрямованих на вивчення та популяризацію української культури та історії, сприяє активному залученню учнів до патріотичного виховання;
- інтеграція сучасних технологій. Використання мультимедійних засобів, інтернет-ресурсів, віртуальних екскурсій дозволяє зробити процес навчання більш цікавим і доступним для дітей;
- особистий приклад учителя. Учителі, які демонструють патріотичні цінності у своїй поведінці та діяльності, мають значний вплив на формування цих цінностей у своїх учнів [3].

Впровадження національно-патріотичного виховання сприяє професійному зростанню вчителів, розширює їх педагогічні компетенції та підвищує мотивацію до викладання. Учителі, які активно залучені до процесу патріотичного виховання,

мають більший вплив на своїх учнів і сприяють формуванню їхньої національної свідомості.

Національно-патріотичне виховання є важливим компонентом освітнього процесу в Україні, і його успішна реалізація багато в чому залежить від підготовки та мотивації вчителів початкових класів. Використання різноманітних стратегій та методів, спрямованих на інтеграцію патріотичних цінностей у навчальний процес, є ключовим фактором у формуванні патріотично налаштованих громадян. Це, у свою чергу, сприяє зміцненню національної ідентичності та єдності українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#n12>
2. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України: наказ МОН України від 06.06.2022. протокол № 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text>. Вип. 3. С. 26–33
3. Коркішко О.Г. Патріотичне виховання молодших школярів: Методичні рекомендації вчителям шкіл, вихователям груп подовженого дня, організаторам виховної роботи. Слов'янськ. 2012. С.8-10.
4. Пономарьова Г. Ф. Національно-патріотичне виховання майбутніх педагогів у період державотворення. Наукові записки кафедри педагогіки : зб. наук.пр. / Харків. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, КЗ. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків, 2017. Вип. 40. С. 136–145.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ: КРОК У СУЧАСНЕ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ

Бондарєва А. М., здобувачка першого (баклаврського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Ізмаїльського державного гуманітарного університету
Науковий керівник: **Сараєва І. В.**, доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти Ізмаїльського державного гуманітарного університету

За останні десять років в Україні спостерігається модернізація освіти на всіх її рівнях. Це відбувається завдяки наближенню України до входження у європейський простір і дає можливість освітянам поєднати європейський та вітчизняний досвід і реалізувати його через практику задля досягнення однієї важливої мети – підвищення якості освіти в країні.

Для того, щоб окреслити сучасні кроки в освіті, звернімося до зарубіжного досвіду навчання і виховання таких країн, як Німеччина і Данія. Так, в Німеччині, початкові школи відрізняються від інших тим, що в них відсутні чіткі дати початку

і кінця навчального року та канікул; координацією дат займається Конференція міністрів культури. Проведення уроків в ігровій формі слугує для початківців певним поштовхом до навчання, мотивацією. Також, відсутність шкільної форми в німецьких школах дозволяє учням почувати себе максимально комфортно та невимушено [1, с. 208]. Під час навчання в початковій школі діти вивчають німецьку мову, математику, краєзнавство, спорт, музику, релігію, етику, самостійне користування комп'ютером. Готовність дитини до школи у Німеччині виявляють лікарі і соціальні психологи, а критерієм готовності є не вміння читати і писати, а соціальна зрілість дитини: її здатність виконувати завдання разом з іншими дітьми, розуміти правила [1, с. 207].

Діяльність шкіл Данії спрямована на розвиток розумових здібностей дітей. У працях Дж. Карлсена, Дж. Куліча, Т. Рордама окреслено різні аспекти функціонування шкіл країни. Данська муніципальна школа а Folkeskole формує навички та знання у дітей для подальшого безперервного навчання впродовж життя, а також мотивують їх більше уваги приділяти навчанню [2, с. 72]. Базовими предметами в початковій школі є: музика, образотворче мистецтво, математика, природничі науки або технології, датська мова, англійська мова, християнські студії. Організація освітнього процесу побудована за принципом диференційованого навчання (навчання за декількома навчальними планами і програмами, задля врахування індивідуальних особливостей учнів). Відпочити від навчання та насолодитись прогулянкою діти можуть у групах подовженого дня, створених лише на платній основі.

Отже, аналізуючи досвід зарубіжних країн, команда Міністерства освіти і науки України запропонувала проведення реформування освіти в країні і однією з ключових реформ стала Нова Українська школа (далі НУШ), мета якої – створення освітнього простору, в якому приємно навчатися та застосовувати знання і вміння у повсякденному житті.

В законі «Про освіту» окреслено основні положення, які є орієнтиром для усвідомлення педагогами сутності НУШ, а саме: результати навчання можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти; особа здатна їх продемонструвати після завершення освітньої програми; ключові компетентності (роз. 11, п. 15), які рекомендовано для всіх рівнів освіти (вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної); предметні компетентності, які передбачені типовими і освітніми програмами; спільні для всіх компетентностей вміння (читання з розумінням; уміння висловлювати власну думку усно і письмово та ін.) [3, с. 5].

Діяльнісний підхід в освітньому процесі початкової школи надає змогу дітям бути включеними у процес навчання та розвинути такі наскрізні вміння, як-от: творчість, ініціативність, читання з розумінням, вміння конструктивно керувати

емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення та ін. Середовище, облаштоване належним чином, також впливає на ефективність виховання і навчання початківців у класі: зручні одномісні парти; розділення класу на навчальну, інтерактивну, ігрову, творчу, зону відпочинку, живий куточок і вчительське місце. Тривалість уроку сягає 35-40 хвилин. Першокласники не отримують домашні завдання, тому потреба у портфелі не виникає, речі можна залишити в школі. У другому класі Нової української школи домашнє завдання вже передбачене та на його виконання має витратитися не більше сорока п'яти хвилин. Також, діти можуть отримати освіту мовою нацменшини, але з паралельним вивченням державної мови.

Завдячуючи реформі НУШ, у початковій школі «табелі» замінили на «свідоцтво досягнень» дитини, у якому представлено розгорнуту характеристику про досягнення дитини за навчальний рік. Учителі можуть користуватися правом вибору форм, змісту та способів оцінювання а також змінювати та вдосконалювати типові навчальні програми, запропоновані Міністерством освіти і науки України, дотримуючись лише Державного стандарту початкової школи.

Отже, спроба «європеїзації» української освіти, а саме впровадження НУШ, є вдалою як для українських першачків так і для вчителів початкових класів. Новий формат навчання дав змогу першачкам покращити свої навички роботи у команді, вміння вирішувати конфлікти, вільно висловлювати власну думку, креативити та вдаватися до творчості. І вчителі не залишились осторонь цього процесу: проходження навчання, підвищення кваліфікації і кардинальна зміна поглядів на сучасну освіту в початковій школі. Тож, зміни, що спостерігаються і відбуваються на освітянській ниві в Україні надають новий вектор руху і він спрямований лише вперед.

Список використаних джерел:

1. Цибулько Л.Г. Особливості системи початкової освіти в Німеччині. Львів, 2020. № 2, С. 206-215.
2. Бондаренко, О. І. Народні школи в системі освіти Данії. Запоріжжя, 2022. С. 71-74.
3. Топузов О.М., Лотоцька А. В., Онопрієнко О. В. Нова українська школа: кожна дитина – успішна і щаслива. Київ, 2018. 160 с.

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД З ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ ДЛЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Боченкова С. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ООП Початкова освіта Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Науковий керівник: **Сухопара І. Г.**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Проблема методичного супроводу з організації уроків є популярною на сьогодні, оскільки наразі відбувається впровадження НУШ у школах, що передбачає деякі зміни у способах проведення уроків. Задля цього проводяться спостереження за вчителями під час проведення навчання з метою вдосконалення методик вчителів та корегування їх під НУШ [1, с. 2].

Основні ідеї методичного супроводу:

- НМС є механізмом реалізації стратегії розвитку навчального закладу відповідно сучасним цілям, цінностям освіти і стратегії її розвитку;
- НМС ґрунтується на розумінні того, що провідною ідеєю НМС є ідея гуманізації, спрямована на розвиток активно-творчих можливостей вчителя, його інтелектуальної і моральної свободи.

При цьому вчитель виступає суб'єктом педагогічної діяльності, відповідальним за результати діяльності навчального закладу, зацікавленим у підвищенні якості освітнього процесу та орієнтованим на вирішення конкретних завдань в даному аспекті [2, с. 3].

Методичний супровід інтерпретують як спеціально організовану системно-унормовану, цілісну діяльність, у процесі якої створюються сприятливі умови для наукового й методичного зростання педагогів, здійснення їхньої професійно-педагогічної само-реалізації. Для того, щоб вчителі могли проводити дистанційні уроки, їм необхідний методичний супровід. Методичним супроводом, за науковою літературою, називають комплекс заходів, спрямованих на підтримку вчителям під час проведення уроків [3, с. 4].

Методичний супровід необхідний як підготовка та підвищення професійних вмінь та навичок вчителів, адже наразі часто зустрічається недостатня кваліфікація педагогічного складу [4, с.11].

У структурі методичного супроводу є такі складові аспекти, як діагностико-аналітичний, ціннісно-смысловий, методичний, прогностичний. Розглянемо детальніше кожен із аспектів [7, с. 20].

Діагностико-аналітичний аспект передбачає проведення певного дослідження, тестування, анкетування щодо певної проблеми тощо. За проведеним анкетуванням або тестуванням можна зробити аналіз щодо проведення тих чи інших уроків.

Прогностичний аспект означає передбачення майбутнього щодо проведення уроків. Це також можна зробити на основі аналізу проведеного дослідження, спостереження за проведеними уроками вчителів. А також через анкетування / тестування щодо того, які методи вчителі планують застосовувати у майбутньому на практиці проведення уроків.

Ціннісно-смысловий аспект передбачає встановлення цінності дослідження для вчителів у школі [5, с. 7].

Методичний аспект передбачає визначення самого способу проведення методичного супроводу. Це може бути як анкетування, так і спостереження за проведенням уроку.

Функції науково-методичного супроводу:

Серед функцій науково-методичного супроводу можна виділити наступні:

- навчальна функція, яка орієнтована на поглиблення знань і розвиток навичок фахівців в системі безперервної освіти, необхідних для вдосконалення їх професійної діяльності;
- консультаційна функція передбачає надання допомоги педагогу з приводу конкретної проблеми через вказівку на можливі способи її вирішення або актуалізацію додаткових здібностей фахівця;
- діагностична функція спрямована на виявлення проблемних точок в діяльності вчителя;
- психотерапевтична функція допомагає педагогу в подоланні різного виду труднощів і бар'єрів, що перешкоджають успішному здійсненню професійно-освітньої діяльності;
- корекційна функція спрямована на зміну реалізованої фахівцем моделі практичної діяльності, а також на виправлення допущених професійних помилок;
- адаптаційна функція забезпечує узгодження очікувань і можливостей працівника з вимогами професійного середовища і мінливими умовами трудової діяльності;
- інформаційна функція сприяє наданню педагогам необхідної інформації за основними напрямками розвитку освіти, програмами, новими педагогічними технологіями [6, с.10].

Отже, можна зробити висновок, що методичний супровід проводять з метою аналізу способів та методів проведення уроків вчителями, що можна зробити завдяки спостереженню за проведенням уроку або анкетуванням вчителів. Методичний супровід направлений загалом на те, щоб спрогнозувати майбутні дії

вчителів щодо викладу навчальних предметів, а також допомога у покращенні стану обізнаності вчителів щодо цих методів і способів.

Список використаних джерел:

1. Швадчак Н. Методичний супровід – це... Поняття, основні форми, розробки і напрямки, педагогічні цілі і завдання. 2018. С. 1-12. URL: <http://jur-academy.kharkov.ua/news/11819/>
2. Волинець К.І. Методичний супровід творчої діяльності вихователя в умовах закладу дошкільної освіти. 2022. С. 105-110. URL: file:///D:/user/Downloads/K_Volynets_MSTDVvYZDO.pdf
3. Методичний супровід атестації вчителів. 2022. URL: <https://osvita.ua/school/qualification/31103/>
4. Створення ефективної системи методичного супроводу педагогів у сучасній умовах. 2022. URL: <https://naurok.com.ua/vistup-stvorenyya-efektivno-sistemi-metodichnogo-suprovodu-231548.html>
5. Філіпська Н.О. Особливості здійснення науково-методичного супроводу учасників фахових педагогічних конкурсів в гімназії: дис.спеціаліста вищої категорії, вчителя-методиста: м. Запоріжжя, 2017. 23 с.
6. Довірак І.В., Яворський М.Т. Партнерство, як основа надання методичних послуг: досвід Печеніженської ОТГ. 2022. URL: <https://www.wiki.hromady.org/practice/%d0%bf%d0%b0%d1%80%d1%82%d0%bd%d0%b5%d1%80%d1%81%d1%82%d0%b2%d0%be-%d1%8f%d0%ba-%d0%be-%d1%81%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b0-%d0%bd%d0%b0%d0%b4%d0%b0-%d0%bd%d0%bd%d1%8f-%d0%bc%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8/>
7. Цокур О.С. Особливості організаційно-методичного супроводу професійно-педагогічної кар'єри вчителів державних, приватних і католицьких шкіл в Австралії: дис. доктора педагогічних наук, професора, завдувача кафедри педагогіки. 44 с.

ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НАВИЧОК ПОВОДЖЕННЯ З ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИМИ ПРЕДМЕТАМИ

Біхуненко Х. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
Науковий керівник: **Акімова О. М.**, доц. кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Військовий стан, що упроваджений в Україні внаслідок військової агресії, обумовлює включення в освітній процес початкової школи специфічні аспекти, що

ураховують різноманітні сторони формування у молодших школярів з територій, що наближені до активних бойових дій чи були в окупації, базових навичок життєдіяльності та поведження з вибухонебезпечними предметами.

Слушною вважаємо думку педагогічних фахівців С. Дудко, Л. Жданюк, Т. Ярошенко щодо означеної проблеми [3,с.4]: «У цьому контексті актуальною є тема реалізації можливостей забезпечення доступу дітей до безпечного навчального середовища, формування в учнів/учениць компетентностей власної безпеки в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуаціях. Освіта має вирішальне значення для створення безпечних умов навчання, добробуту, здоров'я та розвитку дітей».

Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки «Про організацію 2023/2024 навчального року в закладах загальної середньої освіти» [1] дають нам узагальнені поради щодо організації навчального року в умовах воєнного стану, на нашу думку, потребує уточнення зміст роботи щодо формування у здобувачів початкової освіти базових навичок поведження з вибухонебезпечними предметами на територіях, що поруч чи безпосередньою наближені до військових дій, як базових для життєдіяльності дітей.

Виходячи з припущення, що ключовими завданнями нашої країни в умовах військових дій окреслена безпека, захищеність, збереження життя і здоров'я учасників освітнього процесу, стисло схарактеризуємо вікові аспекти, на які спираються учителя початкових класів у ході адаптації дидактичних матеріалів для формування навичок поведження з вибухонебезпечними предметами у молодших школярів [2, с. 9]: «в цьому віці почали процес класифікації світу і свого ставлення до нього. Вони більш здатні зрозуміти концепції і використовувати логіку і взагалі почати процес прийняття рішень, що базуються на минулому досвіді, і сприйняття наслідків своїх дій. Тим не менш, діти в цьому віці часто діють швидко і можуть не обміркувати свої дії перш ніж зробити їх. Вони можуть бути під впливом емоційних реакцій і діяти часто незалежно від того, що їм, можливо, сказали про безпеку і небезпеку. Діти цього віку можуть почати запитувати технічні деталі вибухонебезпечних предметів, але важливо оминати технічні деталі і залишатися зосередженими на ключових повідомленнях безпеки».

Фахівці пропонують наступні методи та форми роботи в початковій школі, що забезпечують формування навичок поведження з вибухонебезпечними предметами [2, с. 11]: інсценування та рольові ігри; проектування безпечної діяльності через інструменти лялькового театру; виготовлення попереджувальних плакатів; розробка квестів із використанням попереджувальних знаків про вибухонебезпечні предмети; написання мотиваційних оповідань, історій, про актуальність та важливість дотримання правил поведження з вибухонебезпечними предметами; малювання карт безпечних і небезпечних ділянок; моделювання небезпечних дій; зустрічі із інструкторами та тренерами по знешкодження мін та гуманітарному

розмінуванню; відвідування ортопедичних центрів, демонстрація наслідків для життя та здоров'я після вибухів; дидактичні відео із відео із демонстрацією роботи по знешкодженню вибухонебезпечних предметів тощо.

Отже, в сучасних умовах освітнього процесу в початковій школі розуміння та дотримання молодшими школярами правил безпечної поведінки передбачає як формування навичок поводження з вибухонебезпечними предметами, так і розвиток ціннісного ставлення до особистого життя і здоров'я, що виступає ключовим аспектом життєдіяльності на територіях країни, наближених до військових дій.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки «Про організацію 2023/2024 навчального року в закладах загальної середньої освіти». Лист МОН № 1/12186-23 від 16.08.23 року.
file:///C:/Users/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%BB/Downloads/64df3052606ff337815847.pdf (дата звернення: 08.05.2024)
2. Стандартна операційна процедура 12.10/ДСНС «Навчання населення ризикам, пов'язаним із поводженням з вибухонебезпечними предметами». URL: <https://dsns.gov.ua/upload/2/6/8/9/6/7/1QBewzVACHxt3lQilLbOwC6hsX6WcrOsyFIFiscl.pdf> (дата звернення: 08.05.2024)
3. Уроки безпеки в закладах загальної середньої освіти: поради вчителю: електрон. навч.-метод. посіб. / уклад. : С. Г. Дудко, Л. О. Жданюк, Т. І. Ярошенко. 2-ге., вид., перероб. і допов. Полтава : ПАНО, 2023. 44 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОДУКУВАННЯ ДРУЖНЬОЇ АТМОСФЕРИ ДЛЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У КЛАСНОМУ КОЛЕКТИВІ

Вакула В. Ю., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Освітні, педагогічні науки Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
Науковий керівник: **Акімова О. М.**, доц. кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Сучасна познака ключових компетентностей та ціннісних виховних ідеалів, норм, звичок молодшого школяра буде виступати основою вибудови стосунків в дорослому житті з оточуючими, рівнем прийняття інклюзивних норм, активності залучення до інклюзивних практик і підтримки тих, хто потребує допомоги в громаді.

Трансформаційні аспекти Концепції «Нової української школи» зауважують на ролі побудування освітнього середовища молодшого школяра на засадах безпеки, доброзичливості, довіри, повазі, без виявлень цькування та булінгу класному колективі [3].

Слушною вважаємо наукову думку О. Акімової [1, с.195]: «На сучасному етапі в Україні прийнято ряд законодавчих актів, спрямованих на попередження насильства та булінгу, в яких визначено напрями діяльності щодо його подолання та ступінь відповідальності для всіх учасників освітнього процесу, з огляду на вище зазначене, гостро постає проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до профілактики проявів булінгу серед школярів».

З огляду на вище зазначене, вважаємо проблематику визначення умов продукування дружньої атмосфери для молодших школярів з особливими освітніми потребами у класному колективі актуальною та такою, що містить суспільний запит на її дослідження.

Зважаючи на те, що провідним способом навчально-пізнавальної та виховної діяльності виступає комунікація, звернемось до дефініції поняття.

Під спілкуванням розуміють інформаційну, емоційну і предметну взаємодію, в процесі якої реалізуються, проявляються і формуються міжособистісні стосунки. Український педагогічний словник розкриває поняття як [4, с. 317]: «складна взаємодія людей, в якій здійснюється обмін думками, почуттями, переживаннями, способами поведінки, звичками, а також задовольняються потреби особистості в підтримці, солідарності, співчутті, дружбі, належності тощо. С. – необхідна умова формування, існування й розвитку особистості. Є різноманітні форми С.: безпосереднє, формальне й неформальне, парне й групове та ін».

Поділяємо наукові позицію Є. Карпенко [2, с. 3]: «Саме від характеру стосунків дитини з оточуючими залежить, які особистісні якості сформуються в неї. Взаємодія дорослих із дітьми повинна будуватися на фундаменті взаємної довіри, безумовної любові, психологічної підтримки, приязні, а також віри в дитину, її потенціал, зацікавленість її життям тощо».

Отже, продукування дружньої атмосфери для молодших школярів з особливими освітніми потребами у класному колективі має будуватись на засадах здобуття молодшим школярем досвіду позитивних відносин у класному колективі.

Виокремлення нами умов ґрунтуються на припущенні, що продукування дружньої атмосфери для молодших школярів з особливими освітніми потребами у класному колективі відбуватиметься ефективніше, якщо упроваджувати сукупність таких педагогічних умов:

- використання стратегії виховної підтримки у ході організації та участі у колективних творчих справах школярів з особливими освітніми потребами;

- здобуття молодшими школярами власного досвіду виконання «добрих справ», зорієнтованих на продукування дружньої атмосфери у ході взаємодії із школярами з особливими освітніми потребами.

Отже, продукування дружньої атмосфери для молодших школярів з особливими освітніми потребами у класному колективі має на меті розв'язати проблеми неконструктивної комунікації і упереджене сприйняття дітей в умовах інклюзивного навчання в початковій школі

Список використаних джерел:

1. Акімова О. М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до профілактики проявів булінгу серед школярів. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 8 (346), Ч. II, 2021. С.195-205.

2. Карпенко Є. Організація тренінгу спілкування з дітьми різного віку: метод. матеріали до практичних занять [для фахівців ОКР «Бакалавр» спеціальності 6.030102 «Психологія»] / Євген Карпенко. Дрогобич : Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2016. с.143.

3. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 17.05.2024)

4. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко ; [гол. ред. С. Головки]. Київ: Либідь, 1997. С. 373.

ФОРМУВАННЯ ЦІНІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Вакуленко А. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Науковий керівник: **Акімова О. М.**, доц. кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Грунтовні зміни, що відбуваються в системі початкової освіти внаслідок військової агресії, реформування системи освіти, упровадження Концепції Нової української школи, обумовлюють трансформації виховних концептів молодших школярів.

Слушними вважаємо тезу, схарактеризовану в інформаційних матеріалах «Освіта з урахуванням конфлікту: концепт та підходи» [3,с.4]: «Війни та конфлікти впливають на освіту безпосередньо на усіх рівнях (учень – освітнє середовище –

система освіти), завдають фізичну шкоду учнівству, вчительству, їхнім сім'ям та спільнотам в цілому, спричиняють переміщення і психологічний стрес». Припускаємо, що поруч із зазначеними аспектами, ґрунтовних змін набуває і процес формування ціннісних орієнтацій у молодших школярів, котрий буде враховувати умови війни в освітньому процесі початкової школи.

Поділяємо наукову думку дослідниць Ю. Блудової, О. Ільїної, котрі зауважують на ролі закладів освіти у реалізації зазначеної проблематики [1, с.66]: «...науково технічний прогрес і рівень соціально-економічного розвитку країни, обумовлюють і активізують необхідність пошуку і утвердження в системі виховання нових цінностей. Величезну роль в цьому напрямку відводять закладам освіти, які мають стати інструментом формування цінностей, світогляду, громадянської ідентичності молодого покоління, адаптації дітей, підлітків і молоді до темпів соціальних і технологічних змін».

З метою дефініції змісту «ціннісних орієнтацій молодших школярів» звернемося до праць Н. Пташнік, котра розкриває поняття як [4, с. 406]: «...процес набуття ними знань, суспільного досвіду, розуміння суті явищ навколишньої дійсності та усвідомлення людського буття».

Вважаємо, що формування ціннісних орієнтацій у молодших школярів має відбуватись у гармонічному поєднанні дидактичного та виховного складового компонентів освітнього процесу, що скеровує загальний перебіг розвитку та формування особистості молодшого школяра, продукування рис, навичок та звичок високо моральної поведінки, світоглядних переконань.

Науковці Т. Піроженко, Л. Соловійова наводять наступні види цінностей [5,с.9]: «...моральні, наукові, естетичні, юридичні, філософські, релігійні, соціальні, політичні, економічні, фінансові, екологічні та інші цінності. Їх поділяють на матеріальні і духовні, індивідуальні і колективні».

Вважаємо слушними сформульовані Л. Мацук чинники, що впливають на процес формування ціннісних орієнтацій у молодших школярів [2, с.139]:

- патріотична самосвідомість, громадянська відповідальність і мужність, суспільна ініціативність й активність, готовність трудитися на благо Батьківщини, захищати її;
- повага до Конституції, законів української держави, прийнятих в ній правових норм, потреба в їх дотриманні, висока правосвідомість;
- досконале знання державної мови, постійна турбота про піднесення її престижу і функціонування в усіх сферах суспільного життя і побуту;
- повага до батьків, роду, до традицій та історії рідного народу, усвідомлення своєї незалежності;

– дисциплінованість, працьовитість, творчість, піклування, моральна чистота, відповідальність, гуманність, висока культура спілкування (толерантність та полі культурність).

Отже, побудова ціннісних орієнтацій у молодших школярів має включати нові перспективи для особистісного розвитку, містити особисте значення, передбачати можливості для реалізації індивідуальних цілей загальному освітньому процесі початкової школи.

Список використаних джерел:

1. Блудова, Ю. О., Ільїна, О. О. Формування ціннісних орієнтацій молодших школярів в умовах Нової української школи. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (201), 2021. 65-68.
2. Мацук Л. О. Формування ціннісних орієнтацій молодших школярів в умовах сьогодення: теорія і практика. Освітній простір України. 2017. № 9. С. 137-140.
3. Освіта з урахуванням конфлікту: концепт та підходи. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/2-inee_project_chutlyva-osvita2.pdf (дата звернення 08.05.2024)
4. Пташнік Н. М. Педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій молодших школярів у процесі позакласної народознавчої роботи. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. – 2011. – № 34. – С. 405-409.
5. Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі : навч.- метод. посібник / Т.О. Піроженко, Л.І. Соловйова та ін. К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. 248 с.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Ведмідь В. Р., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Горянська А. М.**, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Проблема розвитку емоційного інтелекту майбутніх вчителів молодших класів займає чільне місце у процесі їх професійної підготовки. Він допомагає вчителю володіти своїми емоціями та розпізнавати почуття інших, бути впевненим та спокійним під час проблемних ситуацій, ефективно комунікувати з оточенням,

будувати здорові стосунки в класі, протистояти стресам та професійному вигоранню, зробивши шкільний простір осередком емоційного благополуччя молодших школярів.

Разом з тим, дослідження показують, що лише 16 % учителів молодших класів мають високий рівень емоційного інтелекту, а 38 % характеризуються низьким його рівнем [1]. Вчителі, що мають низький рівень емоційного інтелекту часто переживають почуття дратівливості, безнадії, образи, гніву, провини, емоційної напруги та підвищеної тривожності. Такі емоційні стани вчителів можуть негативно позначатися на особистісному та інтелектуальному розвитку учнів, провокувати внутрішні та зовнішні конфлікти, погіршувати психологічну атмосферу в класі. Це зумовлює вкрай високу актуальність та важливість проблеми розвитку емоційного інтелекту майбутніх вчителів – початківців.

Концепція емоційного інтелекту була розроблена наприкінці ХХ століття американськими психологами Д. Карузо, П. Саловей і Дж. Майер. Вони представляли емоційний інтелект у вигляді як ментальної здатності розпізнавати власні емоції та емоції інших людей, а також керувати ними, аби розв'язувати певні завдання.

У книзі “Emotional Inteligence” Д. Гоулмен визначав емоційний інтелект як спроможність осягати власні та чужі почуття, мотивувати себе та інших, управляти емоціями як наодинці з самим собою, так і в оточенні інших [2].

В Україні вивченням емоційного інтелекту займалися такі провідні вчені як: Н.В. Коврига, Е.Л. Носенко, С.П. Дерев'янка, І.Ф. Аршава, О.І. Власова та ін.

Загалом у концепцію емоційного інтелекту закладено ідею про єдність інтелектуальних та емоційних процесів особистості, що виражається у інтелектуальній здатності, яка забезпечує можливість розуміти і управляти емоціями. Ця здатність наділяє особистість наступними можливостями:

- розуміння, усвідомлення та управління власними емоціями, мотивацією, думками та поведінкою;
- регулювання власних емоційних станів;
- управління емоційними станами партнерів по спілкуванню,
- бачення їхніх актуальних потреб,
- співпереживання іншим та розвиток їхніх сильних сторін.

З метою емпіричного вивчення психологічних особливостей рівня розвитку емоційного інтелекту майбутніх вчителів початкової школи ми використали тест EQ С. Холла. Він передбачає наявність таких складових:

Емоційна обізнаність.

Управління своїми емоціями.

Самотивація.

Емпатія.

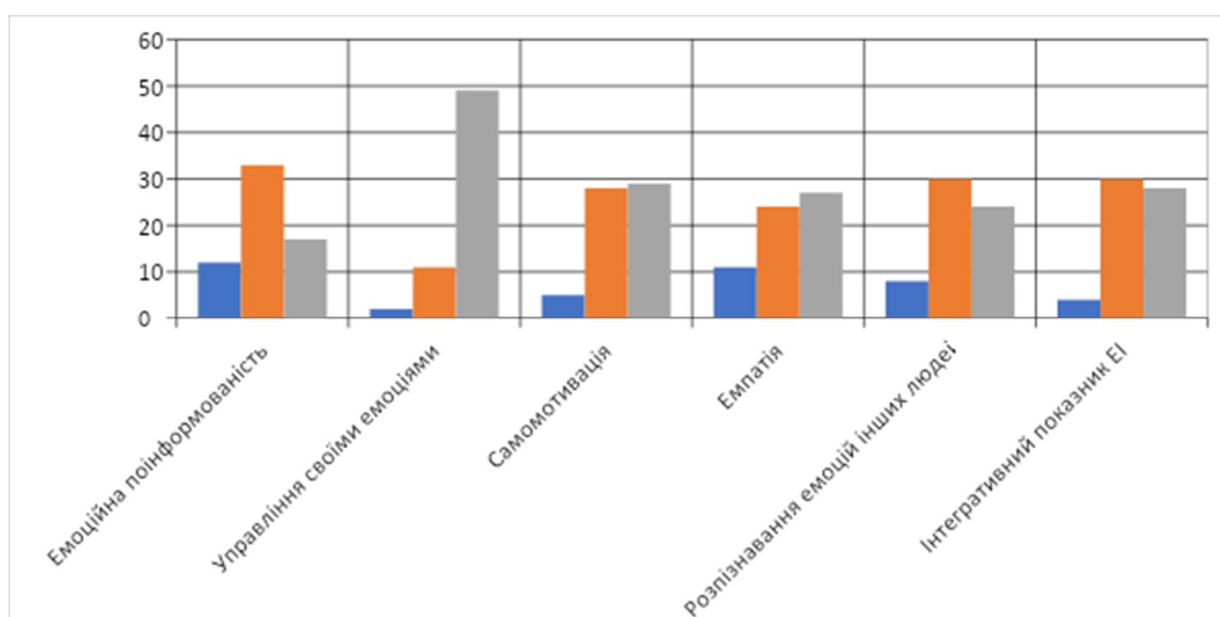
Управління емоціями інших людей.

Емпіричне дослідження було проведено зі студентами спеціальності 013 Початкова освіта 1 та 2 курсів. Вибірку склали 62 студента.

Результати дослідження, які відображені у таблиці 1., показали, що загалом переважна більшість студентів знаходиться на середньому та низькому рівні емоційного інтелекту (інтегративний показник: 30 та 28 респонденти відповідно) і лише 4 студенти мають високий рівень інтегративного компонента емоційного інтелекту.

Таблиця 1

*Результати дослідження емоційного інтелекту
майбутніх вчителів початкової освіти*

Аналіз по окремих компонентах емоційного інтелекту майбутніх вчителів молодших класів показав, що найбільш проблемним компонентом структури їх емоційного інтелекту є одне з найважливіших умінь, яке являється основою емоційного благополуччя та успішної взаємодії з оточуючими – уміння керувати своїми емоціями. Саморегуляція – важлива навичка. Особистість, яка вміє здійснювати саморегуляцію, впевнено володіє собою в різних обставинах, вміє при потребі визначати межі свого впливу, заспокоювати себе, гарно справляється з гнівом, страхом чи тривогою. Таке вміння стає основою для розвитку адаптивності і стресостійкості, яка дає можливість легше сприймати життєві труднощі, виклики і вкрай необхідна майбутнім вчителям молодших класів. Саме вони мають створювати комфортний емоційний фон у класі і допомагати учням навчитися розбиратися в своїх емоціях, керувати ними, долати стреси та емоційні негаразди. Тим не менш, низький рівень невміння керувати своїми емоціями виявили 49 респондентів, мають певні проблеми з управлінням своїх емоцій 11 опитуваних і

тільки 2 студенти показали високий рівень цієї здатності. Таким чином, 49 осіб продемонстрували повну і 11 осіб часткову нездатність відчувати свої емоції, давати їм характеристику, керувати ними. Це означає, що вони не уміють, наприклад, стійко переносити стрес, спокійно виходити з конфліктної ситуації, часто дозволяють зовнішнім ситуаціям впливати на їх внутрішню гармонію.

І ще одним «слабким місцем» в структурі емоційного інтелекту майбутніх вчителів молодших класів виявився показник «Самотивація». Дослідження показало, що тільки 5 респондентів з вибірки вміють керувати власними імпульсами, і при необхідності, приборкувати ситуативні бажання, заради досягнення більшого у майбутньому. Інші студенти повністю (29 осіб) або частково (28 осіб) не вміють самотійно себе мотивувати, формулювати власні сенси, ставити перед собою цілі і прагнути до їхньої реалізації.

Найменш проблемними компонентами емоційного інтелекту студентів – майбутніх вчителів молодших класів, відносно усіх інших, виявилися компоненти: «емоційна поінформованість» та «емпатія».

При відносно великій питомій вазі середнього рівня показника «емоційна поінформованість» (33 опитуваних), високий рівень виявився найбільш представленим серед усіх інших компонентів (12 опитуваних), а низький рівень – найменшим (17 осіб). Це являється позитивним фактом, оскільки емоційна обізнаність, як можливість за ознаками вербальної та невербальної поведінки розуміти емоційний стан інших людей, допомагає організовувати конструктивну взаємодію та регулювати власні емоційні стани. Когнітивний компонент цього уміння, поінформованість про емоційну сферу людини, є необхідною умовою для формування готовності до управління нею власними емоційними станами та емоційними станами інших.

Важливість емпатії педагога у процесі керування учінням молодших школярів полягає у тому, що емпатійний стиль спілкування дозволяє дітям розкриватися повніше і, завдяки цьому, сприяє їх індивідуальному розвитку. Досягаючи відчутних, особисто значущих результатів у виконанні завдань, що позитивно (емпатійно) оцінюються вчителем, дитина переживає задоволення. Наслідком й результатом цього процесу є зсув мотиву на мету: дитина вже сама прагне до дії, намагається бути емпатійною і самотійною. Результати нашого дослідження показали, що емпатія майбутніх вчителів початківців дещо по-різному представлена за рівнем свого розвитку. З одного боку, 11 осіб показали високий рівень розвитку цієї складової емоційного інтелекту, що є доволі гарним результатом, а з іншого – певна кількість опитуваних (27 осіб) відчувають труднощі у вияві своєї емпатійності. Вони потребують цілеспрямованої та планомірної уваги з метою розвитку у них емпатійності як професійно-значущої властивості.

Отже, високий рівень емоційного інтелекту вчителя початкових класів виступає запорукою ефективного навчального процесу у молодшій школі, сприяє успішній самореалізації, збереженню здоров'я, запобігає "професійному вигоранню", забезпечує гармонійне функціонування в соціумі. Лише опанувавши теоретичні знання та технології розвитку емоційного інтелекту в школах, навчившись розвивати власний емоційний інтелект, вчителі – початківці зможуть краще розуміти дітей, керувати їхніми емоціями та грамотно розвивати навички емоційного інтелекту у молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Новак, О. (2010). Шляхи розвитку емоційного інтелекту педагогічних працівників. Постметодика, 6 (97), 41-47. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&-2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Postmetodyka_2010_6_8
2. Goleman D. Emotional intelligence. N.Y., 1995. 352 p.

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ LEGO НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В 1-2 КЛАСАХ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Вересовська Л. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Науковий керівник: **Романенко Л. В.**, старший викладач кафедри початкової освіти, Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Ігрова діяльність є складним системним утворенням, структура якого охоплює мотиваційно-цільовий, змістовий, процесуально-операційний, контрольний-оцінний та результативний компоненти. У дошкільній та початковій освіті ігрові технології є інструментом педагогічної діяльності і спрямовуються на розв'язання конкретних освітніх завдань. Ефективність ігрових технологій в освіті дітей дошкільного та молодшого шкільного віку пояснюється як схожістю психологічних механізмів гри та навчання, так і тим, що у розвитку дитини вони генетично взаємопов'язані [3].

Дитина вивчає навколишній світ через гру, що сприяє розвитку важливих навичок, які їм будуть корисні протягом усього життя. Гра повністю захоплює дитину, і вона не просто грає, а переживає її як частину реального життя. Під час

навчальної гри дитина бере на себе обов'язки та відповідальність, при цьому відчуваючи комфорт та радість, вона може втілювати свої ідеї та активно взаємодіяти з оточуючим світом. Найголовніше, це сприяє розвитку ініціативності, навичок роботи в команді, критичного мислення та обробки різноманітної інформації. Отримання інформації через гру є набагато цікавішим, ніж просте вислуховування сухого викладу вчителя перед дошкою. Навчання через гру стимулює дитину до вивчення, зацікавлює матеріалом, розвиває критичне мислення та навички обробки інформації. У цьому контексті конструктор LEGO виявляється найкращим засобом.

Важливість гри для навчання дітей початкової школи висвітлено в роботах В. Давидова, А. Запорожця й інших. Результати вивчення ефективності використання LEGO-технологій на уроках у початковій школі висвітлено в роботах Н. Бібік, А. Давідчик, Ю. Демченко, А. Євсюкової, Т. Мукія, Т. Пеккера, Л. Парамонові, О. Петегрич, А. Костецької, Т. Форостюк. Методичні рекомендації до впровадження LEGO-технологій в освітній процес початкової школи описано у працях О. Міхєєвої, О. Рома, І. Палазової, П. Якушкіна й інших [1].

В сучасних освітніх системах важливою є інтеграція інноваційних технологій, що сприяють розвитку критичного мислення, творчості та активного пізнання. Однією з таких технологій є використання LEGO на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в 1-2 класах. Цей підхід не лише зацікавлює учнів, але й сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу.

Переваги використання технології LEGO. Використання конструктора LEGO в початковій школі має кілька суттєвих переваг:

- розвиток моторики. Робота з дрібними деталями конструктора розвиває дрібну моторику рук, що є важливим аспектом розвитку дітей молодшого шкільного віку;
- стимулювання творчого мислення. Учні мають можливість створювати різноманітні моделі та конструкції, що сприяє розвитку уяви та творчості;
- покращення комунікативних навичок. Робота в групах над спільними проектами з LEGO сприяє розвитку навичок співпраці, комунікації та командної роботи;
- інтеграція знань. Використання LEGO дозволяє поєднувати знання з різних галузей (математики, природознавства, технології, інженерії), що є основою інтегрованого курсу «Я досліджую світ» [2].

Недоліки впровадження технології LEGO.1. Висока вартість. Набори LEGO, особливо спеціалізовані для навчання, можуть бути досить дорогими. Для забезпечення всіх учнів необхідними матеріалами може знадобитися значне фінансування, що не завжди доступно для шкіл.

2. Часові витрати на підготовку. Вчителю необхідно витратити значний час на підготовку уроків з використанням LEGO. Це включає планування завдань,

підготовку матеріалів та інструкцій, а також організацію простору для роботи з конструкторами.

3. Потреба у спеціальному навчанні вчителів. Не всі вчителі мають необхідні навички та знання для ефективного використання LEGO в навчальному процесі. Це вимагає додаткового навчання та підвищення кваліфікації, що також пов'язано з часовими та фінансовими витратами.

4. Можливі труднощі з дисципліною. Робота з LEGO може спричиняти підвищену активність та емоційне збудження учнів, що може ускладнити підтримку дисципліни в класі. Вчитель має бути готовий до таких ситуацій і мати стратегії для їх вирішення.

5. Обмежена доступність. Не всі школи мають можливість придбати достатню кількість наборів LEGO, особливо в сільських або менш фінансованих навчальних закладах. Це може створювати нерівні умови для учнів різних шкіл.

6. Ризик пошкодження або втрати деталей. Малі деталі LEGO можуть бути легко загублені або пошкоджені, що призводить до додаткових витрат на їх заміну. Також це може спричиняти проблеми з комплектуванням наборів для майбутніх уроків.

7. Залежність від фізичних матеріалів. Уроки з застосуванням LEGO вимагають фізичних наборів, що робить їх менш гнучкими у порівнянні з цифровими інструментами, які можуть бути використані дистанційно або в умовах змішаного навчання.

8. Обмежений освітній контент. Попри те, що LEGO сприяє розвитку творчості та технічних навичок, його використання може бути менш ефективним для вивчення абстрактних концепцій або теоретичних матеріалів, які потребують інших методів навчання.

9. Складність інтеграції в існуючу навчальну програму. Інтеграція LEGO в навчальну програму може бути складною, оскільки необхідно поєднувати традиційні методи навчання з новими технологіями, що потребує гнучкості і адаптації навчальних планів.

Отже, проблема застосування технології LEGO на уроках «Я досліджую світ» в 1-2 класах є актуальною, яка сприяє інтеграції знань, розвитку творчого та критичного мислення, покращенню комунікативних навичок учнів. Впровадження цієї технології потребують ретельної підготовки вчителя, розробки системи ігрових вправ-завдань та чіткого планування освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник / Упорядник О.Рома. The LEGO Foundation. 2018. 44с.

2. Конструктори Лего (LEGO) як освітнє середовище в початковій школі. URL: <http://www.klass39.ru/konstruktory-legolego-kak-obrazovatel'naya-sreda-v-nachalnoj-shkole/>.

3. Кудикіна Н.В. Теорія ігрової діяльності дітей: монографія. Київ: НМЦВД КУ імені Бориса Грінченка. 2012. 235 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ РЕСУРСІВ ТА ПЛАТФОРМ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Вільхова І.С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП Початкова освіта Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

Науковий Керівник: **Байдюк Л.М.**, викладач кафедри фахових методик та
інноваційних технологій у початковій школі

Сучасні технології значно вплинули на всі сфери життя, включаючи освіту. Цифрові ресурси та платформи стали невід'ємною частиною навчального процесу, особливо у вивченні іноземних мов. Ми досліджуємо використання цифрових інструментів для підвищення рівня володіння англійською мовою, розглядаючи їх переваги, виклики та перспективи розвитку.

Цифрові ресурси для вивчення англійської мови можна поділити на кілька основних категорій:

1. Онлайн-курси та модулі. Платформи на кшталт Coursera, Udemy, edX пропонують курси англійської мови різного рівня складності, які можуть бути адаптовані під індивідуальні потреби учнів.
2. Мовні додатки. Duolingo, Babbel, Rosetta Stone є популярними додатками, що пропонують інтерактивні уроки, вправи та ігри для покращення мовних навичок.
3. Інтерактивні платформи. Quizlet, Kahoot, Edmodo допомагають учням закріплювати знання за допомогою інтерактивних завдань, флеш-карток та тестів.
4. Соціальні мережі. YouTube, Instagram, Facebook можуть використовуватись для навчання через перегляд навчальних відео, участь у мовних клубах та спілкування з носіями мови [1].

Інтерактивні цифрові ресурси значно підвищують залученість учнів у навчальний процес. Гейміфікація, яка включає використання ігрових елементів у навчанні, допомагає мотивувати учнів через систему балів, нагород та рейтингів. Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR) відкривають нові можливості для занурення у мовне середовище, що сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу [2].

Цифрові платформи дозволяють адаптувати навчальний процес під індивідуальні потреби кожного учня. Адаптивні технології та штучний інтелект (ШІ) аналізують прогрес учнів та пропонують персоналізовані рекомендації щодо навчання. Використання аналітики дозволяє вчителям відстежувати успішність учнів та вчасно коригувати навчальний план.

Цифрові ресурси допомагають розвивати всі види мовленнєвої діяльності:

- Слухання. Відео та аудіоматеріали, доступні на YouTube та інших платформах, допомагають розвивати навички аудіювання.
- Говоріння. Онлайн-зустрічі та вебінари дозволяють учням практикувати розмовні навички у реальному часі.
- Читання. Інтерактивні читанки та електронні книги сприяють покращенню навичок читання.
- Письмо. Онлайн-чати, форуми та блоги допомагають учням удосконалювати навички письма.

Цифрові інструменти надають можливість швидкого та ефективного оцінювання знань учнів. Автоматизовані системи оцінювання, такі як тестові платформи, забезпечують миттєвий зворотний зв'язок. Платформи для спільної роботи, такі як Google Classroom та Microsoft Teams, дозволяють учням взаємодіяти один з одним та отримувати оцінки від своїх однокласників [3].

Незважаючи на численні переваги, використання цифрових ресурсів має свої виклики:

- Технічні обмеження. Не всі учні мають доступ до необхідних технічних засобів та інтернету.
- Безпека даних. Захист персональних даних учнів та вчителів є важливою проблемою у цифровому середовищі.
- Здоров'я учнів. Тривале використання цифрових пристроїв може негативно впливати на фізичне та психічне здоров'я учнів.

Майбутні тенденції у цифровій освіті включають подальший розвиток штучного інтелекту та машинного навчання для створення більш адаптивних та ефективних систем навчання. Використання блокчейн-технологій для сертифікації знань може стати новим стандартом у верифікації навчальних досягнень. Інновації у сфері віртуальної та доповненої реальності відкривають нові можливості для створення інтерактивних навчальних середовищ.

Отже, цифрові ресурси та платформи відіграють ключову роль у сучасному навчанні англійської мови, забезпечуючи інтерактивність, персоналізацію та доступ до різноманітних навчальних матеріалів. Попри існуючі виклики, розвиток цифрових технологій має величезний потенціал для покращення якості освіти та підвищення рівня володіння англійською мовою серед учнів. Інтеграція цифрових інструментів у навчальний процес є важливим кроком до створення більш ефективної та сучасної освітньої системи.

Список використаних джерел:

1. Ananiadou, K., & Claro, M. (2009). *21st century skills and competences for new millennium learners in OECD countries*. OECD Education Working Papers, No. 41, OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/218525261154>
2. Beatty, K. (2013). *Teaching & Researching: Computer-Assisted Language Learning*. Routledge.
3. Dudeney, G., & Hockly, N. (2012). *How to Teach English with Technology*. Pearson Longman.
4. Godwin-Jones, R. (2015). Emerging technologies: The evolving roles of language teachers: Trained coders, local researchers, and autonomous professionals. *Language Learning & Technology*, 19(1), 10-22.

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЧИТАННЯ

Волошина А., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Науковий керівник: **Гудима Н. В.**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

У складні часи сьогодення задля успішної самореалізації дуже важливою є здатність розуміти чужі та власні емоції, керувати ними, налаштовуватися на позитив. Різноманітні емоційні стани, що супроводжують людину впродовж життя, можуть мати як позитивний, так і негативний вплив. Наприклад, впевненість, щастя, радість та захоплення спонукають до досягнень, тоді як гнів, страх, туга, тривога та замкненість можуть негативно впливати на взаємини з іншими та на загальний настрій, а іноді й на здоров'я. Для уникнення негативного впливу емоцій важливо розвивати в учнів початкової школи емоційний інтелект та формувати емоційну грамотність.

Під час переходу дитини до школи і в новий колектив важливо звернути увагу на її негативні емоції, такі як невпевненість перед однолітками та педагогами. Одним із завдань учителя є створення комфортних умов для адаптації дитини до нового середовища, сприяння позитивному налаштуванню на навчальний процес та розвиток її емоційної стійкості, свідомості, впевненості та мотивації.

У процесі освіти в початковій школі зростає значення емоційного інтелекту, оскільки стає важливим розвиток емоційних навичок молодших школярів, їхньої здатності керувати власними емоціями та розуміти емоційний стан інших. У зв'язку

з цим важливо визначити чинники, що впливають на розвиток емоційного інтелекту учнів початкових класів в рамках нової української школи.

Емоційний інтелект сьогодні активно досліджується зарубіжними та вітчизняними науковцями. Емоційний розвиток особистості на ранніх етапах онтогенезу досліджують такі науковці, як І. Бех, Л. Божович, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Кононко, А. Кошелева, С. Кулачківська, О. Кульчицька, Я. Неверович. Особливості розвитку молодшого школяра вивчають Н. Бібік, А. Маркова, В. Мухіна, О. Савченко. Проблема виховання емоційної культури дітей молодшого шкільного віку опрацьована у дослідженнях П. Єлісеєвої, Р. Калініної, Н. Ульянової. Деякі аспекти представлені у працях Т. Антоненко, О. Лука, В. Поплужного, П. Якобсона, зокрема формування культури почуттів на різних вікових етапах; засадові принципи впровадження особистісно зорієнтованого підходу в освітній процес (І. Бех, О. Сухомлинська).

Метою статті є аналіз та обґрунтування теоретичних та практичних аспектів формування емоційної грамотності у молодших школярів через використання емоційного спілкування на уроках мовно-літературної галузі.

Завдання педагога на уроках української мови та літературного читання полягає в навчанні учнів мови емоцій. Тільки вчитель, який постійно шукає нові методики навчання, впроваджує нестандартні прийоми пізнавальної діяльності, зможе допомогти учням розібратися у своїх емоціях та сприяти активізації їх розумової діяльності.

Уважають, що розвитку емоційного інтелекту учнів початкової школи найбільше сприяють уроки читання, адже саме вони є інструментом для формування емоційно-ціннісного ставлення учнів до себе, інших людей, навколишньої дійсності, розвитку інтелектуально-психологічного потенціалу дитини, а також слугують важливим чинником, що забезпечує успішну самореалізацію людини. Метою уроків літературного читання є розвиток компетентних читачів, які читають художні тексти "для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень" [2].

Загалом на початку уроку мовно-літературної освітньої галузі або як підсумок певного виду роботи можна використовувати такі методи та прийоми емоційного спілкування, як «Найщиріші побажання», «Скриня гарного настрою», «Коло компліментів», «У мене найкраще виходить», «Коло успіху», «Від щирого серця», «Ти молодець, тому що...» тощо.

На уроках читання, для розвитку емоційного інтелекту учнів можна застосовувати такі прийоми:

"Емоційне налаштування". Важливим компонентом досягнення мети уроку є зосередженість дитини. Тому варто емоційно налаштувати дітей перед прочитан-

ням нового твору. У третьому класі за підручником М. Вашуленка, Н. Васильківської, С. Дубовик вивчаються твори А. Волкової "Перший подих осені" та М. Пономаренко "Осінь пензлика взяла". Щоб налаштувати учнів на сприйняття твору, можна принести в клас каштани та запропонувати дітям намалювати на них емоції, що відповідають їхньому настрою. Інтегруючи елементи природи та творчу діяльність, можна створити затишну та стимулюючу атмосферу на уроці. Це дозволить дітям відчувати та виразити свої емоції, що сприятиме кращому сприйняттю творів та розвитку їхньої літературної грамотності.

"Літературний трейлер". На етапі первинного синтезу роботи з літературним твором можна запропонувати висловити припущення щодо змісту, виходячи з назви, передбачити зміст, який буде розкривати письменник, які емоції, почуття хоче передати автор. Використання буктрейлерів допоможе учням візуалізувати свої припущення та створити очікування перед читанням. У третьому класі за підручником К. Пономарьової, О. Савченко вивчається твір О. Кротюк "Наші скарби"; за цією назвою в дітей виникнуть різні варіанти, про що може розповідатися, тому при вивченні даного твору доцільно використовувати цей прийом.

"Колесо емоцій Роберта Плутчика". Поширена проблема з якою зіштовхуються вчителі початкових класів, це нерозуміння дітьми власних емоцій, не змога їх виражати та розпізнавати. Використання "Колеса емоцій Роберта Плутчика" є чудовим методом для розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів. Для ефективного використання цього методу, необхідно роздрукувати зображення колеса емоцій та роздати всім учням по одному примірнику. Під час уроку здобувачі освіти мають звертатися до цього зображення, скануючи свої відчуття. Цей прийом доцільно використовувати на різних етапах уроку.

Наприклад, у четвертому класі за підручником І. Большакової, І. Хворостяного вивчаючи твір Марії та Сергія Дяченків "Марійка і жадібний грабіжник". Перед прочитанням твору можна запитати: "Що ви зараз відчуваєте? Оберіть емоцію на зображенні". Також під час читання твору періодично запитувати в дітей: "Як думаєте, які емоції переживає зараз герой твору?", після прочитання: "Які емоції викликали у вас зображені події?". Цей прийом допоможе дітям передати свої емоції та виразити почуття, порівнявши, чи змінились вони з початку та після закінчення уроку.

Для закріплення навчального матеріалу можна використовувати таку групу креативних методів і прийомів, як «Мікрофон», «Літературний крос»; «Дружня порада»; «Лист героєві твору»; «Реклама художнього твору»; сенкан тощо. Наприклад, щоб краще запам'ятати прочитаний твір, учні можуть створити його рекламу. Завдання – яскраво й образно розповісти про твір, зацікавити, заінтригувати читача, спонукати до читання.

Дидактичні ігри, також допоможуть ефективно й невимушено ввести молодших школярів у світ людських емоцій.

Завдання дидактичних ігор: ознайомлювати з емоційними станами; вправляти в умінні виражати свої почуття; розвивати здатність до емпатії; формувати позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи та людей, адекватні морально-етичні уявлення та форми поведінки [1].

«Покажи емоцію». Педагогиня розпочинає речення. Діти закінчують їх, показуючи картки зі смайликами, що відповідають їхнім емоціям в описаній ситуації.

Орієнтовні приклади речень для гри: Якщо мені весело, то я... ; Якщо я хворю, то я...; Якщо мене ображають, то я...; Якщо в мене день народження, то я...; Якщо мене сварить мама, то я...; Якщо до мене в гості прийшов друг, то я...; Якщо загубилася улюблена іграшка, то я...; Якщо мене пригостили смачненьким, то я...

«Найстрашніший страх». Педагог розкладає перед дітьми картки, що в різні способи відображають страх, а також набір різних предметів, якими можна доповнити картинку. Дитина спочатку обирає картку, яка найточніше відповідає саме її страху. Потім дорослий пропонує додати до малюнка предмети з набору. Зробити це треба таким чином, щоб картка зі страшної перетворилася на смішну або безглузду. Наприклад, додати зубастому вовку бантик на шиї тощо.

Цю гру доцільно проводити індивідуально. Якщо дитина з якоїсь причини вагається, педагог демонструє на прикладі іншої картки дії, які треба виконати.

«Який настрій у природи». Дітям роздаються картки із зображеннями природи за різної погоди. Педагог демонструє піктограму певної емоції, а діти мають показати відповідний пейзаж. Можна грати і навпаки: дорослий показує картку із зображенням природи, діти – піктограму з відповідною емоцією.

Після заняття доречно подарувати кожній дитині сувенір – картинку- "смайлик". Це заохотить малят до кращого сприймання отриманої інформації.

Необхідно розвивати емоційний інтелект та формувати емоційну грамотність у молодшому шкільному віці, розпочинаючи з основних емоцій і поступово переходячи на їх відтінки. Це можна робити через читання книг з аналізом настрою і почуттів персонажів, участь у різних видах театральних заходів, ігрові вправи типу «Вгадай настрій», аналіз ситуацій з життя дітей, демонстрацію фотографій та малюнків зображень осіб з різними емоціями, а також створення власних малюнків, які відображають їх настрої, аналізуючи при цьому причини цього настрою [3].

Отже, розвиток емоційного інтелекту в поєднанні з сучасними методами і прийомами на уроках української мови та літературного читання стає інструментом для розвитку інтелектуально-психологічного потенціалу дитини, що сприяє її успішній самореалізації в молодшому шкільному віці. Вправи для розвитку емоційного інтелекту на уроках читання сприяють зниженню тривожності і створюють

позитивне налаштування на роботу. Готуючись до уроку, вчитель має застосовувати різні прийоми та продумати цікаві завдання і вправи, які дозволять викликати емоційне піднесення в дітей. Пристосовуючись до нових вимог суспільства, проблема поєднання емоцій та інтелекту отримує новий стимул. Сучасна парадигма освіти вимагає знаходження розумного балансу між мисленням і емоціями, встановлення гармонії між розумом і почуттями.

Список використаних джерел

1. Волік Н. Залюбки малята грають, свої емоції вивчають. *Джміль*. 2021. №4. С.14-15.
2. Гудима Н., Мелекєсцева Н., Ковальчук О. Готовність учителя початкової школи до формування в учнів емоційної грамотності на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами емоційного спілкування // Педагогічна освіта: теорія і практика : Зб. наук. пр. / КПНУ ім. І. Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Бахмат Н.]. Вип. 29 (2-2020). Київ : Міленіум, 2020. С. 266-276. URL: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/223116>
3. Михайленко Ю., Підгурська В., Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів на уроках читання: Специфіка фахової підготовки майбутніх учителів на засадах компетентнісного підходу. Житомир, 2023. С. 91-94.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ВІРТУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ЕКСКУРСІЯХ ДЛЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Галушка А. Г., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Науковий керівник: **Процай Л. П.**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Віртуальні освітні екскурсії стали невід'ємною частиною сучасного навчального процесу, особливо для молодших школярів. Завдяки технологічним інноваціям, діти мають можливість подорожувати та досліджувати різні куточки світу, не виходячи з класу. Це відкриває нові горизонти для навчання, роблячи його більш захоплюючим і доступним.

Інтерактивні елементи відіграють ключову роль у цих віртуальних подорожах, забезпечуючи глибше занурення в матеріал і підвищуючи зацікавленість учнів. Використання інтерактивних карт, анімованих гідів, відео та аудіо матеріалів, а також інтеграція ігрових завдань, VR і AR технологій роблять процес навчання

більш динамічним та ефективним. Такі елементи не тільки стимулюють цікавість дітей, але й сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу [1].

Використання інтерактивних елементів у віртуальних освітніх екскурсіях для молодших школярів може значно підвищити ефективність навчання та зробити процес пізнання більш захоплюючим. Ось кілька способів, як інтерактивні елементи можуть бути інтегровані у віртуальні екскурсії для дітей молодшого шкільного віку:

Основні інтерактивні елементи: 1. Інтерактивні карти та маршрути. Інтерактивні карти дозволяють дітям самостійно обирати та досліджувати маршрути, натискати на цікаві об'єкти та отримувати додаткову інформацію. Наприклад, під час віртуальної екскурсії по музею діти можуть самостійно обирати експонати для вивчення, натискати на них та отримувати детальну інформацію. 2. Анімовані персонажі та гіді. Анімовані персонажі, які виступають у ролі гідів, можуть вести екскурсію, задавати питання, давати підказки та пояснювати матеріал у цікавій формі. Це робить навчання більш інтерактивним та залучаючим. Наприклад, історичний персонаж може проводити екскурсію по визначному місцю, розповідаючи про його історію. 3. Відео та аудіо матеріали. Інтерактивні відео та аудіо матеріали роблять віртуальні екскурсії більш динамічними та цікавими. Відеоролики можуть показувати різні аспекти місця чи події, а аудіозаписи дозволяють слухати історії чи звукові ефекти, пов'язані з темою екскурсії. 4. Ігрові елементи. Ігри, такі як вікторини, пазли, квести або завдання на пошук скарбів, допомагають закріпити знання в інтерактивній формі. Наприклад, під час екскурсії по історичному місцю діти можуть розгадувати загадки, що допомагають їм краще запам'ятати факти. 5. Віртуальна та доповнена реальність. Використання VR та AR технологій дозволяє створювати тривимірні моделі об'єктів та місць, які діти можуть досліджувати в реальному часі. Це надає більш реалістичний досвід та дозволяє краще зрозуміти матеріал. 6. Зворотний зв'язок та обговорення. Організація обговорень, форумів та чатів дозволяє дітям обговорювати побачене та ділитися враженнями, що сприяє закріпленню знань та розвитку комунікативних навичок [2]. 7. Інтерактивні інструменти для творчості. Інструменти для малювання, створення моделей або написання історій дозволяють дітям застосовувати нові знання на практиці, розвиваючи творчі здібності. Наприклад, після віртуальної екскурсії діти можуть створювати власні малюнки чи моделі досліджуваних об'єктів.

Приклади використання інтерактивних елементів:

– Google Expeditions – цей додаток дозволяє вчителям проводити віртуальні екскурсії з використанням VR. Діти можуть досліджувати різні місця світу, переглядати 360-градусні зображення та отримувати пояснення від учителя;

– Discovery Education Virtual Field Trips – платформа пропонує віртуальні екскурсії з інтерактивними елементами, такими як вікторини та завдання під час екскурсії;

– Minecraft Education Edition – ця гра дозволяє створювати віртуальні світи та досліджувати їх. Учні можуть будувати моделі історичних місць, виконувати завдання та взаємодіяти з іншими учасниками.

Отже, інтерактивні елементи у віртуальних освітніх екскурсіях роблять навчальний процес більш захоплюючим та ефективним для молодших школярів. Вони сприяють розвитку критичного мислення, творчих здібностей та комунікативних навичок, а також допомагають краще засвоювати новий матеріал.

Список використаних джерел:

1. Ващенко О., Паламар С., Романенко Л., Романенко К. Теоретичний аспект проблеми формування дослідницьких умінь молодших школярів засобом віртуальної екскурсії. *Молодь і ринок*. 2020. № 1 (180). С. 51–55.

2. Коваленко О. В. Використання віртуальних екскурсій як сучасних форм організації навчального процесу. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 9. Т 1. С. 94–97.

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Гнілуша А. Ю., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПШ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Філоненко О. С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Розвиток громадянської компетентності – одне з основних завдань Нової української школи. Її ключова мета – виховати свідомого громадянина, патріота, професіонала, людину, світогляд і спосіб мислення якої спрямовані на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні. На думку Л. Гриневич, громадянська компетентність повинна забезпечуватися з першого по останній клас школи наскрізно через весь процес навчання.

Основними громадянськими компетентностями є:

- розуміння власної громадянської (державної), національної та культурної ідентичності, повага до інших культур та етносів;

- здатність берегти українські традиції та духовні цінності, володіти відповідними знаннями, вміннями та навичками, спроможність реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства;
- розуміння значення національної пам'яті та її впливу на суспільно-політичні процеси;
- знання європейських цінностей, зокрема принципів демократії, та здатність застосовувати їх у повсякденному житті;
- знання та розуміння державного устрою, державного управління у всіх сферах суспільного життя на всеукраїнському та місцевому рівні;
- знання механізмів участі у суспільному, суспільно-політичному та державному житті та вміння їх застосовувати разом з прийняттям рішень на всеукраїнському та місцевому рівні;
- відповідальне ставлення до своїх громадянських прав і обов'язків, пов'язаних з участю в суспільно-політичному житті;
- здатність формувати та аргументовано відстоювати власну позицію, поважаючи відмінні думки/позиції, якщо вони не порушують прав та гідності інших осіб;
- здатність критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення;
- здатність до соціальної комунікації та вміння співпрацювати для розв'язання проблем спільнот різного рівня, зокрема шляхом волонтерської діяльності.

У Державному стандарті початкової освіти (2018 р.) зазначено, що «громадянська компетентність пов'язана з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України».

Формування громадянської компетентності передбачає систематичну підготовку дитини до суспільного життя в умовах демократії, результатом якої є готовність особистості брати участь у суспільному житті країни, володіння нею громадянськими цінностями та якостями.

О. Савченко зазначала, що цілі громадянського виховання молодших школярів реалізуються на засадах системного підходу шляхом застосування демократичних, гуманних методів та форм організації співпраці дітей та дорослих в урочній і позаурочній діяльності; розширення зв'язків дітей із соціумом, залучення їх до участі в роботі дитячих громадських організаціях та проектах, що сприятиме набуттю позитивного індивідуального досвіду взаємодії в колективі; досягнення єдності вимог школи й родини в громадському вихованні дітей.

Найбільш ефективними для формування громадянської компетентності є колективні справи, використання проєктних, інтерактивних, інформаційно-комунікативних технологій. Громадянська компетентність молодшого школяра – це відповідальне ставлення до природи, до себе, як складової частини природи і суспільства, до оточуючого нас матеріального світу, до живих істот навколо нас.

В урочний час громадянська компетентність може формуватися через вивчення різних освітніх галузей, що визначені в Державному стандарті початкової освіти:

- мовно-літературна (українська мова та література, мови та літератури відповідних корінних народів і національних меншин, іншомовна освіта),
- математична,
- природнича,
- технологічна,
- інформатична,
- соціальна і здоров'язбережувальна,
- громадянська та історична,
- мистецька,
- фізкультурна.

Найбільше можливостей для формування громадянської компетентності має громадянська та історична освітня галузь, у процесі вивчення якої здобувачі початкової освіти усвідомлюють переваги демократичного суспільства. Діти знайомляться з демократичними цінностями та навчаються дотримуватися їх в різних життєвих ситуаціях.

У позаурочній діяльності можна використовувати такі форми виховання, як ранкові зустрічі, на яких обговорюємо народні традиції, державні і народні символи, навчати радіти успіхам інших та підтримувати товаришів в складних життєвих ситуаціях; ігри-мандрівки по рідному краю; екскурсії та походи (красназнавчі, на підприємства, по історичних місцях, в природу тощо); зустрічі з цікавими людьми (волонтерами, учасниками бойових дій, героями війни та праці, народними умільцями тощо); майстер-класи за участю дітей та батьків з виготовлення подарунків для бійців Збройних сил України; свята (сімейні, народні, релігійні, державні); вікторини («Моя Україна», «Моє місто»); добродійні акції («Допоможи дитині, яка знаходиться в скрутній ситуації»), трудові десанти («Я люблю свій клас», «Моя школа – найкраща») та ін.

Отже, формування громадянської компетентності здобувачів початкової освіти – це важливе завдання вчителя сучасної початкової школи, яке може здійснюватися різними шляхами. Серед яких урочна діяльність (у процесі вивчення

освітніх галузей початкової школи), позаурочна діяльність (використання різноманітних форм позаурочної діяльності). Педагог має добре орієнтуватися в сутності громадянської компетентності здобувачів початкової освіти, вибирати доцільний зміст, методи, форми урочної та позаурочної діяльності. Для підвищення результативності своєї роботи вчитель повинен керуватися критеріями сформованості громадянської компетентності здобувачів початкової освіти, а також працювати над вдосконаленням своїх суспільно-значимих якостей.

Список використаних джерел:

1. Доміна В. В. Формування громадянської компетентності молодших школярів у контексті національно-патріотичного виховання: методичний посібник. Хмельницький: ХГПА, 2014. 132 с.
2. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні 03.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80?lang=ru> (дата звернення 10.10.2019).
3. Формування громадянської компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів у відповідності до вимог нових державних освітніх стандартів / Укладач Н.М. Степанова. Черкаси: Видавництво Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради, 2014. 44 с.
4. Якименко С. І., Щербак І. В. Підготовка майбутнього вчителя до громадянського виховання учнів початкової школи: монографія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2016. 240 с.

РОЛЬ КРАЇН ЄС У МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА СТАНОВЛЕННІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Гостар І. С., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Бобро А. А.**, канд. пед. наук, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Початкова освіта завжди перебувала у центрі уваги науковців виступаючи першим щаблем школи, який закладає підґрунтя для подальшої освіти. Останні роки особливо сприяли зростанню зацікавленості суспільства у розбудові сучасної початкової школи, на яку сьогодні покладається розв'язання низки соціально-економічних завдань, що постали перед новою Україною. Внутрішні процеси державотворення та зовнішня політика євроінтеграції визначають сьогодні і вектор реформ, і проблематику теоретичних та практичних досліджень у основі початкової

освіти. Враховуючи це, входження України до європейського освітнього простору актуалізує вивчення досвіду країн ЄС у початкової школи.

Реформування початкової освіти є прогресивним і своєчасним, але воно неспроможне водночас розв'язати всі суперечності системи, серед яких: дефіцит відповідального батьківства, непослідовність державної політики у галузі освіти, відсутність моніторингу якості проведених реформ, суперечливий вплив ЗМІ та Інтернету на дітей, тривала економічна й демографічна кризи, часта невідповідність педагогічних і управлінських кадрів до вчасного й адекватного реагування на інновації, малий відсоток молодих кадрів [3].

Важливим стає пошук відповідей на численні виклики, що постали перед освітою на шляху її модернізації у контексті європейських орієнтирів розвитку, і віднаходження балансу між збереженням досягнень і національних особливостей та кореляцією із загальними тенденціями розвитку початкової школи в Європі.

Аналіз тенденцій розвитку початкової освіти в країнах ЄС дають підстави для обґрунтування рекомендацій щодо вдосконалення політики модернізації початкової освіти в Україні, які структуровано за трьома рівнями (змістовий, організаційний, управлінський), що уможлиблює системне охоплення проблемних питань [3].

Аналіз тенденцій розвитку змісту освіти на рівні Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО) у країнах ЄС дає підстави для обґрунтування рекомендацій щодо вдосконалення політики модернізації змісту початкової освіти в Україні:

- забезпечення наступності змісту освіти на дошкільному, початковому й середньому щаблях сприятиме поліпшенню якості навчання та розбудові національної системи неперервної освіти;

- процес входження України до європейського освітнього простору потребує врахування загальноєвропейських тенденцій розвитку шкільництва, зокрема сутності й напрямів модернізації його змісту;

- модернізація стандартів початкової освіти має відбуватися на прогностичних засадах, зважаючи на демографічну ситуацію та соціально-економічний контекст, спираючись на аналіз позитивів і недоліків попередніх версій стандартів;

- в умовах європейської інтеграції цінним є досвід ЄС із забезпечення громадянського та полікультурного виховання із запровадженням ЄВО до стандарту початкової освіти;

- досвід ЄС із запровадження міжпредметних тем або модулів у стандартах початкової освіти є актуальним для України у контексті реалізації інтегрованого навчання;

- керуючись компетентнісною ідеєю розбудови шкільництва, країни [2].

Але, дискусія вітчизняних педагогів і науковців зацікавлених в освітніх реформах демонструє, що на рівні МСКО залишаються проблемними питання:

- регулярної психолого-педагогічної діагностики особистості молодшого школяра з метою його супроводу у освітньому процесі;
- урахування особистісних характеристик учня для розроблення особистісно-орієнтованих технологій навчання й виховання;
- конструювання індивідуальних програм розвитку та корегування особистості учня;
- залучення учнів до планування власного навчання;
- систематичної взаємодії з батьками/родиною щодо усунення труднощів у навчанні.

Ефективні шляхи розв'язання зазначених проблем пропонують країни ЄС. Рекомендованими для подальшої розбудови національного шкільництва в контексті оптимізації організації освітнього процесу можуть бути підходи, які вже зафіксовані у нашій нормативній базі, але повільно реалізуються:

- зниження коефіцієнту учні / вчитель у перші два-три роки початкової освіти;
- розподіл терміну початкової освіти на цикли або етапи, що дозволить не лише конкретизувати цілі навчання та зміст, а й застосовувати відповідні механізми оцінювання досягнень учнів;
- застосування ефективного групування учнів залежно від цілей навчання; – розширення автономії навчальних закладів у питаннях планування навчального року та організації життя школи (регіональна гнучкість щодо кількості навчальних днів протягом тижня, планування канікул тощо);
- створення й реалізація програми заходів підтримуючого навчання;
- використання вчителями форм і методів розвивального навчання, поширення навчання в команді та взаємонавчання учнів;
- адаптація режиму навчання до індивідуальних життєвих ритмів учнів шляхом регулювання навчального розкладу та створення початкової школи повного дня;
- включення учнів до процесу планування та проведення оцінювання власних навчальних досягнень;
- в умовах упровадження компетентнісних стандартів початкової освіти в Україні вартими уваги є напрацьовані в країнах ЄС оцінні технології для вимірювання рівнів ключових та предметних компетентностей учнів;
- підвищення якості навчання молодших школярів шляхом упровадження психологопедагогічної вхідної діагностики з метою отримання інформації про готовність учнів до навчання й подальшого планування освітнього процесу відповідно до їхніх освітніх потреб;
- у контексті реалізації особистісно орієнтованого навчання українська початкова школа має скористатися позитивним досвідом країн Спільноти із

застосування формувального оцінювання на рівні МСКО, яке ґрунтується на засадах дитиноцентричного підходу до навчання;

– у створенні «нової школи» у ХХІ столітті Україна має використати позитивний досвід Європи щодо збільшення ролі спеціалістів різних галузей (психологів, соціологів, методистів) та зацікавлених сторін (батьків, представників бізнесу та громади) у розвитку галузі [1].

Трансформації в освіті безпосередньо пов'язані із формуванням нової системи управління. У ХХІ ст. домінуючою ідеєю в Європі стає децентралізація шкільництва та розширення шкільної та вчительської автономії.

Отже, сучасні реформи на організаційному рівні спрямовано на оптимізацію освітнього процесу в початковій школі шляхом упровадження циклів навчання, забезпечення доступу до початкової освіти, адаптації режиму навчання до вікових особливостей молодшого школяра, розширення шкільної автономії у питаннях планування розкладу та форм занять, розширення вчительської автономії у питаннях використання технологій і методів навчання, що забезпечують індивідуалізацію, інтегрований підхід, продуктивну взаємодію з учнями. Недосконалість системи управління шкільною освітою в Україні, що пов'язана з фінансовими, технічними та кадровими проблемами, потребує вивчення досвіду країн ЄС щодо реформ на управлінському рівні. Враховуючи досвід країн ЄС уже зроблена велика кількість кроків до реформування, але стоїть гостра проблема реального виконання всього, що зафіксовано у реформованих стандартах та інших нормативних документах. Війна в Україні унеможливорює ефективну реалізацію всіх оптимізованих положень.

Список використаних джерел:

1. Локшина О. І. Тенденції розвитку змісту шкільної освіти в країнах Європейського Союзу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Київ, 2011. 465 с.
2. Гачак-Величко Л. Розвиток сучасної освіти в умовах євроінтеграції: психологічний вимір. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2022. Спецвипуск. С. 11-17.
3. Ярова О. Б. Досвід розвитку початкової освіти в країнах ЄС – джерело модернізації початкової освіти в Україні. Український педагогічний журнал. 2018. № 1. С. 31-36.

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Грицак П. О., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: **Десятник К. В.**, канд. пед. наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Проблеми, спричинені війною і пов'язані з захистом прав та інтересів дітей, постійно знаходяться в центрі уваги суспільства, держави, засобів масової інформації, громадських організацій, правоохоронних органів, юристів, психологів, педагогів тощо.

Формування патріотичності, моральності, поваги до прав і свобод людини, любові до Батьківщини, сім'ї, довкілля розглядається одним із стратегічних напрямів державної політики в галузі освіти. Процес навчання та виховання, зокрема і правова освіта, покликані сформувати в здобувачів освіти уявлення про сучасне громадянське суспільство, його норми та цінності відповідно вимог національного і міжнародного права, основних положень нормативно-правових документів: Конвенції ООН про права дитини, Конституції України, Сімейного кодексу, Закону України «Про охорону дитинства», Закону України «Про освіту», «Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року», Національної програми правової освіти населення та ін.

Сутність правового виховання і правої культури школярів висвітлюється у наукових дослідженнях В. Грицько, Г. Задорожної, М. Кащук, І. Козубовської, О. Колосової Л. Остапенко, В. Оржеховської, О. Попадич, Л. Твердохліб, М. Фіцули, О. Янкович та ін.

У педагогічному словнику поняття «правове виховання» тлумачиться як цілеспрямований постійний вплив на людину з метою формування в неї правової культури й активної правомірної поведінки. Основна мета правового виховання – дати людині необхідні в житті юридичні знання та навчити її шанувати і дотримуватися законів, тобто сформувати високий рівень правової культури. Кожна людина, знаючи свої права і обов'язки, може грамотно себе захищати від незаконних дій [6, с. 148].

Завдання правового виховання у Державному стандарті початкової освіти містить громадянська та історична освітня галузь, метою якої є формування активної громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свобод людини, толерантного ставлення до оточуючих, набуття досвіду життя в соціумі з

урахуванням демократичних принципів. Результати навчання з даної галузі передбачають, що здобувачі початкової освіти повинні мати розвинуте почуття власної гідності, діяти з урахуванням власних прав і свобод, поважати права і гідність інших осіб, протидіяти проявам дискримінації та нерівного ставлення до особистості [1].

У контексті проблеми дослідження варто наголосити на тому, що правове виховання дітей має триєдину мету: формування уявлень про права і закони; формування правової свідомості; формування правомірної поведінки. Відповідно до мети правового виховання молодших школярів перед учителем постають такі завдання: дати учням певну суму необхідних правових знань, які б відповідали віковим особливостям та рівню соціалізації; сформувати правові уявлення, поняття, погляди і переконання, які втілюються у власній правовій свідомості дитини; виховати віру у справедливість юридичних законів, їх необхідність і раціональність, у незворотність покарань за протиправні вчинки; сформувати звичку діяти відповідно до вимог права і моралі; виховувати нетерпимість до різноманітних порушень норм моралі і права; формувати соціально-правову активність, готовність і бажання брати участь у боротьбі за укріплення законності й правопорядку [5, с. 127].

Правове виховання здобувачів початкової освіти передбачає ознайомлення з правами, які виокремлюємо в чотири групи: права на гідне існування, виживання, що включає право на життя і здоров'я, житло, їжу, ім'я, родину, турботу батьків, громадянство; права на розвиток, освіту, відпочинок і дозвілля; права на захист від приниження, насильства та експлуатації, а також особливі права дітей-інвалідів і сиріт; права на свободу слова, думки і діяльності. Ефективними засобами ознайомлення дітей зі своїми правами є постери і мультфільми, розроблені ЮНІСЕФ Україна [7], а також «Конституція для всіх: і великих, і малих» у віршах [3].

На переконання науковців, Л. Костюк, Н. Муляр, у процесі правового виховання не потрібно обмежуватися формуванням в учнів системи правових знань і уявлень, перевагу варто надавати активним засобам та інтерактивним методам, які передбачають розвиток самостійності, критичного мислення, творчості, ініціативності. Роботу з дітьми необхідно організовувати через активне навчання, що передбачає навчання в дії через досвід вирішення ситуацій та проблем самими учасниками освітнього процесу. Щоб упровадити цю ідею в життя, вчитель сам повинен бути для школярів взірцем громадянина і патріота своєї держави, адже дуже дієвими, особливо у вихованні є соціально-психологічні методи: наслідування, приклад, переконання [4].

З метою реалізації правового виховання дітей 6-7 років Г. Задорожна пропонує комплекс засобів, що включають пізнавальні, творчі, інтерактивні форми і методи роботи: заняття з правової тематики, комплексні, інтегровані («Що таке право», «Я маю право на ім'я»); бесіди-роздуми, ігри-мандрівки, індивідуальні

освітні заходи, морально-етичні бесіди («Наші обов'язки вдома і в класі», «Чи є у нас ще й обов'язки, чи у нас лише права», Чому не можна порушувати права інших дітей»); дидактичні, сюжетно-рольові ігри («Квітка прав та обов'язків», «Яке право порушено в казці»); проблемні виховні ситуації, навчально-ігрові ситуації, турніри «знавців прав дітей»; проекти («Ми – громадяни своєї країни»); складання розповідей, тематичні свята, колективні аплікації з теми «Хто права вивчає – обов'язки знає» тощо [2, с. 11–12].

Участь здобувачів початкової освіти у тематичних конкурсах сприяє поглибленню знань, формуванню правової свідомості, доброчесності, відповідальності, толерантності, культурі екологічного вирішення конфліктів. Зокрема Міжнародний конкурс дитячої листівки «Дітям світу – сонце й мир!» до Всесвітнього дня дитини актуалізує проблеми захисту дітей, реалізації права жити в безпечному світі; сприяє формуванню основних цінностей: миру, свободи, рівності, верховенства права, розвитку творчих здібностей дітей, приверненню уваги усього світу до війни в Україні. Метою Всеукраїнського конкурс із правового просвітництва «Конституція для всіх: і великих, і малих» є популяризація Конституції України, формування у дітей правового світогляду та правової культури, розвиток громадянської освіченості.

Правове виховання є складовою соціалізації особистості та спрямоване на розуміння цінності права, свобод та обов'язків людини і громадянина, повагу та сумлінну реалізацію норм права. Вибір засобів правової освіти молодших школярів має здійснюватись з урахуванням особливостей розвитку дітей цього періоду, інтегруючи зміст та засоби правового, морального, громадянського та національно-патріотичного вихованням.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#n12>
2. Задорожна Г. Педагогічні умови правового виховання дітей 6-7-років у взаємодії сім'ї і закладу освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Одеса, 2018. 22 с.
3. Конституція для всіх: і великих, і малих. URL: <http://surl.li/burys>
4. Костюк Л.Б., Муляр Н.М. Формування громадянської ідентичності школярів засобами правової культури. *Молодий вчений*. № 6 (82). 2020. С. 329–333.
5. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні. Київ : НАНУ; Ін-т політ. і етнонац. дослідж. 2002. 272 с.
6. Словник-довідник з професійної педагогіки / За ред. А.В. Семенової. Одеса: Пальміра, 2006. 221 с. URL: <https://www.pedagogic-master.com.ua/public/semenova/slovnik.pdf>
7. ЮНІСЕФ в Україні. Мультфільми про права дитини. <https://www.unicef.org/ukraine/uk/convention>

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Даніленко І. І., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Науковий керівник: **Добрідень А. В.**, доц. кафедри виховних технологій та педагогічної творчості Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Формування творчої активності молодших школярів за допомогою інтерактивних технологій є надзвичайно актуальною в сучасному освітньому контексті з кількох причин: *по-перше*, сучасний світ переживає перехід до цифрової епохи, а це ставить перед школами завдання активно впроваджувати інтерактивні технології у навчальний процес; *по-друге*, в контексті швидкої зміни світу, важливо розвивати у дітей креативність та здатність до новаторства; *по-третє*, інтерактивні технології можуть зробити процес навчання більш цікавим та залучити увагу молодших школярів; *по-четверте*, знання та навички, отримані через роботу з інтерактивними технологіями в молодшому віці, можуть стати цінними ресурсами для успішної адаптації до майбутніх викликів та професійного розвитку.

Особливості творчого розвитку учнів молодшого шкільного віку стали об'єктом досліджень В. Барко, Н. Вітковської, Н. Гурець, А. Тютюнникова, А. Щербо та інших. На необхідності впровадження та доцільності використання інтерактивних технологій в освітньому процесі наголошували Є. Коротаєва, Н. Коломієць, О. Пометун та інші.

Цифрова трансформація освіти відіграє ключову роль у вдосконаленні навчального процесу та підготовці учнів до життя у цифровому суспільстві, а саме:

1. Інтернет та цифрові ресурси надають широкі можливості для доступу до знань та навчальних матеріалів з будь-якого місця та в будь-який час.
2. Використання інтерактивних технологій, таких як відео-уроки, веб-семінари та онлайн-платформи, дозволяє залучати учнів до навчання та створювати більш змістовні та цікаві уроки.
3. Цифрові технології дозволяють налаштувати навчальний процес під потреби кожного учня, створюючи індивідуальні програми навчання та навчальні матеріали.
4. Цифрові технології дозволяють здійснювати навчання у будь-який час та в будь-якому місці, що забезпечує гнучкість та зручність для учнів та вчителів [1, с. 56].

Отже, цифрова трансформація освіти відкриває нові можливості для удосконалення навчального процесу та підвищення якості освіти, що стає важливим етапом у підготовці молодого покоління до життя в цифровому світі.

Розвиток креативності та здатності до новаторства є важливими аспектами у підготовці дітей до сучасного світу. Використання інтерактивних технологій може допомогти стимулювати та розвивати ці навички у дітей кількома способами, а саме:

1. Інтерактивні технології можуть пропонувати візуальні та аудіо-візуальні засоби, які сприяють розвитку уяви та творчого мислення у дітей.

2. Інтерактивні технології часто надають можливості для експериментування та створення нових ідей. Наприклад, додатки для створення мультимедійних презентацій або веб-сайтів можуть допомогти дітям втілити свої ідеї у життя.

3. Інтерактивні технології можуть зробити навчання більш цікавим та залучити увагу дітей. Це створює сприятливу атмосферу для розвитку креативності шляхом використання нових форм навчання та вивчення матеріалу.

4. Багато інтерактивних технологій сприяють співпраці та обміну ідеями між учнями. Це стимулює творчий процес та допомагає дітям вчитися один від одного [2, с. 78].

Отже, використання інтерактивних технологій є ефективним інструментом для розвитку креативності та здатності до новаторства у молодших школярів.

Інтерактивні технології дійсно можуть зробити процес навчання більш цікавим та залучити увагу молодших школярів з декількох причин:

1. Інтерактивні технології можуть надати візуальні елементи, які роблять навчальний матеріал більш доступним та зрозумілим для учнів.

2. Деякі інтерактивні платформи або програми надають можливість індивідуалізувати навчання, враховуючи рівень знань та інтереси кожного учня.

3. Використання графічних ефектів та анімації може зробити навчальний матеріал більш привабливим та захоплюючим для дітей.

4. Інтерактивні технології можуть стимулювати учнів до власних досліджень та вивчення навколишнього світу шляхом доступу до онлайн-ресурсів та інтерактивних матеріалів [3, с. 47].

Отже, використання інтерактивних технологій допомагає створити стимулююче та захоплююче навчальне середовище, яке залучає увагу молодших школярів та сприяє їхньому активному навчанню.

Розвиток цифрової грамотності важливий для учнів у сучасному цифровому світі, а використання інтерактивних технологій є ефективним способом допомогти їм засвоїти ці навички, а саме:

1. Використання інтерактивних програм та платформ допомагає учням навчитися працювати з комп'ютером, використовувати різноманітні програми та ресурси в Інтернеті.

2. Інтерактивні технології дозволяють учням вивчати різноманітні цифрові інструменти, такі як текстові редактори, електронні таблиці, презентаційні програми тощо.

3. Робота з інтерактивними матеріалами може включати навчання учнів засадам безпеки в Інтернеті, використання паролів, захисту від шахраїв та онлайн-булінгу.

4. Інтерактивні технології можуть допомагати учням розвивати критичне мислення щодо інформації в Інтернеті, вчити їх визначати достовірні джерела та аналізувати інформацію.

5. Використання інтерактивних технологій може стимулювати творчий підхід учнів до вирішення проблем, створення мультимедійних проектів та використання новаторських ідей [4, с. 128].

Отже, інтерактивні технології можуть грати важливу роль у розвитку цифрової грамотності у молодших школярів, допомагаючи їм засвоїти ключові навички для успішної адаптації до сучасного інформаційного середовища.

Підсумовуючи вище сказане, можемо зробити висновок, що інтерактивні технології відіграють важливу роль у сучасній освіті та мають значний потенціал для покращення навчання та розвитку молодшого покоління. Їх використання дозволяє створити стимулююче та захоплююче навчальне середовище, де учні можуть активно вчитися та розвиватися.

Список використаних джерел:

1. Войцях Т. В. Ігрові технології: просвітницько-профілактичні ігри. Київ : Шкільний світ, 2015. 144 с.

2. Ковальова В. І. Творча майстерня. Становлення та розвиток творчої особистості молодшого школяра. Харків : Основа, 2010. 191 с.

3. Комар О. А. Інтерактивні методи як інноваційна діяльність сучасного вчителя початкової школи. *Початкова школа*. 2010. № 7. С. 47–49.

4. Ревенчук В. В. Формування творчої активності як педагогічна проблема. *Молодий вчений*. 2018. № 3. С. 128–131.

КАТЕГОРІЯ «МИСТЕЦЬКІ ЗНАННЯ» ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Дегтяр О. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Науковий керівник: **Шпіца Р. І.**, ст.викл. кафедри початкової освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Категорія «знання»/«мистецькі знання» не нова, однак у світлі сучасних освітніх реалій потребує уточнення. У сучасних енциклопедичних виданнях, категорію «знання» трактують як – сукупність відомостей, набутих у процесі повсякденного досвіду, навчання та спеціальних способів дослідження. Так, в українській мові використовують декілька варіантів «знаю щось», «знаю, що ...» і «знаю, як ...».

Феномен «знання» розглядала у своїх дослідженнях науковець О.Олексюк. Вона визначає його як цілісну та динамічну композицію. Вона розглядає знання як змінні, рухомі, але разом з тим такі, які мають певну сталість системи [2, с.67].

Проблему формування «інтегрованих мистецьких знань» розглядає дослідниця О.Соколова. Вона трактує їх як «цілісну сукупність відомостей з різних видів мистецтва, яка є результатом спеціально організованої художньо-пізнавальної діяльності з осягнення та узагальнення змісту і внутрішніх поліструктурних взаємозв'язків художніх явищ» [3, с. 18].

В свою чергу, Р.Шпіца детально розглядаючи проблему формування мистецьких знань учнів наголошує, що її потрібно вивчати у тісному зв'язку з «розумінням; художнім пізнанням, яке характеризується високою емоційністю; сприйняттям; мисленневими операціями; свідомістю та інтелектом» [5, с. 67].

Спираючись на тезаурусну концепцію та наукові ідеї дослідників, Р.Шпіца означила, що мистецькі знання не можуть бути константними. Вона звертає увагу на їхній пластичності та змінності. Таким чином, зазначає автор, – «нова мистецька інформація асимілюється з раніше набутими знаннями шляхом мисленневих операцій, результатом чого є поява нових мистецьких знань» [5, с. 67]. Автор переконана, що мистецька інформація перетворюється у знання лише тоді, коли пройде шлях сприйняття-розуміння-осмислення-засвоєння. Дослідниця визначає «мистецькі знання» як «сукупність відомостей з різних видів мистецтва, що є результатом сприйняття та розуміння художніх явищ, відтворюється у свідомості підлітка у вигляді понять, суджень та емоційно-ціннісних ставлень та слугує основою для утворення мистецької картини світу» [5, с. 67].

Проаналізувавши трактування поняття «знання» та «мистецькі знання» вітчизняних науковців, пропонуємо розглядати «мистецькі знання учнів 4 класу»

як сукупність відомостей з різних видів мистецтва, що є результатом сприйняття та розуміння художніх явищ, які визначені програмовим змістом предмету та відтворюється у свідомості школяра у вигляді мистецьких понять, гіпотез та емоційно-ціннісних ставлень та слугує основою для утворення мистецької картини світу здобувача освіти.

Саме на уроках мистецтва знання безпосередньо формуються відповідно до змістового наповнення програми. Вони розширюють світогляд школяра, розвивають творчість, формують мистецьку карту знань. Відтак, уроки мистецтва відіграють чільне значення у формуванні знань здобувачів освіти. Оскільки, відповідно до Типових освітніх програмах (під керівництвом Р.Шиян та О.Савченко) учень знати дитячі пісні (відповідно до зазначеного переліку); засоби музичної виразності, орієнтується в поняттях музичної грамоти (звук, мелодія, акомпанемент, музична форма, динаміка, схеми диригування (на 2/4) (знання мистецької термінології), створювати зображення в процесі експериментування з кольорами, лініями, крапками різного розміру, формами, об'ємами, фактурами, знати авторів мистецьких творів з різних видів мистецтва вирізняти елементи музичної мови, застосовані для характеристики музичного образу, зокрема із сюжетною (літературною) програмою (мелодія, темп, динаміка, гучність, ритм, тембр (голос та деякі музичні інструменти), лад (мажор, мінор); розпізнавати прості музичні форми (знання мистецьких творів), тощо [4, с.93].

Відтак, врахувавши окреслені вище аспекти, пропонуємо виокремити серед складників мистецьких знань. Серед них: знання мистецької термінології, творів для виконання (пісні та фольклор) та творів для сприймання (образотворче мистецтво, музика та інші види). Беззаперечно, що всі складники розглядаються у тісному взаємозв'язку з емоційним та художнім відгуком на твір мистецтва. Отже, окреслена проблема не вичерпує всіх аспектів. Вона потребує подальшого вивчення та детальному окресленні не тільки складових мистецьких знань, але і серії вправ та завдань для формування мистецьких знань в учнів молодшого шкільного віку. Це становить перспективи для подальшого вивчення.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. №87 // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.09.2021)
2. Олексюк О. М. Музична педагогіка : навчальний посібник. Київ : КНУКіМ, 2006. 188 с.)
3. Соколова О. В. Методичні основи інтеграції мистецьких знань у підготовці майбутніх учителів музики і художньої культури : дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.02

/ Соколова Ольга Валеріївна, Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. Київ, 2004. С.18

4. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 класи. Київ: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с

5. Шпіца Р. І. Формування мистецьких знань учнів 7–8 класів на інтегрованих уроках музики: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2017. С.67.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Демченко Т. Є., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Дубровська Л. О.**, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Соціально-економічні трансформації, що нині відбуваються в країні, вимагають кардинальних змін у різних сферах життєдіяльності, зокрема й у галузі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Реформування системи підготовки майбутніх учителів початкової школи забезпечується низкою базових нормативно-правових документів, з-поміж яких основними є Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти», «Про затвердження Державної програми «Вчитель», рішення колегії МОН України «Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи».

У даний час школа потребує такої організації своєї діяльності, яка забезпечила б розвиток індивідуальних здібностей і творчого ставлення до життя кожного учня, впровадження різних інноваційних навчальних програм, реалізацію принципу гуманного підходу до дітей.

Відтак, актуалізується проблема готовності вчителів до впровадження інноваційних методик навчання, зокрема навчально-ігрових технологій, які дозволяють докорінно змінити методологію, надати новій якості організації та здійсненню освітнього процесу в початковій школі. У педагогіці вищої школи періодично виникає інтерес до проблеми використання навчально-ігрових технологій у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя.

Одним із видів інноваційних технологій є ігрові технології. Їх використання на уроках у початковій школі відповідає природним потребам дитини. Адже за своєю природою гра – це найважливіша форма життєдіяльності дітей.

Науковці виділяють такі типи ігор: предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні, ігри-драматизації, творчі ігри. Головна особливість творчої гри – наявність уявної ситуації, в якій дитина має можливість брати участь. У творчій грі дитина створює навколишню дійсність.

Дитина не бачить очевидну мету гри, поставлену педагогом, завдяки присутності ігрових елементів: очікування і несподіванки, загадки, руху. Здібності людини успішно виявляються лише у тій діяльності, яка вимагає розвитку саме цих здібностей.

Відповідно, для розвитку творчих здібностей необхідна діяльність, що містить у собі творчість. Творча діяльність виявляється, передусім, в оригінальності та в розвитку уяви.

Отже, ідеальним для розвитку творчості є навчання з використанням ігрових елементів, адже саме гра (особливо сюжетно-рольова, або творча) навчає таких обов'язкових для розвитку творчості здібностей, як моделювання, порівняння, узагальнення, конкретизація, навчання мистецтва.

Крім того, гра сприяє внутрішній розкритості, без якої не може бути творчості. На основі ігрової діяльності у дитини формується низка психологічних новоутворень.

Найефективнішим способом навчити дитину мислити творчо є гра, і особливо гра розвивальна. Саме завдяки ігровим формам занять вдається залучити навіть пасивних учнів до систематичної розумової праці, дати дитині відчуття успіху, повірити в свої сили. Багато дидактичних ігор містять елементи змагання. У них хтось виграє, а хтось програє.

Такі ситуації допомагають формувати в учнів справедливе ставлення і до власних успіхів, і до тих, хто програв. Щоб одна й та сама гра не набридла, через певний час необхідно щось змінювати, ускладнювати завдання, враховуючи засвоєний матеріал, індивідуальні особливості молодших школярів.

Гра дарує щохвилинну радість, задовольняє актуальні невідкладні потреби, а ще – спрямована у майбутнє, тому що під час гри у дітей формуються чи закріплюються властивості, вміння, здібності, що необхідні їм для виконання соціальних, професійних, творчих функцій у майбутньому. І скрізь, де є гра, панує здоров'я, радість дитячого життя.

Гра, її організація – ключ до організації виховання. У грі формується низка особливостей особистості дитини, вона являється своєрідною школою підготовки

до праці. У грі виробляється спритність, витримка, активність. Це школа спілкування дитини. У грі найповніше виявляються індивідуальні особливості, інтелектуальні можливості, нахили, здібності дітей.

Гра є одним з найцікавіших видів людської діяльності, провідною діяльністю дошкільника, засобом його всебічного розвитку, важливим методом виховання, її назвали «супутником дитинства», хоч у житті граються не тільки діти, а й дорослі. Дитяча гра – це діяльність, спрямована на орієнтування в предметній і соціальній дійсності, в якій дитина відображає враження від їх пізнання.

Сутність дидактичних ігор полягає у вирішенні пізнавальних завдань, поставлених в цікавій формі. Саме вирішення пізнавальної задачі пов'язано з розумовою напругою, з подоланням труднощів, що привчає дитину до розумової праці. Одночасно розвивається логічне мислення дітей. Засвоюючи або уточнюючи в дидактичній грі той або інший програмний матеріал, діти вчаться спостерігати, порівнювати, класифікувати предмети по тих або інших ознаках; вправляти пам'ять, увагу; вчаться застосовувати чітку і точну термінологію, зв'язно розказувати; описувати предмет, називати його дії і якості; проявляють кмітливість, винахідливість.

Крім вищенаведеного, необхідно наголосити і про виховуючу роль гри. Гра має значення і для формування дружного колективу, і для формування самостійності, позитивного відношення до праці, для виправлення деяких відхилень в поведінці окремих дітей і для багато чого іншого. Всі ці виховуючі ефекти спираються як на свою підставу, на той вплив, який гра дає на психічний розвиток дитини, на становлення його особистості.

Список використаних джерел:

1. Буяк Р.Р. Навчаємо граючи. Початкове навчання та виховання. 2016. № 25. С. 26–28.
2. Гриценко С.В. Використання ігрової діяльності у навчальному процесі. Початкове навчання та виховання. 2016. № 34. С. 12–19.
3. Козуб І.С. Дидактичні ігри як засіб активізації діяльності учнів на уроках англійської мови у початкових класах. 2011. URL: <http://chervonopoch.klasna.com/ru/article/didaktichni-igri-yak-zasib-aktivizatsiyi-diyalnost.html>.
4. Копачинська Т. Ігри з молодшими школярами. Початкова освіта. 2018. № 12. С. 23–39.
5. Любченко О. Дидактичні ігри в навчально-виховному процесі. Початкова освіта. 2015. № 8. С. 14–17.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Єрофєєва Т. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Менеджмент в освіті Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Самойленко О. В.**, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Ефективність управління системою виховної роботи в закладі загальної середньої освіти залежить від створення певних умов, які здатні зробити цей процес успішним, результативним та максимально оптимальним.

У нашому дослідженні під *педагогічними умовами* ми будемо розуміти комплекс необхідних і достатніх внутрішніх та зовнішніх обставин, які забезпечують ефективне управління системою виховної роботи в закладі загальної середньої освіти в сучасних умовах.

На нашу думку, до таких обставин слід віднести: створення позитивного комунікативного простору в управлінні системою виховної роботи закладу загальної середньої освіти; виявлення творчої самодіяльності керівника; управлінську майстерність суб'єкта, здатного ефективно формувати гармонійно розвинену особистість учня в закладі загальної середньої освіти.

Розглянемо сутність виділених педагогічних умов управління системою виховної роботи в закладі загальної середньої освіти.

Першу умову – *створення позитивного комунікативного простору в управлінні системою виховної роботи в закладі загальної середньої освіти* – можна віднести до групи соціально-комунікативних умов. Сьогодні, в умовах ціннісного ставлення до особистості, комунікативний простір управління системою виховної роботи будується на гуманно-особистісних принципах. Взаємодія суб'єктів управління характеризується відносинами партнерства, коли не існує різкої полярності позицій суб'єктів комунікації. Такий простір стимулює активність, самостійність, ініціативність партнерів виховної взаємодії, а спілкування відрізняється взаємоповагою та доброзичливим ставленням учасників управлінської комунікації.

Позитивний комунікативний простір управління системою виховної роботи визначається особливістю комунікаційних зв'язків, які забезпечують успішність та результативність управління. Встановлення комунікаційних зв'язків в управлінні системою виховної роботи потребує від керівника певної сукупності знань та умінь, що створюють ефективний перебіг комунікативного процесу, оволодіння певними

нормами спілкування, засвоєння соціально-психологічних еталонів, стандартів, стереотипів поведінки, оволодіння технікою спілкування.

У працях багатьох учених (Г. Балла, М. Боришевського, М. Заброцького, В. Кан-Каліка, О. Киричука, С. Максименка, О. Леонтєва, Т. Яценко та ін.) обґрунтовується розуміння комунікаційних зв'язків у спілкуванні як суттєвої, глибинної характеристики комунікативного процесу, завдяки яким відбувається соціально-психологічна взаємодія керівника з іншими суб'єктами управління [2].

Комунікаційні зв'язки в управлінні системою виховної роботи – це система безпосередніх чи опосередкованих взаємодій суб'єктів спілкування, які реалізуються за допомогою вербальних і невербальних засобів, інформаційно-комунікаційних технологій з метою моделювання й управління виховним процесом, регулювання педагогічних відносин у сфері виховної діяльності.

Позитивний комунікативний простір, вважає І. Зязюн, спрямований на встановлення сприятливого психологічного клімату, психологічну оптимізацію діяльності і стосунків [3]. На наш погляд, в управлінні системою виховної роботи закладу загальної середньої освіти це має вирішальне значення, адже від умінь керівника створити навколо себе позитивний комунікативний простір, встановлювати контакти через правильний вибір засобів комунікації, спрямовувати і активізувати діяльність інших і залежить в значній мірі результативність виховної роботи.

Важливо зауважити, що в управлінні виховною роботою майстерність керівника полягає в здатності залучати суб'єктів виховання до активної взаємодії, оскільки ефективність виховного впливу визначається взаєминами учасників виховного процесу, а позитивний комунікативний простір виступає пріоритетною властивістю виховного середовища.

Отже, створення позитивного комунікативного простору в управлінні системою виховної роботи закладу загальної середньої освіти підвищить ефективність управлінської діяльності та якість виховної роботи, оскільки побудова багатокомпонентної взаємодії суб'єктів управління сприяє удосконаленню системи виховної роботи та ефективному формуванню особистості як мети виховного процесу освітнього закладу.

Другою педагогічною умовою управління системою виховної роботи закладу загальної середньої освіти ми виділили *вияв творчої самодіяльності керівника*.

Оскільки виховна діяльність в сучасних обставинах передбачає певний інноваційний результат, пов'язаний з цілеспрямованим процесом часткових змін, що ведуть до модифікацій мети, змісту, методів, форм виховання, адаптації виховного процесу до нових вимог – вирішальною умовою її ефективності виступає розкриття творчого потенціалу керівника.

На думку дослідників Д. Мазохи та Н. Опанасенко, творчий потенціал – це сукупність соціокультурних характеристик особистості, яка виявляє готовність

удосконалювати діяльність, а також наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність [4].

Модернізаційні процеси в освіті вимагають інновацій в різних аспектах педагогічної системи (і в управлінні у тому числі). Успішність інноваційної діяльності залежить від усвідомлення керівником практичної значущості різних інновацій у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні. Готовність до інноваційної діяльності — особливий особистісний стан, який передбачає наявність мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення освітніх цілей, здатності до творчості і рефлексії [1].

Творча самодіяльність керівника, за словами С. Шило, визначається здатністю генерувати нові ідеї, відкритістю новому і сприйняття ідей, думок, поглядів, концепцій, що базується на толерантності особистості, гнучкості та широті мислення, високим культурно-естетичним рівнем, освіченістю, інтелектуальною глибиною і різнобічністю інтересів [4].

Таким чином, вияв творчої самодіяльності керівника в управлінні системою виховної роботи закладу загальної середньої освіти характеризується пошуком нових оригінальних шляхів вирішення актуальних проблем виховної діяльності, сформованістю мотивації щодо виявлення ініціативи в управлінні виховним процесом, проявом нестандартності мислення, бажання знайти оригінальне управлінське рішення, оволодінням навиками управлінської імпровізації. Саме творча самодіяльність дає змогу керівнику швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища, адаптуватися та ефективно вирішувати проблеми роботи системи виховної діяльності, перетворювати стереотипи й знаходити нетрадиційні шляхи розв'язання виховних завдань, що стоять перед закладом загальної середньої освіти, використовувати інноваційні управлінські технології.

Ще однією умовою, на наш погляд, є *управлінська майстерність суб'єкта, здатного ефективно формувати гармонійно розвинену особистість учня в закладі загальної середньої освіти*. Ця умова пов'язана з характеристикою вчителя як менеджера системи виховної роботи закладу загальної середньої освіти.

Призначення менеджменту – планування, організація та регуляція системи виховної роботи для ефективності та результативності її діяльності, відповідності сучасним вимогам та потребам потенційних споживачів освітніх послуг. Тому у наш час ці завдання має вирішувати вчитель у процесі управління системою виховної роботи в закладі загальної середньої освіти. У ролі менеджера вчитель планує виховну діяльність, обирає форми, методи та засоби здійснення виховної роботи, контролює досягнення поставлених цілей, обирає стимули та заохочення учнів для участі у виховних справах, бере на себе відповідальність за результати виховного процесу. Здійснюючи управлінські функції, вчитель розумно розробляє

зміст виховних заходів, продумує логіку та послідовність проведення виховної роботи, корегує виховну діяльність відповідно контингенту учнів, їх запитам, інтересам та потребам, встановлює комунікаційні зв'язки з батьками для гармонізації виховних зусиль сім'ї та закладу освіти, визначає резерви підвищення ефективності виховного процесу, розробляє шляхи його удосконалення.

Таким чином, управління системою виховної роботи закладу загальної середньої освіти потребує від вчителя вміння створювати оптимальні зовнішні і внутрішні умови для успішного формування всебічно розвиненої особистості школяра, раціонально використовувати можливості всіх видів і форм виховної діяльності.

Виділені нами педагогічні умови знаходяться у діалектичному взаємозв'язку, оскільки ефективність та результативність діяльності системи виховної роботи забезпечується управлінською майстерністю керівника планувати, організовувати, регулювати та контролювати перебіг виховного процесу, створювати позитивну комунікативну мережу та партнерську взаємодію всіх учасників виховання, а також вчасним реагуванням системи виховної роботи закладу загальної середньої освіти на зміни зовнішнього середовища за рахунок творчої самодіяльності керівника у прийнятті доцільних та обґрунтованих управлінських рішень. У такому разі порушення навіть однієї з визначених педагогічних умов при дотриманні інших, може негативно вплинути на результативність виховної роботи закладу освіти. Лише комплексне забезпечення виділених умов може стати підґрунтям результативності управління системою виховної роботи закладу загальної середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Завалевський Ю.І. Сутність інноваційної педагогічної діяльності. *Педагогічний дискурс*. 2014. Вип. 17. С.63-70.
2. Любчак Л. Формування комунікативної компетентності майбутнього педагога у процесі вивчення курсу «Основи педагогічної майстерності». *Витоки педагогічної майстерності. Серія Педагогічні науки*. Полтава. 2011. Вип. 8(2). С. 159-165.
3. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна. К.: Вища шк., 1997. 349 с.
4. Шило С.І., Савченко Т.І. Удосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження інноваційних технологій як засіб розвитку творчої особистості учасників педагогічного процесу. *Запоріжжя*. 2014. 30 с.

КОНСТРУКТОР ЛЕГО ЯК ДОПОМІЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ЯДС

Зайкова Ж. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Білоусова Н. В.**, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Нові завдання, які держава поставила перед НУШ, потребують запровадження інноваційних освітніх технологій. Способом реалізації інноваційного змісту НУШ виступає діяльнісний підхід. За словами керівниці The LEGO Foundation в Україні О. Роми, «діяльнісний підхід («навчання через гру») – це найкращий і найприродніший спосіб підготувати дитину сьогодні до світу завтра». І сутністю такої підготовки автор вважає формування наскрізних умінь. Саме ці уміння як «ключова валюта на ринку праці», є базовими для майбутньої успішності особистості у власній життєдіяльності [1].

Інноваційною технологією, яка побудована на творчо-продуктивній моделюючій діяльності молодших школярів, є LEGO-конструювання. Актуальність LEGO-технології у наш час обумовлена інтеграцією гри, дослідження, моделювання, конструювання та експериментування. Перспективність застосування цієї технології в початковій школі ґрунтується на її багатофункціональності, розмаїтті технічних та естетичних характеристик, значних розвивальних можливостях. Зокрема, за словами С. Грицай, О. Кошелева, LEGO-технологія сприяє досягненню основних освітніх цілей: формування дослідницько-конструкторських умінь та комунікативних навичок у практико-орієнтованому спрямуванні, розвиток критичного та алгоритмічного мислення, розкриття творчого потенціалу та презентаційних здібностей, опори на науковий підхід у вивченні природних законів та явищ [3].

Сьогодні вчені сходяться на думці, що LEGO-технологія оптимізує освітній процес. Так, М. Євмінець і О. Коваленко розкривають переваги LEGO-технології в початковій школі: можливість передачі більших обсягів інформації за менший проміжок часу; унаочнення абстрактних понять; розширення рухово-тактильного досвіду молодших школярів як основи подальшого мовленнєво-розумового розвитку учнів; встановлення зворотного зв'язку під час виконання завдань для ефективної корекції діяльності; розвиток уяви, фантазії, ініціативи, розумових здібностей, волі, спостережливості, наполегливості в роботі, просторового орієнтування [2].

LEGO-технологія – явище багатофункціональне. Група вчених (О. Шаран, В. Шаран, М. Стецьків) виокремлюють наступні функції цієї технології: дидактичну (оволодіння новими знаннями, уміннями, навичками), виконавчу (продуктивна діяльність з досягнення мети), розвивальну (розвиток психічних якостей), виховну (формування особистісних рис), діагностичну (розкриття та критичне оцінювання ступеня розвитку особистості), емоційну (розвиток емоційно-вольової сфери учнів), соціальну (оволодіння нормами та правилами спілкування), креативну (розвиток ініціативності, оригінальності, новаторства у конструктивній діяльності) [4, с. 54].

Основним засобом LEGO-технології є LEGO-конструктор, який містить набір цеглинок LEGO. Цеглинки LEGO – це наочно-образні моделі інтелектуальних операцій, які здійснюють учні молодшого шкільного віку. Іншими словами, це інструмент унаочнення абстрактних дій у просторово-ігровому полі, який полегшує опанування нових знань молодшими школярами.

Таким чином, LEGO дає змогу грати, навчаючись та навчатися у грі. Предметно-дійове мислення молодших школярів потребує реального маніпулювання предметами і цеглинки LEGO дозволяють вивчати властивості об'єктів завдяки унаочненню їх у конструкторських моделях учнів початкової школи.

Діапазон використання конструктора LEGO в освітньому процесі досить широкий. Для більшості предметів початкової школи конструювання з цеглинок LEGO є доцільним та ефективним. Ігрове конструювання з LEGO урізноманітнює заняття. Уроки стають цікавими, захоплюючими, яскраво емоційними, що підвищують якість засвоєння знань.

Таким чином, універсальність цеглинок LEGO як наочно-образних моделей інтелектуальних операцій, сприяє їх широкому використанню в освітньому процесі.

Особливо широке поле використання ігор-завдань існує в інтегрованому курсі «ЯДС», оскільки тематичне розмаїття цього курсу дає змогу вчителю використовувати завдання з шістьма цеглинками при вивченні світу живої та неживої природи, соціально-рольових особливостей життєдіяльності людини, краси рідного краю та держави України. Побудовані конструкції з цеглинок LEGO візуалізують отримані знання, відкриті запитання вчителя спонукають до дослідження моделей, а практико-орієнтована конструктивна діяльність сприяє міцному засвоєнню нових знань.

Отже, цеглинки LEGO – це інноваційний засіб реалізації діяльнісного підходу в ігровій формі. Комплекс ігор-завдань з цеглинками LEGO сприяє розвитку в учнів молодшого шкільного віку мислення, уяви, уваги, мовлення, пам'яті, ментальної гнучкості, здатності до самоконтролю. Крім того, командне виконання ігор-завдань формує соціальні навички комунікації, співпраці, співпереживання, організації роботи та розподілу функцій та обов'язків. В умовах

сьогоднішніх викликів суспільства ігри з цеглинками LEGO готують майбутнє покоління до ефективного розв'язання проблем власної життєдіяльності, передбачення ризиків та оцінки можливих наслідків, розвивають творчість та ініціативність, навчають приймати усвідомлені рішення та брати на себе відповідальність за свої дії. А використання інструментарію цеглинок LEGO під час вивчення інтегрованого курсу «ЯДС» дає змогу формувати творчу особистість молодшого школяра, яка здатна досліджувати, експериментувати, робити відкриття та розв'язувати проблемні ситуації, що відповідає умовам сучасного нестабільного середовища існування людини та потребі знаходити шляхи ефективного життя-забезпечення у власному особистісному просторі.

Список використаних джерел:

1. Гра по-новому, навчання по-іншому : методичний посібник / упорядник О. Рома. The LEGO Foundation, 2018. 44 с.
2. Євмінець М.П., Коваленко О.Ю. Використання lego на уроках у початковій школі. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 29. Т. 2. 2020, с.164-168.
3. Кошелєв О.Л., Грицай С.М. Компетентнісний потенціал lego education у початковій школі. *Молодий вчений*. 2017. Т. 9.2. № 49.2. С. 5–8. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/9.2/2.pdf>
4. Шаран О.В., Шаран В.Л., Стецьків М.С. Особливості використання lego-технології у процесі формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 44. Т. 2. 2022. С. 51-54.

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕРЕЖЕВОЇ ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Звенігородська А. І., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Полтавського національного університету імені В.Г. Короленка

Науковий керівник: **Процай Л. П.**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти Полтавського національного університету імені В.Г. Короленка

Сучасна освіта поступово відходить від традиційної моделі викладання, надаючи перевагу модернізованим методам навчання – інтерактивності, проєктній діяльності, дослідницькій діяльності, дитиноцентризму та приділяючи більшу увагу розвитку критичного мислення, творчості, вмінню працювати в команді. З огляду на це постає необхідність в висококваліфікованих вчителів початкових

класів, здатних ефективно працювати в умовах сучасного світу та використовувати інноваційні методи навчання.

Однією з основних вимог до представників сфери надання освітніх послуг є наявність кейсу вмінь та знань з впровадження ІКТ в освітній процес. Тобто, сучасний вчитель має ефективно використовувати цифрові інструменти та технології для покращення навчального процесу, сприяти інтерактивному та індивідуалізованому навчанню, а також підтримувати розвиток інформаційної грамотності учнів. Це включає вміння працювати з електронними платформами, використовувати віртуальні класи, інтегрувати мультимедійні ресурси у свої уроки та забезпечувати безпечно і етично використання інтернет-ресурсів у навчанні [1].

Сучасна генерація учнів, а відповідно і вчителів постійно зустрічається з новими викликами суспільства, такими як пандемія чи війна, які напряду впливають на навчальний процес та вимагають застосування гнучкості, адаптивності, прийняття швидких інноваційних рішень. З цієї та багатьох інших причин, таких як глобалізація, вчителі в своїй процесійній діяльності все частіше вдаються до використання мережевої проєктної діяльності [4].

Дана тема неодноразово досліджувалася вітчизняними науковцями такими як: Н.М. Дементієвська – дослідження використанні ІКТ у навчальному процесі; Л.О. Ващенко – інтеграція ІКТ в освітній процес та організації мережевої діяльності учнів і вчителів; О. В. Дубасенюк – мережева взаємодія та дистанційне навчання. Варто звернути увагу і на праці закордонних дослідників серед яких: Мітчел Реснік – дослідження в галузі освітніх технологій, зокрема, використанням мережевих платформ для навчання; Гері Стейгер – дослідник в галузі проєктного навчання та використання технологій в освіті та мережевих проєктів; Юмі Мацуда – застосування мережевих технологій у педагогіці та їх вплив на навчальний процес.

Мережеві проєкти – це форма організації навчальної та дослідницької діяльності, яка базується на співпраці та комунікації між учасниками через мережу Інтернет. Мережевий проєкт може об'єднувати учасників з різних регіонів, країн, континентів для роботи з різними видами діяльності такими як спільні дослідження, розробка навчальних матеріалів, проведення віртуальних конференцій, виконання спільних презентацій.

Мережева проєктно-дослідницька діяльність передбачає співпрацю між учасниками за допомогою Інтернет-технологій, в процесі якої здійснюється планування, аналіз проєкту та подальша робота над ним. Для досліджень та реалізації проєктів застосовуються різні інформаційно-комунікаційні технології, такі як електронні таблиці, бази даних, програми для аналізу даних, мультимедійні засоби, віртуальні лабораторії тощо [3].

Таким чином, мережева проєктно-дослідницька діяльність є важливим і перспективним напрямком у підготовці майбутніх вчителів початкових класів.

Вона сприяє розвитку необхідних професійних навичок, критичного мислення, технічної грамотності та міжкультурної компетентності. Використання ІКТ в освітньому процесі допомагає створити інтерактивне та цікаве навчальне середовище, що підвищує якість освіти та готує вчителів до роботи в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Ващенко, Л.О. (2020). Використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх вчителів. Наукова бібліотека ХНПУ імені Г.С. Сковороди. С. 27-39.
2. Stager, G. (2010). What's the Big Idea? Project-Based Learning and the Reform of Education. Constructing Modern Knowledge Press. С. 15-32.
3. Дубасенюк, О.В. (2015). Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. Збірник наукових праць Педагогічні науки, № 1. С. 123-135.
4. European Commission. Report on Future Technology in Education. EU Science Hub. Accessed on 1 грудня 2023 р. [<http://surl.li/tswnj>]

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Іванюк В. С., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Філоненко О. С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Сучасні учні школи і випускники попередніх років зовсім не схожі між собою. Різний рівень розвитку і пристосування до інноваційного суспільства змушує педагогів постійно вдосконалювати свої знання і вміння аби задовольняти потреби своїх учнів у здобутті освіти. Відповідно нові вимоги до знань та образу вчителя в очах учня є рушійною силою до змін в освіті. Під змінами в освіті розуміється удосконалення типових програм до предметів, пошук інноваційних методів і прийомів побудови уроку та підбору завдань.

Освітня філософія української школи ґрунтується на певних пріоритетах, що визначають її ціннісно-світоглядні домінанти, зокрема: освіта – є пріоритетною цінністю суспільства, особлива роль освіти в інформаційному суспільстві, зростання інформаційних потоків, постійне оновлення знань, необхідність неперервної освіти протягом всього життя людини [1, с. 15].

Найновіша і найобговорюваніша реформа освіти – це створення НУШ – Нової Української Школи. Адже, правильно підібрані слова в концепції НУШ про те, що сучасний школяр «як фарширована риба», ніби і риба, але не пливе [2, с. 4]. Перед вчителями постає завдання розвантажити дітей від постійного виконання домашніх завдань, але щоб всі завдання програми були виконані і не допустити прогалин у навчанні, до того ж поглибити роботу учнів з цифровими технологіями. Та все ж основним прагненням змін є виховання всебічно розвиненої, творчої особистості.

Тож можна сказати наступне: портрет сучасного учня – це опис старанної дитини, яка здатна до самостійного навчання, розумного використання всіх наявних засобів для цього.

Творча робота та критичне мислення можна розвинути лише якщо практикувати свої знання на практиці. Сучасна школа має навчити знаходити практичний зміст отриманих знань з уроку на життя, застосовувати їх в побуті.

Сучасна українська школа визначається ціннісними орієнтирами, які відображають потреби сучасного суспільства, педагогічні тенденції та прагнення до якісної освіти. Ось деякі з них:

Гуманізм та громадянська відповідальність: українська школа сприяє розвитку особистості учня, його гуманістичних цінностей та відчуття відповідальності перед суспільством.

Патріотизм і національна свідомість: виховання учнів у душі любові до своєї країни, її культури, мови та історії, сприяючи формуванню національної ідентичності.

Толерантність і багатомовність: розуміння та повага до інших культур, традицій та мов, створюючи атмосферу взаєморозуміння та співпраці.

Інклюзивне навчання: забезпечення можливостей для отримання якісної освіти кожному учневі, незалежно від його/її особливостей, потреб та можливостей.

Інновації та технологічна освіта: використання сучасних технологій та інноваційних педагогічних методів для підвищення ефективності навчання та розвитку критичного мислення.

Розвиток креативності та критичного мислення: сприяння розвитку учнівської творчості, аналітичних та проблемно-орієнтованих навичок, що необхідні для успішного функціонування в сучасному світі.

Екологічна освіта та сталість: підвищення екологічної свідомості учнів та розвиток навичок сталого споживання для збереження навколишнього середовища для майбутніх поколінь.

Звичайно ж, головною цінністю освіти є діти.

Дитиноцентризм являє собою важливий ціннісний орієнтир сучасної освіти, який покладає акцент на потреби, інтереси та розвиток кожної дитини. Він визнає

кожну дитину як активного учасника освітнього процесу, що потребує індивідуального підходу та поваги до її унікальності, а вчитель виступає у ролі наставника та підтримки у процесі самовдосконалення учня.

У свою чергу відбулася зміна взаємодії учителя і учня, що отримало назву – педагогіка партнерства.

Педагогіка партнерства є важливим ціннісним орієнтиром сучасної освіти, який відображає зміну у співвідношенні між учителем і учнем з авторитарного підходу до взаємодії на основі рівноправності, взаєморозуміння та співпраці. Основні принципи педагогіки партнерства включають:

1) рівноправність: визнання кожної сторони (учителя і учня) як рівноцінного партнера в навчальному процесі.

2) взаєморозуміння та емпатія (створення атмосфери взаєморозуміння, довіри та поваги, де вчителі і учні спільно розуміють та підтримують один одного).

3) співпраця та взаємодопомога: спільна робота на основі взаємодопомоги та співпраці для досягнення спільних цілей.

Отже, цінності української школи відображають основні пріоритети та ідеали, які спрямовують її діяльність і формують освітній процес. Ці цінності визначають характер освіти в Україні та спрямовують розвиток української школи як освітньої системи, що сприяє формуванню громадянського суспільства. Вони сприяють формуванню гармонійної особистості, готової до життєвих викликів і співіснування в глобальному світі.

Список використаних джерел:

1. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. *Методист*. 2018. № 5. травень. С. 2-4.
2. Концепція "Нова українська школа". URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

Іщук О. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Бобро А. А.**, канд. пед. наук, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Забезпечення фундаментального права дітей на освіту та права на освіту за місцем проживання включає навчання дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх навчальних закладах. Із першого дня навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти і створенні їхньої освітньої траєкторії ключову роль відіграє вчитель початкових класів. Тому від якості його фахової підготовки залежить сформованість високого рівня готовності до виконання функцій професійної діяльності в умовах інклюзії.

З. Шевців визначає поняття «інклюзивна освіта», як систему освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в спеціально створених умовах загальноосвітнього закладу [5].

Проаналізувавши погляди учених на трактування поняття «інклюзивна освіта» доходимо висновку, що така освіта забезпечує безбар'єрний доступ до навчання дітей з особливими освітніми потребами, сприяє їхньому когнітивному, фізичному, мовному, соціальному й емоційному розвитку.

Процес формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти набуває розширеного контексту. Очевидно, що сучасний учитель початкових класів повинен мати високий рівень фахової, методичної та психологічної видів готовності. Перша з них охоплює систему знань із методології інклюзивної освіти та високий рівень корекційно-педагогічної майстерності; друга полягає у володінні вчителем загально-педагогічними та корекційно-розвивальними технологіями; третя інтегрує у собі особистісні якості педагога (емпатія, толерантність, емоційна підтримка іншої людини, рефлексія тощо). Щоб сформувані у майбутнього вчителя початкових класів окреслені види готовності до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти, необхідно насамперед з'ясувати, з яких компонентів складається ця професійна якість педагога, а щоб визначити якими ж саме додатковими фаховими знаннями, вміннями і навичками доцільно озброїти його, яку модель педагогічної системи професійної підготовки слід упровадити у ВНЗ, потрібно провести психолого-педагогічну діагностику, що потребує розроблення відповідного інструментарію. За обома підходами ми бачимо, що теоретичний аспект готовності неодмінно асоціюється з результатом спеціальної підготовки майбутнього фахівця у ЗВО та є передумовою досягнення успіху в його професійній діяльності [3].

Результати сучасних досліджень доводять, що основоположними ознаками професійнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до організації освітнього процесу в інклюзивному класі стає системність, цілісність, процесуальність. З урахуванням принципу системного підходу підготовка до педагогічної діяльності є інтегративним утворенням з певними характерними особливостями: єдність і взаємозв'язок різних структурних елементів, об'єднаних

єдиною метою; єдина внутрішня організація, яка характеризується зв'язками і залежностями між окремими компонентами системи [2].

До принципів індивідуалізованого навчання учнів з особливими освітніми потребами належать наступні:

- принцип гуманістичної спрямованості;
- принцип індивідуального підходу;
- принцип доступності;
- принцип балансу;
- принцип індивідуалізації та адаптації;
- принцип поєднання індивідуального та соціального;
- принцип відповідності розвиваючого середовища особливостям індивідуального і вікового розвитку дитини;
- принцип керованості [2; 4].

Реалізація даних принципів можлива тільки за умови глибокої всебічної і ретельної підготовки у закладах вищої освіти майбутніх вчителів початкової школи, а саме наділення їх широким спектром спеціальних психолого-педагогічних знань, сучасними методиками і прийомами, які необхідні для професійного вирішення проблем дітей з різними освітніми потребами в процесі спільного навчання, що складатиме готовності майбутнього вчителя початкової школи з організації освітнього процесу в інклюзивному класі.

Інклюзивна компетентність є однією з найважливіших якостей сучасного вчителя початкових класів, яка дозволить йому вільно та впевнено почуватися в інклюзивному загальноосвітньому просторі, допоможе зробити процес інклюзивного навчання більш ефективнішим і продуктивнішим.

До особливостей формування готовності майбутнього вчителя початкової школи з організації освітнього процесу в інклюзивному класі відносимо структуру базових якостей, притаманних компетентному педагогу. Зокрема, це такі якості:

- морально-особистісні якості – це особистісні утворення, які характеризують ставлення людини до праці, суспільства, гуманне ставлення до людей, у тому числі з особливими потребами, вимогливість до себе (гуманність, толерантність, альтруїзм, відповідальність, сміливість та ін.);
- особистісно-педагогічні якості, що визначаються природними задатками та розвиваються в процесі соціалізації особистості (доброзичливість, емпатія, любов до дітей, педагогічна інтуїція, комунікабельність);
- професійно-педагогічні якості, які формуються в процесі професійно-педагогічної діяльності (оптимізм, витримка, педагогічний такт, педагогічна спостережливість, педагогічний професійний ріст) [1].

Отже, сутність інклюзивної компетентності майбутнього вчителя початкових класів, як інтегративно-особистісної якості, вимагає сформованості спеціальних

інклюзивних умінь. Проблема розвитку готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації освітнього процесу в інклюзивному класі вимагає нових модифікацій у площині підготовки педагогів нової генерації, як конкурентоспроможних фахівців, з високорозвиненими морально-особистісними, особистісно-педагогічними, професійно-педагогічними якостями, здатних реалізувати сучасну філософію інклюзивної освіти.

Список використаних джерел

1. Безлюдна Н. В., Дудник Н. В. Особливості підготовки майбутнього вчителя початкової школи до впровадження інклюзивної освіти в умовах дистанційного навчання. URL: [file:///C:/Users/Home/Downloads/%D0%91%D0%B5%D0%B7%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%BD%D0%B0+%D0%9D%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%8F+%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0+%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Home/Downloads/%D0%91%D0%B5%D0%B7%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%BD%D0%B0+%D0%9D%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%8F+%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0+%20(2).pdf) (Дата звернення 19.05.2024).
2. Берегова М. І. Дидактико-практична підготовка майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору : автореф. дис. ... доктора педагогічн. наук : 13.00.03. Київ, 2019. 40 с.
3. Бобро А.А., Бобро Л.В., Дубровська Л.О., Мовчан В.О. Готовність майбутнього вчителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища. *Наукові записки НДУ ім. М. В. Гоголя. Серія "Психолого-педагогічні науки"*. Ніжин: Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя, 2019. № 2. С. 104-112.
4. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально-методичний посібник / Кол.: авторів Колупаєва А. А., Найда Ю. М., Софій Н. З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л. І. Київ, 2007. 128 с. 4. Коробкіна О. Інклюзивна освіта в Україні: шляхи від теорії до практики. Харків. 2017. 57 с.
5. Шевців З.М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу : монографія. Київ : ЦУЛ, 2017. 384 с.

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ СТІЙКОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Камінський Є. В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Філоненко О. С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Забезпечення життєвої стійкості учнів початкових класів потребує комплексного підходу, включаючи створення сприятливого навчального середовища, активну участь батьків, застосування інноваційних методів навчання та психологічну підтримку для розвитку адаптаційних стратегій та соціальних компетентностей.

Проблема формування життєвої стійкості привертала увагу значної кількості філософів та педагогів різних історичних епох.

Сьюзен Кобейса та Сальваторе Мадді, американські психологи, вважають, що поняття життєстійкості (*hardiness*) є ключовим у розумінні того, як люди реагують на життєві труднощі. На основі багатолітнього досвіду дослідження вони визначили, що стрес по-різному впливає на людей. Деякі з них мобілізують свої ресурси та досягають успіху, тоді як інші стають безініціативними та байдужими, уникаючи нових викликів та залишаються у звичних рамках.

Сьогодні дитина з її потребами, нахилами, здібностями стоїть у центрі освітньо-виховної системи. До навчання дітей застосовується особистісно-орієнтований підхід. Освіта поступово переорієнтовується. Її головною метою стає розвиток особистості, життєвого потенціалу та життєвої компетентності учня.

Молодший шкільний вік є визначальним у подальшому розвитку особистості. Саме в початковій школі відбувається становлення основ життєвої компетентності особистості.

Наукові дослідження та публікації активно вивчають питання формування життєвої стійкості в учнів початкових класів. Одним із ключових аспектів цього дослідження є розуміння самого поняття "життєва стійкість". У своїх роботах М. Селігман та К. Реєртсма вказують на те, що це не лише здатність стійко переносити стресові ситуації, а й вміння активно реагувати на них та шукати рішення.

У роботах Дж. Мастен та І. Бонані відзначається, що формування життєвої стійкості у дітей є результатом складної взаємодії генетичних, соціальних та психологічних факторів. Дослідження також показують, що розвиток цієї якості в учнів початкових класів залежить від виховання в сім'ї, спілкування з однолітками, а також від підтримки та почуття безпеки в навчальному середовищі.

Результати досліджень Ж. Тернера та В. Бергманн підтверджують, що вчителі початкових класів відіграють важливу роль у формуванні життєвої стійкості учнів. Їхня підтримка, похвала, а також використання позитивного підходу до виховання допомагає дітям розвивати внутрішні ресурси та стримувати негативні емоції.

Одним із популярних напрямків досліджень є вивчення впливу програм психологічного тренінгу на формування життєвої стійкості в учнів. Роботи М. Кутнер та Л. Деккер показують, що використання спеціальних методик та практик

може позитивно впливати на самоконтроль, емоційну стабільність та впевненість у собі дітей початкових класів.

Таким чином, аналіз наукових досліджень і публікацій дозволяє зробити висновок про складність та багатогранність процесу формування життєвої стійкості в учнів початкових класів. Враховуючи різноманітні аспекти цієї проблеми, можна розробляти ефективні стратегії виховання та навчання, спрямовані на підвищення рівня життєвої стійкості серед учнів.

У сучасному світі, де діти зіткнулися зі складними викликами та стресовими ситуаціями, формування життєвої стійкості стає важливим завданням освітнього процесу. Основною метою цього процесу є створення умов для того, щоб учні здобули навички та здатності, необхідні для ефективного подолання життєвих труднощів та стресових ситуацій.

Початковий етап формування життєвої стійкості включає знайомство з проблемою та визначення загальних цілей. Учителі початкових класів проводять індивідуальні розмови з кожним учнем, щоб дізнатися їхні мрії, бажання та можливі труднощі, з якими діти можуть зустрітися у повсякденному житті. Це дозволяє учителям створити персоналізовані підходи до розвитку кожної особистості.

Другий етап полягає у розробці програми формування життєвої стійкості. Учителі спільно з психологами та іншими фахівцями створюють план розвитку особистості для кожного учня, враховуючи їхні індивідуальні особливості, потреби та можливості. Цей план включає в себе різноманітні методики та практики, спрямовані на розвиток емоційної стійкості, вміння керувати стресом та вирішувати конфлікти.

На третьому етапі відбувається практична реалізація програми формування життєвої стійкості. Учні активно залучаються до різноманітних активностей та завдань, спрямованих на розвиток вмінь керувати емоціями, вирішувати конфлікти, розвивати самоповагу та відчуття власної значимості. Це можуть бути рольові ігри, тренінги з емоційного інтелекту, творчі завдання та проєкти, спрямовані на підтримку позитивного самопідтримання учнів.

Такий комплексний підхід до формування життєвої стійкості учнів початкових класів дозволяє створити умови для їхнього успішного розвитку та адаптації до життєвих ситуацій. Розвиток цих навичок є важливим елементом освітнього процесу, який допомагає дітям стати міцними, впевненими та здатними подолати будь-які виклики, з якими вони можуть зіткнутися у майбутньому.

Формування життєвої стійкості в учнів початкових класів – це складний, але дуже важливий процес. Він вимагає співпраці всіх учасників освітнього процесу – вчителів, батьків, психологів та учнів. Лише відповідальне ставлення до цього завдання та систематична робота можуть допомогти дітям стати більш стійкими та впевненими у собі особистостями.

Список використаних джерел:

1. Алімкіна І. С. Проблемне навчання як засіб формування самостійності молодших школярів: кваліфікаційна робота магістра спеціальності 013 Початкова освіта / наук. керівник М. Д. Дяченко. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2023. 66 с.
2. Долинський Б. Т. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського". Одеса, 2011. 549 с.
3. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Київ: «Академвидав», 2011.
4. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. К., 2003.
5. Максимова М. В., Марченко Н. О. Психологія стійкості особистості дитини (2016).

КЛЮЧОВІ ЦІННОСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Карпеко Є. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Філоненко О. С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Сучасна освітня система України зазнає значних трансформацій, які відбиваються на всіх рівнях її функціонування. Основним завданням реформ є формування громадянина, здатного ефективно функціонувати в умовах демократії, цифровізації та глобалізації. Центральне місце в цьому процесі відводиться ціннісним орієнтирам, які формують особистість учня та визначають напрями його розвитку. Концепція "Нова українська школа" виступає основним документом, що намічає стратегічні орієнтири цих змін.

Першою з ключових цінностей нової української школи є демократизм, який виявляється у відкритості освітнього простору, співпраці та взаємодії всіх учасників освітнього процесу. У школах створюються умови для свободи слова, де кожен учень може висловити свої думки та ідеї. Вчителі використовують інтерактивні методи навчання, що стимулюють критичне мислення та обговорення різних питань. Це допомагає учням не тільки краще засвоювати інформацію, але й вчитися відстоювати свою точку зору. Такий підхід сприяє розвитку відповідальних та обізнаних громадян, що є фундаментом для міцної демократичної держави [1].

Другою ключовою цінністю є патріотизм який також має глибокий зміст у сучасних українських школах, що охоплює повагу до історії, культури, мови та

традицій України. Навчальні програми включають курси історії України, літературу, яка формує національну свідомість і гідність. Шкільні заходи, такі як відзначення національних свят, участь у меморіальних акціях, спрямовані на вшанування пам'яті історичних подій, допомагають учням відчувати свою приналежність до країни і відповідальність за її майбутнє. Ці заходи також слугують зміцненню спільноти та розвитку громадянської свідомості.

Інклюзивність – третій орієнтир сучасних українських шкіл, не обмежується лише інтеграцією дітей з особливими потребами. Це політика, яка забезпечує рівний доступ до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхнього соціального статусу, національності чи фізичних особливостей. Сучасні українські школи прагнуть створити середовище, де кожна дитина може розвиватися та навчатися в атмосфері прийняття та підтримки [1, с. 10]. Таке середовище допомагає формувати суспільство, засноване на принципах рівності та толерантності.

В Україні реформи в галузі інклюзивної освіти передбачають не тільки адаптацію навчальних закладів до потреб учнів із особливостями розвитку, але й створення таких умов, за яких кожна дитина має змогу повноцінно приймати участь в усіх аспектах шкільного життя [3, с. 6]. Це включає доступність освітніх програм, навчальних матеріалів, а також адаптацію фізичного середовища – від безбар'єрного доступу в класні кімнати до наявності спеціальних засобів навчання.

Четвертим орієнтиром є академічна чесність, вона є основою наукової доброчесності та важливою складовою освітнього процесу.

У сучасній українській школі багато уваги приділяється розвитку навичок, які дозволяють учням критично оцінювати інформацію та уникати плагіату [2, с. 2].

Програми з академічної чесності включають навчання правилам користування інтелектуальною власністю, що виховує повагу до творчості та інновацій. Ці програми надають студентам необхідні інструменти для чесного і відповідального використання ресурсів, що є критично важливим у сучасному академічному та професійному світі. [5, с. 52]

Окрім технологічних рішень, значна увага приділяється формуванню культури академічної чесності серед учнівського колективу [2, с. 9-10]. Школи проводять семінари та тренінги, де обговорюються випадки академічної нечесності та їх наслідки. Такі заходи допомагають студентам зрозуміти значення чесності в академічному та професійному світі, формуючи відповідальне ставлення до навчання і наукової роботи.

Розвиток академічної чесності також передбачає взаємодію з батьками учнів, надаючи їм ресурси та інформацію про важливість доброчесності в освіті. Це забезпечує підтримку з боку сім'ї та сприяє створенню єдиної системи цінностей між домом та школою.

У міру реформування освітньої системи України з'являються нові виклики, такі як необхідність адаптації вчителів до нових методик навчання та інтеграція технологій в освітній процес.

Також важливо зберегти баланс між традиційними методами та інноваційними підходами в навчанні. Перед Україною стоїть завдання не тільки вдосконалити освіту, але й забезпечити її доступність і якість для кожного учня. Майбутнє освітньої системи буде залежати від її здатності адаптуватися до змінюваних умов та викликів, забезпечуючи випускникам не тільки знання, але й міцні ціннісні орієнтири, які допоможуть їм бути успішними у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Концепція "Нова українська школа". URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/-zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>
3. Іванова О. В., Петренко Т. М. Інклюзивна освіта в Україні: успіхи, проблеми, перспективи. Збірник наукових праць. 2023. Том 12, № 3.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Кісільова Н. С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник: **Саєнко Ю. О.**, доц. кафедри початкової і спеціальної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

У сучасному освітньому середовищі зростає попит на якісну підготовку майбутніх вчителів початкової школи. З урахуванням стрімкого розвитку технологій, змін у суспільстві та потреб сучасної дитини, виникає необхідність в ефективній реалізації компетентнісного підходу у системі підготовки майбутніх педагогів.

Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх вчителів початкових класів дозволить їм краще вирішувати педагогічні завдання, враховуючи потреби кожної дитини та сучасні вимоги освіти. Реалізація цього підходу сприятиме підвищенню якості освіти та формуванню успішного майбутнього для дітей.

Традиційна система освіти зосереджується на знаннях і навичках, не враховуючи їх практичного застосування. Компетентнісний підхід акцентує увагу не на скупченні знань, не на обсягу опанованої дитиною інформації, а на здатності використовувати цю інформацію на практиці [1].

Мета статті полягає в аналізі та обґрунтуванні ефективності реалізації компетентнісного підходу у процесі професійного становлення майбутніх учителів початкової школи, висвітлення компетентнісного підходу як ключового елементу підготовки майбутніх педагогів, спрямованого на їхню готовність відповідати вимогам сучасного освітнього середовища та забезпечувати якісне навчання та розвиток учнів початкової школи.

Сьогодні компетентнісний підхід до освітнього процесу став об'єктом досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців. Теоретичні аспекти цього підходу вивчаються у працях таких авторів, як Н. Бібік, С. Бондар, І. Булах, О. Дубасенюк та інші. Загальноновизнані зарубіжні дослідники, такі як Дж. Равен, Дж. Боуден, С. Маслач, М. Лейтер, Е. Шорт та інші, також розглядають компетентнісний підхід як методологічну основу для досягнення цілей, формування змісту та забезпечення якості освітнього процесу.

Освіта, як соціальна, економічна та політична інвестиція, набуває все більшого значення в сучасному світі, де якісна освіта та компетентності фахівців стають ключовою цінністю. Для відповіді на потреби ринку праці та швидких технологічних змін потрібна модернізація освітньої системи з акцентом на компетентнісний підхід. Цей підхід включає не лише передачу знань, але й розвиток вмінь та навичок для професійного успіху.

Орієнтація української освітньої системи на компетентнісну парадигму вимагає інтеграції у європейський освітній простір та постійного вдосконалення професійного рівня майбутніх вчителів. Компетентнісний підхід в навчанні тісно пов'язаний з особистісно-орієнтованим і діяльнісним підходами, адже він спрямований на розвиток особистості студента та його практичні навички, які стають важливими лише у процесі професійної діяльності.

Нова українська школа потребує вчителів з традиційними навичками та здатністю надавати індивідуальну підтримку та формувати нові соціокультурні реалії. Це вимагає підготовки майбутніх педагогів за науковими стандартами, щоб подолати відмінність між теоретичними знаннями та їх практичним використанням у нетрадиційних ситуаціях. Це досягається через створення освітніх середовищ, де студенти розвивають компетентності. У результаті вони стають успішними фахівцями.

Перед введенням компетентнісного підходу у навчальну практику слід розібратись у визначенні ключових термінів. Науковці займалися визначенням цього поняття, проте не досягли єдиної думки. Деякі вбачають компетентність як

поєднання когнітивного, предметно-практичного та особистісного досвіду, тоді як інші виділяють мотиваційний, змістовий та процесуальний аспекти. Проблема полягає у різноманітності та відсутності загальноприйнятого визначення.

У сучасності, формування компетентностей тепер не обмежується лише навчальною програмою, воно також впливає на соціальний розвиток суспільства. Це передбачає надання молоді не лише знань, а й практичних навичок, необхідних для успішного життя та професійної діяльності. Компетентності вирішують ключові проблеми життя, оскільки дозволяють ефективно використовувати отримані в освітньому процесі знання протягом усього життя.

Щоб успішно втілити Концепцію Нової Української школи, педагогам потрібно розвивати компетентності учнів під час вивчення різних предметів на всіх стадіях навчання. Відповідно до Концепції НУШ виділяють 10 ключових компетентностей [3].

Педагог повинен мати широкий спектр навичок та вмінь для успішної роботи в освіті, які він отримує через повноцінне освоєння різних компетентностей. Він повинен володіти якостями, які намагається розвинути в учнів, оскільки без цього передати знання неможливо. Підготовка майбутніх вчителів повинна ґрунтуватися на компетентнісному підході. Професійна компетентність вчителя початкових класів постійно змінюється відповідно до суспільних та освітніх змін. Вчителям рекомендується активно вивчати компетентнісну парадигму та педагогіку партнерства. Розвиток професійної компетентності, зокрема педагогічної майстерності, залежить від самого вчителя. Суспільні зміни вимагають постійної адаптації вчителів. Вони повинні бути творчими і постійно вдосконалювати свою роботу через рефлексію та аналіз [2, с.93].

Реалізація компетентнісного підходу у професійному становленні майбутніх учителів початкової школи важлива та перспективна. Окрім теорії, важливо засвоювати практичні навички та розвивати соціальні та особистісні компетентності, щоб ефективно функціонувати в освітньому середовищі. Компетентнісний підхід допомагає готуватися до складних завдань, адаптуватися до різних педагогічних ситуацій та розвивати творчість. Ураховуючи сучасний світ та потреби школи, впровадження цього підходу підвищить якість підготовки вчителів та загальний рівень освіти.

Список використаних джерел:

1. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Кубіцька М. Д. Компетентнісний підхід у підготовці вчителя. Освітологічний дискурс, 2016, № 1 (13) С. 88-95.
3. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека освітньої політики. Київ: Освіта. 2004. 164 с.

МЕТОДИЧНА РОБОТА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Кіча А. А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Менеджмент в освіті Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Новгородська Ю. Г.**, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Важливим фактором, спрямованим на активізацію педагогічної діяльності та розвиток професійних можливостей вчителя, є ефективне управління методичною роботою у закладах загальної середньої освіти. У сучасних реформаційних умовах наголошується на важливості людського фактору у реконструюванні закладів освіти. Цей фактор охоплює психологічні та соціально-психологічні аспекти особистості, такі як зацікавленість, мотивація, спрямованість, здібності, характер, а також знання, вміння та навички. Також важливо враховувати стан педагогічного колективу, його настрої, творчий та моральний клімат, єдність, активність, психологічну взаємодію та інші аспекти.

Сьогодні заклад освіти розглядається як об'єднання педагогічних працівників, спрямованих на досягнення спільної мети та взаємодію на основі встановлених правил і процедур. Освітня установа представляє собою складну, відкриту соціально-педагогічну систему, до основних підсистем якої відноситься методична робота, що може бути розглянута як відносно цілісна динамічна система. Основними складовими такої системи є: цілі та завдання, учасники педагогічного процесу, організаційна структура, зміст і форми, а також педагогічні технології.

Процес управління методичною роботою науковці визначають як безперервну послідовність дій, здійснюваних посадовими особами, органами управління, структурними підрозділами закладу освіти, спрямованих на забезпечення якості освіти за допомогою підвищення професійної компетентності педагогів і вирішення інноваційних проблем освітнього процесу [1].

Загальноприйнятною є думка, що будь-яка система має свою структуру управління, яка постійно повинна вдосконалюватися і враховувати закономірності, що базуються на зворотньому зв'язку та інформації про головний об'єкт управління, про хід та ефективність педагогічного процесу.

На етапі безпосередньої реалізації управлінських функцій головними чинниками, що визначають успішність всієї системи методичної роботи у закладі загальної середньої освіти, є:

- конкретизація змісту роботи кожного структурного підрозділу, що дозволяє чітко визначити завдання та обов'язки кожного співробітника;
- забезпечення умов для творчого зростання та підвищення професійної майстерності педагогів, що включає в себе проведення тренінгів, семінарів, майстер-класів тощо;
- застосування нових інформаційних технологій для покращення ефективності методичної роботи, включаючи використання електронних ресурсів, онлайн-платформ, відео-конференцій тощо;
- вчасне усунення розбіжностей між теоретичними моделями та реальною педагогічною практикою шляхом адаптації або модифікації методичних підходів;
- наявність сучасної матеріально-технічної бази, яка забезпечує необхідні умови для проведення методичної роботи, включаючи наявність відповідного обладнання, матеріалів, приміщень [1].

В умовах, коли управління методичною роботою має стратегічний характер, важливо сформулювати модель розвитку методичної роботи, яка сприятиме створенню цілісного науково-методичного середовища. Це означає формування професійного співтовариства керівників усіх рівнів управління методичною роботою, включаючи директора, заступника директора з НМР, керівників методичних об'єднань. Таке співтовариство повинно забезпечувати високу якість освіти в закладі.

Успішність управління методичною роботою в закладах загальної середньої освіти залежить від дотримання педагогічних умов, під якими науковці розуміють «спеціально створені обставини, виявлені в результаті цілеспрямованого відбору, що активізують фактори, котрі впливають на успішне оволодіння інноваційною педагогічною діяльністю та сприяють продуктивній професійній комунікації задля реалізації поставленої мети в закладі загальної середньої освіти [2]. До основних організаційно-педагогічних умов ефективного управління методичною роботою в ЗЗСО належить наступне:

- визначення цілей і завдань методичної роботи на певний період, що відповідають поточним проблемам освітнього процесу;
- зміст методичної роботи має характеризуватися оптимальністю та інформаційною насиченістю;
- використання педагогічних засобів повинно відповідати поставленим цілям та завданням;
- упровадження системного й діагностичного підходів при налагодженні методичної роботи та здійсненні управління нею;
- поліпшення контрольної-аналітичної діяльності керівника;
- наявність високого рівня фахової управлінської освіти та компетентності усіх суб'єктів управлінської діяльності, які її організують та здійснюють;

- упровадження філософії управлінської системи;
- мотивування інноваційного режиму роботи педагогічних працівників шляхом реалізації нової управлінської етики
 - застосування у роботі з педагогічними кадрами засад психології управлінської діяльності та модернізація змісту управлінської діяльності на їх основі;
 - забезпечення умов для самоосвітньої діяльності вчителів з урахуванням результатів моніторингу їх психолого-педагогічної та методичної підготовки [2].

Отже, управління якістю методичної роботи розглядається як процес розвитку компетентності педагогів з метою підвищення якості освітнього процесу та впровадження гнучкої організаційної структури. Це означає, що управління спрямоване як на стандартизацію та забезпечення дотримання основних характеристик системи методичної роботи протягом навчального року, так і на їх щорічну модернізацію відповідно до актуальних проблем освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Зайцева О.М., Козлова В.Р. Організаційно-педагогічні умови ефективності управління науково-методичною роботою в закладах загальної середньої освіти. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки. 2018. Вип. 38. С. 191-198. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/595870>
2. Міщенко С.Г. Науково-методична робота як підґрунтя розвитку професійної компетентності викладача коледжу. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах. 2016. Вип. 51 (104). С. 239-245. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2016/51/34.pdf>

МОНІТОРИНГ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ В РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Килюшик А. Ю., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, факультету педагогічної освіти

Науковий керівник: **Мієр. Т. І.**, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри початкової освіти Київського університету імені Бориса Грінченка

Орієнтація сучасного суспільства на творчі конструктивні практичні дії, які спрямовано на розвиток різнобічних, креативних особистостей, вимагає підвищення рівня вимог до якості підготовки кваліфікованого педагогічного працівника.

Відповідно у Національній стратегії розвитку освіти в Україні створення національної системи моніторингу якості освіти – це один із пріоритетних стратегічних напрямів розвитку освітнього середовища. Інтегрування України до світового освітнього простору зумовлює постійне вдосконалення національної системи освіти, пошук ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг. Зважаючи на вищезазначене пріоритетне завдання держави – виховати людину інноваційного типу мислення та культури, проектувати акмеологічний освітній простір, враховуючи інноваційний розвиток освіти, запити особистості, потреби суспільства та держави.

Моніторинг в освіті (лат. monitor – той, що нагадує, наглядає, зберігає) – це спеціальна система збору, обробки, зберігання і поширення інформації про стан освіти, прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки і основних тенденцій її розвитку та розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності функціонування освітньої галузі.

Проблему здійснення моніторингу забезпечення наступності в роботі вчителя початкової школи на сьогодні вважають надзвичайно актуальною, адже на основі моніторингових досліджень можливе цілісне відстеження реального стану початкової освіти. Проте важливий не сам моніторинг, а дослідження та прогнозування динаміки розвитку освіти. До складу моніторингового підходу включаються прийоми, засоби спостереження за функціонуванням та розвитком закладів освіти для того, щоб виявити відповідності між бажаним та прогнозованим результатом, а також щоб зафіксувати труднощі та відхилення в освітній системі. Моніторинг – це джерело інформації в закладі освіти та механізм його розвитку, що забезпечує розкриття сутності та значення інноваційних підходів в управлінській діяльності.

Моніторингові дослідження у різних сферах діяльності здійснено А.І. Бичковим, В.Н. Гудковою, Т.З. Козловою, Н.А. Морозовою. Теоретико-методологічні аспекти моніторингових досліджень розглянули у своїх працях Т.І. Заславська, Ю.А. Левада, Н.П. Пішулин, А. У теорії та практиці освітньої складової моніторингу вчені й практики вбачають моніторинг в удосконаленні систем інформаційного забезпечення управління освітою.

Наступність в роботі вчителя початкової школи характеризується вимогами, що забезпечують збереження якості і поглиблення змісту при переході від одного ступеня навчання до іншого. Принцип наступності – це встановлення необхідних зв'язків та правильних співвідношень між різними частинами навчального матеріалу та організацією навчального процесу на різних ступенях його вивчення із урахуванням психолого-фізіологічних особливостей учнів. Наступність сприяє утворенню простору для реалізації в педагогічному процесі початкової та середньої школи єдиної, динамічної та перспективної системи виховання і навчання.

Отже, педагогічний моніторинг в наступності роботи вчителя початкових класів психологізує діяльність педагога та освітній процес в цілому, що сприяє підняттю професійного рівня педагогічного колективу, підвищенню рівня якості початкової освіти. Педагогічний моніторинг дозволяє висвітлювати позицію керівництва, виявляти мікроклімат в учнівському, педагогічному, батьківському колективах та надає можливість адміністрації школи, управлінням освіти здійснити аналіз своїх дій, та спланувати педагогічну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: Кол. монографія / Г.В. Єльнікова, Т.А. Борова, О.М. Касьянова, Г.А. Полякова та ін. / За загальною редакцією Г.В. Єльнікової. Чернівці : Технодрук, 2009. 572 с
2. Бодненко Д.М., Жильцов О.Б., Лещинський О.Л., Мазур Н.П. Моніторинг навчальної діяльності: навчальний посібник. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.
3. Лавріненко О. А. Педагогічний досвід: моніторинг та перспективи: Посібник. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2018. 256 с.
4. Моніторинг якості освіти: конспекти лекцій [для студентів денної та заочної форм навчання ОС «Магістр» спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» (спеціалізація «Управління закладами освіти»)] / Укладач М.В. Швардак. Мукачево: МДУ, 2020. 108 с. (6 др.арк.)

ОСОБИСТІСНИЙ ІМІДЖ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Кириленко Ю. М., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Науковий керівник: **Мієр Т. І.**, доктор педагогічних наук, професор, кафедри початкової освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Особистість учителя вважають одним із важливих факторів підвищення якості освіти. Адже імідж педагога є своєрідним інструментом, що допомагає будувати взаємини з учнями, батьками, колегами.

Зважаючи на реформування системи освіти в Україні та створення Нової Української школи, особлива увага приділяється створенню нового сучасного іміджу педагога, оскільки це не лише візуальний образ, а й спосіб мислення, поведінка, професійної діяльності, комунікації, громадянської позиції. Він має тісний зв'язок з авторитетом вчителя і відображається у сприйманні учнів, батьків, колег, суспільства [1].

Проблемі формування позитивного іміджу вчителя присвячено праці Т. Бистрової, Н. Григор'євої, Є. Калюжної, В. Королько, Є. Кужевської, У. Некрасової, Н. Савченко, О. Скалацької, К. Плешаков, В. Шепель, О. Шестопал. Науковці доводять, що імідж педагога формується під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. Він відображає і підкреслює погляд особистості на своє «Я» та погляд суспільства на бажаний образ педагога, який має відповідати професії [2].

Термін «імідж» має різні тлумачення. Зокрема на думку В. Олексенко, «Професійно-педагогічний імідж вчителя» є формою самовираження особистісно-комплексного образу особистості вчителя як транслятора мікро- та макросоціальних потреб в освітніх послугах. Найбільш виражені ділові та особистісні якості, що відповідають статусу та соціальній ролі педагога в освітньому середовищі. Імідж вчителя визначається як візуальне враження, яке вчителі безпосередньо чи навмисно створюють про себе [3, с.92].

Н. Савченко визначає поняття «Професійний імідж» як «складний соціально-психологічний та педагогічний феномен, який передбачає створення образу конкретної професії. Він створюється і розвивається в процесі певної професійної діяльності і є фактором підвищення її ефективності» [3]. Важливою є і особистість учителя, до якої додаються професійні знання і уміння.

А. Колодяжна зазначає, що імідж є складним багатовимірним явищем, тому вивчаючи питання формування іміджу сучасного педагога необхідно зважати на подвійну – соціальну і психологічну – природу феномену [5]. Сучасне суспільство вирізняється підвищеною вимогливістю до освіти молодого покоління, проте значно змінилися і погляди на імідж сучасного педагога. Це цілком закономірно, оскільки на думку учених, образ педагога у певному значенні одночасно є й образом суспільства, тож побудова іміджу ґрунтується відповідно до базових якостей особистості та уявлень (усвідомлених або неусвідомлених) громадськості [6].

Отже, імідж сучасного учителя формується на основі внутрішніх якостей особистості, що виявляється через мотиви, цінності, погляди на власну педагогічну діяльність до яких додається система професійних знань, умінь, навичок та здатностей, які оперативно змінюється залежно від вимог суспільства до професійної діяльності фахівця, освітнього середовища та особистісних цілей педагога.

Список використаних джерел:

1. Барна, Н. В. Іміджелогія : навчальний посібник для дистанційного навчання / Н. В. Барна ; ред. В. М. Бебик ; рецензент: С. І. Уланова, В. О. Карпенко. Київ : Університет Україна, 2007. 217 с.
2. Довга, Т. Я. (2015). Імідж сучасного вчителя: навч.-метод. посіб. Кіровоград: Ексклюзив-Систем.
3. Пономаренко, І. М. Сприятливий психологічний мікроклімат на уроці – запорука успішного навчання. *Історія та правознавство*. 2018. № 10/11. С. 26-33.

4. Олексенко, В. П. Формування професійного іміджу сучасного вчителя. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu>

5. Колодяжна А.В. Імідж педагога як психологічна проблема URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16356/1/FUNDAMENTAL-AND-APPLIED-RESEARCH-IN-THE-MODERN-WORLD-21-23.10.20-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8B-363-370.pdf>

6. Савченко Н. Професійний імідж учителя початкової школи як предмет психолого-педагогічних досліджень. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2015. Вип. 53. С. 55-62. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2015_53_10

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Клименко Д. С., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Філоненко О. С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Ключова роль вчителя початкової школи у формуванні особистості учнів охоплює багатогранний і значущий аспект педагогічної діяльності. На базовому етапі академічного та соціально-емоційного розвитку вчителі виступають як інструкторами, так і наставниками, впливаючи не лише на когнітивний розвиток, але й на формування характеру учнів. Ця тема має першочергове значення, оскільки вона заглиблюється в складну динаміку взаємодії вчителя та учня, підкреслюючи, як педагоги відіграють вирішальну роль у вихованні основних навичок, цінностей і ставлень, які сприяють цілісному розвитку дитини.

Розуміння механізмів, за допомогою яких вчителі початкової школи впливають на формування особистості учня, є актуальним не лише для практиків у сфері освіти, але й для політиків і дослідників, які прагнуть оптимізувати освітні результати та виховувати всебічно розвинених особистостей, здатних орієнтуватися в складнощах сучасного світу.

У контексті початкової школи роль вчителя набуває особливого значення, оскільки вона закладає основу для формування дитини. Крім традиційної передачі знань, вчителі початкової школи служать фасилітаторами навчання, яке виходить далеко за межі класної кімнати.

Слушна думка М. Скоромної: «Учитель, як організатор навчальної діяльності, повинен мати такі професійні якості:

- а) високий рівень професіоналізму;
- б) об'єктивність оцінювання результатів навчання;
- в) володіння педагогічними вміннями, що дозволяють організувати навчальний процес» [5, с. 385].

Однією з відомих теоретичних основ, яка підкреслює важливу роль вчителя, є теорія соціального пізнання Альберта Бандури, яка стверджує, що люди навчаються не лише через прямі інструкції, але й через спостереження, наслідування та підкріплення. У застосуванні до початкової школи ця теорія пояснює, як вчителі служать зразком для наслідування, чия поведінка та ставлення спостерігаються та засвоюються учнями.

Наприклад, учитель, який демонструє емпатію, терпіння та стійкість у вирішенні труднощів у класі, може ефективно моделювати ці бажані риси, тим самим впливаючи на те, щоб учні виявляли схожі настрої у своїй взаємодії з однолітками та авторитетними особами [1, с. 55]. Слід зазначити, що вирішальну роль у формуванні особистості учня відіграють освітня програма та педагогічні підходи, які використовують вчителі початкової школи. Окрім набуття академічних знань, навчальна програма часто включає можливості для виховання характеру, морального розвитку та соціально-емоційного навчання.

Такі програми, як «SEL» (соціальне та емоційне навчання), об'єднують уроки та заходи, спрямовані на підвищення самосвідомості учнів, саморегуляції, емпатії та навичок міжособистісного спілкування. Впроваджуючи такі ініціативи у свою педагогічну практику, вчителі початкової школи можуть активно сприяти вихованню бажаних рис особистості та цінностей у своїх учнів.

Розглянемо вплив вчителя на формування трьох основних аспектів особистості молодших школярів: психологічний, соціальний та академічний. Вплив вчителя початкових класів на психологічний розвиток дітей молодшого шкільного віку є глибоким і багатогранним. Вчителі є ключовими фігурами в наданні емоційної підтримки та керівництва молодим учням, коли вони долають труднощі раннього шкільного навчання. Завдяки вихованню стосунків і чуйної взаємодії вчителі можуть допомогти дітям розвинути почуття безпеки, самооцінки та емоційної регуляції. Учитель, який активно прислухається до проблем учнів, підтверджує їхні почуття та забезпечує конструктивний зворотний зв'язок, сприяє створенню позитивного емоційного клімату в класі, що, у свою чергу, сприяє психологічному благополуччю та стійкості учнів [3, с. 20].

У соціальному розвитку вчителі початкової школи є важливими соціалізуючими агентами, які формують у дітей навички міжособистісного спілкування, стосунки з однолітками та просоціальну поведінку. Класне середовище, структуроване вчителями, надає дітям можливість брати участь у спільному навчанні,

вирішенні конфліктів і спільної діяльності, що є важливим для розвитку соціальної компетентності.

В академічному плані вчителі початкових класів відіграють центральну роль у закладанні основи для пізнавального розвитку дітей та навчальних досягнень. Розробляючи відповідні для розвитку уроки, забезпечуючи структуроване навчання та пропонуючи своєчасний зворотний зв'язок, вчителі формують навчальний досвід дітей і сприяють набуттю базових навичок грамотності, рахування та вирішення проблем.

У сучасній початковій школі вчитель стикається з рядом складних завдань, серед яких головними є задоволення освітніх потреб учнів, узгодження освітньої мети з їхніми цінностями, організація освітньої діяльності з використанням ефективних форм, методів та технологій для досягнення освітніх, виховних та розвивальних цілей [2, с. 103]. Під час вирішення цих завдань вчитель повинен постійно переглядати свої професійні підходи, вдосконалювати функції педагогічної діяльності, такі як організаційна, проектна, комунікативна, здоров'язбережувальна, педагогічна підтримка та мобілізаційна функція.

Формуванню самосвідомості, відповідальності та соціальної адаптації в учнів у молодшому шкільному віці сприяють низка методів, стратегій і підходів, основну роль у ефективній реалізації яких відіграє вчитель початкових класів.

Одним з ефективних методів є здійснення щоденних рефлексій та ведення щоденників. Вчителі можуть виділяти час наприкінці кожного дня, щоб учні обміркували свій досвід, емоції та досягнення. Завдяки веденню щоденника учні розвивають самосвідомість, досліджуючи свої думки та почуття, визначаючи шаблони своєї поведінки та ставлячи особисті цілі для вдосконалення. Вчителі можуть надавати підказки або навідні запитання, щоб стимулювати роздуми, і запропонувати зворотній зв'язок, щоб підтримати процес самопізнання учнів [4, с. 57].

Важливим є сприяння вчителем спільному навчанню. Вчителям рекомендується розробляти групові проекти, спільні завдання або взаємне навчання, які вимагають від учнів спільної роботи для досягнення спільних цілей. Працюючи разом, учні розвивають важливі соціальні навички, такі як спілкування, робота в команді та вирішення конфліктів.

Отже, роль вчителя початкової школи у формуванні особистості учнів, безперечно, є ключовою, охоплюючи багатогранний набір обов'язків і можливостей для впливу. Вчителі відіграють центральну роль у вихованні цілісного розвитку своїх учнів. Пропагуючи рефлексивні практики, сприяючи спільному навчанню та інтегруючи соціально-емоційне навчання в освітні програми, вчителі дають змогу учням активно та практично дієво формувати власну особистість.

Список використаних джерел:

1. Батарейна І. Моральне виховання учнів початкових класів в умовах Нової української школи. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки*. 2019. С. 54–58.
2. Вікторенко І., Горобець Л. Нові професійні ролі та функції сучасного вчителя в контексті Концепції Нової української школи. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2019. № 11. С. 93–106.
3. Гнатюк О. Роль учителя у формуванні мотивації молодших школярів до навчання в інформаційному суспільстві. *Український психологопедагогічний науковий збірник*. 2020. № 19. С. 19–23.
4. Кошелєв О. Роль учителя у формуванні громадянської компетентності учнів початкової школи. *Молодь і ринок*. 2019. № 10. С. 55–59.
5. Скоромна М. Роль особистості педагога у процесі формування особистості молодшого школяра. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 8. С. 383–391.

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ВЗАЄМОДІЇ З МОЛОДШИМ ШКОЛЯРЕМ

Ковальчук Ю. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Філоненко О. С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Місце і роль застосування ігрової технології в освітньому процесі, поєднання елементів гри і виховного її впливу на дитину чи колектив значною мірою залежить від самого педагога, його розуміння доцільності використання в даній ситуації, вміння підібрати відповідно до поставленої мети і завдань, врахувавши індивідуальні (фізичні та психологічні) особливості кожного учасника [4, с. 52].

Фізичні ігри – це активна рухова діяльність дітей, що проявляється у виконанні фізичних вправ за певним сюжетом або темою і включає в себе всі види природних рухів (стрибки, біг, ходьбу). Такий вид гри позитивно впливає на розвиток мозку, сприймання, фізичного стану та психіки дитини, формує вміння координації рухів. Дітям до вподоби такі фізичні ігри, як «Горобчики-стрибунчики», «Переліт птахів», «Ми весела дітвора», «Баранець», «Картопля». Незамінними рухливі ігри є у роботі з гіперактивними дітьми, адже, після активної участі, вони заспокоюються, отримавши вивільнення зайвої енергії. Рухливі ігри не лише допомагають весело

провести час з друзями, але й позитивно впливають на розвиток особистісних та фізичних якостей дитини [5].

Рухливі ігри вимагають точного виконання дій. Вони сприяють розвитку у дітей уваги, концентрації, витримки. Завдання педагога – розвинути рухливість дітей (ходьба, стрибки, рівновага, розвиток спритності, швидкості). Серед рухливих виділяють ігри, що впливають на розвиток і зміцнення м'язів рук, ніг, тулуба, правильної осанки, удосконалюють нервову систему, поліпшують діяльність внутрішніх органів, посилюють обмін речовин, зміцнюють кістково-м'язову систему. Важливою складовою є те, що вони викликають радісні переживання та відчуття задоволення, активності, життєрадісності, що в свою чергу сприяє підтриманню ментального здоров'я підростаючого покоління [3, с. 36].

Інтелектуальні ігри – це різновид ігор, спрямованих на розвиток інтелектуальної діяльності та створення умов для засвоєння, повторення, узагальнення та перевірки набутих знань.

Успішність проведення гри залежить перш за все від дотримання наступних вимог: вони мають відповідати навчальній програмі; мати завдання різної, але посиленої дітям, складності; відповідати віковим особливостям; бути різноманітними та мати можливість залучити весь клас. Результатом використання інтелектуальних ігор є емоційне задоволення учнів від розумових зусиль чи незадоволення його досягнення [2, с. 19].

Соціальні ігри спрямовані на соціальну взаємодію. Цей різновид ігор ґрунтується на суспільно важливій проблемі, яка потребує вирішення. Наприклад, «Чарівні окуляри» – гра для виховання толерантного ставлення до інших, «Телеграф» розвиває навички активного слухання та вміння отримати й надавати зворотній зв'язок, «Магазин іграшок» сприяє взаєморозумінню, зменшує сором'язливість при комунікації, «Слухання тиші» навчає відповідальності, «Крокодил» розвиває невербальне мислення.

Розважальні ігри використовують для підвищення настрою, розвитку навичок сторітелінгу (мистецтва створення захоплюючої розповіді), асоціативного мислення та в ситуації обмеженого простору, наприклад, у машині («Знайди жовту/червону/білу машину» – під час поїздки містом, під час черги в магазині («20 запитань», «Що краще»), в укритті («Покажи слово», «Придумай казку за початком», «Намалювати мрію») [6, с. 84].

В педагогіці початкової школи чільне місце посідають ігри, які сприяють збагаченню та закріпленню у дітей активного словника, зв'язного мовлення; ігри, спрямовані на розвиток числових уявлень, навчання рахувати, і ігри, що розвивають пам'ять, увагу, спостережливість, зміцнюють волю.

Ігрова технологія будується як цілісне явище, яке охоплює певну частину освітнього процесу та об'єднане загальним змістом, сюжетом, персонажем. Вона

об'єднує ігри та вправи, що формують вміння виділяти основні, характерні ознаки предметів, порівнювати, зіставляти їх; групи ігор на узагальнення предметів за певними ознаками; групи ігор, у процесі яких в учнів молодших класів розвивається вміння відрізнити реальні явища від нереальних; групи ігор, що виховують вміння володіти собою, швидкість реакції на слово, кмітливість тощо. Діяльність організовується педагогом таким чином, що ігровий сюжет розвивається відповідно з основним завданням освітнього процесу, підсилює його навчальну, розвивальну чи виховну функцію. Таким чином, кожен вчитель початкових класів має оволодіти навичками складання ігрових технологій з окремих ігор і елементів [1, с. 65].

Значне місце в освітньому процесі займають розвивальні ігри, спрямовані на розвиток мовлення, креативності, емпатії, рефлексії, психічних процесів (уваги, уяви, пам'яті, мислення) та навчальної мотивації.

Отже, ігрова діяльність – один із найбільш перспективних засобів взаємодії з молодшим школярем. Її широко використовують для розвитку критичного мислення учнів, згуртованості колективу, підвищення мотивації, активізації пізнавальних процесів, прищеплення морально-етичних норм поведінки та здійснення загального виховного впливу на особистість молодшого школяра.

Список використаних джерел:

1. Боярова Л. М. Психолого-педагогічні ігри для молодших школярів. *Початкове навчання та виховання*. 2020. № 7/9. С. 65–70.
2. Булигіна О. Ігрові технології: шляхи забезпечення умов для інтелектуального, соціального, морального розвитку молодших школярів. *Початкове навчання та виховання*. 2019. № 19–21.
3. Гарлінська А., Корнійчук Н., Власенко Р. Ігрове спрямування фізичної підготовки дітей молодшого шкільного віку. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. пр.* / М-во освіти та науки України, Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського, Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2018. Вип. 6 (25). С. 34–40.
4. Джелялова І. Гра як один із методів виховання учнів початкових класів. *Початкова школа*. 2016. № 10. С. 52.
5. Лалакулич М. М. Ігрові вправи на кожен день для молодших школярів в НУШ «Весела п'ятірка». *На урок*. 2018. 30 черв. URL: <https://naurok.com.ua/igrovi-vpravi-na-kozhen-den-dlya-molodshih-shkolyarivv-nush-vesela-p-yatirka-34042.html>. (дата перегляду: 20.04.2024).
6. Нова українська школа: poradnik vikhovatelju grupy prodovzhenogo dnia u zakladaх загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. / уклад.: Г. І. Дмитрів та ін. Львів: Світ, 2019. 224 с.

ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Колій Д. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Науковий керівник: **Сухопара І. Г.**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Сучасні умови розвитку українського суспільства, соціальні норми і цінності, освітні тенденції, вимоги Нової української школи підкреслюють значущість процесу формування власної ідентичності учнів, визначаючи його як фундаментальний у становленні особистості молодших школярів. Вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в початковій школі відіграє ключову роль у вирішенні завдань формуванні власної ідентичності молодших школярів.

Проблема формування ідентичності привертала увагу зарубіжних і вітчизняних дослідників з психології А. Маслоу, К. Роджерса, В. Франкла, І. Беха, С. Максименка, Т. Яблонської, філософії П. Бурдьє, Е. Еріксона, В. Хесле, Ф. Фукуями, Т. Воропай, М. Степико, В. Ядова, педагогіки В. Сухомлинського, К. Журби, О. Пометун, К. Черної та інших.

Ідентичність розуміється як почуття неперервності свого буття як сутності, відмінної від інших. Психологи розглядають ідентичність як: 1) збереження і підтримання особистістю власної цілісності, тотожності, нерозривності історії свого життя; 2) стійкий образ «Я», усвідомлення в собі певних особистісних якостей, індивідуально-типологічних особливостей, рис характеру, способів поведінки, які визнаються своїми і достовірними [1, с.74].

У структурі ідентичності науковці Н. Tajfel, Y. Habermas, К. Коростеліна визначають два рівні: особистісний та соціальний [3]. Особистісний рівень стосується індивідуальних характеристик людини, властивий саме їй, тоді як соціальний – результат усвідомлення групової належності з прийняттям типових для цієї групи рис. Власна ідентичність пов'язана з відмінністю від всіх інших людей, несхожістю на них, що включає унікальні риси, характеристики, цінності, переконання, інтереси, потреби, здібності. Соціальній ідентичності властива подібність до інших, сприйняття себе як члена певної соціальної групи, приналежність до такої групи і взаємодію з іншими членами цих груп.

Молодший шкільний вік є сприятливим періодом для формування ідентичності, оскільки з'являється усвідомленість у ставленні до себе як суб'єкта взаємин із навколишнім світом та внутрішня позиція, що дозволяє орієнтуватися в своїх

переживаннях, співвідносити події зовнішнього та внутрішнього світу. Так, у процесі успішної соціалізації розвивається і самосвідомість індивіда, елементом якої стає внутрішній контроль, інтеріоризовані норми та вимоги суспільства, відбувається й індивідуалізація особистості, формування Я-концепції, ієрархії ціннісних орієнтації особистості, формується реальне та ідеальне уявлення себе, тобто здійснюється становлення ідентичності.

Вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в початковій школі дає можливість учням краще пізнати власні інтереси, можливості, здібності, зрозуміти себе, інших, оточуючий світ, власну роль в колі сім'ї, друзів, класу, міста або селища, країни, познайомитися з цінностями, традиціями, історичною, національною, культурною спадщиною української держави, соціальними нормами суспільства, що впливає на формування власної та соціальної ідентичності.

З метою формування власної ідентичності під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі важливо:

- створювати атмосферу в класі, коли учні можуть вільно висловити власну думку, вислухати інших, толерантно ставитися до поглядів інших, обговорити питання, які їх хвилюють;

- пізнавати, досліджувати сучасне і минуле своєї родини, громади, країни, цінності, традиції, звичаї, культуру українського народу, що сприяє привласненню ціннісних орієнтирів, формуванню ідентичності;

- збагачувати емоційно-чуттєвий досвід молодших школярів [2];

- добирати художні твори, які знайомлять з подіями минулого, відомими історичними постатями, героями, відображають цінності українського народу, формують особистісне ставлення до загальнолюдських цінностей;

- організовувати проєктну, ігрову, практичну, дослідницьку, творчу діяльність учнів, яка допоможе молодшим школярам виявити індивідуальність, активність, творчість, креативність у вирішенні проблемних питань, виконанні завдань;

- створювати ситуації успіху, заохочення, підтримки, що сприяє самореалізації, самовираженню, самоідентифікації школярів.

Список використаних джерел:

1. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: навч. посіб. Київ: Каравела, 2012. 328 с.
2. Сухопара Ірина. Збагачення емоційно-чуттєвого досвіду молодших школярів під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2023. Випуск 1. С. 122–131.
3. Яблонська Т.М. Ідентичність як предмет психологічного аналізу. *Наукові записки Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України* /за ред. акад. С.Д. Максименка Київ: Ніка-Центр, 2010. Вип.38. С. 378–387.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ LUMEN5 ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» ПІД ЧАС ПЕРШОГО ЦИКЛУ НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Коломоєць А. П., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПШ Початкова освіта Київського столичного університету ім. Б. Грінченка
Науковий керівник: **Семеній Н. О.**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Київського столичного університету ім. Б. Грінченка

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальному процесі є ефективним засобом для реалізації завдань навчальної програми «Я досліджую світ» під час першого циклу навчання у початковій школі, що полягає у сприянні активному залученні учнів до навчального процесу та розвитку їх дослідницьких навичок. Створений у рамках НУШ означений інтегрований курс є освітньою програмою, спрямованою на розвиток у школярів допитливості, критичного мислення, креативності тощо. Цей курс покликаний надихнути здобувачів освіти самостійно досліджувати навколишній світ, розвивати і збагачувати свій інтелектуальний потенціал.

Запровадження ІКТ у початковій школі має важливе значення з ряду причин. Передусім, це залучення учнів до процесу навчання. Сучасні діти з раннього віку проявляють інтерес до комп'ютерів, планшетів та інших гаджетів. Ці електронні пристрої створюють більш комфортні умови для навчання, викликають у дітей бажання до активної розумової і практичної діяльності. Використання ІКТ сприяє розвитку ключових компетентностей, таких, як: цифрова грамотність, технологічна компетентність, критичне мислення та спроможність працювати в команді – навичок, які є важливими в сучасному світі. Крім того, використання ІКТ дозволяє вчителям адаптувати навчальний матеріал до потреб кожного учня, створюючи індивідуальні навчальні програми та навчальні матеріали. Це підвищує мотивацію учнів до навчання та допомагає їм досягати кращих результатів. Також упровадження ІКТ у початковій школі готує учнів до життя у цифровому світі, розширює їхні можливості для успішного функціонування в сучасному суспільстві. Отже, застосування ІКТ в початковій школі є не лише доцільним, а й необхідним для підготовки учнів до сучасного життя [4].

Одним із ефективних засобів ІКТ є штучний інтелект (ШІ) – інтелект, який має штучне походження і повторює (моделює) набір когнітивних функцій, схожих певним чином на когнітивні функції людини [1]. Результатом його є створення

алгоритмів, які можуть автоматизувати повсякденні процеси, не пов'язані зі спілкуванням, і допомагати людям в усіх аспектах суспільного життя.

Серед дослідників, які вивчають проблеми використання ШІ в освітній сфері, є вітчизняні науковці: І. Братусь, Л. Варченко-Троценко, А. Волкова, І. Воротникова, І. Качур, Г. Кузьменко, Н. Морзе, Є. Смирнова-Трибульська, Т. Терлецька [2; 3].

Під час дослідження роботи вчених та аналізуючи засоби ІКТ пропонуємо використовувати онлайн-сервіс Lumen5. Цей сервіс працює на основі штучного інтелекту. Суть його роботи полягає у створенні відеоматеріалів, які можна використовувати на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Платформа спрощує створення відеовмісту будь-кому без підготовки чи досвіду. Сервіс може генерувати текст у медіа, озвучувати відео за допомогою штучного інтелекту (але наразі в бета-версії), перетворювати аудіотекст у відеоконтент і вставляти відео автора в медіа. Lumen5 має безкоштовну користувальницьку версію та платну. Безкоштовна версія позбавлена багатьох переваг, але може бути достатньою для використання вчителем, оскільки її основні функції є доступними. Є чимало відео та GIF-файлів на вибір.

Візуалізація навчального матеріалу за допомогою шаблонів та мультимедійних елементів, стимулювання творчості учнів, інтерактивне навчання та можливість додавання відеоелементів, вправ та тестів, індивідуалізація навчання та персоналізація відеопрезентацій, залучення до співпраці та колективної роботи, продуктивне використання часу вчителів – усі ці особливості роблять онлайн-сервіс Lumen5 ефективним інструментом для реалізації завдань навчальної програми «Я досліджую світ» під час першого циклу навчання у початковій школі.

Підсумовуючи вищесказане, можемо дійти висновку, що запропонований засіб ІКТ має певні переваги під час користування вчителем та для розробки наочного матеріалу до уроку. Застосування цього сервісу в контексті інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є важливим з огляду на те, що вагомою складовою викладання зазначеного курсу є якісний наочний матеріал, який тісно пов'язаний з життям. Таким чином можна впевнено сказати, що сервіс, який за допомогою ШІ допомагає створювати відео для використання на уроках «Я досліджую світ», є корисним інструментом у скарбничці вчителя.

Список використаних джерел:

1. Баранов О. А. Визначення терміна «Штучний інтелект». Інформація і право. № 1(44). 2023. URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/287537> (дата звернення 02.05. 2024).
2. Воротникова І. П. Професійний розвиток вчителів природничої та математичної галузей з використання штучного інтелекту. Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету». № 15. 2023. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47741/1/I_Vorotnykova_Voessu%20AI%202023_IPO.pdf (дата звернення 04.05. 2024).

3. Морзе Н. В., Варченко-Троценко Л. О., Терлецька Т. С., Смирнова-Трибульська Є. М. Штучний інтелект у ролі асистента вчителя початкової школи. Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету». № 15. 2023. URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/494/445> (дата звернення 10.05. 2024).

4. Semenii N. O. Digital tools as a means for increasing motivation of future teachers' professional activity. *Information Technologies and Learning Tools*. 2022. № 88 (2). P. 229–238.

ОСОБЛИВОСТІ МОНІТОРИНГУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Корбут К. К., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Науковий керівник: **Міср Т. І.**, доктор педагогічних наук, професор Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Пізнавальні інтереси учнів початкової школи є ключовим фактором, який визначає ефективність навчального процесу та успішність особистісного розвитку. Вони відображаються у прагненні дітей до знань, активному залученні в навчальну діяльність та стійкій мотивації до пізнання нового. В умовах сучасного закладу освіти, який орієнтується на індивідуальний підхід та розвиток потенціалу кожної дитини, вивчення та моніторинг пізнавальних інтересів стають невід'ємною складовою педагогічної діяльності.

Основним завданням є визначення ефективних методів моніторингу пізнавальних інтересів учнів початкової школи. Традиційні методи навчання не завжди враховують індивідуальні особливості та інтереси дітей, що може призводити до зниження мотивації, втрати інтересу до навчання та недостатньої участі у навчальному процесі. В сучасних умовах виникає потреба у розробці та впровадженні нових підходів моніторингу, які б дозволяли вчителям своєчасно виявляти розвиток пізнавальних інтересів учнів та адаптувати навчальний процес відповідно до їх потреб. Моніторинг пізнавальних інтересів повинен бути неперервним процесом, що дозволяє вчителям постійно відстежувати зміни в інтересах учнів та вчасно коригувати навчальні плани [2, с. 83].

Ефективний моніторинг пізнавальних інтересів має враховувати різноманітні аспекти розвитку учнів, включаючи когнітивні, емоційні та соціальні складові. Це дозволяє створювати сприятливі умови для розвитку інтересів та здібностей, формування їхньої позитивної мотивації до навчання. Моніторинг пізнавальних

інтересів є важливим інструментом для оцінювання якості освіти та ефективності педагогічних методик.

Моніторинг забезпечує опосередкований та безпосередній вплив на якість освіти. Опосередкований вплив пов'язаний з тим, що моніторинг забезпечує управління інформацією, необхідною для прийняття рішень, а безпосередній вплив здійснюють вже ці рішення. Безпосередній вплив забезпечують самі процедури моніторингу [1, с. 95].

Сучасні інтерактивні технології відкривають нові можливості для моніторингу пізнавальних інтересів. Використання цифрових інструментів, таких як онлайн-опитування, електронні портфоліо, інтерактивні платформи та освітні додатки, дозволяє не лише зібрати інформацію про інтереси учнів, але й оперативно аналізувати результати.

Ці технології сприяють створенню більш гнучкої та адаптивної освітньої системи, яка здатна відповідати на потреби кожного учня. Інтерактивні технології, такі як освітні платформи та додатки, надають нові можливості для моніторингу пізнавальних інтересів. Вони дозволяють вчителям збирати та аналізувати дані у реальному часі, що сприяє оперативному прийняттю педагогічних рішень [6, с. 46].

Зібрані дані потребують ретельного аналізу та інтерпретації. Використання статистичних методів, таких як кореляційний аналіз, дозволяє виявити тенденції та закономірності у пізнавальних інтересах учнів. На основі отриманих результатів вчителі можуть планувати індивідуальні траєкторії навчання та адаптувати педагогічні стратегії. Індивідуалізований підхід до навчання, заснований на даних про пізнавальні інтереси учнів, сприяє створенню персоналізованих навчальних маршрутів, що підвищує ефективність навчання та мотивацію учнів [4, с. 74].

Отже, пізнавальні інтереси учнів початкової школи є критичним фактором для ефективного навчання та особистісного розвитку. Необхідно впроваджувати нові методи моніторингу, які дозволяють вчителям своєчасно реагувати на зміни в інтересах учнів і адаптувати навчальний процес. Це сприяє створенню гнучкої та адаптивної освітньої системи, що підвищує якість навчання та мотивацію учнів.

Список використаних джерел:

1. Бойко З. М. Моніторинг в системі управління якістю освіти в педагогічному університеті. 2017. № 13. 95 с.
2. Жук Ю. О. Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості учнів. Київ: Педагогічна думка, 2013. 83 с.
3. Коротяєва А. Є., Гурська О. В. Моніторинг пізнавальної діяльності учнів початкової школи. Київ: Освіта України, 2016.
4. Тищенко О. О. Інноваційні підходи до моніторингу в освіті. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 74 с.

5. Чепелева Н. В. Розвиток пізнавальних інтересів дітей молодшого шкільного віку. Донецьк, 2005. 106 с.

6. Щербакова Л. М., Петренко Т. С. Інтерактивні технології в сучасній освіті. Київ: Педагогічна преса, 2019. 46 с.

ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДО КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Кошман А. І., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Науковий керівник: **Романенко Л. В.**, старший викладач кафедри початкової освіти, Факультету педагогічної освіти, Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Інклюзивна освіта набуває все більшої актуальності в сучасному суспільстві. Це зумовлено прагненням створити рівні можливості для навчання та розвитку всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей. Уроки «Я досліджую світ» у початковій школі відіграють важливу роль у формуванні особистості дитини, її світогляду, пізнавальних здібностей. Залучення дітей з особливими освітніми потребами до корекційної роботи на цих уроках є важливим завданням, яке потребує ретельного вивчення та впровадження ефективних методик.

Врахування індивідуальних особливостей кожної дитини під час навчання є ключовим фактором успішної адаптації та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. Це робить можливим створення сприятливого середовища, де кожна дитина може повноцінно розвивати свої здібності та навички, дозволяє організувати навчальний процес, який враховує особливі потреби та можливості дітей з особливими освітніми потребами. Ефективне залучення дітей до корекційної роботи на уроках стає важливим кроком на шляху до їх самостійності та самореалізації. Це дає їм можливість не лише здобути знання та навички, але й навчитися жити та діяти в суспільстві [2].

Аналіз наукових праць у галузі спеціальної та інклюзивної освіти, зокрема досліджень таких авторів, як Ананьєв А., Воронова С., Малік М., Барбінова А., Бібік Н., Біла О., Левицька Ю., Блейз Дж., Боряк О., Васильєва Н., Войтенко С., Гаяш О., Данілавичюте Е., Литовченко С., Дмитренко С., Сліпченко В., Дятленко Н., Кисла О., Коган О., підтверджує актуальність проблеми залучення дітей з особливими освітніми потребами до корекційної роботи. Ці дослідження чітко демонструють важливість корекційної роботи для розвитку та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами [1].

Окрім того, аналіз нормативно-правових документів, що регулюють освітню діяльність в цій сфері, дозволяє чітко окреслити сучасні вимоги та стандарти інклюзивної освіти. Це дає чітке розуміння того, як має бути організована корекційна робота з дітьми з особливими освітніми потребами в рамках загальноосвітніх навчальних закладів.

Залучення дітей з особливими освітніми потребами до корекційної роботи в освітньому процесі визначаються низкою факторів: вид порушення; рівень розвитку; вікові особливості. Важливо зазначити, що окрім цих трьох основних факторів, при залученні дітей з ООП до корекційної роботи також слід враховувати: індивідуальні особливості кожної дитини (темперамент, емоційні реакції, інтереси тощо.); соціальне середовище дитини (сім'я, друзі, вчителі.); матеріально-технічне забезпечення навчального закладу.

Комплексний підхід до організації корекційної роботи з дітьми з ООП дозволить їм максимально розкрити свій потенціал та досягти успіху в навчанні та житті. Загальні рекомендації залучення дітей з ООП до корекційної роботи на уроках: важливо використовувати різноманітні методи та підходи, щоб зацікавити дітей та зробити корекційну роботу максимально ефективною; методи та підходи слід обирати з урахуванням вікових особливостей, індивідуальних потреб та особливостей розвитку кожної дитини з ООП; важливо створити сприятливе психолого-педагогічне середовище, яке б сприяло почуттю безпеки та комфорту дітей з ООП; необхідно співпрацювати з батьками дітей з ООП, надавати їм консультації щодо корекційної роботи вдома [3].

Результати моніторингу проблеми залучення до корекційної роботи дітей з ООП, серед вчителів початкових класів, свідчать що сучасний вчитель потребує організаційно-методичного супроводу уроків «Я досліджую світ», щодо залучення дітей до корекційної роботи дітей з особливими освітніми потребами.

Отже, залучення дітей з особливими освітніми потребами до корекційної роботи на уроках є актуальною проблемою. Воно сприяє соціальному, емоційному, пізнавальному та особистісному розвитку цих дітей. Розроблення організаційно-методичного супроводу залучення дітей з особливими освітніми потребами до корекційної роботи на уроках «Я досліджую світ», з використання різноманітних методів (ігрові, дослідницьких тощо) та підходів (індивідуальний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований), створення сприятливого психолого-педагогічного середовища та співпраця з батьками дозволять зробити корекційну роботу максимально ефективною.

Список використаних джерел:

1. Войтенко С. Д. Інклюзивна освіта: сучасні підходи та практики. Київ: ІЗМН, 2018.

2. Левицька Ю. В. Інклюзивна освіта: теорія і практика: навчальний посібник. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Стуса, 2019.

3. Сліпченко В. Т. Корекційно-розвиткова робота з учнями початкової школи, які мають мовленнєві порушення. Київ: Школа, 2018.

ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Кравченко М. С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОП Початкова освіта Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Науковий керівник: **Одарченко В. І.**, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

В сучасному світі, де швидкі зміни та технологічний прогрес є повсякденними реаліями, створення безпечного та стимулюючого освітнього середовища є ключовим завданням держави. Згідно з наказом МОН «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи» (2018) своєрідністю сучасного закладу є «організація такого освітнього середовища, що сприятиме вільному розвитку творчої особистості дитини» [4]. Тож, безпека учнів та створення комфортної атмосфери для навчання та творчості є ключовими передумовами ефективної освіти.

О. Пометун в своїй роботі «Ефективне функціонування освітнього середовища в умовах дистанційного навчання – шлях запобігти освітніх втрат» характеризує освітнє середовище як «ресурсозабезпечену взаємодію педагога і учнів, спрямовану на досягнення учнями планованих освітніх результатів у рамках освітньої діяльності, організованої педагогом із урахуванням їх індивідуальних освітніх потреб і особливостей» [3, с.294]. Отже, за поглядами науковиці, ефективне функціонування освітнього середовища є ключовим чинником для досягнення успішних освітніх результатів. Це передбачає наявність ресурсів, активну взаємодію між педагогом і учнями, урахування індивідуальних освітніх потреб кожного учня та організацію освітньої діяльності з урахуванням сучасних умов навчання.

Слушною для дослідження є думка О. Боровець, яка стверджує, що «в освітньому середовищі класу НУШ нині організовується переважна більшість видів навчальної діяльності молодших школярів. Саме тут дитина реалізує свої потреби в спілкуванні з ровесниками і дорослими, проявляє здібності, формується як особистість. У правильно створеному освітньому середовищі повинен бути

баланс між навчальними видами діяльності, запропонованими вчителем та ініційованими дітьми» [1, с.111]. Додатково можна зазначити, що створення сприятливого освітнього середовища передбачає залучення інтерактивних методів навчання, використання ігрових технік та співпрацю з учнями у вирішенні навчальних завдань. Уроки повинні бути сплановані таким чином, щоб вони були стимулюючими, але при цьому безпечними для всіх учасників. Важливо враховувати індивідуальні потреби кожного учня та створювати атмосферу взаємоповаги та довіри. Це сприяє підвищенню зацікавленості дітей до навчання та формуванню самостійності та критичного мислення здобувачів освіти.

В рамках даного дослідження детально зупинимося на проблемі формування безпечного освітнього середовища, правильна організація якого вмотивовує учнів до навчання. Формування мотивуючого освітнього середовища не можливе без участі усіх учасників освітнього процесу. Щоб отримати бажаний результат, потрібно розуміти з якими випробуваннями будуть стикатися усі учасники освітнього процесу та які шляхи їх успішного подолання.

Розглянемо декілька випробувань з якими можуть стикнутися учасники освітнього процесу та шляхи їх подолання задля формування мотивуючого до навчання середовища:

- Академічна доброчесність. Випробування з яким стикаються учасники освітнього процесу – це брак мотивації для дотримання академічної доброчесності. Мотивувати учасників освітнього процесу до дотримання академічної доброчесності передусім потрібно шляхом власного прикладу.

- Взаємодія між педагогами та учнями. Педагогічна діяльність учителів і навчальна діяльність учнів – це ті складові освітнього процесу, які не можуть існувати окремо одне від одного. Таким чином, у взаємопоєднанні діяльності вчителя й учня відбувається процес навчання. Це взаємопоєднання може бути як безпосереднім, під час проведення навчального заняття, так і опосередкованим, наприклад, в умовах використання дистанційного навчання. Але в будь-якому разі в освітньому процесі присутні два суб'єкти – педагог і учень, хоча їхні ролі та особливості діяльності можуть видозмінюватися [2, с.1].

В ході аналізу наукових джерел та з урахуванням власного досвіду зазначимо, що формування безпечного освітнього середовища, в якому дитина вмотивована до навчання, є важливим завданням НУШ. Це передбачає створення атмосфери, де учні відчують себе захищеними, підтриманими, готовими до активного навчання та вмотивовані до досягнення успіху, за реалізації педагогічних умов: забезпечення психологічної безпеки дитини, створення та проведення захопливих уроків, врахування індивідуальних потреб, створення стимулюючого середовища.

Отже, формування безпечного та стимулюючого освітнього середовища є ключовим аспектом для того, щоб дитина була вмотивована до отримання знань та

досягала успіху в своєму навчанні. Формування безпечного освітнього середовища, відбувається шляхом успішного подолання таких випробувань, як академічна добросовісність та взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу, зокрема педагогом та учнем.

Список використаних джерел:

1. Боровець О.В. Організація освітнього простору нової української школи: дидактичний аспект. *Наукові записки Серія: Педагогічні науки*. Вип. 207. С.109-113. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1429/1381> (дата звернення: 15.05.2024).
2. Модуль 10. Що залежить від учителя? 12с. Веб сайт: URL: <http://surl.li/tsera> (дата звернення: 15.05.2024).
3. Пометун О.І. Ефективне функціонування освітнього середовища в умовах дистанційного навчання – шлях запобігти освітніх втрат. С. 294-298. URL: <http://surl.li/hoysl> (дата звернення: 15.05.2024)
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи: Наказ МОН № 283 від 23.03.2018. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nop/3metodichni-rekomendatsii.pdf> (дата звернення 15.05.2024).

ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Кривуш М. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОП Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Гордієнко Т. В.**, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

До системоутворювальних і ціннісно-орієнтованих компетенцій сьогодні відносять життєві компетенції, різновидом яких є екологічні компетенції. Набуття таких компетенцій забезпечить особистості й екологічну компетентність. Екологічні компетенції ґрунтуються на транспредметних знаннях і сукупно є основою фундаменталізації освіти. Адже саме процес фундаменталізації освіти забезпечує високий освітній рівень населення, екологізацію виробництв, вироблення жорстких екологічних стандартів, використання безвідхідних технологій і загалом набуття людиною ноосферного мислення.

Підготовка висококваліфікованих фахівців неможлива без фундаменталізації освіти. Саме фундаментальна освіта дає можливість у короткі терміни опановувати нові технології, а людині ставати мобільною, конкурентоспроможною серед спеціалістів певного фаху. Ідея фундаменталізації освіти спочатку декларувалася для вищої школи. Вважалося, що вища освіта має базуватись на фундаментальних наукових дослідженнях, проголошувався обов'язковий розвиток науки у ВНЗ. Проте з часом із зростанням наукової інформації виникла необхідність її структурування і відповідного відбиття в навчальних дисциплінах, що зрештою перетворило фундаментальну освіту на самостійну і важливу галузь інтелектуальної діяльності людини. З часом це завдання перемістилось і в середню школу. Було сформульовано принцип раціональної фундаментальності, який означав необхідність фундаменталізації набутих знань [3].

Концепція фундаментальної освіти була вперше сформульована німецьким природодослідником О. Гумбольдтом, який зробив значний внесок у розвиток природничих наук (вчення про життєві форми, ідея вертикальної зональності тощо). Його праці вплинули на розвиток еволюційних (екологічний напрям у географії рослин) ідей і порівняльного методу в природознавстві. Розроблені ним методологічні принципи про матеріальність та єдність природи, взаємозв'язки явищ і процесів, їх взаємозумовленість слугували розвитку матеріалістичного напрямку в природознавстві. О. Гумбольдта можна вважати провісником сучасного екологічного світогляду, йому належить провідна роль у розробленні системного й еволюційного підходу до розуміння розвитку людства, адже він увів поняття «сфера життя» та «сфера розуму» фактично за крок до сучасних уявлень про біо- та ноосферу, тобто вчення В. І. Вернадського. Останній обґрунтував нову світоглядну парадигму розвитку людства, розробку проблеми глобальної діяльності людини, що приводить до змін природного середовища загальнопланетарного масштабу.

В умовах фундаменталізації освіти і загрози екологічної кризи особливо актуальним є набуття учнями екологічної компетентності, яка, як зазначалось, є компонентом життєвої компетентності і водночас результатом засвоєння предметних і транспредметних знань, а в класах екологічного профілю ще й знань, одержаних у процесі вивчення екології як навчального предмета.

Особливого значення питання формування екологічної компетентності людини набуло у зв'язку з концепцією сталого розвитку. Адже вже перейдена межа самовідновлювальних природних процесів, порушено екосистеми планети. Необхідність сталого розвитку зумовлена тим, що нині спостерігаються суперечності між потребами глобального світу і неможливістю біосфери забезпечити ці потреби. Сучасна економіка «не влаштовує» біосферу, а «біосферосумісна» економіка – сучасну цивілізацію. Критерієм сталого розвитку є досягнення стратегічного балансу між діяльністю людини і підтриманням відновлювальних

можливостей біосфери, тобто діяльність людини не повинна призводити до незворотних порушень у природі.

Отже, щоб не справдилося загрозливе пророцтво, написане на піраміді Хеопса: «люди загинуть від невміння користуватися силами Природи і від незнання справжнього світу», треба дослухатись до слів К. Е. Цюлковського про те, що людина на те й має розум і науку, щоб запобігти всіляким бідам. Тобто, щоб не загинути разом із природою, треба шукати шляхи спільної еволюції (кoeволюції). Адже вже минули часи І. В. Мічуріна, який писав, що ми не можемо чекати милості від природи – взяти їх у неї – наше завдання. Такий підхід відносно природи сьогодні вважається споживацьким. Тепер же відомий вислів, який, жартуючи, перефразовують так: ми не можемо чекати милості від природи після того, що ми з нею зробили. Адже справді докільню завдано величезної шкоди, в деяких випадках не виправної.

Хоча компетентнісний підхід є одним з актуальних освітніх підходів, завдання формування екологічної компетентності учнів чи студентів не зазначено у сконцентрованому вигляді в нормативних документах МОН України, за винятком класів екологічного профілю у профільній школі та спеціалістів екологічних спеціальностей (інженерів – екологів) у ВНЗ. Окремі риси і складові екологічної компетентності визначені у «Концепції екологічного виховання», проте екологічні відомості розпорошені у шкільних природничих курсах, тому учні мають із цієї проблеми фрагментарні знання, хоча, як уже зазначалось екологічна компетентність є складовою життєвої компетентності учнів, а надалі і складовою їх майбутньої професійної компетентності, тобто є конче необхідною у житті.

Екологічна компетентність – здатність особистості до ситуативної діяльності побуті та природному оточенні, за якої набуті екологічні знання, навички, досвід і цінності актуалізуються в умінні приймати рішення, виконувати відповідні дії, нести відповідальність за прийняті рішення, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля. На відміну від екологічної культури, яка може стосуватися як спільноти, так і окремої особистості, екологічна компетентність, як і компетентність загалом, стосується лише певної особистості. Набуття компетентності об'єднує нормативний, когнітивний, емоційний, аксіологічно-мотиваційний і практичний компоненти, забезпечує на їх основі екологічну рівновагу у відносинах з природою, попереджає екологічно небезпечні ситуації.

Екологічна компетентність виявляється в систематичному прийнятті рішень щодо врахування екологічних наслідків власної діяльності, що чинить певний вплив на довкілля. Якщо цей вплив буде позитивним, він не порушить крихкої динамічної рівноваги у біосфері. Основою екологічної компетентності є екологічні знання, досвід практичної діяльності в довкіллі. Набуті екологічні

знання є власним надбанням особистості, вони формуються під впливом екологічної інформації.

Важливою умовою формування екологічної компетентності є перетворення зовнішніх мотивів і стимулів у внутрішні мотиви особистості, що сприятиме формуванню природобезпечної діяльності без контролю із зовнішнього боку. Треба довести до відома тих, хто навчається, що сучасні тенденції розвитку взаємодії суспільства і природи підтверджують справедливість прогностичної ідеї нашого співвітчизника В. І. Вернадського про становлення біосфери як сфери свідомого, гармонійного перетворення людиною природного оточення. Вона несумісна з антропогенною деградацією природного середовища. Тому однією з перших ознак створення ноосфери буде ліквідація небезпеки глобальної екологічної кризи, збереження життя на Землі, оптимальний взаємозв'язок усіх компонентів природної, соціальної і технологічної сфер.

Резюмуючи, зазначимо, що, за трактовкою ООН, проблеми екології є основними для життя на Землі. Саме тому формування екологічної компетентності особистості в умовах фундаменталізації освіти є одним із найважливіших завдань останньої.

Список використаних джерел:

1. Білявський Г.О., Бутченко Л.І. Основи екології: теорія та практикум. Навч. посіб. Київ: Лібра, 2004. 368 с.
2. Ващенко Л. Компетентнісний підхід в освіті: від засвоєння знань до оволодіння ними. Біологія і хімія в сучасній школі. 2012. № 4. С. 14-18.
3. Вознюк О. Позитивні та негативні тенденції розвитку світової освіти. Нові технології навчання: збірник наукових праць. Київ, 2019. Вип. 92. С.52-59.

ОСОБЛИВОСТІ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МЕДІАБЕЗПЕКИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Крих А. А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПШ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Бобро А. А.**, кандидат педагогічних наук, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Комп'ютеризація, медіація, віртуалізація та інтернетизація суспільства створили у наш час нові виклики. Перед закладами загальної середньої освіти

постали нові задачі – підготувати молодь до життя в інформаційному суспільстві, навчити захищатися від негативного впливу медіасередовища, безпечно поводитися в інформаційному просторі, розуміти ризики та свідомо уникати загроз глобальної мережі Інтернет. При цьому, найбільш ризикованою категорією щодо медіа впливу є молодші школярі. Тому формування медіабезпеки учнів початкових класів виступає сьогодні нагальною потребою закладів загальної середньої освіти. Для розв'язання цього завдання мають бути поєднані зусилля педагогічного колективу й родини.

Ідеї взаємодії сім'ї та закладу загальної середньої освіти розкривали у своїх працях В. Брюхова, Н. Бугаєць, В. Вершинін, Т. Виноградова, О. Доукіна, К. Журба, О. Повалій, В. Постовий, О. Хромова та ін.

Взаємодія в педагогіці, за словами К. Десятник, розглядається як сукупність характерних для освітньої системи дій та зв'язків, коли дії одного суб'єкта освітнього процесу зумовлюють відповідні дії іншого (інших) в досягненні спільної мети [1]. Автор також зауважує, що в системі «вчителі-учні-батьки» взаємодія характеризується взаємозв'язком, взаємовпливом та взаєморозумінням.

У науковій літературі знаходимо різні види взаємодії, зокрема, співробітництво, протиборство, компроміс, конфлікт, ухиляння. У контексті нашого дослідження нас цікавить партнерство як вид взаємодії.

Поняття «партнер» (франц. *partenaire* – учасник) у словниковій літературі розглядається як спілник, соучасник, напарник, компаньйон [5]. Партнери можуть утворювати партнерство – об'єднання двох і більше сторін для відповідальної співпраці та розробки стратегії спільних дій.

Отже, враховуючи сутність термінів «взаємодія», «партнер», «партнерство» під *«партнерською взаємодією»* можна розуміти *спільні цілеспрямовані дії двох і більше суб'єктів, які здійснюються на засадах рівності, поваги один до одного, взаєморозуміння і обумовлюються стійкою мотивацією.*

У такому разі, партнерську взаємодію закладу загальної середньої освіти та сім'ї можна розглядати як спільні зусиллями та спільну діяльність двох колективних суб'єктів (закладу загальної середньої освіти та родини), які спрямовані (у контексті теми нашого дослідження) на формування медіабезпеки учнів молодшого шкільного віку.

Слід зазначити, що педагогіка партнерства є ключовим компонентом формули Нової української школи, оскільки партнерська взаємодія сприяє створенню позитивного мікроклімату для розкриття творчого потенціалу учнів; зменшує рівень стресу в освітньому процесі; формує активного суб'єкта діяльності у відкритому світі.

Головними принципами педагогіки партнерства у Концепції нової української школи визначено: повага до особистості, доброзичливість та позитивне

ставлення, довіра у відносинах, діалог-взаємодія-взаємоповага, розподілене лідерство, соціальне партнерство [2].

Є. Починок до цих принципів обґрунтовано додає: принцип творчої взаємодії, принцип індивідуалізації пізнавальних інтересів, принцип вмотивованої співпраці, принцип групової динаміки, принцип аформалізму спілкування, принцип ціннісних орієнтацій, принцип самостійності, індивідуальності та здорової конкуренції у діяльності [4, с. 98].

Педагогіка партнерства в Новій українській школі покликана перетворити батьків на співавторів освітнього процесу. Слід зазначити, батьки та вчителі у процесі формування медіабезпеки учнів молодшого шкільного віку є одnodумцями, рівноправними партнерами, зацікавленими у результаті спільної діяльності. Вони об'єднані спільними прагненнями та бажаннями захистити дітей від негативного впливу медіа і навчити молодших школярів почувати себе безпечно у медіапросторі, уникати ризиків і негараздів, пов'язаних з недостатньою медіаграмотністю.

Сьогодні в педагогічному арсеналі існують різноманітні форми співпраці батьків на вчителів: групові, індивідуальні, колективні. Високий результат роботи у сфері формування медіабезпеки учнів початкової школи дають як загальновідомі (традиційні) форми: обговорення питань медіабезпеки молодших школярів на батьківських зборах, консультування батьків з проблем негативного впливу медіа на їх дітей, анкетування батьків щодо медіабезпеки учнів молодшого шкільного віку в умовах родинного середовища, виставки медіа робіт спільної праці батьків та дітей, проведення спільних з батьками різноманітних заходів з використанням медіапродукції, екскурсії у медіа світ, розробка днів медіа, тренінги, ділові ігри, оформлення інформаційних стендів, буклетів про ризики впливу медіа на учнів початкової школи тощо. У той же час актуальними є і сучасні (нетрадиційні) форми співпраці, а саме: презентації сімейними групами медіапродукції, семінари-практикуми щодо методів формування медіабезпеки учнів початкових класів, інтерактивні ігри та тематичні акції у сфері медіабезпеки, конференції з батьками на тематику загроз медіа для фізичного та психічного здоров'я молодших школярів, спільний випуск журналів про розмаїття медіа, застосування технології «Фідбек» з батьками, проведення відкритих уроків за участю батьків про медіа, для медіа та завдяки медіа, відвідування кінозалів з обговоренням, організація конкурсів спільних медіа робіт, сімейні медіа ринги, інтелектуальні вікторини «Наша родина у медіа світі», соціальні медіа проєкти тощо [3].

З погляду Т. Ціпан, важливу роль у результативності партнерської взаємодії грають методи співпраці школи та сім'ї: аналіз конкретних ситуацій, конфлікт-метод, бліц-гра, ігрове проєктування [6, с. 236].

Ми вважаємо, що до ефективних методів формування медіабезпеки молодших школярів у спільній діяльності закладу загальної середньої освіти та сім'ї треба віднести методи інтерактивної взаємодії, ігрові та проєктні технології.

Є. Починок до вищезазначеного переліку додає сучасні методи, пов'язані з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, а саме: метод онлайн-взаємодії (блог, відео-конференція, чат); метод прогресивного взаємовпливу (мотивування внутрішніх змін партнера у взаємодії), метод рефлексивної взаємодії (емоційна регуляція спільних дій), метод конструктивної комунікації (обґрунтована оцінка дій та пошук компромісних рішень) [4, с. 99]. З нашої точки зору, сьогодні методи партнерської он-лайн взаємодії можуть бути ефективними у процесі формування медіабезпеки учнів молодшого шкільного віку і давати конкретні позитивні результати, особливо з урахуванням сьогоденних викликів України – повномасштабна війна, пандемія COVID-19, коли освітній процес та взаємодія з родинами учнів у силу різних обставин часто переводиться у дистанційний формат.

Отже, партнерська взаємодія у процесі формування медіабезпеки учнів молодшого шкільного віку має будуватися на добровільній та рівноправній комунікації, принципах педагогічної етики, ефективної співпраці, поваги до особистості та вільного вибору. А використання сучасних форм та методів партнерської взаємодії закладу загальної середньої освіти та сім'ї зробить цей процес цікавим, результативним та корисним для всіх суб'єктів партнерського взаємозв'язку.

Список використаних джерел:

1. Десятник К.В. Взаємодія сім'ї і школи у вихованні духовності молодших школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Луцьк, 2012. 22 с.
2. Концепція Нової української школи. *Міністерство освіти і науки України* : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkolacompressed.pdf>
3. Партнерська взаємодія між школою та сім'єю як необхідна умова формування системи цінностей дитини (з досвіду роботи) : навч.-метод. посіб. / уклад. Г. М. Стеценко, Н. Г. Тіхонова. Кропивницький, 2023. 48 с.
4. Починок Є.А. Партнерська взаємодія як інноваційний компонент нової української школи. *Академічні студії*. Серія «Педагогіка». 2023. Вип. 1. 143 с.
5. Словник іншомовних термінів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/-sis.pl?Qry>
6. Ціпан Т. Інноваційні форми та методи педагогічної взаємодії школи і сім'ї у вихованні учнівської молоді: збірник наукових праць «Інноватика у вихованні». 2020. Т. 1. № 12. С. 235–241.

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ НЕТРАДИЦІЙНОГО УРОКУ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Кузнєцова Ю. С., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ 011 Освітні, педагогічні науки Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
Науковий керівник: **Льїна О. О.**, старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Сучасний рівень суспільного розвитку обумовлює засвоєння великих обсягів знань, ускладнення самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів. Мета навчання полягає вже не тільки у накопиченні суми знань умінь і навиків, а й у підготовці школярів як суб'єктів своєї освітньої діяльності. Основне завдання компетентного сучасного вчителя – це залучити учнів до самостійної, контрольованої та активної діяльності, надати гнучких навичок (soft skills), забезпечити достатній рівень культури, розвинути креативне мислення, навички творчо вирішувати життєві і професійні завдання. Усе це вимагає перегляду змісту, збагачення форм та методів навчання. Цим і забезпечується виникнення інших форм навчання, зокрема нетрадиційних уроків, що створюють умови для активної навчальної діяльності школярів [3].

Згідно з законом України «Про освіту», Законом «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Концепція розвитку педагогічної освіти, «Державний стандарт початкової освіти», Концепції «Нова українська школа» державі потрібні такі підготовлені вчителі, які можуть працювати в умовах сучасних змін, що відбуваються в освітній галузі, які можуть адекватно реагувати на всі поточні зміни та впроваджувати нові освітні стандарти, засновані на принципах педагогіки співробітництва та інноваційності.

Думки про необхідність розвитку пізнавальної самостійності в школярів одна із ключових у педагогічній теорії, починаючи з Я.А. Коменського. У історії педагогіки ця проблема знаходить свій відбиток у працях А. Дистервега, І.Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо та ін. Особливо пильна увага до цієї проблеми відзначається у дослідників. Існує ціла низка досліджень:

- окремі питання професійної підготовки майбутніх фахівців (А. Алексюк, В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, та ін.);
- теоретичні питання фахового розвитку фахівців (В. Луговий, С. Вітвицька, А. Кузьмінський, О. Кучерявий, Л. Лук'янова, Г. Сотська, Л. Хомич, Л. Хоружа та ін.);

- професійно-педагогічна підготовка майбутніх педагогів у закладах вищої освіти (Н. Батечко, О. Безпалько, І. Богданова, А. Бойко, О. Дубасенюк, Н. Мачинська, Г. Пономарьова, Л. Хомич та ін.);
- підготовку педагогічних працівників до впровадження нововведень, формування готовності до сучасної діяльності (С. Беляєв, І. Гавриш, І. Коновальчук, О. Пехота, Л. Подимова, Г. Пономарьова, О. Савченко, С. Сисоєва та ін.).

Перманентне оновлення знань знижує роль знанієвого навчання в сучасній школі, оскільки неможливо припустити, які знання знадобляться випускнику в конкретній життєвій ситуації. Виходячи з цього, немає необхідності перевантажувати пам'ять знаннями «про запас», тому що існують сховища інформації іншої природи та набагато важливіше навчити користуватися ними. Тому учень не може вважатися успішним та підготовленим до життя, якщо він неініціативний, не вміє брати на себе відповідальність, приймати рішення у невизначеній ситуації, не навчений працювати в команді на загальний результат, не здатний добувати знання самостійно, знаходити та застосовувати потрібну інформацію [1].

Оскільки найважливішою ланкою освітнього процесу був і залишається урок, будь-які нововведення в школі його перш за все і зачіпають. Однак застаріла структура уроку не відповідає ні новим завданням, ні новим змістом вчення. Інтерес до уроку загалом і до нестандартного уроку зокрема закономірно зріс у ситуації впровадження державних освітніх стандартів нового покоління. Сучасний урок повинен будуватися і проводитися таким чином, щоб учні не тільки отримували знання, а й усвідомлювали їх значення для практики, визнавали необхідність розширення та постійного оновлення знань, а також опановували навички самостійної роботи з різноманітними джерелами інформації. Орієнтація на нові цілі та перспективні види діяльності потребує принципових змін в організації уроку, його структурі, у діяльності вчителя та учнів, у способах оцінювання освітніх результатів [2].

Отже, сучасний вчитель повинен опанувати нові знання і вміння, які допоможуть йому комфортно існувати і бути конкурентоспроможним в економічному просторі суспільства. У цьому актуальною є завдання щодо підготовки майбутніх учителів до використання можливостей нетрадиційного уроку у сучасній школі.

Список використаних джерел:

1. Бібік Н. М. Нова українська школа: Порадник для вчителя. Київ, 2018. 160 с.
2. Гомонюк А. Г. Нестандартні уроки як засіб формування пізнавального інтересу молодших школярів. Науковий пошук студентів XXI ст.: актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук. За матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Ізмаїл: РВВ ІДГУ. 2018. 260 с. С. 93-96.

3. Пометун О.І. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів. Методологічний посібник за ред. Доктора педагогічних наук, професора Пометун О.І. Тернопіль. Навчальна книга. Богдан. 2011. С. 320.

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Куц М. Є., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП 011 Освітні, педагогічні науки Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Науковий керівник: **Гльіна О. О.**, Старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

У час інформаційних технологій особлива увага має приділятися підготовці майбутніх вчителів, формуванню інформаційно-комунікаційних компетентностей та їх використанню у професійній діяльності. Адже зміни в суспільстві ведуть до змін ролі вчителя, який з демонстратора готових теорій має стати менеджером процесу пошуку та конструювання нових знань з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Тому система освіти має змінитись, щоб адаптуватися до сучасних вимог та впроваджувати нові технології. З імплементацією Закону України «Про вищу освіту» постало питання оновлення стандартів підготовки майбутніх вчителів до професійної діяльності, у тому числі й у галузі ІКТ. Нині в Україні тільки розробляються стандарти підготовки вчителів до використання ІКТ у професійній (освітній) діяльності.

Уміння використовувати інноваційні методи навчання для вирішення професійних та освітніх завдань стає невід'ємною частиною підготовки всіх фахівців. У сучасному світі перед системами освіти на всіх рівнях стоїть завдання підготовки фахівців, здатних використовувати комп'ютерні технології у своїй майбутній професійній діяльності. Це стосується і закладів вищої освіти, які готують майбутніх вчителів [4].

Сьогодні нормативно-правова база вищої освіти є чітко визначеною: Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національна доктрина розвитку освіти, Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти, Національна стратегія розвитку освіти в Україні, Концепція Нової української школи, проект Концепції розвитку педагогічної освіти та в інших нормативних документах відображено

тенденцію до оновлення змісту, форм і методів професійної підготовки педагогів на основі прогресивних концепцій та впровадження інноваційних технологій.

Звернення до психолого-педагогічних досліджень комп'ютеризації у сфері освіти В. Вембер, Р. Гуревич, Н. Дегтярьова, І. Дичківська, Т. Коломієць, О. Набока, О. Пехота, О. Пометун, І. Підласий, С. Сисоєва показало, що цими авторами розроблено основні дидактичні умови застосування комп'ютерних технологій у навчанні, концептуальні основи побудови нових інформаційних технологій, приділяли увагу розгляду можливостей комп'ютера у розвитку творчих якостей особистості, у тому числі й вчителя.

Комп'ютерні технології в освіті є не лише засобом автоматизації навчання та управління якістю підготовки, але і як інструмент для реалізації нових педагогічних підходів, що дозволяють реалізувати навчальну діяльність, розширити світогляд і розвинути корисні практичні навички в учнів шляхом включення засобів і методів інноваційних комп'ютерних технологій в освітню діяльність [3].

Проблема реформування української системи освіти в умовах інформаційно-орієнтованого, глобалізованого суспільства актуалізує питання підвищення якості освіти, основним шляхом вирішення якої є активне впровадження в теорію і практику педагогічних інновацій. Його успіх залежить від сформованості готовності вчителя до інноваційної діяльності, що мобілізує особистість на створення, освоєння та впровадження інноваційних комп'ютерних технологій у освітній процес Нової української школи [1, с. 5-8].

Важливість інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес особливо підкреслюється у Концепції Нової української школи, яка відіграє ключову роль в освітніх реформах. Використання ІКТ визначено як фундаментальний інструмент, що сприяє успіху освітніх реформ. У цьому контексті вчителі, які володіють ІКТ-компетентністю, є необхідним елементом для систематичного та всебічного впровадження цифрових технологій в усіх сферах освіти. Вони також є важливим елементом у забезпеченні ефективної взаємодії між учнями та вчителем, дослідницької роботи та індивідуального навчання [2].

Отже, сучасні вимоги, які висуваються майбутнім спеціалістам, вимагають фахівців, які мають знання не лише за обраною спеціальністю, а й мають навички використання інноваційних комп'ютерних технологій для автоматизації власної праці. Використання інноваційних комп'ютерних технологій у створенні освітнього процесу Нової української школи є особливою ознакою сучасних методів навчання.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій. Науковий часопис НПУ імені

М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2018 р. № Вип. 61. С. 5–8. URL : <https://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/61-2018/3.pdf> (дата звернення : 12.04.2024).

2. Пехота О. Освітні технології : навч.-метод. посіб. К. А.С.К., 2004. 352 с.

3. Пономаренко Л. Мультимедійна підтримка навчального процесу. Початкова освіта, 2012 р. 16 с.

4. Співаковський О. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: навч. метод. посібн. Херсон, 2011 р. 267 с.

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ УПРАВЛІННЯ ПОЧАТКОВОЮ ШКОЛОЮ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Куца А. Р., здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
Науковий керівник: **Мельничук В. О.**, викладач кафедри теорії початкового навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Управління початковою школою в умовах нових сучасних викликів вимагає адаптивності, інноваційного підходу та спрямованості на забезпечення якісної освіти та всебічного розвитку дітей.

Управління в освітньому менеджменті, як зазначає О. Мармаза, виступає особливим видом діяльності, який стосується всіх суб'єктів освітнього процесу, спрямований на досягнення поставлених цілей і використовує форми та методи, що визначають функціонування та розвиток освітнього процесу як педагогічної системи [3].

З огляду на вимушений перехід закладів освіти на дистанційне навчання, виникає необхідність впровадження ефективної системи управління педагогічним процесом, яка забезпечить належний освітній рівень. Питання ефективної організації дистанційного навчання стають все більш актуальними, особливо для початкової школи, де важливо забезпечити якісне навчання з урахуванням особливостей вікової групи учнів.

Дистанційне навчання у початковій школі є актуальною та ефективною альтернативою традиційному навчанню. Воно реалізується, коли учень і вчитель або джерело інформації перебувають на відстані й не зустрічаються в традиційному освітньому середовищі [1, с. 4].

Ефективне впровадження дистанційного навчання потребує не лише наявності відповідних технічних засобів, але й компетентного управління освітнім процесом. У цьому контексті нагальною є необхідність дослідження організаційно-

методичних основ реалізації управлінських функцій під час дистанційного навчання в початковій школі.

Функції управління – це ключова категорія у теорії управління, яка визначає основні напрями та види діяльності суб'єкта управління. На сьогодні існує значна кількість визначень цього феномену. Так, науковці розглядають функції управління як складову управлінської діяльності; суспільно необхідний спосіб дії органу управління; дію суб'єкта управління, що відповідає стадії управлінського циклу тощо [4, с. 2].

До головних функцій управлінської діяльності належать:

- педагогічний аналіз стану освітнього процесу в закладі освіти (початковій її ланці);
- планування роботи;
- організація діяльності адміністрації закладу, вчителів;
- внутрішньошкільний контроль;
- регулювання життєдіяльності колективу закладу, класу [2, с. 76–118]

Організація дистанційного навчання у початковій школі передбачає розробку ефективної системи управління, що гарантує якість освітнього процесу та успішне навчання учнів. Тому важливо акцентувати увагу на таких аспектах управління:

- планування повинно спрямовуватися на реалізацію завдань всебічного розвитку особистості дитини;
- організація має враховувати вікові та психологічні особливості учнів;
- контроль спрямований на своєчасне виявлення та усунення недоліків;
- регулювання націлене на створення комфортних умов для навчання учнів з урахуванням недоліків у організації освітнього процесу.

Організація дистанційного навчання у початковій школі має свої особливості, які потребують уважного вивчення та розробки ефективних підходів до управління навчальним процесом. Успішна реалізація дистанційного навчання у початковій школі вимагає від педагогічних працівників не лише вміння застосовувати сучасні інформаційні технології, але й ефективного управлінського підходу. Зокрема, такі функції управління, як педагогічний аналіз, планування, організація, контроль та регулювання, відіграють важливу роль у створенні оптимальних умов для навчання та розвитку школярів. Основними завданнями управління дистанційним навчанням у початковій школі є:

1. Забезпечення доступності освітнього процесу для всіх учнів.
2. Створення комфортних умов для навчання учнів.
3. Підтримка мотивації учнів до навчання.
4. Контроль за успішністю учнів.
5. Внесення корективів у процес навчання за необхідності.

Варто враховувати, що успіх дистанційного навчання залежить не лише від технологій та управлінських практик, але й від внутрішньої мотивації учнів, їхньої готовності до самостійності та відповідальності за навчання. Педагогічні працівники повинні створювати стимулюючі умови для активності та ініціативності учнів, що сприяє їхньому особистісному та всебічному розвитку.

Дистанційне навчання в початковій школі може бути успішним, якщо воно ґрунтується на збалансованому поєднанні педагогічної експертизи, сучасних технологій та ефективного управління. Відповідальне використання цих компонентів допоможе забезпечити високу якість навчання та розвитку молодого покоління в умовах дистанційного навчання.

Список використаних джерел:

1. Бондар М. Дистанційне навчання у школах: плюси і мінуси. URL: https://education.24tv.ua/varto-shkolah-zaprovaditi-distantsiyne-avchannyanovini-ukrayini_n1375223
2. Лебідь О. В. Управління початковою школою: навчальний посібник. Вінниця: Нілан, 2015. 311 с.
3. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника. Харків: Основа, 2007. 448 с.
4. Пастовенський О. В. Особливості реалізації функцій управління освітою в умовах розвитку освітніх систем. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5532

ОСОБЛИВОСТІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНІЙ СІМ'Ї ТА ШКОЛІ

Кушнір К. О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Дубровська Л. О.**, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

У сучасному світі, де інформаційний простір переповнений різноманітними даними, а цінності постійно оскаржуються, патріотичне виховання молодших школярів стає особливо актуальним. Це зумовлено кількома факторами: – Зростання впливу інформаційних технологій: Діти з раннього віку мають доступ до величезної кількості інформації, не завжди достовірної та неупередженої. Це може призвести до формування спотворених уявлень про історію, культуру та цінності своєї країни.

- Глобалізація: Світ стає дедалі більш взаємопов'язаним, що стирає кордони та змішує культури. У цих умовах важливо чітко усвідомлювати свою національну ідентичність та пишатися своєю країною.

- Геополітичні виклики: Сучасний світ зіткнувся з низкою викликів, таких як війни, тероризм та економічні кризи. Це робить патріотичне виховання ще більш важливим, адже воно може допомогти дітям вирости стійкими та готовими до захисту своєї країни.

Патріотичне виховання молодших школярів має ґрунтуватися на принципах любові до Батьківщини, поваги до її історії та культури, а також готовності до її захисту. Це складний процес, який потребує співпраці з боку сім'ї та школи.

Основні питання, які вчителі розглядають: Які цінності та якості слід виховувати у молодших школярів, щоб вони стали справжніми патріотами? Які методи та форми роботи з молодшими школярами найефективніші для їх патріотичного виховання? Як співпрацювати сім'ї та школі для досягнення спільних цілей у патріотичному вихованні? Яка роль держави у патріотичному вихованні молодших школярів?

Отже, патріотичне виховання молодших школярів у сучасній сім'ї та школі повинно спиратися на:

1. Роль сім'ї у формуванні патріотичних цінностей: виховання через приклад, спільні заходи та обговорення історії та культури рідної країни.

2. Значення історії та культури в навчальному процесі: використання патріотичних матеріалів та подій для підвищення інтересу до вивчення предметів.

3. Вплив шкільного середовища на формування патріотичних поглядів: проведення уроків, заходів та виховних заходів, спрямованих на розвиток любові до країни.

4. Використання інтерактивних методів навчання для залучення учнів до патріотичних тем: ігри, вікторини, дискусії тощо.

5. Співпраця сім'ї та школи в патріотичному вихованні: обмін ідеями, спільні заходи та проекти.

Список використаних джерел:

1. Патріотичне виховання молодших школярів: посібник для вчителів початкової школи: [<http://library.ippro.com.ua/attachments/article/427/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D>

2. Петренко І. В. Роль сім'ї у формуванні патріотичних цінностей у дітей. Психологія та освіта. 2020. 2(15).45-52.

3. Савченко В. І. Патріотичне виховання учнів у контексті сучасної освіти. Київ: Видавництво: Освіта, 2019.

4. Шевченко О. М. Методика патріотичного виховання молодших школярів. Київ: Видавництво; Педагогічна, 2018.

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Лебедєва-Шевченко І. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОП Початкова освіта. Інклюзивна освіта Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
Науковий керівник: **Шевченко Ю. М.**, проф. кафедри початкової і спеціальної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Сучасний період суспільного розвитку характеризується новими вимогами до загальноосвітніх закладів, що передбачає орієнтацію на освіту як на засвоєння певної кількості знань, так і на розвиток особистості, його пізнавальних і творчих здібностей. Значущість даної проблеми окреслена в Концепції «Нова українська школа», Державному стандарті початкової освіти, де акцентується увага на необхідності формування й розвитку в учнів інформаційної культури, умінь знаходити і аналізувати інформацію, критично до неї ставитися, робити обґрунтований вибір із декількох альтернатив.

У розкриття сутності, структури та особливостей формування інформаційної культури в учнів молодшого шкільного віку значний внесок зробили А. Коломієць, Л. Трифаніна, Р. Вайнола, А. Шелестова, А. Юрченко та ін. Дослідники переконують, що в контексті вимог НУШ формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти є важливим. Унаслідок цього стає очевидною необхідність пошуку ефективних засобів, що дозволяють формувати інформаційну культуру молодших школярів, підвищувати їхню інформаційну грамотність [3].

Поняття «культура» є дуже емким та багатоплановим, а витoki його розуміння закладені в працях відомих педагогів і філософів. В українському словнику С.Гончаренко знаходимо «культура – сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності» [1, с. 182].

Поняття «інформаційна культура» має багато дефініцій, а вчені знаходяться в пошуку однозначного висновку сутності й змісту цього поняття.

Поняття «інформаційна культура» та «комп'ютерна грамотність» достатньо глобальні і вивчалися багатьма вченими як вітчизняними так і закордонними дослідниками. Інформаційно-технологічна культура знаходиться на перетині цих понять та є складовою як одного так і іншого поняття.

Отже, визначення поняття «інформаційно-технологічна культура» – є одна із складових інформаційної культури, що являє собою сукупність знань, умінь та

навичок молодшого школяра з використання засобів інформаційних і комунікаційних технологій.

Для проведення та виконання різноманітних вправ, в тому числі і при формуванні інформаційно-технологічної культури, С. Дубяга, Ю. Шевченко, Т. Фефілова визначають декілька таких принципів: доброзичлива атмосфера; необхідність експромту у кожній ситуації; правдоподібність ситуацій, які використовують у завданнях; повна свобода дій учасників, обмеження контролю; залучення всіх учнів до активної, продуктивної діяльності, перетворення їх на суб'єктів освітнього процесу [2].

Виходячи із вищезазначеного можна сформувати методичні принципи до формування інформаційно-технологічної культури молодших школярів, а саме:

1. *Принцип поетапності формування інформаційно-технологічної культури.* На першому етапі (2 клас) формуються основні вміння та навички, необхідні для роботи з електронними освітніми ресурсами (електронними підручниками, електронними задачниками, енциклопедіями, ігровими програмами, демонстраційними програмами, комп'ютерними моделями тощо); на другому етапі (3-4 класи) здійснюється удосконалення даних навичок та формування основних вмінь зі створення інформаційних об'єктів у процесі виконання навчальних завдань, які містять вимоги виконати практичні дії із засобами ІКТ (використання т.зв. «електронного» програмного забезпечення, «електронних» текстів, програми для складання презентацій); на третьому етапі (5-6 класи) відбувається розвиток і вдосконалення вмінь і навичок з використання засобів ІКТ у процесі обробки числової, текстової, графічної та аудіоінформації, а також під час роботи з електронним освітнім ресурсом у процесі навчальної діяльності під час опанування всіх шкільних предметів (проектна, дослідницька діяльність);

2. *Принцип практичної спрямованості* полягає в тому, що в школярів формуються вміння та навички, які в умовах інформатизації освіти стають затребуваними не тільки на уроках інформатики, а й в інформаційно-навчальній діяльності, здійснюваній на інших предметах.

Отже, інформаційно-технологічну культуру слід формувати не тільки на уроках інформатики, а й на більшості інших шкільних дисциплін за допомогою організації інформаційно-навчальної діяльності молодших школярів. При цьому важливо розуміти, що в молодших класах ідеться про етап становлення інформаційно-технологічної культури молодших школярів. Тут становлення розглядають як процес виникнення принципово нових об'єктів, процесів і явищ, які безпосередньо не виводяться з «вихідних матеріалів». Для становлення інформаційно-технологічної культури необхідна цілеспрямована робота над формуванням умінь і навичок опрацювання числової, текстової, графічної та аудіоінформації, їхнім

розвитком та удосконаленням при виконанні практичних навчальних завдань; самостійному розв'язанню пізнавальних завдань, яке передбачає активне використання електронних освітніх ресурсів; виконанню творчих завдань, зорієнтованих на реєстрацію, збирання, пошук, оцінювання, добір, організацію, зберігання, передачу та тиражування інформації.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. У. (1997). Український педагогічний словник. К.: Видавництво «Либідь», 366.
2. Дубяга С. М., Шевченко Ю. М., Фефілова Т. В. (2014). Розвиток творчих здібностей майбутнього вчителя початкової школи у процесі навчання у ВНЗ. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1 (35), 309–317.
3. Юрченко А. О. (2017). Про засоби візуалізації навчального матеріалу за допомогою хмар слів. *Інформаційні технології в освітньому процесі*. Чернігів: ЧОППО імені К. Д. Ушинського, 139–143.

ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Литовко Л. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Гордієнко Т. В.**, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Проблеми виховання учнів засобами народного музичного мистецтва традиційно займали вагоме місце в наукових дослідженнях провідних вітчизняних істориків, мистецтвознавців, фольклористів, педагогів. Серед них роботи О. Воропая, В. Верховинця, С. Грици, О. Дея, С. Килимника, Ф. Колесси, Д. Леонтовича, М. Лисенка, О. Огієнка, Ю. Руденко, В. Скуратівського, О. Смоляка, К. Сосенка, М. Стельмаховича та інших.

Любов до народної пісні – найприродніший і найглибший духовний початок людського життя, адже кожна дитина генетично несе в собі задатки музичної свідомості, на якій у далекому минулому зросла могутня стихія музичного фольклору. Народна пісня є педагогічно цінним виховним засобом, особливо ефективним у початковій школі. Це зумовлюється віковими та індивідуально-психологічними особливостями молодшого школяра та сензитивністю даного періоду для залучення дитини до світу мистецтва з метою її виховання й художньо-творчого розвитку. Народна пісня сприяє формуванню особистих якостей

молодшого школяра, і, як зазначав К.Стеценко, – стимулює розвиток творчої активності. Творча активність – вищий рівень прояву пізнавальної активності учнів – розкривається в процесі навчальної діяльності, яка має творчий характер. Під впливом народної пісні у молодших школярів збагачуються моральні та естетичні почуття, розвиваються інтелектуальні якості, формується інтерес до світу прекрасного в житті та мистецтві. Саме тому сучасна школа прагне активно залучати народну пісню до навчально-виховного процесу.

В програмі з музичного мистецтва для початкових класів значна увага приділена українській народній музиці, насамперед, народній пісні. Наприклад, музика М.Сільванського, К.Стеценка, І.Берковича; пісні О.Колодуба, М.Верховинця, В.Верменича, М.Леонтовича, Л.Ревуцького, українські народні пісні "Ой до нори, мишко", "Ходить гарбуз по городу", "Іде, іде дід, дід", "Щедрик", "А ми просо сіяли", "Журавель", "Ой ходить сон", "Вербовая дощечка", "Щебетала пташечка", "Як діждемо літа", "Вийди, вийди, Іванку", "Ой на горі та й жінці жнуть", "Од Києва до Лубен", "Нова радість стала", "Ой сивая та і зозуленька" і багато інших. Педагогічне чуття підказувало їх безіменним творцям, що треба дітям, чим можна зацікавити, розважити їх. Текст і музика всіх народних пісень не важкі, але виразні і легко запам'ятовуються дітьми:

Вийди, вийди, сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко...

Народні пісні збагачують дітей новими знаннями, уявленнями, дають їм яскраві образи оточуючого світу, навчають радіти добру, співчувати чужій біді, збагачують духовний світ дитини.

Виховне значення мають жартівливі пісеньки. Вони допомагають дитині уважніше засвоювати правила хорошої поведінки, бути терплячою, відчуватися вередувати. Жартівливі пісні, як й інші жанри дитячого літературно-музичного фольклору, є незамінним засобом розвитку мовлення дітей. Вони допомагають сформувати естетичний смак, виховати любов до української мови, сприяють розвиткові дитячої творчості.

Більшість жартівливих пісень-забавлянок цікава за змістом, різноманітна за художнім задумом. Події в них відбуваються динамічно, що відповідає психофізіологічним особливостям дітей. Молодші школярі швидко вивчають напам'ять віршовані тексти, вчать ритмізувати та мелодизувати їх за власним бажанням. Такі завдання сприяють розвитку почуття ритму, збадьорюють, спонукають до активних дій.

Здавна існують і примовки – короткі, переважно віршовані звернення до тварин, птахів і комах, імітування пташиних голосів. Вони облагороджують серця дітей, об'єднують їх з природою, вчать дбайливо ставитися до всього живого.

Один з найпопулярніших і найулюбленіших дітьми жанрів народної літературної творчості – казка. В українському казковому епосі типовими персонажами є хитра лисиця („Лисичка-сестричка”, „Лисиця-кума”), дурнувятий вовк („Вовчик-братик”, „Вовк-панібрат”) і наївний заєць („Зайчик-побігайчик”), часом також кіт, коза, собака й кінь.

Вже з наведених прикладів можна зробити висновок, що інсценізацію подібних народних пісень можна робити на основі текстового змісту, пробуджуючи в учнів творче ставлення до виконуваного твору. Інсценування пісень подобається дітям та сприяє посиленню інтересу до музичних занять.

В процесі освоєння зразків народної музичної творчості на уроках музичного мистецтва необхідно використовувати всі види музичної діяльності у тісному взаємозв'язку. Під час музично-виховної роботи необхідно спрямовувати свою роботу до єдності, синтезу всіх дисциплін естетичного циклу (музика, хореографія, образотворче мистецтво, література). Відомо, що народне мистецтво побутує в синкретичних формах, де, наприклад, музична інтонація і слово (або музика і рух в танцях, іграх, театралізованих дійствах) зливаються в єдине і нерозривне виразне ціле. Цими обставинами повинна також обумовлюватися методика діяльності вчителя. Так, наприклад, вивчення календарно-обрядових пісень, повинно включати не тільки освоєння школярами мелосу, метро-ритму, характеру, форми, але й поглиблене проникнення в літературний текст, в поетичність народної мови, руху, міміки, тонкощів ліній і фарб, звуків і голосів. Супроводжувати цей процес можна ознайомленням школярів із зразками образотворчого, декоративно-прикладного, ужиткового мистецтва, танцювально-інструментальних жанрів, театрального і екранних видів мистецтва, що підсилить загальний емоційний тон музичних занять, підвищить психологічне їх засвоєння.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що в українському фольклорі зосереджено величезний потенціал для виховання морально-духовних цінностей молодого покоління. Це невмируще багатство українського народу, яке треба активно відроджувати, розвивати, користуватися ним у процесі родинного виховання, діяльності загальноосвітніх навчально-виховних закладів, а також у засобах масової інформації. Вчитель повинен взяти за основу музичний фольклор, який є основним засобом художньо-естетичного впливу на духовний світ школярів, на сферу їх емоцій і почуттів, на їх морально-естетичне виховання.

Список використаних джерел:

1. Вишневецький О.І. Теоретичні основи сучасного українського виховання. Львів, 2000. 234 с.

2. Даник А. Вироблення у дітей позитивного ставлення до праці засобами української народної пісні. *Мистецтво та освіта*. 2003. № 7. С. 6-9.
3. Дейч О. Народна творчість у вихованні школярів. *Початкова школа*. 2003. № 4. С. 19 – 20.
4. Кутова А. Національне виховання – джерело особистісного розвитку дитини. *Дошкільне виховання*. 2002. № 4. С. 3–5.
5. Осипець Р. Українська народна пісня – основа музичного виховання. *Мистецтво та освіта*. 2003. № 4. С. 6-9.
6. Печерська Е.П. Уроки музики в початкових класах: навч. посібник. Київ: Либідь, 2001. 272 с.

ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Лук'яненко М. М., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Менеджмент в освіті Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Самойленко О. В.**, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Сутність та зміст управління розкриваються у функціях. Ефективність управління системою фізкультурно-оздоровчої роботи залежить від усвідомлення та правильного застосування спеціалізованих видів управлінської праці, а саме функцій управління, оскільки управління у науковій літературі розглядається як сукупність функцій.

Багато вітчизняних та зарубіжних науковців в своїх працях досліджували функції управління, зокрема Й. Завадський, Г. Сльникова, В. Євдокимов, Г. Кірейцев, О. Віханський, Б. Герасимов, В. Маслов, В. Олійник, Р. Дафт, П. Друкер, М. Мескон, Ф. Тейлор, Г. Файоль та інші.

За словами науковців, функції відображають специфічний відокремлений напрямок діяльності і складаються із дій та операцій. У такому разі функції управління розкривають конкретний зміст управлінської діяльності у певному періоді управлінського циклу. Зокрема, важливо зауважити, що у функціональному феномені управління зміст функцій передбачає спрямованість управлінської діяльності на покращення стану об'єкта управління. У контексті нашого дослідження, зміст функцій управління пов'язаний з удосконаленням системи фізкультурно-оздоровчої роботи закладу загальної середньої освіти.

Розглянемо зміст основних функцій управління як базових у процесі управління системою фізкультурно-оздоровчої роботи закладу загальної середньої освіти.

Функція планування – одна з головних функцій управління – полягає у визначенні перспектив розвитку системи, характеризує її майбутній стан, окреслює основні шляхи його досягнення. Планування виступає необхідною умовою успішності діяльності системи, оскільки передбачає постановку цілей та завдань, визначення напрямків руху до мети, облік ресурсної бази для забезпечення успішності цього руху. Під час планування практично створюється програма дій, де фіксується розподіл завдань та обов'язків між учасниками процесу, визначається обсяг робіт, можливості коригування процесу у разі відхилення. У такому разі, планування – це початок руху до мети. Сьогодні планування не лише виконує завдання оперативного характеру, але й вибудовує стратегічні задачі з урахування соціально-економічних змін та нестабільності зовнішнього середовища. Таким чином, функція планування в управлінні системою фізкультурно-оздоровчої роботи закладу загальної середньої освіти передбачає визначення мети та завдань у розвитку системи, ресурсної бази та обсягу робіт, контрольних точок корекції у разі відхилення та можливостей коригування планів у зв'язку зі змінами обставин діяльності системи.

Функція організації пов'язана з побудовою структури та процесів системи і забезпечує виконання планів. Організаційна діяльність є важливим елементом системи управління, оскільки полягає у впливі на всі сфери системи для їх ефективної діяльності. Зміст функції організації в управлінні передбачає визначення колективу виконавців завдань та їх функціональних обов'язків, видів робіт та розподіл відповідальності за якість їх виконання, створення системи комунікації та ресурсне забезпечення процесу відносно визначених завдань та планів. Організаційна робота в управлінні стосується як внутрішніх аспектів діяльності (узгодження діяльності всіх підрозділів системи та створення позитивного мікроклімату), так і адаптацію до зовнішнього середовища на шляху досягнення поставленої мети.

Таким чином, функціональне коло організаційної діяльності в управлінні системою фізкультурно-оздоровчої діяльності закладу загальної середньої освіти стосується наступних аспектів: структурна побудова системи та органів управління системою в цілому та її підсистемами, створення ефективної комунікаційної мережі у структурі системи фізкультурно-оздоровчої діяльності закладу загальної середньої освіти, формування колективу виконавців, розподіл обов'язків та відповідальності персоналу, розробка інструкцій та регламентація робіт, що стосуються фізкультурно-оздоровчої діяльності.

У такому разі, організаційна функція управління системою фізкультурно-оздоровчої діяльності закладу загальної середньої освіти забезпечує стабільну

роботу системи та створює умови її подальшого розвитку з урахуванням викликів суспільства та змін обставин її існування.

Ще однією важливою функцією управління є *регулювання*. Зміст даної функції, за словами С. Пермінова та Т. Лазоренко, пов'язаний з визначенням відхилень та усуненням недоліків у діяльності системи на будь-якому етапі управлінського циклу [7, с. 102]. На думку дослідників, успішна діяльність системи залежить від ефективності регулювання, оскільки регулювання спрямоване не тільки на усунення негараздів в діяльності системи, але й на запобігання потенційним втратам.

Отже, функція регулювання в управлінні системою фізкультурно-оздоровчої діяльності закладу загальної середньої освіти полягає у впливі керуючої системи на керовану з метою корекції руху до мети за рахунок оптимального виконання завдань, підвищення ефективності праці, усунення певних перешкод, а іноді й коригування планів. Іншими словами, регулювання дає змогу підтримувати ефективний рівень організації системи.

Ще однією базовою функцією управління, яка тісно пов'язана з вищезазначеними функціями, є *контроль*. Функціональний зміст контролю в управлінській діяльності полягає у перевірці виконання завдань та досягнення цілей. «Головна мета контролю – максимальне забезпечення відповідності фактичних результатів очікуваним» [6, с. 97].

«Контроль здійснюється на основі спостереження за поведінкою керованої системи з метою забезпечення оптимального її функціонування (вимірювання досягнутих результатів і співвіднесення їх із очікуваними результатами). На основі даних контролю здійснюється адаптація системи, тобто прийняття оптимальних управлінських рішень» [2].

Таким чином, функція контролю в управлінні системою фізкультурно-оздоровчої діяльності закладу загальної середньої освіти спрямована на оцінювання рівня результативності діяльності системи. Для визначення ступеня досягнення цілей, необхідно порівняти отриманий результат із запланованим на даний момент розвитку. У науковій літературі контроль розглядається як механізм перевірки виконання поставлених завдань. За словами В. Бортняк, контроль в управлінні «дає можливість суб'єкту управління своєчасно реагувати на зміни й за необхідності корегувати раніш прийняті управлінські рішення» [1, с. 118].

О. Лозовский та Ю. Чабан зауважують, що «правильно організований контроль дозволяє не тільки вчасно виявити недоліки в діяльності підприємства, але й вчасно вжити заходів для їх усунення» [3, с. 16].

Отже, контроль – це важлива функція управління, здійснення якої полягає в обліку результатів діяльності системи.

Наступна базова функція управління – *аналіз*. Функція аналізу тісно взаємопов'язана з усіма функціями управління і забезпечує їх успішну реалізацію. Без аналізу всі інші функції управління не мають достатнього обґрунтування. Будь-який управлінський цикл розпочинається і закінчується аналізом. У такому разі, аналіз виступає сполучною ланкою усіх функцій управління.

Сутність аналізу в управлінні полягає у вивченні, узагальненні, систематизації та оцінці отриманих результатів діяльності системи для подальшого обґрунтування управлінського рішення. Аналіз дає змогу з'ясувати проблеми, встановити причинно-наслідкові зв'язки певних явищ, знайти закономірності та тенденції розвитку ситуацій, скласти прогнози майбутніх ризиків, визначити можливі резерви удосконалення діяльності системи. Аналіз виступає необхідною умовою науково обґрунтованого управління.

Основними принципами управлінського аналізу є: науковість (опора на наукове пізнання), об'єктивність (визнання пріоритету об'єктивного над суб'єктивним), наступності (урахування ретроспективних та перспективних змін), системності (визнання взаємозалежності фактів та компонентів), колегіальність (демократизм у прийнятті рішень) [5].

Методи аналізу поділяються на теоретичні: дедукція, індукція, порівняння, систематизація, класифікація, узагальнення, моделювання та практичні: спостереження, опитування, бесіда, анкетування, інтерв'ювання, тестування, експертна оцінка, кваліметрія, експеримент [4, с. 351].

Отже, аналіз виступає змістовною стороною управління системою фізкультурно-оздоровчої діяльності закладу загальної середньої освіти і служить інструментом прийняття доцільного управлінського рішення.

Таким чином, дослідження функціонального комплексу управлінської діяльності та проєкція його в площину системи фізкультурно-оздоровчої роботи дає змогу зробити висновок, що результативність управління вищезазначеною системою залежить від ефективного здійснення керівником функцій управління як специфічних напрямків управлінської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бортняк В.А. Контроль як функція управління фінансовою діяльністю держави. *Вчені записки ТУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. № 1. Т. 31 (70). С. 118-123.
2. Вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Контроль>
3. Лозовський О.М., Чабан Ю.С. Управлінський контроль як складова ефективної діяльності підприємства. *Науковий вісник ерсонського державного університету. Серія: кономічні науки*. 2014. Вип. 6, ч. 3. С. 16-19.
4. Мармаза О.І. Аналіз як функція управління сучасним навчальним закладом. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013, № 4 (30). С. 345-355.

5. Мартиненко М. М. Основи менеджменту : підручник. К. : Каравела, 2005. 496 с.
6. Менеджмент: навчальний посібник / Л.С. Шевченко та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, Л.С. Шевченко. Харків: Право, 2013. 216 с.
7. Основи менеджменту: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова. 2021. 166 с.

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Майстат М. М., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Менеджмент в освіті Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Новгородська Ю. Г.**, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Сучасний стан функціонування закладів освіти вимагає обов'язкового пошуку нових шляхів забезпечення їх конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг, фінансової стійкості та стабільності, що, в свою чергу, зможе забезпечити ефективний механізм ризик-менеджменту. Однак на сьогоднішній день у більшості закладів освіти неформована система управління ризиками, що ускладнює їх функціонування. З метою забезпечення ефективного ризик-менеджменту потрібно чітко визначити доцільні методи управління ризиками.

Управління ризиком представляє собою «процес вироблення певної стратегії, яка спрямована на досягнення балансу між користю внаслідок зменшення ризику та витратами, що зумовлює реалізацію обраної системи дій (включаючи відмову від них)» [2]. На наш погляд, ключовим в ризик-менеджменті є не питання про недопущення ризику в його негативному вигляді, а моделювання й застосування таких методів управління ризиками, які забезпечать безболісне функціонування закладу освіти в умовах конкуренції.

Система управління ризиками визначає важливість *адміністративно-розпорядчих методів*, оскільки організаційні фактори грають визначальну роль у забезпеченні ефективності діяльності закладу загальної середньої освіти на будь-якому рівні. Адміністративно-розпорядча, організаторська діяльність спрямована на виконання всіх необхідних функцій управління, передбачає застосування специфічних методів і підходів для досягнення цілей.

Адміністративно-розпорядчі методи управління, спрямовані на організаційну чіткість та ефективність управлінського апарату, мають такі завдання:

- забезпечення організаційної дисципліни та ефективності роботи управлінського апарату;
- дотримання необхідного режиму роботи освітньої організації шляхом впровадження розпорядчих документів, таких як постанови, накази та рішення керівництва;
- організація різних форм роботи з кадрами та реалізація прийнятих управлінських рішень [1].

Адміністративно-розпорядчі методи здійснюють побічний вплив на об'єкти управління, мають директивний характер. Дані методи передбачають видавання наказів та розпоряджень, які забезпечують альтернативні вирішення проблеми та безпосередньо впливають на поведінку об'єкта управління.

Адміністративно-розпорядчі методи представляють собою комплекс засобів і прийомів, спрямованих на організоване, цілеспрямоване, систематичне та ефективне функціонування як керуючої системи, так і системи, яка підлягає управлінню. Ці методи орієнтовані на забезпечення гармонійної взаємодії всіх складових управлінського апарату та всіх елементів закладу освіти.

Механізм функціонування дисциплінарної групи адміністративних методів управління базується на створенні внутрішньої системи дисциплінарної відповідальності для педагогічних працівників, які провокують виникнення непередбачених ситуацій або подій, що завдають закладу загальної середньої освіти помітної шкоди.

Працівники зобов'язані дотримуватися принципів чесності та сумлінності, виконувати вимоги дисципліни праці, вчасно та точно виконувати вказівки адміністрації, сприяти підвищенню продуктивності праці, покращенню якості надання освітніх послуг, дотримуватись державних стандартів щодо організації педагогічного процесу [3].

Вагоме значення щодо подолання ризиків у закладах загальної середньої освіти належить соціальним методам, які дають можливість керівникові організувати єдиний згуртований колектив, зорієнтованого на досягнення спільної мети.

У контексті соціального управління ризиками можна виділити три основні напрями. Перший напрямок спрямований на створення реального лідерства та влади всередині ЗЗСО. Другий напрямок зосереджений на оптимізації як формальної, так і неформальної структури трудового колективу. Третій напрямок полягає у формуванні та розвитку єдиної корпоративної культури.

Переважно керівник володіє владою над підлеглими, оскільки педагогічні працівники залежать від нього в таких аспектах, як регулювання заробітної плати,

вирішення робочих питань, просування кар'єрними сходами, збільшення повноважень, забезпечення соціальних потреб тощо. Проте, в поодиноких випадках і підлеглі можуть мати владу над керівником, тому що останній перебуває в залежності від них в наступних питаннях: надання інформації для прийняття рішення; підтримка неформальних зав'язків з колегами інших структурних підрозділів; вплив одних колег на інших; готовність підлеглих реалізувати поставлені завдання.

Поміж різних складових системи управління ризиками, крім влади, важливе місце займає лідерство. Це вміння впливати на окремі особистості, спрямовуючи їх зусилля на досягнення цілей закладу загальної середньої освіти. Стабільна реальна влада в освітній організації допомагає зменшити можливість виникнення ризикових ситуацій у її діяльності.

Велика значущість в управлінні ризиками належить психологічним методам керівництва, в основі яких знаходиться цілеспрямований вплив керівника на потреби підлеглих. Цей вплив досягається через застосування заходів нематеріального мотивування, які включають в себе такі форми, як: публічне висловлення подяки; видача премій; нагородження цінними подарунками; вручення почесних грамот; занесення до Книги пошани або на Дошку пошани [2].

Результативність управління ризиками в закладі загальної середньої освіти вимагає більш, ніж просте реагування на проблеми, що виникають. Керівник має активно працювати над виявленням ризиків і розробкою стратегії та плану дій щодо управління ними. Антиципація можливих проблем і напередодні підготовка докладних планів для їх вирішення можуть значно знизити часові витрати у надзвичайних ситуаціях. Цей підхід дозволяє зменшити негативний вплив, що викликають ці проблеми, і, можливо, використовувати їх для досягнення певних переваг.

Отже, управління ризиками в закладі загальної середньої освіти повинно ґрунтуватися на системному підході та розробці стратегічних планів модернізації освітньої галузі. Заходи адміністрації закладу щодо мінімізації ризиків повинні забезпечити умови для отримання рівноваги між станом розвитку закладу освіти та рівнем задоволеності кожного педагогічного працівника.

Список використаних джерел:

1. Кравченко Т.В. Методи управління соціальними ризиками в контексті сучасного державного управління. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2019. № 4(68). С. 129-135. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/-archive/4_2019/23.pdf

2. Надрага В.І. Соціальні ризики в трудовій сфері : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. Київ, 2016. 39 с.

3. Черненко Н.М. Ризик-менеджмент у закладах освіти: навчальний посібник. Серія «Управління закладом освіти». Вид., О.: Університет Ушинського, 2020. 116 с. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/9759/1/-Chernenko.%202020.pdf>

ФОРМУВАННЯ МІЖОСОБИСТІСНОГО СПІЛКУВАННЯ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Марун А. М., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 013 Початкова освіта Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Науковий Керівник: **Загоруйко Н. П.**, викладач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

Глобалізація, співіснування мільйонів людей у багатокультурному середовищі та вступ України до європейської спільноти породжують проблеми, які вимагають змін у освітній політиці, теорії та практиці навчально-виховного процесу. Також актуалізується питання навчання дітей з особливими подальше інтегрування в усі сфери життя суспільства.

На сьогодні потребами та їх однією з актуальних проблем суспільства є встановлення гармонійних взаємовідносин між людьми та їх толерантне співіснування. Водночас спостерігаються суттєві протиріччя між людьми різних вікових категорій, конфлікт цінностей, відчуженість один від одного.

Проблема загострюється в різних сферах суспільства, коли до кола спілкування долучається людина з особливими потребами. Наприклад, в закладах середньої освіти, коли дитина з особливими потребами приходить в клас для навчання. Не всі діти розуміють, як правильно спілкуватися між собою, щоб не завдати додаткової травматизації такій дитині. Часто виникають бар'єри у спілкуванні, які призводять до стресових ситуацій і можуть вплинути на навчальні результати та емоційний стан усіх учнів [2].

Формування міжособистісного спілкування учнів в інклюзивному середовищі є складним та довгостроковим процесом. Ця стратегія повинна бути системною, універсальною та індивідуальною, враховуючи особливості кожного учня на різних етапах освітнього процесу. Важливо не лише підтримувати дітей з

особливими потребами, але й створювати сприятливе середовище для всіх учнів, незалежно від їх фізичного та психічного розвитку.

Саме вчитель початкової школи як особистість, що має найсильніший вплив на майбутнє покоління, у своїй педагогічній діяльності має дібрати такий зміст, форми та методи організації міжособистісного спілкування в інклюзивних класах, які б допомогли в майбутньому всім учасникам освітнього процесу гармонійно співіснувати в суспільстві [3].

Міжособистісне спілкування має бути організовано як система духовно-практичних заходів, яка спрямована на підвищення рівня міжособистісної комунікації, відтворення емоційних ресурсів, захист кожної дитини від дискримінації, збереження товаришкості як цінності, що має культивуватися на основі надання знань, розвитку емоційно-ціннісного ставлення до іншої особистості, сформованих норм спілкування і правил комунікативної поведінки, комунікативних умінь і навичок особистості в інклюзивній освіті. Отже, така організація має бути цілеспрямованою діяльністю вчителя початкової школи, спрямованою на формування особистісних якостей учнів молодшого шкільного віку, необхідних для нормалізації їх соціальної поведінки та гармонізації взаємовідносин. Це досягається за допомогою спеціально підібраних методів, прийомів і засобів педагогічного спілкування. У такому аспекті міжособистісне спілкування, що активується вчителем в інклюзивному класі, має постати активною практичною діяльністю, що спрямована на успішну безконфліктну комунікацію, в основі якої лежать закони людського спілкування, норми та принципи педагогічної етики, що детерміновані як всією педагогічною громадою, її гуманістичною позицією в цілому, так і конкретним учителем зокрема.

Структурними компонентами організації міжособистісного спілкування в інклюзивному просторі можуть виступити процесуальні складові (мета, зміст, мотивація, цінність, форми, методи та засоби, контроль та результат) та реальні суб'єкти інклюзивної освіти.

Організацію міжособистісного спілкування можна зводити на засадах розкриття існуючих проблем у спілкуванні, подолання бар'єрів та ускладнень, проведення циклів занять, на яких буде представлено спілкування в різних видах навчальної та ігрової діяльності, буде використано діалог як найефективніший метод освіти [1].

Отже, формування міжособистісного спілкування учнів молодшого шкільного віку в умовах інклюзивної освіти є складним та довготривалим процесом, який ускладнюється як віковими особливостями учнів даної вікової категорії, так і особливостями фізичного та психічного розвитку учнів з особливими освітніми потребами, соціального стану та має бути організовано як система духовно-практичних заходів.

Для врахування успішності налагодження міжособистісного спілкування в інклюзивному класі охарактеризовано особливості формування міжособистісного спілкування учнів молодшого шкільного віку в умовах інклюзивної освіти. Особливості спілкування розглянуто на двох рівнях – особистісному та груповому. На першому, особистісному рівні, відбувається зміна школярем власних комунікативних вмінь та навичок, учень адаптується до нового середовища, вчиться розуміти свої потреби у спілкуванні та узгоджувати їх із потребами іншої дитини. На другому рівні, груповому, відбувається процес налагодження спілкування групи школярів із двох-трьох осіб та дитини, яка може прагнути до спілкування, а може бути свідомо виключена з даного процесу.

Головна роль у формуванні міжособистісного спілкування належить вчителю. Саме від його стилю педагогічного спілкування із учнями залежить психологічний клімат у класі, запровадження заходів з розвитку міжособистісної компетенції, вибір форм, методів та засобів розвитку міжособистісного спілкування. Та в умовах інклюзивної освіти вчитель має працювати разом із командою фахівців.

Для урегулювання подібної взаємодії наголошено на необхідності складання індивідуальної програми розвитку міжособистісної компетентності учнів з особливими освітніми потребами, з якими має працювати міждисциплінарна команда, яка складається саме з батьків та педагогічних робітників (вчитель, логопед, спеціальний педагог, практичний психолог, асистент вчителя). Саме така команда поєднує у собі фахівців з різних галузей та родинний, внутрішній світ дитини. Спільно складена індивідуальна програма розвитку дозволяє систематизувати процес підвищення рівня міжособистісної компетентності дитини з особливими потребами і врахувати роботу кожного спеціаліста та характер підтримки з боку учнів того класу, в якому навчається учень.

Список використаних джерел:

1. Акімова О. М. Інклюзивна освіта як освітній компонент під час підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Педагогіка формування творч. особистості у вищ. і загальноосвіт. шк. : зб. наук. пр.* 2015. Вип. 40. С. 37–42.
2. Балахонова О. В. Проблеми інклюзивної освіти в Україні. Інклюзивна освіта: досвід і перспективи : монографія / колектив авторів; відп. ред. Г. В. Давиденко. Вінниця, 2016. 242 с.
3. Скиба Г. О. Особливості формування міжособистісного спілкування учнів молодших класів в умовах Нової української школи. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2020. Вип. 1. Ч.1. С. 135-142. URL: <http://znp.udpu.edu.ua/article/view/212110>

4. Скиба Г. О. Тьюторський супровід в умовах інклюзивної освіти як актуальна педагогічна проблема. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2019. Том 1. № 22. С. 201–205.

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Мархай О. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Науковий керівник: **Самойленко О. В.**, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Об'єктивним прогресом і сучасним періодом у розвитку освіти є широке впровадження технологічного підходу, що передбачає зміну напрямів і підходів до забезпечення природного розвитку дитини. Неодмінною умовою до використання технологій навчання здоров'я у початковій школі є валеологізація змісту всіх навчальних дисциплін. Кожен урок повинен мати валеологічну спрямованість, наприклад, математика – задачі валеологічного змісту, «Я досліджую світ» – інформацію про вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини, оволодіння правилами поведінки, умінням спілкуватися тощо. Виокремити здоров'я-збережувальну складову можливо в будь-якій дисципліні, але важливо, щоб ця діяльність мала послідовний і системний характер. На сучасному етапі розвитку освіти потужним інструментом у формуванні навичок здорового способу життя молодших школярів має стати технологічний підхід.

Розробка та використання різноманітних мобільних додатків для формування навичок здорового способу життя, які надають корисну інформацію про здоров'я, рекомендації з харчування та фізичну активність, можуть бути інтерактивними та цікавими для молодших школярів і стимулювати їх до збереження власного здоров'я і здоров'я рідних. Розглянемо деякі з них:

Додатки для відстеження фізичної активності, які допомагають відстежувати фізичну активність людини, кількість кроків, витрачений час на виконання вправи тощо. Такі додатки можуть стимулювати учнів на більш активний спосіб життя, відзначаючи їх досягнення, та мотивувати до використання подальших зусиль:

- Fitbit – один із найпопулярніших додатків для відстеження фізичної активності: кількість кроків, вимірювання активності серця, відстеження тривалості сну та інші показники здоров'я.

- Google Fit – цей додаток від Google дозволяє відстежувати кроки, тривалість виконання вправ та інші види фізичної активності. Він також інтегрується з іншими додатками та пристроями для вимірювання показників здоров'я.

- Nike Training Club – це додаток, який містить в собі велику бібліотеку фізичних вправ та тренувань, які можуть бути виконані вдома або на вулиці. Він надає персоналізовані рекомендації з фізичної активності для користувачів у всіх вікових групах, включаючи дітей.

- Додаток Strava використовується, переважно, для відстеження активності під час бігу та їзди на велосипеді, але він також має можливості для відстеження інших видів фізичної активності.

- Додаток Runtastic дозволяє відстежувати активність, планувати тренування, вимірювати відстань та швидкість під час бігу та інших видів фізичної активності.

Представлені додатки також можуть бути корисними для вчителів та батьків з метою моніторингу фізичної активності дітей і створення стимулюючого середовища для здорового способу життя.

Також цікавою є група додатків для харчування та раціону, що допомагають дітям відстежувати своє харчування, вказують на корисні та некорисні продукти, надають поради щодо збалансованого харчування та можливості складання здорових раціонів:

- Додаток MyFitnessPal – дозволяє користувачам відстежувати раціон прийому їжі та вживання рідини, щоб контролювати калорії, макронутрієнти (основні харчові речовини, серед яких білки, жири й вуглеводи) та інші показники харчування. Він також має велику базу інформації щодо різних продуктів і може надавати корисні статистичні дані про здоровий раціон.

- Додаток Lifesum пропонує персоналізовані рекомендації з харчування, відповідно до індивідуальної цілі – збільшення, зменшення або підтримання поточної ваги, має функцію відстеження водного балансу та рекомендації щодо фізичної активності.

- Yazio – це додаток, який допомагає користувачам встановлювати цілі харчування та відстежувати споживання калорій, білків, жирів та вуглеводів. Він також має можливість відстеження фізичної активності.

- Сканувати штрих-коди продуктів у магазині та отримувати інформацію про їхнє харчове значення та корисність, рекомендації щодо здорових альтернатив продуктів дозволяє додаток Fooducate.

- Додаток Eat This Much допомагає користувачам планувати їжу на кожен день, враховуючи їхні харчові пристрасті, цілі та обмеження. Він генерує персоналізовані рецепти та списки покупок.

Також технологічний підхід у формуванні здорового способу життя забезпечують мобільні додатки, які можуть навчити дітей технікам медитації, дихальним вправам та стратегіям для зняття стресу та підвищення психічного благополуччя:

- Headspace for Kids – спеціально розроблений мобільний додаток для дітей та підлітків і містить короткі медитаційні сесії, ігри та вправи для покращення самопочуття, концентрації уваги та сну.

- Додаток Smiling Mind містить спеціальні програми для дітей різного віку, які допомагають знижувати рівень стресу, покращувати увагу та пам'ять, використовуючи медитацію та практики «майндфулнес» (одні з ключових практик ХХІ століття, які дозволяють жити повним життям, краще розуміти себе і оточуючих, діяти з повною включеністю в поточний момент, бути повністю присутнім у теперішньому моменті – «тут і зараз»).

- Додаток Calm Kids пропонує аудіо-та відеомедитації спеціально для дітей, а також історії для засинання та вправи для зняття стресу та емоційної напруги.

- Додаток, розроблений за участю Сесам Стріт – Breathe, Think, Do with Sesame включає в себе інтерактивні вправи, які допомагають дітям розуміти та керувати своїми емоціями.

- Створений спеціально для дітей, додаток Mindful Powers пропонує ігри та вправи, які допомагають розвивати навички «майндфулнес».

На підвищення обізнаності про здоровий спосіб життя спрямовані деякі розважальні ігри, які стимулюють дітей до сприйняття здорових звичок. Наприклад, ігри, які навчають правильному вибору продуктів чи гігієнічних навичок. Також слід звернути увагу на функціонування додатків для спільної активності з батьками та сім'єю: додатки, які сприяють більш активному спілкуванню та проведенню спільних заходів із батьками та іншими членами родини, що підтримують здоровий спосіб життя.

Вказані групи мобільних додатків можуть бути ефективним інструментом для сприяння здоровому способу життя учнів початкових класів, роблячи процес навчання цікавим та змінюючи їхнє ставлення до власного здоров'я та здоров'я рідних.

Слід відмітити, що технологічний підхід у формуванні навичок здорового способу життя забезпечують також електронні платформи для відстеження прогресу, а саме – електронні платформи для відстеження фізичної активності та харчування. Учні можуть вести онлайн-журнал, де фіксуватимуть свої досягнення та прагнення досягти власної мети.

Технологічний підхід у формуванні навичок здорового способу життя можна використовувати під час проведення інтерактивних уроків з фізичної культури: командні ігри, змагання, ігрові вправи, відеоігри, віртуальна реальність або інтерактивні тренажери для стимулювання учнів до фізичної активності. Використання

вказаних технологій під час уроків фізичної культури дасть можливість зробити їх більш цікавими та захоплюючими. Також, наприклад, можна організувати уроки з фізичної культури за схемою станцій, де кожна станція пропонує різні види фізичної активності, що сприяє розвитку різних навичок. Корисними можуть бути і фітнес-паузи (використання коротких пауз в межах уроку для проведення фітнес-вправ, або розтяжок, що допомагає підтримувати увагу та концентрацію), організація танцювальних сеансів або руханок, де діти можуть вільно виражати свої емоції та водночас опановувати фізичні навички. Ці ідеї можуть створити стимулююче та цікаве середовище для фізичного виховання учнів початкових класів, що сприяє збереженню їх здоров'я та розвитку.

Слід вказати, що віртуальні екскурсії та пізнавальні програми можуть бути чудовими інструментами для залучення учнів початкових класів до навчання та розвитку їхнього інтересу до здорового способу життя. Тому, в якості технологій навчання здорового способу життя, пропонуємо використання віртуальної реальності (VR) для створення віртуальних екскурсій у світ здорового способу життя, під час яких діти можуть відвідувати світові музеї та галереї, знайомитися із шедеврами мистецтва та досліджувати історичні артефакти, не полишаючи класну кімнату; здійснювати подорожі у світ природи, де учні можуть досліджувати різноманіття рослин та тварин, відвідувати віртуальні ферми; брати участь у віртуальних лабораторних дослідженнях та експериментах, де учні можуть вивчати ази науки та технологій через інтерактивні вправи; дізнаватися про здорові страви та багато іншого.

Також, ефективним інструментом для навчання здорового способу життя молодших школярів є створення електронних навчальних матеріалів, які можна використовувати як частину навчальної програми: короткі відеоуроки з різними видами фізичних вправ, які можуть бути легко виконані вдома або в класі; інтерактивні презентації про здорове харчування; ігрові завдання та вікторини, які спрямовані на вивчення здорового способу життя, наприклад, «відгадай здорову страву» або «знайди вправу»; інтерактивні казки та історії, які спрямовані на виховання звичок здорового способу життя, як, наприклад, казка про здорове харчування або важливість фізичної активності; розробка віртуальних екскурсій по супермаркету, де учні можуть вивчати маркування продуктів, корисні та некорисні варіанти, а також рекомендації щодо здорового вибору продуктів; організація онлайн-курсів та вебінарів для батьків, які надають інформацію та поради щодо створення здоров'язбережувального середовища вдома.

Таким чином, вказані технологічні рішення можуть не лише надати молодшим школярам доступ до корисної інформації, але й зробити процес навчання більш захоплюючим та змінити підхід до формування здорового способу життя учнів початкових класів.

Список використаних джерел:

1. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія [за заг. ред. Л.М. Рибалко]. Тернопіль : Осадца В.М., 2019. 400 с.
2. Мікулак Н.М. Сучасні освітні стратегії здоров'язбереження: основи здоров'я : Навч.-метод. посібник / Н.М. Мікулак. Дніпропетровськ : «Інновація», 2011. 120 с.
3. Носко М.О. Формування здорового способу життя : навчальний посібник [Текст] / М.О. Носко, С.В. Грищенко, Ю.М. Носко. К. : МП «Леся», 2013. 160 с.
4. Осадченко Т. Створення здоров'язбережувального середовища початкової школи : практичний poradnik / Тетяна Осадченко. Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. 234 с.

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗСОБАМИ ЛЕГО-ТЕХНОЛОГІЙ

Мельникова Х., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Науковий керівник: **Гудима Н.В.**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

У сучасному світі широкого поширення набуває електронне спілкування, натомість живе відходить на другий план. Сьогодні комунікація дітей та дорослих здебільшого реалізується в онлайн-просторі. Це негативно впливає на розвиток комунікативних навичок, які є основою для успішної побудови міжособистісних стосунків.

Концепція Нової української школи спрямована на формування в учнів тих компетентностей, які знадобляться їм у житті для побудови стосунків, адаптації до нових умов, ефективного вирішення проблем, самореалізації тощо. Однією із таких компетентностей є читацька. Український центр оцінювання якості освіти визначає її як здатність розуміти прочитаний текст, шукати нову інформацію, відтворювати і застосовувати її за необхідності, пояснювати зміст та формулювати висновки, осмислювати й давати оцінку змісту і формі тексту [3].

Однією із складових читацької компетентності є комунікативна. Молодший шкільний вік є сензитивним періодом для засвоєння комунікативних умінь та навичок. У цей час учні активно поповнюють словниковий запас, збагачують мовленнєвий досвід, виявляють підвищену зацікавленість до спілкування, засвоюють лінгвістичні конструкції. Вміння чітко та правильно формулювати свої думки, уважно слухати і злагоджено співпрацювати з іншими є необхідними у будь-якій сфері діяльності [2].

Безумовно, формування комунікативної компетентності відбувається під час усього навчального процесу, проте саме на уроках літературного читання цьому приділяється найбільше уваги. Так, вчитель спонукає учнів самостійно висловлювати свою думку щодо прочитаного, співпрацювати, аналізувати у групах художній твір, відстоювати свою точку зору, конструктивно аргументуючи її.

Сучасним ефективним інструментом розвитку комунікативної компетентності є леґо-технології. Використання цеглинок леґо робить уроки цікавішими і захоплюючими. Дана технологія дає можливість учням створювати власні історії, працювати у команді, розвивати дрібну моторику, займатись творчістю, приміряти на себе різні ролі тощо.

Прикладом завдання для учнів із використанням цеглинок леґо для розвитку комунікативної складової читацької компетентності є інсценування прочитаного твору. На уроках літературного читання у 4 класі учні знайомляться із оповіданням Івана Боднарчука «Михасева зустріч із Канадою» [1]. З метою розвитку вміння працювати у команді, чітко та логічно висловлювати свої думки, розвитку емоційного та соціального інтелекту, учням пропонується інсценувати оповідання та запропонувати власний варіант продовження історії.

Для виконання завдання учням потрібно підготуватись, а саме: прочитати оповідання та обговорити ключові моменти, головних персонажів, місце розвитку подій; розподілити між собою ролі; побудувати за допомогою леґо декорації та головних персонажів історії. Після цього учні розігрують сцену із оповідання та пропонують варіант подальшого розвитку подій у творі.

Під час виконання цього завдання школярі повинні самостійно продумати сюжет, щоб він був логічним продовженням прочитаного оповідання. Їм необхідно побудувати діалог між персонажами таким чином, щоб він був динамічним, розкривав характери героїв та логічно просував сюжет історії. У процесі виконання цього завдання діти розвивають вміння добирати слова, які найкраще відповідають їхнім думкам та почуттям.

Комунікативні вміння та навички формуються у процесі спілкування та взаємодії з іншими. Учні важливо не тільки вміти чітко формулювати свої думки та передавати свої емоції та почуття за допомогою слів, вони повинні вміти слухати інших, розуміти їх точку зору. Вміння працювати у команді, формулювати спільне рішення, домовлятись є значущими не тільки у шкільному середовищі, але й у подальшому житті. Враховуючи це, для розвитку комунікативної складової читацької компетентності, можна використовувати групові види робіт на уроках літературного читання.

Застосування леґо-технологій відкриває широкі можливості для створення інтерактивного середовища, яке сприяє активному навчанню та залученню учнів у

групову роботу. Під час опрацювання у 4 класі скоромовки «На шипшині шпак співав...», можна запропонувати учням роботу у групах [1].

Інструкція до групової роботи із скоромовкою «На шипшині шпак співав...»:

1. Вчитель ділить клас на 2 групи за допомогою цеглинок леґо. Він обирає два різних кольори цеглинок. Їх кількість у кожному комплекті має дорівнювати половині кількості учнів у класі. Вчитель переміщує у торбинці всі цеглинки і пропонує учням по черзі витягти собі по одній цеглинці.

2. Утворені дві групи, отримують такі завдання:

- Група I – учням необхідно здійснити пошукову роботу у додаткових джерелах інформації (підручниках, мережі Інтернет тощо) та знайти цікаві факти про шишкарів та скласти два правдивих і два хибних твердження про них.

- Група II – учні мають здійснити пошукову роботу у додаткових джерелах інформації (підручниках, мережі Інтернет тощо) та знайти цікаві факти про шпаків та скласти два правдивих і два хибних твердження про них”

3. Після роботи у групах, пропонується влаштувати гру «Правда-неправда». Кожна група по черзі зачитує твердження. Інша група має визначити, чи є це твердження правдивим чи хибним. Для цього учні піднімають вгору зелені цеглинки, якщо твердження правдиве, або червоні цеглинки, якщо твердження хибне.

Важливо, щоб діти не тільки здобували академічні знання, але й розвивали ті компетентності, які знадобляться їм у житті. Враховуючи, що люди є соціальними істотами, розвиток комунікативних навичок є важливим аспектом навчання у школі. Із використанням новітніх технологій освітній процес стає більш захопливим та інтерактивним, що сприяє кращому засвоєнню знань і розвитку навичок. Отже, на уроках літературного читання використання леґо-технологій сприяє покращенню навичок спілкування, збагаченню активного словникового запасу, розвитку вміння працювати у команді та чітко висловлювати свої міркування.

Список використаних джерел

1. Богданець-Білоskalенко Н., Шумейко Ю. (2021). Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. заг. серед. освіти (у 2-х ч.) : Частина 2 : Читання. Київ : Грамота. 160 с.

2. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с.

3. Рекомендації щодо формування читацької компетентності учнів на рівні початкової освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/chyt-gram-24-10-22.pdf>

4. Старагіна І. П., Терещенко В. М., Панченков А. О. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання. Харків : Соняшник, 2020. 176 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Мойса Г. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Науковий керівник: **Сухопара І. Г.**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Сучасний етап модернізації освіти в Україні зміщує акцент на розвиток вільної, творчої особистості, здатної самостійно мислити, здобувати і застосовувати знання в різних життєвих ситуаціях, приймати обмірковані рішення і чітко планувати свої дії, а також ефективно співпрацювати з однолітками, бути відкритими до нових контактів. Це потребує якісних змін в організації освітнього процесу, орієнтації на організацію навчально-дослідницької діяльності, впровадження ефективних форм і методів роботи під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Проблема впровадження дослідницьких методів навчання, організації дослідницької діяльності учнів широко розглядалася протягом століття в роботах зарубіжних (К. Вентцель, Дж. Дьюї, С. Френе, М. Монтесорі, Р. Штайнер, В. Кілпатрик) і вітчизняних (В. Сухомлинський, С. Омельчук, О. Пометун, О. Дубасенюк, Т. Мієр) науковців. Питання особливостей організації навчально-дослідницької діяльності під час вивчення різних предметів у початковій школі представлені в напрацюваннях Т. Байбари, Н. Бібік, Т. Гільберг (природничі), М. Вашуленко, С. Дубовик, Л. Кисель (мовно-літературні), О. Онопрієнко, С. Скворцова (математичні), О. Савченко.

Навчально-дослідницьку діяльність у початковій школі вчені розуміють як: вид навчальної діяльності, який здійснюється учнями в урочний і позаурочний час на основі пізнавальної самостійності та взаємодії з іншими [2, с. 12.]; спрямовану вчителем діяльність учня, у результаті якої в останнього формуються узагальнені способи дії розв'язання індивідуально або суспільно значущих задач [1, с. 38.]. В основі такої діяльності лежить активна, самостійна, пізнавальна діяльність учнів у процесі пошуку нових знань, встановлення зав'язків, закономірностей, послідовності, вирішення проблеми, власного відкриття.

Навчально-дослідницька діяльність сприяє стимулюванню пізнавальної активності, досягненню оптимальних результатів навчання, формуванню дослідницьких умінь учнів, розвитку логічного, критичного, творчого мислення, активності, самостійності, вирішенню практичних задач, знаходженню нестандартних рішень.

Навчально-дослідницьку діяльність молодших школярів під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» розуміємо як спеціально організовану пізнавальну діяльність учнів спрямовану на самостійний пошук знань, формування дослідницьких умінь, вирішення дослідницьких задач.

Ознаками навчально-дослідницької діяльності з вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі вважаємо:

активну участь молодших школярів у дослідженні;
самостійність у вивченні матеріалу, вирішенні проблеми, виконанні завдання (для молодших школярів за інструкціями, алгоритмами, схемами);
вирішення реальних практичних проблем, які викликають інтерес в учнів;
застосування методів дослідження, аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення [3].

Для організації навчально-дослідницької діяльності на уроках з вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі доцільно:

- пропонувати проблемні запитання для активізації самостійної пізнавальної діяльності учнів;
- застосовувати частково-пошукові (1-2 клас), проблемно-пошукові (3-4 клас) методи навчання для пояснення матеріалу, що вивчається;
- вирішувати дослідницькі завдання (дослідження-спостереження, дослідження-розпізнавання, дослідження-порівняння, дослідження-характеристика, дослідження-обґрунтування, дослідження-класифікація, дослідження пошук);
- організовувати спостереження за об'єктами, подіями, явищами, процесами, що вивчаються;
- проводити досліді, експерименти;
- пропонувати виконання інформаційних, дослідницьких, практико-орієнтованих проєктів;
- практикувати екскурсії, експедиції для спостереження, ознайомлення, виконання дослідницьких завдань;
- впроваджувати різні форми організації освітнього процесу, такі як урок-дослідження, урок-проєкт, урок-експеримент, урок-гра, урок-аукціон, урок за моделлю навчання «Перевернутий клас»;
- застосовувати сучасні цифрові технології для організації спостережень, дослідів, виконання дослідницьких завдань, представлення результатів дослідження, проєктної роботи.

Список використаних джерел:

1. Голодюк Лариса. Формування навчально-дослідницьких умінь учнів на уроках математики. *Наукові записки*. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. 2015. Випуск 7. с. 32-38.

2. Мієр Т.І. Дидактичні засади організації навчально-дослідницької діяльності молодших школярів: автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.09. Київ, 2017. 47 с.

3. Сухопара І. Г., Войтюк В.В. Історія розвитку дослідницького навчання: від історії до сучасності. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. Випуск 11(17). С. 1021–1033

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Негуторова Т. С., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Науковий керівник: **Кузнецова О. В.**, проф. кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Сьогодні Україна переживає нелегкі часи. Початок повномасштабного вторгнення та обставини, що склалися протягом останніх двох з половиною років, вказують на те, що першочерговою потребою у системі освіти стає здійснення національно-патріотичного виховання підростаючого покоління. Провідна роль у цьому процесі належить закладам освіти, що відповідають за формування та розвиток національно свідомої молоді, яка в майбутньому буде зводити вільну, суверенну державу, захищати її національні інтереси, підтримувати єдність та злагодженість в українському суспільстві.

Національно-патріотичне виховання є одним із важливих завдань державної системи освіти, що забезпечує формування патріотизму, любові до свого народу, докладного розуміння своїх прав та громадянських обов'язків, прагнення захищати національні інтереси Батьківщини.

В Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України наголошується, що «національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських об'єднань та благодійних організацій, сім'ї, закладів освіти, інших інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави» [3].

Національно-патріотичному вихованню дітей і молоді надавали першочергового значення вітчизняної педагогіки І. Бех, Г. Ващенко, О. Савченко, Г. Пономарьова, В. Сухомлинський та інші.

Наскільки ефективним буде формування у молодого покоління патріотичних почуттів, активної життєвої позиції та соціальної відповідальності, залежить насамперед від учителів початкових класів. Результативність здійснення виховання дітей молодшого шкільного віку потребує глибоких теоретичних знань та практичних навичок у вчителів початкових класів, що включають сучасні тенденції розвитку молодших школярів, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів і спрямовані на формування толерантного, патріотичного громадянина правової, демократичної держави. Фундаментом національно-патріотичного виховання молодших школярів у новій українській школі повинен бути системний та комплексний підхід побудований на врахуванні пізнавальних можливостей учнів.

Вітчизняний науковець І. Бех зазначає: «Ми констатуємо розгортання інноваційного виховного руху у всіх регіонах нашої Батьківщини. Педагогічні колективи перебувають у пошуках розвивального змісту, форм, методів і технологій, які б сприяли кожній молодій людині стати справжнім громадянином-патріотом. Така освітня ситуація ставить серйозні запити до педагогічної науки, адже у цій виховній сфері залишається ще багато незвіданого, не запропоновано науково обґрунтованих проектів і методичних рекомендацій» [1].

Перетворення спрямованості суспільної свідомості веде до зміни вимог до освітньої підготовки, важливе місце в якій відводиться процесу національно-патріотичного виховання, метою якого є формування педагога нової генерації, що зумовлюється потребою у формуванні почуття патріотизму, яке є невід'ємною складовою особистості.

Список використаних джерел:

1. Бех Патріотичне і громадянське виховання у власних межах URL : <http://surl.li/gehiu> (дата звернення : 12.05.2024).
2. Бех І. Д. Патріотизм: сучасні ознаки та орієнтири виховання. Київ : Рідна школа. 2015. №1-2. С. 3–6.
3. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022р. №527. URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/62a0421e24258666156501.pdf> (дата звернення: 12.05.2024).
4. Пономарьова Г.Ф. Система виховної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07. Сєверодонецьк, 2016. 462 с.

ПРОЦЕС ВИКОРИСТАННЯ ІКТ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Нікітенко В. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОПП Початкова освіта Київського столичного університету імені Бориса
Грінченка

Науковий керівник: **Мієр Т.І.**, доктор педагогічних наук, професор кафедри
педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

У галузі освіти України продовжується процес реформування, спрямований на оновлення змісту освіти та покращення методик навчання та виховання. Без підвищення професійного рівня вчителів, реалізація фундаментальних змін у галузі освіти стає неможливою. Для успішної діяльності держави необхідні висококваліфіковані фахівці, які відповідають вимогам сучасності. Актуальність проблеми модернізації педагогічної освіти пояснюється розбіжністю між потребами у педагогах нового типу та відсутністю чіткої стратегії модернізації галузі, спрямованої на їхню підготовку. Модернізація системи освіти в Україні відкриває нові перспективи та можливості, проте одночасно ставить перед закладами освіти більш високі вимоги до професійної підготовки студентів. Швидкий темп засвоєння нових знань вимагає від майбутніх фахівців у сфері комп'ютерних технологій готовності до постійного оновлення та постійного удосконалення своїх професійних навичок.

Оскільки педагоги активно використовують інформаційно-комунікаційні технології, ми визначаємо *ІКТ професійної діяльності вчителя як процес створення та впровадження інформаційних продуктів з педагогічною метою.*

Термін «ІКТ професійної діяльності вчителя» не можна вважати тотожним «ІКТ навчання». ІКТ навчання – це, перш за все, педагогічна стратегія, спрямована на підвищення ефективності навчання за умов використання спеціальних педагогічних інформаційних продуктів у процесі навчання та виховання. Враховуючи це, використання ІКТ у професійній діяльності має дотримуватися наступних вимог [2, с.380]:

- узгодженість цілей, завдань та змісту формування готовності вчителя початкової школи до використання ІКТ з кваліфікаційними вимогами до вчителя початкової школи. При цьому необхідно враховувати індивідуальні та психологічні особливості вчителів і їхній рівень готовності до використання інформаційних технологій;

- неперервна підготовка вчителів до використання комп'ютерно-орієнтованих методів навчання в навчально-виховному процесі має проводитися з урахуванням освітнього прогресу;

- забезпечення високого рівня інформаційно-технологічного забезпечення освітнього процесу закладу освіти;

- забезпечення зв'язку з соціально-економічними умовами суспільства.

Формування у вчителів передбачає визначення рівня готовності до використання ІКТ як обов'язкової складової їх підготовки. Аналіз науково-методичної літератури та класифікацій рівнів готовності до ознайомлення з ІКТ допомагає визначити цей рівень. Залежно від рівня готовності вчителя початкової школи до використання ІКТ можна виділити чотири основні рівні: адаптаційний (низький рівень знань у спеціальних та педагогічних дисциплінах, не проявляють самостійності у навчальній діяльності, мають обмежені навички в галузі інформатики, і не мають високого рівня контролю над власною професійною діяльністю), елементарний (характеризується пасивним ставленням до професійної діяльності, обмеженими та непослідовними знаннями, недостатніми навичками використання знань для професійного розвитку, а також труднощами у плануванні, контролі та корекції власної діяльності), частко-пошуковий (виявляється у позитивному ставленні до професійної діяльності, активному оволодінні знаннями, вміннях аналізу та систематизації інформації, але також може супроводжуватися недостатньою самооцінкою), творчо-дослідницький (характеризується позитивним ставленням до професійної діяльності, високим рівнем знань та навичок, здатністю до творчого застосування знань у практиці, бажанням до самовдосконалення та високою самостійністю).

Аналізуючи процес застосування ІКТ у професійній діяльності вчителів початкової школи, ученими визначено мету, основні завдання, структуру та особливості його впровадження. Встановлено, що застосування ІКТ у професійній діяльності вчителів слугувати передумовою особистісного зростання. А також сприяли цілеспрямованому навчанню вчителів застосування ІКТ у професійній діяльності.

Готовність менеджера систем якості початкової освіти до дослідження способів використання ІКТ у професійній діяльності вчителів початкової школи – це особистісне психічне утворення, яке включає вмотивованість до застосування ІКТ у професійній діяльності та здатність до ефективної організації цього виду діяльності, що ґрунтується на знаннях про ІКТ та умінні застосовувати їх в роботі з учителями та учителів з учнями.

Список використаних джерел:

1. Авраменко О. Б., Усатюк Я. В. Теоретичні та методичні проблеми формування медіакомпетентності сучасного педагога. *Збірник наукових статей Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 144. С. 5–15.

2. Юрчук Ю. Ю. Особливості застосування ІКТ у професійній підготовці фахівців педагогічних спеціальностей. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. 2020. Вип. 65. С. 384-388.

3. Годлевська К. В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 3(37). С. 226-232.

ОСОБИСТІТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК НАЙБІЛЬШ ЗНАЧУЩИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Нортенко Є. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПШ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Філоненко О.С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Сьогодні суспільство все більше і більше уваги приділяє шкільному періоду життя людини, оскільки в цей час відбувається становлення і розвиток особистості, а також її соціалізація. Тому в сучасній педагогіці формуються нові, прогресивні та інноваційні погляди та підходи до роботи системи освіти, освітніх установ та педагогів.

Сучасна освіта ставить перед собою завдання не лише забезпечити навчання учнів, але й сприяти розвитку загальнолюдських та моральних цінностей, навичок спілкування та збереження психічного та фізичного здоров'я.

Оскільки від вчителя залежить успішна реалізація навчальних програм, якість надання освітніх послуг та виховання учнів, як в процесі навчання, так і в позаурочний час, його особистість, цінності, погляди на життя, переконання та авторитет мають значний вплив на становлення особистості кожного учня.

Питання особистості вчителя – його світогляду, духовно-морального характеру, професіоналізму в цілому – одне з найактуальніших питань педагогіки та філософії освіти. Актуальність дослідження визначається необхідністю аналізу та узагальнення питання впливу особистості вчителя на особистість учня для врахування цього впливу під час виховання та навчання сучасної, успішної, гнучкої та талановитої особистості.

Цю проблему досліджували такі вчені В. Андрущенко, С. Гончаренко, Л. Губерський, М. Євтух, І. Зязюн, В. Кремень, В. Кушерець, О. Савченко, О. Сердюк, І. Надольний, В. Огнев'юк. Вони досліджували культуру відносин педагога та

здобувачів освіти, характер педагогічної взаємодії в системі «педагог-учень» та засоби гуманізації навчального спілкування [2].

Провідною діяльністю шкільного віку є навчальна діяльність. На цьому етапі діти переповнені новими враженнями від закладу освіти, від однолітків. У них відбувається перебудова всіх систем відносин, відмінних від попередніх. Рушійною силою, яка спонукає дітей на цьому етапі, є дорослий, який ними керує, – учитель. Учитель стає ключовою фігурою в житті дитини, тому його завдання допомогти дитині сприйняти нову роль учня, мотивувати дитину здобувати знання та засвоювати суспільні норми та правила. Зважаючи на це треба зауважити, що педагог повинен мати викосий рівень педагогічної майстерності, бути уважним, мудрим та об'єктивним [3].

Завдання вчителя початкових класів – це не тільки подача знань в якій-небудь області, це ще і виховання Людини. На сьогодні у змісті освіти прописані такі компоненти, як навчання, виховання, розвиток і освіта. Вони пов'язані між собою, і не можуть існувати окремо.

Учитель організовує освітній процес у навчальному закладі, та є особливою особистістю, яка знає, що, де і як потрібно робити відповідно до педагогічних законів. Він є носієм знань, які він передає своїм учням. Знання є важливою складовою педагогічного впливу, тому якщо вчителі навчають дітей бути ввічливими, добрими, справедливими, стриманими тощо, вони самі повинні бути такими [4, с. 421].

На думку І. П. Підласого вчитель повинен бути еталоном простоти і скромності, працьовитості і доброзвичайності, мистецтва мовчання і балакучості, подавати приклад своїм дітям.

Важливою вимогою до особистості педагога він вважає його професійні здібності. Їх І. П. Підласий розділяє на 6 груп.

1. Організаторські – коли вчитель вміє згуртувати учнівський колектив, організувати діяльність здобувачів освіти та зробити оцінку цієї діяльності.

2. Рецептивні – вміння вчителя виявляти різні емоційні стани дітей та організувати діяльність згідно з цими станами. Вміння підтримати та підбадьорити дитину.

3. Дидактичні – вміння обирати навчальний матеріал згідно принципам дидактики (доступність, наочність, відповідність віку і т.д.).

4. Комунікативні – вміння правильно вибудувати діалог як з дітьми, так і з батьками. Вміння «знаходити спільну мову».

5. Сугестивні – вміння емоційно впливати на дітей.

6. Дослідницькі і науково-пізнавальні – вміння знаходити, засвоювати нову інформацію, вести науково-дослідницьку роботу, аналізувати її та використовувати для удосконалення навчальної діяльності [4, с. 437].

Говорячи про вплив особових якостей вчителя на формування особистості учнів не можна не відмітити таку важливу якість, як формування самооцінки молодшого школяра.

Формування особистісних якостей здобувачів освіти, які дозволяють виявляти високу професійну мобільність і в той же час, відповідати новітнім соціальним запитам сучасного суспільства, спирається на самосвідомість особистості, одним з компонентів якого є самооцінка. Самооцінка – це спосіб оцінки власної особистості, її можливостей та якостей, а також місця у спільноті, що виступає ключовим регулятором поведінки [5]. Це одна з ключових особистісних якостей, яка допомагає цінісно вибудувувати свою поведінку, відповідно до вимог сучасного суспільства. Особливу увагу до цього аспекту повинен приділяти вчитель.

Педагог виступає носієм знань, які він повинен зробити надбанням вихованців. Знання є змістом педагогічного впливу. Якщо педагоги навчають дітей бути ввічливими, добрими, справедливими, стриманими тощо, вони й самі повинні бути такими, інакше всі їх повчання не варті уваги. Особливо важливими характеристиками вчителя залишаються готовність розуміти психічний стан учнів (зважаючи на події сьогодення) та виявлення емпатії, а також необхідність соціальної взаємодії. Велике значення також треба приділити "педагогічному тактові", який виявляється у загальній культурності вчителя та його високому професіоналізмі. Вчитель повинен вдосконалюватися кожен день, йти в ногу з часом та не забувати, що він є прикладом як для дітей, так і для батьків.

Список використаних джерел:

1. Дячук П. В. Формування самооцінки молодших школярів у навчальній діяльності: монографія. Умань: П.П. Жовтий О.О., 2016. 210 с.
2. Коноваленко В. О. Особистість вчителя в умовах гуманізації освіти. Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород: Говерла, 2012. Вип. 25. С. 97–101.
3. Кіліченко О. І. Основи педагогічної майстерності: модульно-рейтинговий підхід / Автор-упорядник О. І. Кіліченко. Івано-Франківськ, 2012. С. 83.
4. Підласий І. П. Педагогіка початкової школи. Гуманітарний видавничий центр ВЛАДОС, 2008. 576 с.
5. Скоромна М. Роль особистості педагога у процесі формування особистості молодшого школяра. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2020. № 8. С. 383-391.

ОСОБИСТІТЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НУШ

Охріменко В. А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПШ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Філоненко О. С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Освітня реформа вимагає не лише змін в навчальній програмі, але й потребує змін у самого вчителя. Оскільки від вчителя залежить, чи зацікавлений буде учень у навчанні, чи розумітиме матеріал, а найголовніше – чи добре себе буде почувати у шкільному просторі та впевнено за його межами. Підказує, навчає та ні в якому разі не критикує. Не обмежує особистий простір, а допомагає розкрити власний потенціал. Новий учитель має постійно самовдосконалюватися та розвиватися, ні в якому разі не залишатися осторонь нових методів та технологій. Вчитель – друг дитини й батьків, який завжди допоможе навчитися тому, що допомагає почуватися вільно й щасливо у соціумі. Партнер, який підтримує і допоможе, тьютор, що має володіти інструментами коучингу, спроможний налагодити зв'язок в класі як справжній фасилітатор, та вміло користується новаторськими практиками.

Найголовніше – не інструменти, найголовніше – це зв'язок, який відбувається між учителем і учнем. Без базових горизонтальних взаємовідносин і спілкування нічого не спрацює. Вчитель має розуміти, що учень не все знає та розуміє, і це не робить його неуспішним. Він дивиться очі в очі, говорить із повагою. Дитина, яка росте в таких взаємовідносинах, значно впевненіша в собі, має відчуття власної гідності, вміє висловлювати свою точку зору. Врешті, її освітні результати кращі. Можна використовувати різні підходи, але всі вони мають відповідати запитам дитини, тому, чого вона потребує саме зараз. Це завжди має бути індивідуальний підхід. Не учень має підлаштовуватися під школу, а школа під учня. У НУШ це реалізується через поняття індивідуальної освітньої траєкторії.

Для того, щоб досягти значних успіхів у своїй практичній діяльності, сучасний учитель повинен вміти правильно використовувати принципи і методи педагогічної технології, вміло користуватись показниками та інструментарієм впливу на особистість дітей, а це – міміка, жести, ритміка, пози, голос, лексика вчителя. Тому вчитель задає спрямованість у вихованні учнів усім своїм способом життя.

Дитина – це дзеркало морального життя не лише батьків, а і їхніх наставників у школі. Завжди, подивившись на клас, спостережлива людина може сказати слово про їхню першу вчительку. Доброта дає відбиток на дружності та згуртованості

колективу, чесність – на відвертості та щирості учнів, строгість – на їхній поведінці під час уроків.

Учитель – перший і головний світоч в інтелектуальному житті школяра; він пробуджує в дитини жадобу до знань, повагу до науки, культури, освіти, тому батькам слід з усією серйозністю поставитись до вибору початкової школи та класу. Пам'ятайте, що перший вчитель має бути справжньою людиною.

Вчитель – візитівка реформи, головний рушій змін. Тому умотивований, готовий до змін педагог, що володіє новітніми інструментами – головна мета НУШ. Її ж пріоритет – забезпечити професійне й особисте зростання вчителя, підвищити соціальний статус.

Нова українська школа – це концепція освіти в Україні, яка робить акцент на розвитку особистості учня, його творчості, критичному мисленні та самовираженні. Особистість вчителя початкових класів у системі НУШ відіграє ключову роль у формуванні позитивного освітнього середовища та вихованні дітей.

Отже, особистість вчителя початкових класів НУШ має такі характеристики:

1. Емпатія та розуміння. Вчителі мають бути здатні відчувати потреби, інтереси та індивідуальні особливості кожного учня.

2. Гнучкість та креативність. Вчителі повинні бути готові до використання різноманітних методик та підходів до навчання, щоб задовольнити потреби різних учнів.

3. Підтримка самовизначення. Вчителі мають стимулювати учнів до самостійності, розвивати їхню здатність самостійно приймати рішення та виражати власну думку.

4. Розвиток критичного мислення. Вчителі повинні сприяти розвитку у дітей аналітичного мислення, уміння аргументувати свої думки та критично ставитися до інформації.

5. Створення сприятливого освітнього середовища. Вчителі мають створювати атмосферу довіри та підтримки, де кожен учень відчуває себе важливим та цінним.

6. Професійна компетентність. Вчителі повинні мати глибокі знання з предметних питань, а також розуміння педагогічних принципів та методів роботи з дітьми.

7. Відповідальність та етичність. Вчителі мають бути відповідальними за свою роботу та поведінку, дотримуватися етичних стандартів і поважати права та гідність кожного учня.

Список використаних джерел:

1. Завальський Ю. І. Конкурентноспроможний вчитель: теорія і практика : навчальний посібник. Чернівці : Букрек, 2010. С.102–103.

2. Пальшкова І. О. Педагогіка: професійно-педагогічна культура вчителя. Навчальний посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. 192 с.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. К.: Акта, 2012. С. 415–416.

ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ

Паніван О. М., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Науковий керівник: **Добридень А. В.**, доц. кафедри виховних технологій та педагогічної творчості Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Проблема формування діалогічної компетентності молодших школярів за допомогою українського фольклору є надзвичайно актуальною з кількох причин: *по-перше*, український фольклор відображає культурні та історичні традиції народу, його світогляд і цінності; *по-друге*, фольклорні тексти, такі як казки, легенди, народні прислів'я та приказки, розширюють словниковий запас, розвивають вміння виразно та логічно висловлювати думки, сприяють формуванню мовленнєвої культури; *по-третє*, вивчення українського фольклору сприяє розвитку вмінь емпатії, співпраці та взаєморозуміння, оскільки він часто відображає соціальні відносини та моральні цінності.

Використання українського фольклору для формування діалогічної компетентності молодших школярів є актуальним та цілком обґрунтованим, оскільки це сприяє їхньому всебічному розвитку, збереженню культурної спадщини та формуванню громадянської свідомості.

У наукових працях проаналізовано способи формування важливих для навчання діалогу окремих мовних умінь: умінь розмірковувати, аргументувати (М. Захарійчук, Н. Медвідь, В. Науменко); вмінь формулювати та оформлювати інтонаційно висловлювання (Л. Орбан-Лембрик, Е. Палихата); вмінь слухати та чути з опорою на невербальні засоби спілкування (О. Петрик, К. Пономарьова та ін.); вмінь будувати та вести діалог за правилами мовного етикету (М. Вашуленко, І. Мачуська).

Український фольклор є важливим джерелом культурної спадщини, що відображає багату історію та традиції українського народу. Через свої твори – казки, легенди, пісні, обряди та обрядові тексти – він передає не лише знання про минуле, але й формує світогляд, цінності та ідентичність українського народу. Формування

діалогічної компетентності через вивчення українського фольклору допомагає дітям краще розуміти свою культуру, сприяє відродженню національної свідомості та зміцненню патріотичних почуттів. Такий підхід сприяє не лише збереженню традицій, а й розвитку особистості у гармонії зі своїм національним культурним спадком.

Фольклорні тексти є важливим джерелом для розвитку мовленнєвих навичок у дітей, а саме:

- Українські казки, легенди, народні прислів'я та приказки містять багато цікавих та мальовничих слів, які допомагають розширити словниковий запас дітей.
- Читання та аналіз фольклорних текстів стимулює вміння виразно висловлювати думки та емоції, використовуючи різноманітні мовні засоби.
- Фольклорні тексти часто мають логічну структуру, що допомагає дітям розвивати навички логічного мислення та аналізу.
- Українські казки та легенди часто містять фантастичні сюжети та неочікувані обороти подій, що сприяє розвитку творчого мислення у дітей.
- Вивчення фольклорних текстів сприяє формуванню мовленнєвої культури, тобто умінню правильно, грамотно та ввічливо виражати свої думки та почуття [1, с. 57].

Отже, фольклорні тексти відіграють важливу роль у розвитку мовленнєвих навичок у дітей, сприяючи їхньому мовному та культурному розвитку.

Вивчення українського фольклору може значно сприяти розвитку міжособистісних вмінь у дітей, а саме:

- Фольклорні тексти, такі як казки та легенди, часто містять персонажів, які переживають різні емоції та долі. Вивчення таких історій допомагає дітям сприймати та розуміти почуття інших, розвиваючи в них емпатію.
- Багато українських народних обрядів та традицій базуються на співпраці та взаємодії між людьми. Вивчення таких аспектів фольклору сприяє розвитку вмінь співпрацювати та взаємодіяти з іншими.
- Фольклор може відображати різноманіття культур, традицій та поглядів. Вивчення різноманітності цих аспектів сприяє розвитку вміння розуміти та приймати інших людей, їхні уявлення та переконання.
- Багато фольклорних історій містять ситуації конфлікту та їхнього вирішення. Вивчення таких історій може допомогти дітям розвивати навички конструктивного вирішення конфліктів та пошуку компромісів [2, с. 73].

Отже, український фольклор не лише зберігає культурну спадщину, але й може стати потужним засобом для розвитку міжособистісних вмінь у дітей, допомагаючи їм стати більш толерантними, співробітничими та емпатичними особистостями .

Український фольклор багатий на різноманітні образи, символи та метафори, які можуть стати джерелом натхнення для розвитку творчості у дітей, а саме:

- Фольклорні тексти, такі як казки та легенди, містять у собі чудовий світ фантазії та магії, що спонукає дітей до розширення своєї уяви та творчого мислення.
- Український фольклор надає можливості для вигадки та творчого переосмислення, що сприяє розвитку у дітей здатності до нестандартного мислення та розв'язання проблем.
- Вивчення фольклорних творів може вдихнути дітей до створення власних творчих проєктів, таких як казки, малюнки, виставки або театральні постановки.
- Образи та символи, які зустрічаються у фольклорі, можуть надихати на створення власних ідей та концепцій у творчих проєктах.
- Фольклорні історії часто містять складні ситуації та виклики, що потребують розв'язання. Активне обговорення таких сюжетів сприяє розвитку у дітей аналітичного мислення та здатності вирішувати проблеми [3, с. 147].

Отже, український фольклор є чудовим джерелом для стимулювання творчості у дітей, сприяючи їхньому розвитку як індивідуальності та спонукаючи до вираження власних уявлень та ідей.

Вивчення українського фольклору та його застосування в навчанні та вихованні молодших школярів має значний потенціал у розвитку різних аспектів їхньої особистості. Використання українського фольклору є ефективним засобом для їхнього всебічного розвитку та виховання відповідальних, творчих та моральності громадян України.

Список використаних джерел:

1. Вашуленко М. С. Лінгводидактичні орієнтири сучасної початкової мовної освіти в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія «Філологічна»*. 2010. Вип. 50. С. 57–65.
2. Палихата Є. Я. Діалог в усномовленнєвому спілкуванні. *Мандрівець*. № 1–2. С. 73–78.
3. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ : Рад. школа, 1985. 312 с.

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ УРОКІВ

Пантелієнко А. О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Ми-
коли Гоголя

Науковий керівник: **Дубровська Л. О.**, доц. кафедри педагогіки, початкової
освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя

Мотивація до навчання активізує різні психічні процеси: сприйняття, увагу, пам'ять, уяву. Це, в свою чергу, відбивається на способах отримання, зберігання, використання дитиною знань про навколишній світ. Так, наприклад, при наявності мотивації до навчання сприйняття дитиною предметів, явищ навколишнього світу стає більш повним, точним. Він легше і точніше запам'ятовує цікавий матеріал, швидко і образно його відтворює. Чим ширший кругозір дитини, тим більше розвинена у нього мотиваційна складова, оскільки умовою його виникнення є встановлення зв'язку між наявним досвідом і набутими знаннями, знаходження в звичному, добре знайомому предметі нових сторін, властивостей, відносин.

Мотивація є важливим фактором вдосконалення процесу навчання і одночасно показником його ефективності і результативності, оскільки він стимулює пізнавальну активність, самостійність, творчий підхід до навчання, спонукає до самоосвіти. Істотна роль у вирішенні завдань особистісно-орієнтованої освіти, пов'язаної із розвитком особистості, відводиться шкільним предметам. Вивчення мотивації молодших школярів в рамках вимагає деталізації засобів, які формують інтерес до предмету. Мотивація допомагає перетворити процес навчання дитини, щоб він не перетворився на зубріння, а поставив учня в нові умови, які забезпечили б його особистісний ріст.

Мотивація до навчання складається із елементів, які постійно змінюються, насамперед це: потреби та сенс навчання для школяра, його мотиви, цілі, емоції, інтереси. Тому становлення мотивації є не тільки зростанням позитивного або негативного ставлення до навчання, а й ускладненням структури мотиваційної сфери елементами, що входять до неї [1, с.24].

Мотивація – це широкий спектр явищ, які мотивують людей до діяльності, тобто це процес реалізації мотивів. Одним з найбільш важливих етапів розвитку особистості є формування мотивів досягнення. Мотив – це вища форма мотивації для діяльності, взаємодії людей між собою, а також із навколишнім світом [1, с.25].

У педагогічній практиці пізнавальний інтерес розглядають часто лише як зовнішній стимул цих процесів, як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів,

ефективний інструмент вчителя, що дозволяє йому зробити навчальний процес привабливим, виділяти в навчанні саме ті аспекти, які можуть привернути до себе увагу учнів, змусити активізувати їх мислення, захоплено працювати над навчальним завданням.

Ми дотримуємося думки про те, що потреби є причиною певних результатів життєдіяльності людини, на базі яких з'являються інші джерела прагнень людей: їх почуття, інтереси, погляди і переконання. Пізнавальний інтерес також виростає з потреби. Але на відміну від інших, пізнавальна потреба не приводить до стану повного насичення, характерного для випадку задоволення потреби. Із задоволенням пізнавального інтересу прагнення до знання набуває нового стимулу у вигляді більш успішного результату [5, 69-70].

Для учнів предмет пізнавального інтересу – це нові знання про світ і явища в ньому. Саме діти охоче звертаються до природи, з радістю вивчають все дійсне, а не прозоре, їх приваблює будь-яке існуюче явище. Саме тому, вчителю необхідно ретельно здійснювати відбір засобів навчання. Знання, придбані учнями, повинні стати системою аналізу ситуації, що склалася.

Умови внутрішньої мотивації [5, с.51]:

- особистісна причетність в навчанні;
- відчуття учнями особистої компетентності. Внутрішня мотивація посилюється, якщо в навчальних ситуаціях від самої діяльності виходять позитивні результати схвалення, переживання успіху;
- ситуації вільного вибору. Власний вибір учня дає можливість відчутти свободу в навчанні й істотно позначається на поліпшенні якості навчання.

Навчальна діяльність дітей може бути простимульована, наприклад, постановкою проблемної ситуації або розподілом завдань для самостійної роботи [7, с.57].

Таким чином, можна зробити висновок, що особливості навчальної мотивації молодших школярів полягають в тому, що в навчальній діяльності молодших школярів виявляються такі мотиви навчання, як навчально-пізнавальні мотиви (прагнення до отримання нових знань), соціальні (борг, відповідальність) і особистісні мотиви (прагнення до благополуччя і досягнення). Але в молодшому шкільному віці домінують в основному особистісні мотиви, які, якщо не реалізуються, то проявляються у вигляді негативної їх тенденції – мотив уникнення неприємностей і невдач.

Актуальність проблеми формування навчальної мотивації учнів середніх загальноосвітніх закладів визначається зростанням в учнів проблем, пов'язаних зі зниженням рівня мотивації і, як наслідок, зі зниженням успішності, відсутністю інтересу до вивчення окремих дисциплін або навчального процесу в цілому, пропусками занять, порушеннями дисципліни, неадекватністю оцінювання власних можливостей.

Список використаних джерел:

1. Амонашвілі Ш. О. Лицар гуманної педагогіки. *Хмельницький*. 2013. С. 132.
2. Дараган Т. Роль учителя у формуванні позитивного ставлення учнів до навчання. *Початкова школа*. 2010. № 4. С. 69-70.
3. Докучина Т. О. Мотивація навчання як запорука стимулювання учнів до досягнення успіху. *Педагогічна освіта : теорія і практика : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський*: ПП Зволейко Д.Г., 2011. Вип. 8. С. 32 – 37.
4. Жеронкіна О. Є. Шляхи активізації пізнавальної діяльності молодших школярів із ЗПР. Режим доступ до статті: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/shlyakhi-aktivizatsiyi-piznavalnoyidiyalnosti-mol.html>
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за ред. О. В. Овчарук. К. : К.І.С., 2004. 112 с.
6. Мар'яненко Л. Формування пізнавальної діяльності в молодшій школі. *Редакція загальнопед. газет*. 2014. 128 с.
7. Н. П. Наволокова Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій, 2-ге вид. Х.: Вид. група «Основа». 2012. 176с.

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Петрук Т. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Київського столичного університету ім. Б. Грінченка
Науковий керівник: **Семеній Н. О.**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Київського столичного університету ім. Б. Грінченка

Дидактичний потенціал ІКТ навчання на уроках курсу «Я досліджую світ» у початковій школі зростає з огляду на те, що він виконує інтегруючу функцію, забезпечує формування у дітей цілісної наукової картини природного, соціального та культурного світу, розкриває сутність відносин людини з природою, суспільством, іншими людьми, державою, а молодший школяр охоче сприймає та засвоює зміст уроку тоді, коли він подається цікаво, нестандартно, дає можливість бути активним учасником заняття, творчо підходити до виконання різноманітних завдань. Таким чином, використання ІКТ у початковій школі є важливим компонентом сучасного освітнього процесу, який сприяє покращенню якості навчання та підготовці учнів до життя в цифровому світі.

З точки зору Н. Житеньової, використання ІКТ в умовах початкової школи дозволяє проводити уроки на високому рівні, забезпечує задоволення потреби

візуалізації інформації, під якою розуміють процес представлення даних у вигляді зображення задля максимальної зручності їх розуміння; надання осяжної форми будь-якому об'єкту, суб'єкту тощо [1].

Візуалізація навчальної інформації, згідно з твердженням П. Ротаєнко, дозволяє вирішити цілу низку педагогічних завдань, до яких належать: забезпечення інтенсифікації навчання; активізація навчальної та пізнавальної діяльності; формування та розвиток критичного та візуального мислення, зорового сприйняття, образного представлення знань та навчальних дій; передача знань та розпізнавання образів; підвищення візуальної грамотності та візуальної культури учня. Внаслідок чого збільшується глибина занурення у матеріал, підвищується мотивація до навчання [2].

У роботі з молодшими школярами застосовуються:

- проєкційне обладнання, яке дозволяє показувати великі зображення, відео та інші мультимедійні матеріали;
- вебресурси та онлайн платформи;
- відеоуроки та відеопрезентації, які допомагають учням краще зрозуміти матеріал;
- ігрові технології.

Упровадження ІКТ у початковій школі допомагає вчителю навчати дітей таким чином, щоб з уроку в урок вони могли швидко реагувати на умови, що змінюються, вміли виявляти нові проблеми і переводити їх у цілі та завдання свого вчення, могли планувати свої дії, розраховувати на очікуваний результат [3].

До основних дидактичних особливостей застосування ІКТ на уроках курсу «Я досліджую світ» у початковій школі належать:

1. Створення інтерактивних вправ, відеоматеріалів, ігор та інших навчальних ресурсів, які можуть привернути увагу учнів та зробити навчання цікавішим і ефективнішим.
2. Можливість швидкого доступу до актуальної інформації.
3. За допомогою відеоматеріалів, анімацій, діаграм та інших мультимедійних засобів можна візуалізувати складні соціальні та здоров'язбережувальні концепції, що полегшує їхнє розуміння та запам'ятовування.
4. Забезпечення можливості для співпраці та обміну думками між учнями через форуми, чати, спільні проєкти та інші інтерактивні платформи, що сприяє розвитку соціальних навичок.
5. Індивідуалізоване навчання.
6. Моніторинг прогресу учнів та оцінювання їхніх знань і навичок у здоров'язбережувальній та соціальній сферах.

Загалом, ІКТ відкривають широкі можливості для інноваційного та ефективного викладання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі, допомагаючи учням краще розуміти та застосовувати цінні знання в реальному житті.

Насамперед, використання ІКТ допомагає зробити навчальний процес привабливішим та захоплюючим для дітей. Вони мають можливість взаємодіяти з відомостями у формі, яка відповідає їхнім сучасним поглядам та способам сприйняття інформації.

Друга важлива особливість полягає у можливості індивідуалізації навчання. За допомогою ІКТ вчителі можуть створювати персоналізовані завдання та матеріали, враховуючи потреби та інтереси кожного учня, що сприяє збільшенню ефективності навчання.

Крім того, ІКТ дозволяють учням вивчати матеріал у більш доступній та цікавій формі через використання візуальних засобів, анімацій, відео та інтерактивних додатків. Використання ІКТ на уроках курсу «Я досліджую світ» у початковій школі є необхідним компонентом сучасного навчального процесу, який сприяє підвищенню мотивації до навчання та зростанню якості засвоєння знань учнями.

Список використаних джерел:

1. Житеньова Н. В. Візуальні дидактичні засоби: створення та використання в освітній практиці. Навчально-методичний посібник. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2019. 89 с.
2. Ротаєнко П. Мультимедійні засоби навчання. *Інформатика*. 2013. № 36 (228). С. 11–15.
3. Semenii N. O. Digital tools as a means for increasing motivation of future teachers' professional activity. *Information Technologies and Learning Tools*. 2022. No. 88 (2). P. 229–238.

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНОЛОГІЇ ВЕБКВЕСТ

Пікуль І. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: **Здиховська Т. В.**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Читацька компетентність молодшого школяра – це володіння цілим комплексом читацьких знань, умінь і навичок, ціннісних ставлень учнів, які дають змогу свідомо здійснювати пошук книжок, завдяки яким людина може знаходити інформацію для вирішення пізнавальних завдань.

Найбільш сприятливим періодом для розвитку читацьких умінь є молодший шкільний вік. Якщо інтерес до читання на цьому етапі не сформувався, це може негативно позначитися на подальшому навчанні та розвитку учня. Формування читацької компетентності відбувається саме через розвиток читацьких навичок учнів.

В умовах інформаційного суспільства вчитель давно перестав бути єдиним «джерелом знань» з усього переліку причин. Ці обставини змушують сучасного педагога шукати нові шляхи й методи навчання, які заохочуватимуть здобувачів початкової освіти до самопізнання, у ході якого вони отримають стійкі ключові та предметні компетентності, а вчитель забезпечить науково-методичний та психологічний супровід. Навчання повинно бути розвиваючим в плані розвитку самостійного критичного та творчого мислення. З цією метою багато хто з учителів вже давно використовує проєктні технології, в яких активно використовують ресурси Інтернет. Однією з таких технологій є вебквест [2].

Все більшу увагу науковців і практиків привертають дослідження проблем впровадження інноваційних технологій, зокрема вебквестів. Зокрема, теоретичні засади застосування сучасних педагогічних технологій у навчальному процесі розкрито у працях І. Богданової, О. Михайлової, В. Матірко, В. Полякова, Ю. Ткаченка, О. Сидоренка, Ю. Сурміна, В. Лободи, А. Фурди. Поняття «вебквест» було започатковане Б. Доджем.

Вебквест – це дидактична структура, у рамках якої викладач удосконалює пошукову діяльність здобувачів освіти, задає їм параметри цієї діяльності і визначає її час [1, с. 227].

На сьогодні в навчальних закладах практично всі здобувачі освіти користуються сучасними ІКТ, що спрощує процес пошуку інформації, її обробки та представлення в різних формах. Вебквест, використовуючи інформаційні ресурси Інтернет, інтегрує їх у навчальний процес, допомагає ефективно вирішувати цілий ряд практичних завдань. Це сприяє формуванню читацької компетентності в молодших школярів, а саме навичок пошуку інформації; вміння аналізувати та критично оцінювати достовірність отриманих даних; удосконалює навички мережевого спілкування; сприяє подоланню проблеми емоційного вираження в умовах мережі; формує навички командної роботи та усвідомлення соціальної важливості і відповідальності за результати власної інформаційної діяльності; повага до результатів інформаційної роботи інших людей; усвідомлюються поняття інформаційної безпеки та приватної інформації, авторського права та ін.

Робота з вебквестами також сприяє підвищенню ІТ-компетентності вчителів початкових класів та молодших школярів, ознайомлює їх з новими типами сучасних Інтернет-сервісів, розвиває інформаційну культуру, сприяє критичному мисленню, навчає шукати шляхи для вирішення завдань та проблем загалом.

Головною метою таких квестів на уроках літературного читання є не лише розвиток читацьких навичок, а й стимулювання інтересу до читання та навчання. Завдання мають бути захопливими та цікавими, а також включати мультимедійні елементи, які роблять процес навчання більш змістовним.

Сам процес, зазвичай, передбачає співпрацю та комунікацію між здобувачами освіти. Вони обговорюють знайдену інформацію та приймають спільні рішення, що сприяє розвитку навичок командної роботи та співпраці.

Після завершення вебквесту важливо провести обговорення результатів з учнями. Це дозволяє їм поділитися своїми враженнями та висловити свої думки про те, що вони вивчили та які проблеми в них виникли під час проходження квесту.

Участь здобувачів освіти в таких ігрових інноваційних заходах забезпечить створення сприятливих психологічних умов для ефективної взаємодії в групі, самопізнання учасників гри, сприятиме покращенню якості знань, підвищенню загальної освіченості учнів, формуванню читацької компетентності.

Отже, інноваційна технологія вебквест у формуванні читацької компетентності не лише залучає здобувачів початкової освіти до активної участі, а й стимулює їх інтелектуальні здібності та розвиває критичне мислення, дозволяє зробити навчання цікавим і змістовним, сприяючи засвоєнню матеріалу через власний пошук і аналіз інформації. Крім того, використання вебресурсів розширює можливості доступу до різноманітної літератури та інформаційних джерел, що сприяє розвитку навичок самостійного вивчення. Використання технології вебквест ефективно сприяє розвитку читацької компетентності молодших школярів, підвищуючи якість їхньої освіти та загальний рівень навчальних досягнень.

Список використаних джерел:

1. Кадемія М. Ю., Козяр М. М., Рак Т. Є. Інформаційно-комунікаційні технології навчання : словник-глосарій. Львів : «СПОЛЮМ», 2011. 327 с.
2. Сокол І. М. Веб-квест як інноваційний метод формування творчої особистості. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2013. № 2. С. 28-30.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Пліско К. М., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Демченко Н. М.**, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Ігрові технології є однією з унікальних форм навчання, яка дозволяє зробити цікавими і захоплюючими не тільки роботу учнів на творчо-пошуковому рівні, але й буденні кроки з вивчення предметів. Цікавість умовного світу гри робить позитивною, емоційно забарвленою монотонну діяльність із запам'ятовування, повторення, закріплення чи засвоєння інформації, а емоційність ігрового дійства активізує всі психічні процеси і функції дитини.

У дитячі роки гра є основним видом діяльності людини. За її допомогою діти пізнають світ. Без гри дітям жити нудно, нецікаво. Буденність життя може викликати у них захворювання. В грі діти перевіряють свою силу і спритність, у них виникають бажання фантазувати, відкривати таємниці і прагнути до чогось прекрасного.

У початковій школі є доволі складним процесом одночасного застосування психологічних, педагогічних, методичних знань з метою активізації та підвищення ефективності освітнього процесу, забезпечення успішності й особистісного розвитку молодших школярів. Крім цього, навчально-ігрові технології тісно пов'язані з іншими дидактичними та виховними засобами педагогічної діяльності. Навчально-ігрова технологія принципово відрізняється від традиційних методів навчання і виховання.

За даними дослідників, відсоток засвоєння учнями початкових класів інформації під час навчальної гри становить близько 90 %, натомість усний виклад теоретичного матеріалу дає вп'ятеро нижчий результат – близько 18%. Також використання навчально-ігрових технологій дозволяє на 30-50% скоротити час на засвоєння молодшими школярами навчального матеріалу, при цьому значно зростає міцність і глибина засвоєння ними нової інформації. Це особливо важливо в умовах навчального перевантаження учнів початкових класів у сучасній школі.

Видатний педагог Василь Олександрович Сухомлинський промовив фразу, яка стала основою всього того, що містить у собі гра. Він ніби закликав: «Навчайтесь граючись, а граючись навчайте». Ось такий простий вираз, а містить у собі неабияку таємницю, яку В. Сухомлинський пропонує розкрити перед дітьми. Ушинський вважав гру найважливішим видом діяльності дитини. Казав, що саме через гру дитина пізнає всі таємниці світу. А. Макаренко писав: «Гра має важливе

значення в житті дитини, має те саме значення, яке у дорослого має діяльність, робота, служба. Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається перш за все в грі». Використання ігрових технологій в початковій школі є дуже корисним для залучення учнів та покращення їхнього навчання. Нижче наведено декілька способів, які можуть бути використані:

1. *Інтерактивні навчальні програми.* Використання спеціально розроблених навчальних програм або додатків, які надають інтерактивні вправи та ігри для вивчення різних предметів, таких як математика, мова, наука тощо. Наприклад, додатки для планшетів чи комп'ютерні ігри, які використовуються в класі.

2. *Використання серйозних ігор.* Використання серйозних ігор або симуляцій для навчання. Ці ігри можуть створювати реалістичні ситуації, які допомагають учням розвивати навички прийняття рішень, критичного мислення та співпраці.

3. *Розширена реальність (AR) та віртуальна реальність (VR).* Використання AR та VR технологій для створення інтерактивних навчальних досвідів. Наприклад, використання AR для вивчення географії або використання VR для історичних екскурсій.

4. *Онлайн-ігри для навчання мов.* Використання онлайн-ігор або додатків для навчання мов. Ці ресурси можуть надати учням можливість вивчати мови шляхом інтерактивних ігор, вправ та відстеження прогресу.

5. *Створення власних ігор.* Залучення учнів до створення власних ігор або інтерактивних проектів. Це може включати створення ігрових сценаріїв, використання програм для створення відеоігор або створення ігрових додатків на основі власних ідей.

Таким чином, однією з позитивних сторін гри є те, що вона сприяє використанню знань у новій ситуації, таким чином, вивчений учнями матеріал проходить через своєрідну практику, вносить різноманітність і інтерес у навчальний процес. Ці технології можуть створювати захоплюючий та змістовний навчальний досвід для учнів, сприяючи їхньому активному залученню та розвитку ключових навичок. Однак важливо забезпечити, щоб використання цих технологій було збалансованим та спрямованим на досягнення конкретних навчальних цілей.

Включення елементів гейміфікації в навчальний процес доволі специфічне, тому варто враховувати усі нюанси його застосування. При забезпеченні грамотного методичного супроводу гейміфікованих занять можна досягти високих результатів навчання.

Список використаних джерел:

1. Журбій З.О. Способи організації ігрової діяльності молодших школярів. URL: <https://naurok.com.ua/sposobi-organizaci-igrovo-diyalnosti-molodshih-shkolnyariv-163547.html> (Дата звернення: 25.05.2024).

2. Панченко А. Гейміфікація та ігрове навчання: у чому різниця та як використовувати? // Budni. Нова медіаплатформа про роботу та життя від robota.ua. URL: <https://budni.robota.ua/ru/expert-thoughts/geymifikatsiya-ta-igrove-navchannya-uchomu-riznitsya-ta-yak-vikoristovuvati> (Дата звернення: 25.05.2024).

3. Якимчук Л.В. Використання ігрових технологій на уроках в початкових класах. URL: <https://vseosvita.ua/blogs/vykorystannia-ihrovykh-tekhnologii-na-urokakh-v-pochatkovykh-klasakh-52522.html> (Дата звернення: 25.05.2024).

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ В НУШ

Прокопенко-Дубова Д. Ю., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОП Початкова освіта Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Науковий керівник: **Одарченко В. І.**, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Актуальність дослідження. Реформа освіти, що розпочалася в Україні з впровадження Нової української школи (НУШ), передбачає кардинальні зміни в підходах до освітнього процесу. Основною метою цієї реформи є підготовка здобувачів освіти до життя в сучасному суспільстві через реалізацію компетентнісного підходу, що ставить у центр освітнього процесу розвиток ключових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості. Дослідження компетентнісного підходу в НУШ зумовлені зростаючими вимогами ринку праці, швидкими технологічними змінами, глобалізацією, підвищенням академічної та трудової мобільності освіти. Тож, реалізація компетентнісного підходу в НУШ є одним із важливих концептуальних положень оновлення змісту та якості освіти.

Виклад основного матеріалу. Ґрунтовними для дослідження є роботи науковців, в яких охопленні питання реалізації компетентнісного підходу в системах освіти зарубіжних країн: Н. Батюк, А. Бермус, Н. Голота, М. Федорець, Х. Хан та ін.; технології реалізації компетентнісного підходу в закладах освіти В. Бондаренко, Т. Засєкіна, Н. Козакова, О. Марущак, Н. Остапчук, О. Савченко, О. Шапран та ін.; проблеми реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі початкової школи Л. Іванова, Т. Луцан, А. Плугіна, О. Пометун, Т. Полонська, О. Черненко та ін.

Метою дослідження – розкрити шляхи реалізації компетентнісного підходу до навчання в НУШ

У статті 12 закону України «Про освіту» зазначено, що «метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізації з природою, має прагнення до самовдосконалення; навчання впродовж життя; готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності» [4]. Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності.

За логікою дослідження вважаємо за необхідне з'ясувати сутність поняття «компетентність».

На думку вченого А. Бермуса компетентність є «системна єдність, яка інтегрує характеристики та компоненти індивідів, дисциплін, інструментів» [1].

У тлумачному словнику української мови компетентність розглядається «як властивість за значенням компетентний, тобто, такий, що має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований;...» [5, С. 250].

Слушною для дослідження є думка О. Марущак, яка стверджує, що компетентність є «цілісна якість особистості, яка, базуючись на знаннях, уміннях, навичках, досвіді й особистісних якостях, відображає прагнення, готовність і здатність вирішувати проблеми та розв'язувати завдання реальної практичної діяльності» [2, С.107].

Отже, компетентність можна визначити як інтегральну якість особистості, що базується на знаннях, уміннях, навичках, досвіді та особистісних якостях, та відображає здатність і готовність ефективно розв'язувати проблеми та виконувати завдання в певній галузі.

Реалізація компетентнісного підходу до навчання в НУШ вимагає комплексного підходу, який включає зміни в освітньому процесі, навчальних програмах, методиках викладання та оцінюванні.

Науковець О. Пометун, проводячи дослідження з питань впровадження компетентнісного підходу в освіту, зробив висновок що в умовах реалізації компетентнісного підходу увага зосереджується переважно на результатах навчання, при цьому не як сума засвоєної інформації, а як здатність людини діяти в різних проблемних ситуаціях та застосувати знання в певній сфері, різних видах діяльності [3].

В ході дослідження на основі аналізу літератури та з урахуванням власного досвіду визначені основні шляхи реалізації компетентнісного підходу до навчання в НУШ:

1. Розробка нових навчальних програм, впровадження інтегрованих курсів, спрямованих на формування ключових компетентностей, таких як критичне

мислення, здатність до навчання протягом життя, комунікативні навички, інформаційна грамотність тощо.

2. Компетентнісний підхід передбачає використання активних методів навчання, таких як: проєктне навчання, проблемно-орієнтоване навчання; інтерактивне навчання.

3. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

4. Підвищення кваліфікації вчителів шляхом постійного професійного навчання, участі в методичних об'єднаннях, обмін досвідом.

5. Оцінювання має бути спрямоване не тільки на перевірку знань, але й на оцінку вмінь, навичок і компетенцій учнів.

6. Інтеграція позакласної та неформальної освіти.

7. Співпраця з батьками та громадою.

Реалізація цих шляхів допоможе створити систему освіти, в якій учні не лише будуть набувати багаж знань, а й формувати здатність ефективно діяти в сучасному світі, адаптуватися до його викликів і досягати успіху в різних сферах життя.

Отже, реалізація компетентнісного підходу до навчання в НУШ вимагає комплексних змін у різних аспектах освітнього процесу. Впровадження нових навчальних програм, зміна методів викладання на більш активні та інтерактивні, використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, підвищення кваліфікації вчителів, модернізація системи оцінювання, інтеграція позакласної та неформальної освіти, а також активна співпраця з батьками та громадою – все це є важливими складовими успішного переходу до компетентнісного підходу. Такий підхід сприяє не лише передачі знань, але й формуванню в учнів ключових компетенцій, необхідних для успішної адаптації та ефективної діяльності в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : Світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.

2. Марущак О.М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. Креативна педагогіка: наук.-метод. журнал. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97-108.

3. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. Рідна школа. 2005. С.65-69.

4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 18.05.2024).

Словник української мови: в 11 т. / ред. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, П. П. Доценко. Київ: Наукова думка, 1973. 840 с.

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Прокопенко-Дубова Д. Ю., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП 011 Освітні, педагогічні науки Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
Науковий керівник: **Гльїна О. О.**, старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Зміни у характері освіти кінця ХХ – початку ХХІ століття полягають у його спрямованості, цілях, змісті, дедалі цілеспрямовано орієнтують їх у вільний розвиток людини, творчу ініціативу, самостійність здобувачів освіти, конкурентоспроможність, мобільність майбутніх фахівців. У зв'язку з цим дедалі актуальнішим стає компетентнісний підхід в освіті. Формування ключових компетентностей людини є перспективним напрямом у науці та освітній практиці.

Питання формування ключових компетентностей сьогодні є предметом обговорення в усьому світі. Особливо актуально ця проблема зараз звучить у зв'язку з модернізацією української освіти. Введення компетентностей у нормативну та практичну складову освіти дає можливість вирішувати проблему, типову для української школи, коли учні можуть добре оволодіти набором теоретичних знань, але зазнають значних труднощів у діяльності, що потребує у використанні цих знань для вирішення конкретних життєвих завдань чи проблемних ситуацій [3].

Основні ключові компетенції, виділені на симпозіумі «Ключові компетенції для Європи» (Берн), ознаменували загальносвітову тенденцію оновлення результатуючих одиниць освітнього процесу. Це загальновідомі нині політичні та соціальні компетенції, пов'язані з життям у багатокультурному суспільстві, компетенції, які стосуються володіння більш як однією мовою, інформаційно-комунікативні компетенції, здатність навчатися протягом усього життя та багато інших. Таким чином, у сучасній освітній теорії та практиці складається так званий компетентнісний підхід [4].

Науково-технічний прогрес, постійне збільшення обсягів інформації, інтелектуалізація людської діяльності та стрімкі зміни в технологіях і техніці у світі вимагають якісно нового підходу до професійної підготовки майбутніх учителів, які володіють набором ключових компетентностей, необхідних для реалізації концепції Нової української школи.

Необхідність цих перетворень у професійній підготовці майбутніх фахівців відображена в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя», Постанова Кабінету Міністрів України

«Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», Національній доктрині розвитку освіти, Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти, Національній стратегії розвитку освіти в Україні, Концепції Нової української школи, проєкті Концепції розвитку педагогічної освіти та в інших нормативних документах. У цих документах наголошується, що загальноосвітня школа має формувати цілісну систему універсальних знань, умінь, навичок, а також досвід самостійної діяльності та особистої відповідальності учнів, тобто ключові компетентності, що визначають сучасну якість змісту освіти.

Ідеї модернізації освіти на компетентній основі активно обговорюються фахівцями:

- професійна підготовка майбутнього фахівця на основі компетентнісного підходу (А. Алексюк, В. Бондар, І. Зязюн, С. Сисоєва, М. Фіцула, Л. Хомич та інші);
- розробка реалізації компетентної моделі освіти, стандарти, навчальні програми нового покоління (Л. Войтко, О. Дубасенюк, С. Максименко, О. Сухомлинська, М. Ярмаченко та інші);
- вирішення проблем відбору змісту, організації освітнього процесу та оцінки освітніх результатів з позицій компетентнісного підходу (О. Вашуленко, В. Мартиненко, Г. Коваль, О. Савченко, Н. Чепелева та інші);
- характеристика соціально-професійні компетентності педагогів (Н. Бібік, В. Бондар, М. Вашуленко, О. Мельник, Г. Пономарьова та інші);

Компетентнісний підхід визначається переходом від стандартного засвоєння знань, умінь та навичок до формування певних компетентностей, що означають здібності та готовність випускника школи та молодого фахівця до ефективної роботи у різних сферах діяльності [1].

Основними компетентностями, які повинні розвивати майбутні вчителі під час навчання є: комунікативність, креативність, ініціативність, толерантність, нестандартність, аргументованість, подолання проблем та стресів, уміння працювати в команді тощо [2].

Отже, підготовка майбутнього педагога на основі компетентнісного підходу має передбачати формування його професійної компетентності у вигляді поступового розвитку, формування та становлення її рівнів (ключових, базових, спеціальних) як результату спеціалізованої підготовки майбутнього педагога.

Список використаних джерел:

1. Бондар В., Шапошнікова І. Професійна підготовка вчителя початкової школи на засадах компетентнісного підходу: теорія і практика. Вчителю про молодшого школяра: психологічний аспект. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2013. С. 3–11

2. Дубасенюк О. А. Професійна педагогічна освіта: методологія, теорія, практика : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 400с.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. К., 2004.
4. Савченко О.Я. Компетентнісна спрямованість нових навчальних програм для початкової школи. Гірська школа українських Карпат. 2015. № 12–13. С. 39–50.

ОСВІТА В ШВЕЙЦАРІЇ (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОЇ ШКОЛИ LE ROSEY)

Проха А. Г., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОП Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Білоусова Н. В.**, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Швейцарська система освіти славиться своєю якістю та інноваційним підходом, а тому приваблює студентів з усього світу. Вибір навчання в Швейцарії – це, в першу чергу, розвиток критичного мислення та навичок до самостійності.

Однією із головних переваг швейцарської освіти є її гнучкість. Освітні заклади пропонують різноманітні програми навчання, які враховують індивідуальні потреби кожного здобувача освіти. Це дозволяє не лише отримувати академічні знання, але і розвивати особисті інтереси та таланти.

Освіта в Швейцарії безкоштовна, але можна обрати навчання в приватних закладах.

Institut Le Rosey – це міжнародний коледж, заснований у 1880 році. Приватна школа Монтре, розташована на березі Женевського озера. Сьогодні це одна з найпрестижніших шкіл-пансіонів Швейцарії, де живуть і навчаються учні з 8 до 18 років. Освітній заклад Le Rosey розрахований на 400 учнів (200 хлопців і 200 дівчат), які цілодобово проживають на території школи у 6 будинках. Школа Le Rosey складається з декількох навчальних і житлових корпусів-кампусів, які розкидані по всій території, причому дівчатка і хлопчики проживають у окремих будівлях, у яких є великі мультифункціональні спортзали, лабораторії, класи математики і мов. Розміщуються діти в дво- або тримісних номерах. Старші частіше займають окремі кімнати, а молодші селяться разом.

У Le Rosey прекрасна інфраструктура. Школа має власні стайні та іподром на території Франції, гольфклуб, тенісні корти, спортивні майданчики, відкриті і закриті басейни, багатофункціональний спортивний зал.

На зимовому гірськолижному курорті (Гштаді) протягом тижня учні займаються зимовими видами спорту. Учні апробують лижі, хокей на льоду та сноуборди.

Найпопулярнішими видами спорту серед учнів є футбол, волейбол, баскетбол, сноуборд та теніс.

Школа також має водний центр на Женевському озері, де є вітрильник, байдарки та чотири моторні човни для катання на водних лижах. Також є спа-центр, де студенти можуть насолодитися критим басейном, сауною та турецькою лазнею, які доступні лише по неділях.

У 2014 році в школі відкрився новий центр мистецтв – будівля, розташована в центрі кампусу, концертний зал, який вміщує 900 осіб. Учні і викладачі школи, а також жителі Лозанни і Женеві кожного місяця насолоджуються концертами на які запрошують відомих зірок сцени. Це можуть бути виступи відомого симфонічного оркестру, балет, театральна постановка лондонського театру тощо. При цьому учні школи допомагають з технічною частиною вистави, навчаються керувати світлом, звуком, декораціями. Освітній процес школи побудований таким чином, що учні самостійно готують музичні концерти мюзикли та вистави.

Велика музична школа на території центру мистецтв з прекрасними музичними студіями, де можна опанувати 16 струнних інструментів, надає свої послуги не лише вихованцям, а і відомим професійним музикантам.

Заняття з дизайну учнів відвідують в арт-студіях, які розміщені теж поряд. Учні мають змогу дизайнувати одяг і займатися 3-D моделюванням.

Школа має величезну бібліотеку з місцями для самостійних занять і з звукоізольованими конференц-кімнатами для виконання групових проєктів.

Протягом навчального року 5 днів на тиждень абсолютно всі учні школи займаються одним із 116 видів спорту. Також усі учні обов'язково повинні відвідувати мистецькі студії 2 години в день, з понеділка по п'ятницю: малювання, музика, хореографія, акторська майстерність, цифрова фотографія, графіка.

Лекційні заняття часто проводять спеціальні запрошені зірки світового масштабу – професори, керівники компаній, відомі актори, спортсмени. Навчання ведеться англійською і французькою мовами в невеликих групах до 10 чоловік.

У школі працює 150 викладачів, а в кожному класі менше 10 учнів. Багато занять проходять не в звичайних класах, а в спеціальних, призначених для того чи іншого уроку. Усі учні школи отримують психологічну підтримку, яка полягає в вирішенні простих питань особистого характеру. Психологи закладу допомагають обрати професію.

Також в закладі культивується прагнення учнів займатися громадською роботою, наприклад доглядати за дітьми, хворими на рак, допомагати у боротьбі зі СНІДом.

Суворо заборонено пропускати школу без поважних причин. Упродовж навчального року пропустити можна лише 2 дні, про що потрібно заздалегідь повідомити вчителя.

Залежно від академічних успіхів і поведінки в Le Rosey учнів розподіляють на п'ять груп. Учні, які порушують поведінку й мають низьку успішність записують в групи з меншим числом привілеїв (слухняних учнів відпускають на вихідні, вони можуть відпроситися з уроків, на пару днів злітати додому до рідних). Якщо ж учень отримує більше трьох покарань, то автоматично переходить у групу, де менше привілеїв.

У школі налагодження партнерська співпраця з батьками вихованців. Батькам на пошту приходять листи зі школи, у якому батьків разом із дітьми офіційно викликають у призначений день "для важливого спілкування", де присутні тільки вчитель та сім'я, яку викликали.

За правилами батьки під час такої зустрічі є лише спостерігачами розмови учня та вчителя. Спочатку дитина сама себе оцінює, потім учитель висловлює свою думку та аргументує її.

Результатом спілкування є підписання контракту з домовленостями і забов'язаннями, які очікують від школяра. Батьки можуть внести свої пропозиції до контракту. Така практика спілкування з родинами учнів є системною у школах Швейцарії.

Учні школи впродовж року мають 5 канікул. Найдовші з яких – літні, які тривають всього 5 тижнів, а не 3 місяці, як в Україні.

Таким чином, обираючи освіту в Швейцарії, учень обирає не лише якісні академічні знання, а й занурюється в унікальну культурну, досліджує наукову спадщину. Усе це відкриває двері до успішної майбутньої кар'єри та особистого зростання.

Список використаних джерел:

1. Неочікувані факти про навчання у школі Швейцарії: досвід, який має перейняти Україна. URL: https://24tv.ua/education/navchannya-shkoli-shveysariyi-fakti-pro-shkilnu-osvitu-batkivski_n2269239/
2. Приватна школа-пансіон INSTITUT LE ROSEY. URL: <https://neklyudova.com/ua/institut-le-rosey-html>

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ

Резнік Д. С., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Науковий керівник: **Акімова О. М.**, доц. кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

В умовах збройної агресії в Україні відбувається посилення національних, економічних, валеологічних процесів, ефективність та якість котрих обумовлена особистою соціальною активністю громадян. З огляду на зазначене, актуальності набуває виховання в молодших школярів рис соціально активного члена громади, оскільки молодший шкільний вік виступає сензитивним для продукування підґрунтя моральних та соціальних норм, ідеалів, принципів, індивідуальних запитів та зацікавленості до певних видів соціально корисного функціонування.

Провідним завданням формування соціальної активності у здобувачів початкової ланки освіти можна визначити розріст здатності бути корисним для країни, громади, власної родини, приносити користь та відчувати цінність власного внеску в розвитку загального демократичного суспільства в країні.

На сучасному етапі розвитку системи початкової освіти, формування соціальної активності у молодших школярів виступає логічним складовим елементом соціальної компетентності, розкриває успішність в життєвих рутинях, мотивує на застосування інструментів адаптації та активного впливу на плани, результати власної життєдіяльності, шкільного колективу, громади.

Ю. Шевченко характеризує зміст поняття «соціальна компетентність» як [4,с.118]: «...особистісна якість особистості дитини, яка дозволяє їй, як розуміти свою неповторність і бути готовою до само розуміння та саморозвитку, так і, відчувати себе частиною колективу, соціуму, вміти будувати стосунки з урахуванням інтересів інших людей, бути відповідальною та діяти спираючись на власну систему цінностей».

Слушною вважаємо наукову позицію дослідниць С. Булавенко, Є. Коваленко, що провідна ціль продукування соціальної активності учнів пов'язана з процесами [1, с.4]: «формуванням особистості, здатної повноцінно жити в новому демократичному суспільстві і бути максимально корисною цьому суспільству».

З метою характеристики сформованої соціальної активності молодшого школяра, звернемось до наукових робіт В. Коваленко [3, с.6]: «...характеризує дитину як відкриту до суспільства особистість, що володіє навичками соціальної

поведінки, готовністю до сприймання соціальної інформації, бажанням пізнати оточуючий світ».

Формування соціальної активності молодших школярів передбачає вибір правильної стратегії, методів та прийомів вчителем початкових класів, що має на меті створювати умови для продукування позитивної соціальної поведінки, будувати конструкти зацікавленості та вмотивованості на власну соціальну активність.

Поділяємо наукову позицію С. Булавенко щодо впливу внутрішніх й зовнішніх факторів на формування соціальної активності [2, с.68]: «До внутрішніх факторів належать природні і генетичні особливості молодшого школяра, їх характер, рівень соціалізованості, культури, свідомість, потреби тощо. Все це тісно пов'язане між собою. До зовнішніх факторів належать фактори навколишнього соціального та природного середовищ, в яких молодший школяр функціонує».

Розвиток соціальної активності молодших школярів передбачає форми роботи, що в результаті передбачають: колективну, групову роботу; створюють умови для виявлення організованості, активності, відповідальності; заохочують до проявів ініціативи та самостійності у виборі інструментів та ресурсів для досягнення запланованої мети роботи.

Отже, розвиток соціальної активності молодших школярів передбачає здобуття власного досвіду поведінки, що передбачає переосмислення змісту та цінності соціальної поведінки у власному становленні молодшого школяра.

Список використаних джерел:

1. Булавенко С. Д., Коваленко Є. І. Формування соціальної активності учнів: навчально-методичний посібник. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2018. 224 с.
2. Булавенко С. Д. Програма формування соціальної активності учнів початкової школи в закладах загальної середньої освіти. 2019 р., № 64, Т. 1. С.65-69.
3. Коваленко В. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : посібник / за наук. ред. проф. М. П. Лещенко. К., 2017. 192 с.
4. Шевченко Ю.В. Соціальна компетентність молодших школярів: зміст і практики. Науковий часопис. Випуск 44. Корекційна педагогіка. С.116-121.

РОЛЬ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В НУШ У ВИХОВАННІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Ромащенко К. О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи
Гоголя

Науковий керівник: **Дубровська Л. О.**, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Педагогіка партнерства є концептуальною основою реформи Нової української школи. Вона передбачає відмову від авторитарних методів навчання та побудову егалітарних відносин між учнями, вчителями та батьками на засадах взаємоповаги, довіри і діалогу. Лише в атмосфері партнерської взаємодії можливий гармонійний розвиток особистості дитини, формування її критичного мислення, самостійності та здатності до творчої самореалізації.

Попри декларовану значущість, ідеї педагогіки партнерства досі не стали реальною практикою української школи. Більшість учителів продовжують використовувати застарілі авторитарні методики через побоювання втратити контроль. Переосмислення ролей учасників освітнього процесу в умовах партнерської моделі залишається нагальною проблемою.

Актуальність дослідження педагогіки партнерства зумовлена також потребою наукового обґрунтування її методологічних засад, визначення шляхів ефективного впровадження в освітню практику. Лише системна реалізація партнерської педагогіки забезпечить досягнення стратегічних цілей реформування української школи відповідно до концепції НУШ.

Проблемами педагогіки партнерства та її впровадження у вітчизняний освітній простір займалися такі науковці: Ніколаєнко О. «Підготовка майбутніх вчителів до взаємодії з учнями у рамках педагогіки партнерства»; Мариновська О. «Компетентність педагогічного партнерства: зміст і структура поняття»; Толошна С. «Роль батьків у процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивний освітній простір»; Василенко Н. «Педагогіка партнерства: принципи та практики»; Баранова С. «Реалізація ціннісного підходу в педагогіці партнерства у процесі формування всебічно розвиненої особистості».

Основні проблеми дослідження: Філософсько-методологічні засади педагогіки партнерства (принципи, цінності, завдання). Трансформація ролі вчителя в умовах партнерської педагогіки. Налагодження ефективної співпраці між учителем, учнями та батьками. Створення демократичного освітнього середовища для педагогіки партнерства. Психологічний супровід учасників освітнього процесу в розбудові партнерських відносин. Організаційно-методичні засади реалізації педагогіки партнерства (форми, методи, технології).

Отже, педагогіка партнерства є ключовим концептуальним принципом реформи Нової української школи. Вона передбачає демократизацію освітнього процесу, перехід від авторитарних моделей до діалогічної взаємодії між учнями, вчителями та батьками на засадах взаємоповаги, довіри і співпраці.

Впровадження партнерського підходу створює сприятливе середовище для гармонійного розвитку особистості дитини, формування її критичного мислення, самостійності та творчих здібностей – ключових компетентностей, визначених НУШ.

Проте реалізація педагогіки партнерства стикається з низкою перешкод, пов'язаних з консервативністю поглядів учителів, невмінням батьків адаптуватися до нової парадигми тощо. Подолання цих викликів і системне утвердження засад партнерства в освітньому процесі є запорукою успішності.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / za zag. red. H.M. Bibik. Kyiv : Plejadi. 2017. 206 s.
2. Олефіренко Н.В. Педагогіка партнерства як умова реалізації Концепції Нової української школи. *Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір*. Київ. 2020. С. 543-557.
3. Комогорова М.І. Педагогіка партнерства у Новій українській школі. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 16. Т. 1. С. 49-53.
4. Хоружа Л.Л. Педагогіка життєтворчості особистості в контексті ідей педагогіки партнерства в Новій українській школі. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2017. С. 222–237.

ВИХОВАННЯ РОДИННИХ ЦІННОСТЕЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Рубан Т. Ю., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Філоненко О. С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Сім'я – найдавніша соціальна спільність. Традиції родинного виховання склалися і зміцнювалися упродовж багатьох століть. З давніх-давен українці розглядали сім'ю і рід як святиню, а виховання дітей – як святий обов'язок батьків, завдяки чому народ продовжував себе у своїх дітях, генезував свій національний дух, характер, менталітет, традиційну родинно-побутову культуру

Метою родинного виховання є забезпечення високого рівня освіченості й виховання свідомого громадянина України.

Сучасна родина зазнає труднощів у вихованні підростаючого покоління. Це пояснюється недостатнім рівнем відповідних культурологічних і педагогічних знань, вивченості сучасних проблем сімейного виховання відсутністю відповідних

навичок, що негативно позначається на виховних можливостях сім'ї у формуванні морально-ціннісних взаємин з дітьми [1].

У дитини молодшого шкільного віку відбувається інтенсивний розвиток та якісне перетворення когнітивної сфери, становлення моральних почуттів, формується адекватна та диференційована самооцінка, зростає стійкість мотиваційної сфери, активно присвоюються особистістю цінності суспільства. Ці процеси визначають необхідність співпраці сім'ї з педагогами. Необхідність роботи педагога з батьками в сучасних умовах, пов'язана з нездатністю багатьох батьків виховувати своїх дітей відповідно до соціальних вимог. Крім того, дитині потрібні батьки які дають розуміння, турботу, прийняття, любов з боку сім'ї. Батьки, які мають педагогічну культуру, здатні правильно і послідовно забезпечувати права дитини на різнобічний та безпечний розвиток. Робота вчителя з батьками, регулярний зв'язок з ними необхідні для забезпечення узгодженого якісного сімейного виховання та своєчасного реагування на сімейні та соціальні проблеми, що можуть виникнути [1].

Від культури родинних взаємин та спілкування, його змісту, форм і методів залежить розвиток усіх видів людської міжособистісної взаємодії. Вирішальним чинником становлення культури родинних взаємин є виховання гуманних моральних якостей батьків і дітей як особистостей, культури їхніх взаємостосунків. Тому родина є первинною і необхідною передумовою формування емоційно-стабільної особистості. Саме у родинному колі виникають перші соціальні зв'язки й комунікації дитини з дорослим; саме в родині дитина активно засвоює та сприймає життєві взірці, суспільні норми, звички та традиції того суспільного прошарку, до якого належить. Родина відіграє важливу роль у вихованні моральних основ взаємодії дитини з іншими людьми, формуванні її ставлення до навколишнього світу через його сприйняття, зокрема у ході міжособистісних взаємин. Характер спілкування батьків з дитиною значною мірою визначає її подальший розвиток та розвиток суспільства в цілому [3].

У сім'ї та школі є спільні цілі та єдині завдання, пов'язані з формуванням гармонійної особистості дитини, розвитком її духовно-моральної сфери. Так, у освітній програмі початкової освіти перелік особистісних універсальних навчальних дій молодшого школяра включає основи громадянської ідентичності, етнічної приналежності, усвідомлення свого «Я» як члена сім'ї, представника народу, своєї країни; вміння орієнтуватися у моральному змісті вчинків як своїх, так і оточуючих людей; знання моральних норм, розвиток етичних та естетичних почуттів; орієнтування на здоровий спосіб життя; основи екологічної культури тощо [3].

Взаємодія школи і родини сприяє вихованню особистості, яка збереже історію і традиції свого роду та держави, буде громадянином України, здатним відстоювати і захищати права, гідність і честь своєї Батьківщини.

Список використаних джерел:

1. Довженко Т. О., Небитова І. А. Духовно-моральне виховання молодших школярів у контексті Нової української школи (НУШ). Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в ХХІ столітті : міжнар. період. зб. наук. пр. / за заг. ред. В. П. Бабича, Л. С. Рибалко, Л. А. Штефан. Харків : ВННОТ, 2021. Вип. 3. С. 56–59.
2. Сімейне виховання як соціально-педагогічна проблема. Педагогіка і психологія проф. освіти : наук.-метод. журн. 2013. № 1. С. 169- 174.
3. Нова українська школа: поради для вчителя. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». 2017. 206 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СПІЛКУВАННЯ ШКОЛИ І СІМ'Ї В УМОВАХ НУШ

Рудік М. Р., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Дубровська Л. О.**, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Сім'я – це колектив, членом якого дитина стає з першого дня свого існування. Спільне ведення домашнього господарства, дозвілля, різні захоплення сім'ї – все це накладає на дитину незгладимий слід. Лише в сім'ї дитина набуває досвіду сімейного життя. І те, як дитина росте, багато в чому визначається її становищем у системі сімейних відносин. І ця ситуація зовсім інша: нормальна, коли сім'я та батьки виявляють турботу, любов до дитини та всіх оточуючих, і ненормальна. Саме в другому випадку школа компенсує цю духовну ваду, завдяки чому дитина, всупереч сімейним стосункам, росте доброю людиною, здоровою, культурною людиною.

Школа є одним з головних соціальних інститутів у житті будь-якої дитини. Він забезпечує навчальний процес та реальну взаємодію дитини, батьків та суспільства.

Педагогічна взаємодія школи та сім'ї полягає у створенні сприятливих умов для особистісного розвитку та зростання дітей, організації активного життя людини, яка веде гідне життя. Основне завдання вчителя в організації взаємодії з батьками – активізувати освітню, педагогічну діяльність сім'ї, надати їй соціально значущий, цілеспрямований характер.

Необхідність і важливість взаємодії сім'ї та школи ніколи не ставилася під сумнів. Перш ніж дитина вступить до школи, батьки є її першими та головними вихователями. Ефективність шкільної освіти та виховання дітей багато в чому

залежить від того, наскільки плідно побудована співпраця вчителів з батьками [1, 50].

Проблему взаємодії сім'ї та школи слід класифікувати як проблему «назавжди давно і в той же час назавжди нову». Аналіз зарубіжної та вітчизняної педагогічної літератури показує, що проблема виховання та роль сім'ї та школи, їх взаємозв'язок у цьому процесі постійно привертають увагу вчителів.

В даний час для ефективної реалізації взаємодії сім'ї та школи доцільно звернутися до досвіду минулого, оскільки протягом кількох століть ця проблема привертає увагу багатьох філософів, педагогів, психологів (Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Г. Сковороди, К. Ушинського та інших вчених).

На думку К. Ушинського, шкільна освіта повинна стати логічним продовженням дому. Саме сім'я повинна закласти в дитині основи морального самосвідомості, а школа повинна створити оптимальні умови для реалізації внутрішнього потенціалу дитини, закладеного природою та сім'єю. К. Ушинський вказував на єдність цілей і спільностей поглядів на сім'ю та школу.

Серед сучасних українських вчених значний внесок у вивчення цієї теми внесли: І. Вінниченко, Л. Балясна, Л. Вовк, О. Киричук, Б. Кобзар, М. Коваль, Ю. Столяров, О. Сухомлинська, Т. Суценок та ін. Ці вчені вивчали вивчення взаємодії школи та сім'ї, розробляли теоретичні основи позакласної та позакласної спільної виховної роботи.

У зв'язку з глобалізацією та інформатизацією суспільства в цілому і системи освіти зокрема взаємодія сім'ї і школи набуває нового змісту, що диктує інше бачення ролі батьків в цьому процесі. Сім'я повинна бути не тільки споживачем і замовником в системі освіти, але, що особливо важливо, головним партнером школи в самореалізації особистості дитини, активним учасником освітнього процесу, що вкрай ускладнено в умовах сформованого стереотипу традиційної освіти.

Сім'я – це колектив, членом якого дитина стає з першого дня свого існування. Спільне ведення домашнього господарства, дозвілля, різні захоплення сім'ї – все це накладає на дитину незгладимий слід. Лише в сім'ї дитина набуває досвіду сімейного життя. І те, як дитина росте, багато в чому визначається її становищем у системі сімейних відносин.

Існує багато різноманітних форм роботи педагогічного колективу з сім'ями учнів. Вони поділяються на два різновиди: групові та індивідуальні. До групових належать: батьківські збори, конференція, вечір питань і відповідей, диспут, зустрічі, залучення до роботи школи і класу. До індивідуальних можна віднести відвідування родини, бесіди та консультації.

Під педагогічною взаємодією школи і сім'ї науковцями і практиками розуміється обумовлена освітня ситуація, спеціально організований цілеспрямований зв'язок педагогічного колективу загальноосвітнього закладу та батьків учнів, що

реалізується на основі загальних педагогічних інтересів і яка веде до якісних змін суб'єктів взаємодії. Дистанційне навчання допомагає включити членів сім'ї у співпраці учителів та учнів. Для реалізації завдань Державного стандарту початкової освіти та організації дистанційного навчання протягом карантинного періоду ми пропонуємо вчителям початкових класів проаналізувати календарно-тематичне планування, визначити теми для дистанційного навчання, розробити тематичні завдання в Інтернеті в межах встановленого навантаження.

Отже, взаємодія вчителя з батьками – це результат свідомої цілеспрямованої діяльності, творчості самого вчителя, бажання включитися в коло спілкування з батьками не тільки по професійному обов'язку, а й як із зацікавленими партнерами, які доповнюють один одного у вихованні та навчанні дітей.

Список використаних джерел:

1. Т. В. Виноградова. Група “Основа”. 2006. С. 237. / *Батьківські збори*
2. Взаємодія школи ; сім'ї як важлива складова формування особистості URL: https://www.cuspu.edu.ua/ua/ntmd/konferentsiy/vseukrainska_naukovo_praktychna_internet_konferentsiia_psykholohichni_umovy_stanovlennia_osobystosti_u_suchasnomu_suspilstvi/prohrama/6225_vzayemodiya_shkoly_i_simy_i_yak_vazhlyva_skladova_formuvannya_osobystosti
3. Мілько С.В. Роль сім'ї у вихованні дитини URL: https://www.schola-internat2.pl.ua/files/met_baza.pdf Полтава. 2019 р.
4. Місце і роль сім'ї у вихованні дітей URL: <http://ukped.com/statti/teorija-vihovannja/28-.html>.
5. Новий освітній простір URL: <https://mon.gov.ua/uatag/novij-osvitnij-prostir>
6. Сиса О.І. Взаємодія школи і сім'ї у вихованні та розвитку учнів початкових класів. *Таврійський вісник освіти*. 2016р. С.162-167.

ФОРМУВАННЯ ЖИТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Савчин Ю. Ю., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Філоненко О. С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Сучасний світ стрімко змінюється, і щоб бути успішним у ньому, людині вже недостатньо просто володіти знаннями. На перший план виходять життєві компетентності – комплекс особистісних якостей, що дозволяють людині орієнтуватися

в соціумі, вирішувати проблеми, приймати відповідальні рішення, будувати стосунки з іншими людьми. Суспільство потребує людей, які не лише володіють знаннями, а й володіють нестандартним мисленням, творчим підходом до вирішення проблем, активністю та самостійністю.

Питання життєвої компетентності вивчалось багатьма науковцями: Е. Зеер, В. Кальней, Г. Халлаш, Савченко О. Я., Бібік Н. М., Байбара Т. М. та інші.

У зв'язку з цим, одним із пріоритетних напрямків державної політики стає всебічна підтримка талановитої молоді. Державний стандарт початкової освіти в Україні стверджує, що «метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [2].

Освіта в сучасному суспільстві має на меті не просто передати знання, а й навчити людину самостійно їх здобувати та використовувати в реальному житті. Швидкий розвиток технологій відкриває нові можливості для цього, і ми повинні використовувати їх максимально ефективно, починаючи з початкової школи. Потрібно створювати сприятливі умови для розвитку творчого, інтелектуального, духовного потенціалу юних українців. Дитині необхідні життєві компетенції, особистісні якості, які допоможуть їй знайти своє місце в житті, визначитися з інтересами, стати щасливою та впевненою у собі людиною.

Сучасні дослідники сходяться на думці, що життєва компетентність – це багатогранне явище, яке включає в себе: здатність орієнтуватися в соціальному середовищі, вміння вирішувати життєві проблеми, усвідомлення особистих якостей, розуміння інших людей, здатність виражати емпатію, бачити світ очима інших людей, будувати конструктивні стосунки та вміння керувати собою та своїм життям [1]. Важливо підкреслити, що життєва компетентність – це не статичне поняття. Вона постійно розвивається та вдосконалюється протягом життя людини.

Життєву компетентність розглядають як систему, у якій є п'ять підсистем:

- 1) знання: науково-теоретичні (про світ, закони життя, про себе); практичні (життєва мудрість, знання норм поведінки);
- 2) вміння і навички: практичне застосування знань; норм поведінки;
- 3) життєтворчі здібності: аналітичні; прогностичні; поведінкові;
- 4) життєвий досвід: індивідуальний (усвідомлений, неусвідомлений); досвід інших людей (творче використання, наслідування);
- 5) життєві досягнення: особисте щастя; соціальний статус; самореалізація [3, 169].

Особистість черпає необхідний життєвий досвід та розвивається завдяки навколишньому середовищу. Цю думку підкреслюють дослідники, зокрема І. Ящук, зазначаючи, що середовище – це комплекс природних та соціальних умов,

в яких відбувається розвиток і діяльність людини, тому воно стає необхідною умовою її становлення та розвитку. «Саме на основі взаємодії свідомості, духовного світу, укладу життя особистості, соціального середовища, які діють сукупно з цілеспрямованими виховними впливами навчального закладу, відбувається ефективно формування життєвої компетентності дітей та молоді» [7, с. 49]. Умовами розвитку дитини виступають як її біологічні фактори, так і вроджені властивості організму.

Формування знань дитини про себе та навколишній світ відбувається двома шляхами: через некеровану взаємодію (дитина досліджує світ, зіштовхується з предметами та людьми, процес відбувається спонтанно) та цілеспрямований вплив (навчання, яке організовує дорослий, використовує різні методи та форми: читання, розповіді, ігри, досліди тощо). Важливо, щоб ці два шляхи доповнювали один одного. Навчання має бути цікавим та захопливим, щоб дитина хотіла вчитися. Воно має ґрунтуватися на досвіді, який дитина вже отримала, і давати їй можливість для подальшого дослідження світу. Саме тому одним із головних чинників формування життєвої компетенції є навчання, адже це кваліфікований, систематизований і цілеспрямований вплив суспільства на дитину. Навчання формує знання, уміння та навички, необхідні для життя в соціумі.

Структура життєвої компетентності тісно пов'язана з її функціональним наповненням. Можна виділити такі ключові функції життєвої компетентності особистості:

- Захисна функція, яка розвиває захисну реакцію від життєвих ризиків та невдач. Вона дає змогу попередити негативні події, а в разі їх настання – гідно їх пережити. Завдяки цій функції особистість адаптується до складних умов соціального середовища та непередбачуваних життєвих ситуацій.

- Функція життєпізнання та самопізнання дозволяє особистості «активно формувати уявлення про своє життя, життєдіяльність та особисту життєву перспективу, адекватно сприймати життєві події та застосовувати здобуті знання» [3, с. 46]. Вона стає запорукою адекватного розуміння особистістю своєї життєвої ситуації та проблем, дає можливість оцінювати власні якості та ресурси.

- Функція життєвого самовизначення забезпечує оптимальні умови для самовизначення, визначення особистістю власного життєвого шляху, життєвих цілей, завдань, конкретних шляхів та засобів їх досягнення.

- Функція самореалізації створює «необхідну психологічну умову для повноти самореалізації особистості та досягнення нею вершин свого самоздійснення» [3, с. 47].

- Функція організації та вдосконалення життєдіяльності стимулює «самовдосконалення, розвиток та корекцію особистісних якостей» [3, с. 47].

У початковій школі діти роблять перші кроки до самостійного життя. Вчителі відіграють важливу роль у формуванні життєвої компетентності учнів, навчаючи їх спілкуватися, поважати правила, бути самостійними, жити в гармонії з собою та світом. Це тривалий, комплексний та індивідуальний процес, який потребує постійної уваги та зусиль. Цей етап визначається як період адаптації [6, с. 83].

Молодша школа має значний вплив на майбутнє людини: «У молодшому шкільному віці інтенсивно формується життєва компетентність, що проявляється в створенні фундаментальної моделі поведінки, засвоєнні моральних норм та правил поведінки, починає формуватися соціальна позиція особистості» [5, с. 158].

Отже, ормування життєвої компетентності – це складний процес, який потребує постійної уваги та зусиль з боку вчителів, батьків та самих дітей. Розвиток компетентності – це інвестиція в успішне майбутнє дитини. Сприятлива атмосфера довіри та співпраці в класі, школі та сім'ї допоможе дітям успішно розвивати свої життєві компетентності, щоб стати впевненими, комунікабельними, здатними вирішувати проблеми та жити в гармонії з собою та світом.

Список використаних джерел:

1. Бібік Н. М. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. Дидактико-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів на засадах компетентнісного підходу: монографія / Савченко О. Я., Бібік Н. М., Байбара Т. М., та ін. Педагогічна думка, 2012. С. 46-53.
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
3. Єрмаков І. Г., Сохань Л. В. Життєтворчий потенціал нової школи : наук. метод. посібн. Київ : ІЗМН. 2003. 936 с.
4. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / За ред. Л.В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. К.: Богдана, 2003. 520 с.
5. Ничкало Н. Г. Філософія сучасної освіти. Педагогіка і психологія. 2006. № 4. С. 49-57.
6. Психологія і педагогіка життєтворчості: наук.-метод. посіб. / відп. ред. В. Доній. Київ, 2003. 563 с.
7. Ящук І.П. Формування життєво компетентної особистості: Науково-методичний посібник. Хмельницький: Видавництво Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту, 1999. 54 с.

БУЛІНГ ЯК АГРЕСИВНА РЕАКЦІЯ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Самойленко В. М., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи
Гоголя

Науковий керівник: **Дубровська Л. О.**, доц. кафедри педагогіки, початкової
освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя

Проблема булінгу серед учнів молодших класів стає дедалі актуальнішою в сучасному освітньому просторі. Булінг, як форма агресивної поведінки, не тільки порушує психологічний комфорт учнів, але й негативно впливає на їхній емоційний та соціальний розвиток. Відсутність своєчасного втручання може призвести до серйозних наслідків, таких як зниження успішності, розвитку тривожності, депресії та навіть суїцидальних настроїв. Тому вивчення причин булінгу та розробка ефективних методів його подолання є надзвичайно важливими для забезпечення здорового та безпечного навчального середовища. Чи спостерігали ви таку ситуацію, коли в дитячому колективі «обирають» дитину (так звану «білу ворону»), яка відрізняється від інших або зовнішнім виглядом, або розумовими здібностями, або поведінкою і цю дитину постійно зневажають та застосовують до неї прізвиська, штовхають, чіпляються, псують особисті речі та інше? Які відчуття у вас викликає така ситуація? Як ви вважаєте, почуває себе дитина, яку «обрали «білою вороною»?

Науковці виділяють 4 головні компоненти булінгу: агресивна і негативна поведінка; здійснюється регулярно; відбувається у відносинах, учасники яких мають неоднакову владу; така поведінка є навмисною.

Соціальна структура булінгу: фізичний (умисні штовхання, удари, стусани, побої, нанесення інших тілесних ушкоджень та ін.); психологічний (насильство, пов'язане з дією на психіку, що завдає психологічну травму шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно заподіюється емоційна невпевненість) діти, які не можуть захистити себе, фізично слабші за своїх однолітків невпевнені, в собі діти, замкнуті, мовчазні; діти, які мають руде волосся, повні чи худі; діти, які уникають певних місць у школі (наприклад, на перерві сидять у класі); діти, які часто не мають ні одного близького друга, краще спілкуються з дорослими ніж з однолітками.

Важливо розкрити такі питання: виявлення основних причин булінгу серед молодших школярів. Визначення ефективних педагогічних та психологічних методів попередження та подолання булінгу. Розробка рекомендацій для педагогів та батьків щодо створення безпечного освітнього середовища. Як розпізнати

жертву. Як розпізнати агресора. Як розпізнати спостерігача. Куди/до кого можна звернутися, якщо опинилися або стали свідками ситуації булінгу.

Булінг як специфічна форма агресії, що характеризується повторюваністю та наявністю дисбалансу сил між агресором і жертвою.

У науковій літературі можна зустріти такі причини булінгу: вплив сімейних, шкільних та особистісних чинників на розвиток булінгу серед учнів молодших класів.

Психологічні наслідки булінгу: Вплив булінгу на психологічний стан і розвиток дітей, формування негативних поведінкових і соціальних моделей.

Роль вчителя: Стратегії втручання та підтримки з боку вчителів, розвиток емоційної компетентності педагогів для ефективного реагування на булінг.

Психологічний супровід: Психологічні програми і методики, спрямовані на підтримку жертв булінгу та роботу з агресорами.

Інклюзивне середовище: Створення толерантного та інклюзивного середовища як ключовий фактор попередження булінгу.

Шляхи подолання булінгу:

1. Освітні програми: Впровадження програм соціально-емоційного навчання, що сприяють розвитку емпатії, толерантності та взаємоповаги серед учнів.

2. Психологічна підтримка: Надання психологічної підтримки як жертвам, так і агресорам, з використанням індивідуальних та групових терапевтичних методик.

3. Робота з батьками: Організація тренінгів та семінарів для батьків з метою підвищення їх обізнаності щодо проблеми булінгу та розвитку навичок позитивного виховання.

4. Співпраця з громадою: Залучення соціальних служб, правоохоронних органів та громадських організацій для створення комплексної системи підтримки дітей, які стикаються з булінгом.

5. Розробка шкільних практик: Встановлення чітких правил та процедур реагування на випадки булінгу, забезпечення їх прозорості та доступності для всіх учасників освітнього процесу.

Подолання булінгу серед учнів молодших класів вимагає системного підходу, який включає активну співпрацю між педагогами, психологами, батьками та громадянськістю. Лише комплексні заходи, спрямовані на формування безпечного та підтримуючого освітнього середовища, можуть забезпечити ефективне вирішення цієї проблеми. Розробка і впровадження освітніх та психологічних програм, спрямованих на попередження булінгу, є ключовими для створення атмосфери довіри та взаємоповаги, необхідної для гармонійного розвитку кожної дитини.

Список використаних джерел:

1. Деркач О. Методичні підходи до попередження булінгу серед учнів молодшого шкільного віку. Харків: Вид-во ХНПУ. 2019. 189 с.
2. Зеленська Л. Соціально-психологічні чинники булінгу в початковій школі. Київ: Освіта. 2018. 234 с.
3. Петрова В. Роль шкільного психолога у подоланні булінгу. Львів: ЛНУ. 2020. 215 с.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПОЛЬЩІ

Самусь А. А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Бобро А. А.**, канд. пед. наук, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Освіта у Польщі розвивається шляхом реформування всіх ланок освіти, а саме: удосконалюється законодавча база, модернізується структура та зміст освіти, посилюється автономія навчальних закладів, підвищується рівень якості надання освітніх послуг та їх відповідності кращим європейським і світовим стандартам. На сучасному етапі польський уряд реалізує амбітну стратегію розвитку країни, а саме перебудову польської економіки за рахунок запровадження передових знань та наукових досліджень у контексті інноваційності. Польща поставила собі за мету наздогнати найбільш розвинені країни світу в сфері науки та економіки, роблячи акцент на підготовку кваліфікованих кадрів. Очевидно, що реформаційні та модернізаційні процеси в освіті розглядаються засадничим базисом на шляху досягнення цієї мети.

Проблеми модернізації та якості освіти в зарубіжних країнах є предметом наукових розвідок вітчизняних дослідників, таких як Н. Авшенюк, А. Василюк, Н. Лавриченко, О. Локшина, О. Огієнко, О. Ситник, А. Сбруєва, С. Сисоєва, О. Ярова та ін.

Однією з головних постулатів польського суспільства є визначення освіти та науки національним пріоритетом і головним «локомотивом», за допомогою якого країна вийде на більш високий рівень розвитку економіки, зокрема в інноваційній сфері. Освіта, розвиток інтелектуального та творчого потенціалу людини на сьогодні є стратегічним ресурсом для подальшого соціального прогресу кожної країни. Польща в цьому аспекті прагне відігравати одну з провідних ролей у світі [1].

За результатами аналізу розвитку освітніх процесів можна виокремити тенденції розвитку початкової освіти в Польщі на сучасному етапі.

Сучасна реформа структури шкільної освіти в Польщі була розпочата наприкінці 2016 року після прийняття «Закону про освіту» («Prawo oświatowe», пол. мовою) та Закону «Положення про введення закону про освіту» («Przepisy wprowadzające Ustawę – Prawo oświatowe», пол. мовою). Термін запровадження реформи – з 2016 по 2024 рр. Згідно нововведень, однорічна дошкільна підготовка стала обов'язковою для 6-річних дітей: вона може відбуватися в дитячому садочку або в дошкільному відділі, котрий організований при початковій школі. У Польщі діє єдина європейська система дошкільної освіти, це означає, що у батьків є вибір: віддавати чи не віддавати дитину в дитячий садочок, і якщо віддавати, то на повний або на скорочений день. Більшість дитячих закладів у Польщі муніципальні, вони розташовані або в самих дитячих садках або, якщо йдеться про дошкільні відділи, у школах. Батьки 6-річних дітей мають право вибрати: вони можуть відправити дитину до першого класу початкової школи за умови, що вона перед цим пройшла річну підготовку, або залишити дитину ще на рік у дошкільному закладі. Натомість 7-річні діти обов'язково повинні розпочати освіту в початковій школі 1 класу. Структурно в систему шкільної освіти було запроваджено 8-річну початкову, або основну, школу замість 6-річної, а також запущено процес ліквідації гімназій. Навчання в основній школі включає два етапи: 1-3 класи (рання шкільна освіта) з інтегрованою формою навчання; 4-8 класи предметне навчання [2].

Крім структурних змін у шкільній освіті Польщі відбувається також модернізація змісту з акцентуацією на ключових компетентностях та якості освіти. Зокрема, згідно з новою навчальною програмою з комп'ютерних наук розвиток в учнів ІКТ-компетентності передбачає навчання програмуванню з раннього шкільного віку. Розвитку в учнів компетентності з природничих наук сприятиме модернізація лабораторій для наукових дисциплін (біологія, хімія, географія та фізика)ю Місцеві органи влади мають право придбати наявне на ринку обладнання для шкільних лабораторій, що відповідає потребам певного навчального закладу. Концепція модульної лабораторії з природничих наук робить акцент на учнях, які вивчають світ шляхом спостереження та експериментів, саме тоді навчання стає процесом набуття не тільки знань, а й навичок рами розвитку читання є посилення інтересу учнів до читання [2].

Необхідно зазначити, що внаслідок реформи восьмирічна початкова школа ділиться на два етапи: I-III кл. (без поділу на предмети) і IV-VIII кл. (упроваджується чіткий поділ на предмети). В школах Польщі повернулися до предметного викладання замість попередніх предметних блоків; історія, біологія, фізика, хімія та географія знову з'явилися серед навчальних предметів. У зв'язку з цим були розроблені методичні матеріали для вчителів і працівників навчальних закладів та здійснено навчання за новими програмами понад 200 тисяч учителів [2].

Розвиток інклюзивної освіти є одним із пріоритетів освітніх змін у Польщі. Серед напрямів, що стосуються якості початкової освіти можна виділити якість освіти з точки зору людей з особливими освітніми потребами, зокрема якість освіти в контексті іспитів для учнів з особливими освітніми потребами. За ініціативи Міністерства освіти були створені підручники та навчальні матеріали для учнів з особливими освітніми потребами, наприклад, для людей із вадами зору (за системою Брайля), для глухих, слабочуючих, з порушеннями інтелекту, аутизмом тощо. Крім того, був розроблений курс польської жестової мови (РЖМ) для учнів 1-3 класів початкової школи [3].

Глобальне поширення ліберальної демократії як політичної системи управління суспільством поступово у світі призвело до зміни парадигми всіх сфер людського життя, у тому числі й освітньої. Демократизація стала майже загальним політичним стандартом. Одним із головних завдань при демократичному управлінні є дотримання необхідного балансу між уже існуючими, сталими структурами, зокрема між глобальним і регіональним управлінням [2].

Отже, до основних тенденцій розвитку сектору початкової освіти, що синхронізуються із загальноєвропейськими цілями задля інноваційного розвитку Європи, у Польщі відбуваються наступні зміни: зближення школи і ринку праці; розвиток інклюзивної освіти; забезпечення рівних можливостей для всіх, відкритий доступ до якісної освіти; активне співробітництво бізнесу з науковцями – практична реалізація ідей, технологій, які запропоновані та розроблені у наукових дослідженнях; інтернаціоналізацію розвитку освіти; запровадження багатомовності – оволодіння польськими громадянами трьома мовами Європейського Союзу на різних рівнях освіти, що передбачає підвищення якості підготовки вчителів іноземних мов; підвищення якості освіти, активне запровадження інноваційних технологій, пошук нових методів у викладанні; розбудова освіти впродовж життя, заохочення громадян на здобуття нових знань, умінь і навичок; збільшення інвестицій в освітню сферу.

Список використаних джерел:

1. Гришук Ю. В. «Розвиток педагогічної освіти у Республіці Польща в контексті європейських інтеграційних процесів», автореф. дис. канд. пед. наук, Київський ун-т ім. Б. Грінченка. Київ. Україна. 2019.
2. T. Miszke, K. Pokrywka, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2017/18. Warszawa, Gdańsk, Polska, 2018. Publikacja dostępna na stronie: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/>. Dostęp: Październik 8, 2019. (in Polish).
3. M. Ambroch, G. Czermak, 100 lat Polski w liczbach 1918-2018, 2018, Warszawa, Polska, 2018. Publikacja dostępna na stronie: <http://stat.gov.pl>. Dostęp: Październik 8, 2019. (in Polish).

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Синецька О. М., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПШ Початкова освіта Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Науковий керівник: **Кузнецова О. В.**, проф. кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Сучасні обставини, що склалися у нашій державі, коли політична, економічна та соціальна сфери діяльності українського суспільства мають величезний вплив на її подальше становлення в ХХІ столітті, важливим стає пошук шляхів економічної, політичної, освітньої інтеграції в європейське співтовариство на основі національної самосвідомості та ідентичності. Внаслідок цих змін спостерігаються вагомі зміни у вихованні студентської молоді в системі педагогічної освіти, які в майбутньому будуть суттєво впливати на розвиток української держави.

Саме на це звертається увага у державних нормативних освітніх документах: в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти, що відзначають значення національної самосвідомості та самоідентифікації для формування та розвитку національної ідеї, яка спирається на надбання та спадщину українського народу і слугує фундаментом національних і загальнолюдських цінностей. У Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України вказується на те, що: «Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації» [3].

Питання формування національної свідомості розглядали такі українські дослідники: І. Бех, Т. Бондаренко, О. Вишневський, М. Євтух, Ю. Руденко, М. Сметанський, М. Стельмахович, О. Сухомлинська, К. Чорна та інші.

Осучаснення системи вищої педагогічної освіти відбувається в науковому перетворенні змісту теорії та практики національно-патріотичного виховання і, як наслідок, формування національної самосвідомості, ідентичності студентської молоді. Рівень сформованості цих базових якостей особистості залежить не тільки від стійкості поглядів та переконань, а й від виконання громадянської функції особистості, її соціальної активності, уявлення про своє місце і роль у політичному, соціально-економічному та культурному житті країни.

Цілком погоджуємось з думкою науковиці Г. Пономарьової: «Сьогодні вчитель, вихователь, соціальний педагог покликаний бути носієм накопичених

культурою новітніх загальнолюдських цінностей, повинен ґрунтовно знати національні, культурні, історичні традиції народу, бути справжнім патріотом і громадянином своєї країни, адже він повинен виховати творчу, усебічно розвинену й компетентну особистість» [4].

Науково доведено, що ключовою постаттю, яка впроваджує та поширює основні засади та принципи національної ідеї серед підростаючого покоління, є вчитель. Тому ефективність діяльності буде зумовлюватися рівнем сформованості його національної самосвідомості, почуттів, проявів волі, розуму, відношення до певної нації та етносу.

Отже, формування та розвиток національної самосвідомості майбутніх фахівців на сучасному етапі має реалізовуватись через систему національно-патріотичного виховання, в процесі якої відбувається становлення національних ідеалів, духовності, віри в народ, державу, в якій затверджуються національні ідеї та активна життєва позиція. Важливим завданням вищої педагогічної освіти є підготовка майбутніх учителів, які будуть здатні виховувати, плекати та примножувати кращі національні риси особистості дитини на основі моральних та загальнолюдських цінностей.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Журба К. Концепція формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах. Гірська школа Карпат: наукове фахове видання з педагогічних наук. Івано-Франківськ. 2017. № 16. С. 24–27.
2. Виховна робота зі студентською молоддю : навчальний посібник. / за заг. ред. Т.Ю. Осипової. Одеса : Фенікс, 2006. 288 с
3. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022р. №527. URL : <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/62a0421e24258666156501.pdf> (дата звернення: 12.05.2024).
4. Пономарьова Г.Ф. Система виховної роботи у вищих педагогічних навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07. Северодонецьк, 2016. 462 с.
5. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти К. : СПД «Цудзинович Т. І.», 2007. 204 с.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Синяк К. С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПІ
Початкова оіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Дубровська Л. О.**, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

У національній доктрині розвитку освіти у ХХІ столітті зазначено: «Головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України...», а Закон України «Про загальну середню освіту» стверджує: «Завданням загальної середньої освіти є формування особистості учня, розвиток його здібностей і обдарувань».

Затвердження концепції «Нова українська школа» стало поштовхом до реформування системи початкової освіти, зокрема передбачено розробку оновленого стандарту початкової загальної середньої освіти та навчальних програм для 1-4 класів на засадах компетентнісного підходу.

Основним проблемам освітньої інноватики в сучасній теорії і практиці присвячені роботи І. Бома, Л. Буркової, Л. Ващенко, Л. Даниленко, Д. У. Джонсона, П. Дроб'язка, О. Дусавицького, В. Живодьора, О. Козлової, М. Крюгера, Дж. Мейерса, А. Підласого, Н. Погрібної, С. Подмазіна, О. Попової, І. Пригожина, Г. Селевка, К. Ушакова, Н. Федорової, А. Хуторського, Н. Юсуфбекової.

Інтерактивні технології навчання досить швидко були визнані вчителями та управлінцями дієвим засобом впровадження нових освітніх технологій.

Інтерактивні методи навчання стають все більш популярними в сучасній початковій школі. Вони дозволяють активізувати учнів, залучити їх до процесу навчання та сприяти розвитку критичного мислення.

Інтерактивні методи – це способи навчання, які передбачають активну взаємодію учнів між собою та з учителем, включаючи групові дискусії, рольові ігри, проекти та використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Переваги інтерактивних методів: залучення учнів до активного навчання.

Учні беруть активну участь у процесі навчання, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Розвиток критичного мислення: інтерактивні методи стимулюють учнів аналізувати інформацію, формулювати власні думки та аргументувати їх.

Підвищення мотивації: Інтерактивні заняття роблять навчання більш цікавим та захоплюючим, що підвищує мотивацію учнів до навчання.

До основних інтерактивних методів навчання в початковій школі відносяться:

Групова робота: Робота в групах сприяє розвитку комунікативних навичок та вмінню працювати в команді.

Рольові ігри: Рольові ігри дозволяють учням розвивати емпатію, уяву та застосовувати знання в різних ситуаціях.

Ігрові методи: Використання ігор у навчанні підвищує інтерес до навчання та сприяє кращому запам'ятовуванню інформації.

Проектне навчання: Прості допомагають учням вчитися планувати свою роботу, досліджувати проблеми та знаходити рішення.

Дослідження показують, що учні, які навчаються за допомогою інтерактивних методів, мають кращі навчальні досягнення, демонструють вищий рівень розуміння матеріалу та більш впевнено використовують знання на практиці.

Виклики та недоліки впровадження інтерактивних методів.

Необхідність спеціальної підготовки вчителів: вчителі повинні володіти навичками для ефективного використання інтерактивних методів. Потреба в ресурсах: Деякі інтерактивні методи потребують додаткових матеріальних та технічних ресурсів. Індивідуальні особливості учнів: Не всі учні можуть однаково добре адаптуватися до інтерактивних методів, що вимагає індивідуального підходу.

Інтерактивні методи навчання є ефективним засобом підвищення якості освіти в початковій школі. Вони сприяють активному залученню учнів, розвитку їх критичного мислення та підвищенню мотивації до навчання. Водночас, успішне впровадження цих методів потребує належної підготовки вчителів та наявності необхідних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Беспалько В.П. Педагогіка і прогресивні технології навчання. Київ: Освіта. 2015.
2. Жукова О.В. Інтерактивні методи навчання в початковій школі. Харків: Ранок. 2017.
3. Савченко О.Я. Сучасні методи навчання в початковій школі. Київ: Генеза. 2019.
4. Титаренко Н.В. Використання інтерактивних методів у навчанні молодших школярів. Дніпро: Ліра. 2020.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Скорбач В. О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник: **Саєнко Ю. О.**, доц. кафедри початкової і спеціальної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Розвиток критичного мислення є дуже актуальним на сучасному етапі розвитку початкової освіти. Проблему розвитку критичного мислення висвітлено

у працях видатних науковців: Н. Архипкіної, Дж. Дьюї, М. Ліпман. О. Пометун, Ю. Бабанського, І. Барташнікової, О. Барташнікова та інших.

Видатний педагог Дж. Дьюї наголошував на тому, що фундаментальна мета сучасної освіти полягає не у тому, щоб просто надавати інформацію учням, а у тому, щоб розвивати критичний спосіб мислення.

Мислення – це процес перетворення фактів, інформації, емоцій, які спрямовані на цілісне й упорядковане знання. Найбільш сприятливим періодом активного розвитку критичного мислення є молодший шкільний вік.

Критичне мислення – мислення вищого порядку, що спирається на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності.

Одним із дієвих засобів розвитку критичного мислення молодших школярів є проведення інтегрованих уроків. Такі уроки спрямовані на вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати, порівнювати, узагальнювати і обґрунтовувати висновки.

Для учителя початкових класів, який починає формувати критичне мислення учнів, доцільно застосувати на уроках чотири основні прості операції критичного мислення: порівняння (виявлення і пояснення подібного і відмінного, протилежного), аналіз (визначення частин цілого і структури), класифікація (віднесення до певної групи подій, явищ, які позначаються поняттям), власне ставлення: підтримка чи відмова.

Найбільш ефективними для розвитку критичного мислення є проблемне навчання. Завдання, які пробуджують «дослідницький рефлекс», у процесі застосування яких найчастіше ставляться запитання «Чому...?», «Як...?», «А як би...?», «А якщо...?», а також інтерактивні методи, метод проектів тощо.

Вправи «Асоціативний куц», «Групування» спонукає до вільного й відкритого мислення. Створюючи асоціативний ряд молодші школярі встановлюють зв'язки між окремими поняттями, краще запам'ятовують навчальну інформацію. Вправа «Сенкан» сприяє переосмисленню отриманої інформації на уроці, вираженню своєї позиції щодо вивченої теми.

Таким чином, одним із інструментів формування в учнів навичок критичного мислення є постановка запитань. Відповідаючи на запитання, учні аналізують і інтерпретують інформацію, висувають ідеї, будують гіпотези, відстоюють власну точку зору. Для забезпечення цього процесу важливим є створення сприятливої атмосфери довіри і підтримки, де кожен учень має вільно розмірковувати і висловлюватись, бо кожна думка цінна.

Список використаних джерел:

1. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П., Сущенко І.М. Критичне мислення: як цьому навчати: Науково-методичний посібник / За наук. ред. О.І.Пометун. Харків, 2007. 190 с.

2. Макаренко В.М., Туманцова О.О. Як опанувати технологію формування критичного мислення. Х.: Вид. група «Основа», 2008.
3. Навчаємо мислити критично: пос. для вчителів / автори-укладачі О.І.Пометун, І.М.Сущенко. Дніпро: ЛІРА, 2016. 144 с.
4. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник. К.: Видавничий центр «Просвіта», 2000. 368 с.
5. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. К.: А.П.Н., 2002.
6. Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Х.: Вид. група «Основа», 2003. Бібліотека журналу «Управління школою»; вип. 3.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ LEGO ТЕХНОЛОГІЙ

Соломаха О. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПШ Початкова освіта Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Науковий керівник: **Добридень А. В.**, доц. кафедри виховних технологій та педагогічної творчості Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Проблема формування пізнавальної активності у молодших школярів за допомогою LEGO технологій залишається актуальною з кількох причин. *По-перше*, сучасні діти знаходяться в середовищі, де технології відіграють ключову роль. Використання LEGO технологій може зацікавити їх, оскільки це поєднання розваги та навчання. *По-друге*, LEGO технології сприяють активному навчанню, де діти власноруч конструюють та створюють, що сприяє їхньому пізнанню та розвитку творчих навичок. *По-третє*, використання іграшок LEGO може зробити навчання цікавішим та зрозумілішим для дітей, що в свою чергу може підвищити їхню мотивацію та бажання вивчати нові речі. *По-четверте*, LEGO технології сприяють розвитку креативності, логічного та критичного мислення у дітей, що є важливими навичками в XXI столітті [4, с. 3].

У дослідженнях Н. Бібік, Ю. Демченко, А. Євсюкової, Т. Мукія, І. Палазова, Т. Пеккера, О. Петегірич, А. Костецької, Т. Форостюк, досліджувалися проблеми запровадження та використання LEGO-технологій на уроках у початковій школі. Наукові праці О. Рома присвячені методичним розробкам із використання LEGO в освітньому процесі; проблему впливу LEGO-технологій на розвиток здобувачів освіти досліджували В. Близнюк, О. Борук, Р. Юськевич.

Розвиток технологічного світу дійсно змінює наш спосіб життя, праці та навчання. Сучасні технології перепрограмовують не лише економіку, але й освіту. *Використання LEGO технологій може допомогти молодшим школярам у засвоєнні технічних та технологічних навичок, які є важливими в їхньому майбутньому, а саме:*

1. Конструювання з LEGO дозволяє дітям експериментувати з різними конструкціями, розуміти принципи роботи різних механізмів та електроніки.

2. LEGO технології, такі як LEGO Mindstorms, дозволяють дітям створювати роботів, програмуючи їх і вивчаючи основи робототехніки.

3. З LEGO можна вивчати основи програмування через спеціальні платформи, які дозволяють створювати програми для керування LEGO конструкціями.

4. LEGO сприяє розвитку креативності та дизайнерських навичок, дозволяючи дітям будувати свої унікальні структури та винаходи [1, с. 134].

Таким чином, використання LEGO технологій у навчанні молодших школярів може допомогти підготувати їх до сучасного технологічного світу, надаючи їм не лише технічні навички, але й розвиваючи творчість, логічне мислення та проблемне мислення.

Стимулювання творчості та інновацій є однією з ключових переваг використання LEGO технологій у навчанні молодших школярів, а саме:

1. Конструювання з LEGO вимагає від дітей створення унікальних та оригінальних конструкцій. Це сприяє розвитку їхньої креативності та здатності думати за новаторськими сценаріями.

2. LEGO технології дозволяють дітям вільно виражати свої ідеї та уяву, створюючи різноманітні історії та сценарії за допомогою конструкторів.

3. Робота з LEGO включає в себе вирішення проблем та завдань, таких як побудова структур з обмеженим набором деталей. Це спонукає дітей думати творчо та шукати нестандартні рішення.

4. LEGO технології можуть надихнути дітей до створення новаторських та інноваційних проєктів. Розвиваючи їхню уяву та креативність, вони можуть здійснити перехід від простого конструювання до розробки нових ідей та продуктів [2, с. 13].

Отже, за допомогою LEGO технологій діти можуть розвивати свою творчість, навички проблемного мислення та здатність до інновацій, що важливо для їхнього успіху в майбутньому, особливо в умовах швидко технологічного світу.

Підвищення мотивації до навчання – це одна з ключових переваг використання LEGO технологій у освіті, а саме:

1. Ігровий аспект конструктора LEGO робить навчання цікавим та забавним для дітей. Вони мають можливість експериментувати, творити та розв'язувати завдання, відчуваючи себе як активні учасники уроку, а не просто слухачі.

2. LEGO технології дають дітям можливість самостійно вирішувати завдання та втілювати свої ідеї у життя. Це стимулює їхню самодисципліну та відчуття власної компетентності.

3. Уроки з використанням LEGO можуть створити позитивне навчальне середовище, де діти відчують себе комфортно та впевнено. Це допомагає знизити стрес та підвищити інтерес до навчання.

4. Групові або індивідуальні завдання з використанням LEGO можуть стимулювати конкуренцію між учнями, що може підвищити їхню мотивацію до досягнення кращих результатів [3, с. 42].

Отже, ігровий аспект LEGO технологій може значно підвищити мотивацію учнів до навчання, зробивши процес навчання цікавішим, забавним та відмінною можливістю для самовираження та самореалізації.

Підсумовуючи вище сказане, можемо зробити висновок, що Lego-технології – це сукупність прийомів і способів конструювання, спрямованих на реалізацію конкретної освітньої мети через систему ретельно продуманих завдань з різноманітних конструкторів LEGO. За рахунок активної, захоплюючої діяльності освітні рішення LEGO-технології для початкової школи формують навички, необхідні для успішного розвитку протягом усього життя.

Список використаних джерел:

1. Бібік Н. М. Нова українська школа : poradnik dla vchitelja. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
2. Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник / Упорядник О. Рома. THELEGO Foundation, 2018. 44 с.
3. Інноваційні технології ЛЕГО – конструювання в початковій школі: методичний посібник. Харків. 2016. 62 с.
4. Рожок Т. Л., Костецька О. А. Від маленької цеглинки – до розумної дитинки : дидактично-ігровий посібник. Вінниця : КУ «ММК», 2018. 15 с.

УПРАВЛІННЯ ПОЧАТКОВОЮ ШКОЛОЮ В УМОВАХ НОВИХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Тінякова І. О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник: **Саєнко Ю. О.**, доц. кафедри початкової і спеціальної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

На сучасному етапі змін Україна має унікальний шанс визначити освіту вирішальним чинником зміцнення держави. Підґрунтям процесу ефективного управління освітою стануть запроваджені зміни в нормативно-правовому полі держави щодо розвитку освіти, зокрема Закон України «Про освіту», Державний стандарт початкової освіти та інші.

Управління початковою школою в умовах нових сучасних викликів вимагає гнучкості, інноваційного підходу та здатності швидко адаптуватися до змін. Сучасні виклики включають інтеграцію цифрових технологій, розвиток критичного мислення учнів, а також створення безпечного та інклюзивного навчального середовища.

Як зазначає Л.І. Даниленко, «інновація в освіті є не лише кінцевим продуктом застосування новизни у навчально-виховному й управлінському процесах з метою зміни (якісного покращення) суб'єкта й об'єктів управління, а і процедурою їх постійного оновлення» [1, с. 30-31].

Основним аспектом ефективного управління є інтеграція технологій [2]. Це використання інтерактивних дошок, навчальних програм та онлайн-ресурсів для підвищення зацікавленості та мотивації учнів. Інтерактивні дошки покращують взаємодію та залучення учнів, сприяють активній участі та груповій роботі, поліпшують візуалізацію та розуміння навчального матеріалу. Навчальні програми допомагають формувати мотивацію навчальної діяльності, стимулюють особистісний успіх та творче самовираження, забезпечують різноманітність методів і прийомів мотивації. Онлайн-ресурси дозволяють доступ до широкого спектру інформації та інтерактивного контенту, підтримують дистанційне навчання та самостійну роботу учнів, включають ігрові елементи для забезпечення зацікавленості.

Використання цих технологій дозволяє створити більш динамічне та ефективне навчальне середовище, яке адаптується до індивідуальних потреб кожного учня. Це сприяє не лише кращому засвоєнню матеріалу, але й розвитку критичного мислення та навичок роботи в команді.

Ключовим фактором ефективного управління є професійний розвиток вчителів [2], постійне навчання та розвиток навичок вчителів для роботи в сучасному освітньому просторі.

Професійний розвиток вчителів є невід'ємною частиною сучасної освітньої системи. Він включає в себе: неперервне навчання, вчителі повинні бути в курсі останніх освітніх трендів та методик; розвиток цифрової грамотності, освоєння новітніх технологій та інструментів для ефективного навчання; методична підтримка, доступ до ресурсів для підвищення кваліфікації та обміну досвідом з колегами; саморозвиток, вчителі мають працювати над власним професійним зростанням, включаючи рефлексію та самооцінку; атестація та сертифікація, проходження регулярної атестації для підтвердження та покращення професійних компетенцій.

Суттєвий фактор ефективного управління є також критичне мислення [2], залучення учнів до проектної діяльності та розв'язання проблем, що сприяє розвитку аналітичних здібностей.

Розвиток критичного мислення через проектну діяльність та розв'язання проблем є важливим для формування аналітичних здібностей учнів початкової школи. Створення проблемних ситуацій: це спонукає учнів до самостійного мислення, аналізу та пошуку рішень; проектна діяльність: учні беруть участь у плануванні та реалізації проектів, що дозволяє їм застосовувати знання на практиці та розвивати креативність; методи активного навчання: групова робота, дебати та інші активні методи сприяють розвитку критичного мислення; застосування методів критичного мислення: наприклад, стратегія «Асоціативний кущ» допомагає учням організувати свої думки та ідеї.

Використання цих підходів допомагає учням не лише засвоїти знання, але й розвивати важливі життєві навички, такі як самостійність, вміння працювати в команді та критично оцінювати інформацію.

Ще головним моментом ефективного управління є інклюзивність [2]: створення умов для комфортного навчання кожної дитини, незалежно від її особливостей та потреб.

Інклюзивність у початковій школі передбачає створення таких умов, щоб кожна дитина, незалежно від її особливостей та потреб, могла комфортно навчатися та розвиватися. Ключові аспекти інклюзивності: фізична доступність, школи мають бути обладнані так, щоб забезпечити легкий доступ для всіх учнів, включаючи тих, хто має обмежені фізичні можливості; індивідуальний підхід: розробка індивідуальних навчальних планів для учнів з особливими освітніми потребами; психолого-педагогічний супровід: створення команди фахівців, які забезпечують підтримку та супровід дітей з особливими потребами; матеріально-технічне забезпечення: наявність спеціального обладнання та навчальних матеріалів для забезпечення інклюзивного навчання; навчання та розвиток вчителів: підвищення кваліфікації вчителів для роботи в інклюзивному класі та розуміння особливостей кожної дитини

Інклюзивне навчання в Україні активно розвивається, і важливо, щоб кожен заклад освіти дотримувався встановлених стандартів та принципів, щоб забезпечити якісну освіту для всіх учнів

Основним аспектом ефективного управління в умовах нових сучасних викликів є безпека [2]: забезпечення фізичної та психологічної безпеки учнів у школі.

Забезпечення фізичної та психологічної безпеки учнів у школі є важливою складовою інклюзивного освітнього середовища. Це створення безпечних умов для навчання, включаючи належне обладнання класів та коридорів, регулярні трену-

вання з евакуації та надання першої допомоги, впровадження системи відеоспостереження для моніторингу безпеки. Ще основою безпеки у школі є розробка програм психологічної підтримки та консультування, створення комфортної атмосфери, вільної від булінгу та дискримінації, навчання учнів навичкам саморегуляції та стресостійкості.

Важливо, щоб школи мали чіткі процедури реагування на надзвичайні ситуації та забезпечували належний захист учнів та персоналу. Крім того, важливою є співпраця з батьками та місцевою громадою для створення безпечного освітнього середовища.

Управління початковою школою в сучасних умовах вимагає від керівництва не лише володіння традиційними методами, а й готовності до експериментування та впровадження нововведень. Це важливо для підготовки учнів до життя в швидкозмінному світі.

Список використаних джерел:

1. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : монографія. Київ : Міленіум, 2004. 358 с.
2. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Токар І. С., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Бобро А. А.**, канд. пед. наук, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

На сьогодні тема розвитку емоційного інтелекту в початковій школі стає все важливішою. Нинішні технології дозволяють швидко та якісно розвиватись у будь-яких сферах, включаючи педагогічну. Сучасні вчителі всіляко намагаються не тільки донести до учнів навчальний матеріал, але й впровадити сучасні технології, що полегшать навчальний процес та зроблять його цікавим.

Емоційний інтелект – це вдале поєднання емоцій та інтелекту, у ході якого особистість здатна контролювати свої емоції, аналізувати думки, почуття, свою поведінку та оточуючих. Виходячи з цього, можемо сказати, що сучасні психологи та педагоги не дарма приділяють велику кількість часу цьому у ході освітнього процесу [2].

Високо розвинений емоційний інтелект дає молодшим школярам можливість досягати успіху в спілкуванні з вчителями і однолітками, краще розбиратися в емоційному функціонуванні людей, вирішувати виниклі конфлікти, розуміти себе, свої бажання і потреби, причини власних вчинків, а також ставити перед собою цілі і вдало їх досягати. Все це сприятливо впливає на поведінку в закладі загальної середньої освіти і поза ним, а також на ефективне засвоєння знань, в разі підвищує ефективність дитини в різних соціальних сферах і здатність відчувати себе щасливою.

Діти з високим рівнем емоційного інтелекту добре розуміють свої емоції і почуття інших людей, можуть ефективно керувати своєю емоційною сферою, і тому в суспільстві їхня поведінка більш адаптивна і вони легше досягають своїх цілей у взаємодії з оточуючими. Розвиваючи емоційний інтелект можна знайти баланс між розумом та почуттями та наблизитись до відчуття гармонії у житті.

Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів – завдання першочергової важливості. Мельник О.М., зазначає, що емоційний інтелект розвивається впродовж всього життя, а поетапне формування емоційного інтелекту молодших школярів є надважливим [1].

Етапи розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів:

1. Мотиваційно-ціннісний, мета якого – формування усвідомлення впливу емоцій на життєдіяльність людини, відповідальності за власні емоційні переживання.
2. Пізнавальний, що передбачає ознайомлення з видами, функціями емоцій, причинами їх виникнення та рівнями прояву, способами керування ними.
3. Навчальний етап, що має на меті формування усвідомлення емоційних станів і навичок регулювання власної емоційно-почуттєвої сфери в умовах освітнього процесу.
4. Практичний етап, що орієнтує на реалізацію набутих знань та умінь для зміни поведінки в реальних життєвих ситуаціях.
5. Творчий – спрямовує на креативне застосування емоційного інтелекту в життєвих ситуаціях [2].

Під час мотиваційно-ціннісного етапу вчителю варто практично ознайомити учнів молодшого шкільного віку з ознаками різних емоцій, навчити правильно їх розрізняти, шукати причину їх виникнення та сприяти усвідомленню ними впливу на їх життя. На цьому етапі педагог може використати різноманітні методики у ході навчання, орієнтовані на розвиток емоційного інтелекту.

Щодо пізнавального етапу варто зазначити, що дитина має поступово та самостійно пізнавати внутрішній світ, у якому присутні емоції та почуття; має усвідомити їх наявність і навчитись класифікувати та керувати ними. У ході цього етапу у дитини яскраво виявлені причинно-наслідкові зв'язки, що допомагають їй дослідити причини виникнення дій різних емоцій. Під час пізнавального етапу учні

починають краще керувати емоціями, підлаштовувались під ситуацію, де вони перебувають.

Як було зазначено вище, третім етапом є навчальний етап, що має на меті формування усвідомлення емоційних станів і навичок регулювання власної емоційно-почуттєвої сфери в умовах освітнього процесу.

Під час практичного етапу потрібно створити умови для активного застосування набутих знань, умінь та навичок щодо розвитку емоційного інтелекту на уроках та в позаурочний час і провести спостереження, у ході якого вчитель може перевірити чи досяг він поставленої мети.

У кінцевому етапі учні творчо застосовують набуті навички емоційної саморегуляції у різноманітних ситуаціях [2].

У початковій школі сучасний вчитель НУШ має приділяти увагу не тільки вивченню дисциплін, але і водночас бути психологом для учнів. Він повинен на постійній основі сприяти розвитку критичного мислення, когнітивних процесів та розвитку емоційного інтелекту.

Також у початковій школі є можливості для реалізації різних напрямів цілеспрямованої поетапної роботи з розвитку емоційного інтелекту молодших школярів, а саме:

- у процесі соціально-психологічного навчання за допомогою тренінгів, що мають на меті розвиток здатності розуміти емоції та управляти ними;
- у процесі загальної навчальної діяльності учнів та в позаурочній роботі завдяки забезпеченню відповідних психолого-педагогічних умов для розвитку емоційного інтелекту, які передбачають добір емоціогенного змісту навчального матеріалу, відповідних методів організації навчальної діяльності учнів і забезпечення емоційно-позитивної атмосфери у школі та сім'ї, застосування суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії та особистісно зорієнтованого спілкування [3].

Отже, можемо зробити висновки, що розвиток емоційного інтелекту є неодмінно важливим чинником успішного протікання освітнього процесу. Учням молодшого шкільного віку необхідно навчитись розрізняти та контролювати власні емоції та почуття задля ціннісного становлення особистості. Розвинувши емоційний інтелект на високому рівні можна знайти баланс між розумом та почуттями та наблизитись до відчуття гармонії у житті.

Список використаних джерел

1. Мельник О. М. Підготовка вчителів початкових класів до формування емоційного інтелекту учнів. *Початкова школа*. 2019. № 11. С. 51-55.
2. Розвиток емоційного інтелекту учнів початкової школи. Методичний посібник. URL: <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-rozvitok-emociynogo-intelektu-uchniv-pochatkovih-klasiv-392030.html> (Дата звернення 18.05.2024).

3. Шпак М. М. Емпіричне дослідження психологічних особливостей розвитку емоційного інтелекту в молодшому шкільному віці. *Психологічні перспективи*. 2017. № 29. С. 234-244.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Топоровська Є. М., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Київського столичного університету ім. Б. Грінченка
Науковий керівник: **Семеній Н. О.**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Київського столичного університету ім. Б. Грінченка

Інклюзивна освіта відіграє ключову роль у формуванні суспільства, де всі люди поважають один одного. Шляхом створення спеціальних умов у навчальному середовищі кожен учень з особливими освітніми потребами може здобути якісну освіту на рівні з іншими учнями у класі. Процес інклюзії, що означає включення, реалізується через постійну роботу та активність у повсякденній практиці. Ця концепція акцентує увагу на індивідуальних потребах кожного учня і реалізації принципів рівності та безперешкодного доступу до освітніх можливостей.

Розглядаючи педагогічні умови організації освітнього простору в інклюзивному класі початкової школи, визначено, що ними є спеціальні умови, які створюють сприятливу гармонійну атмосферу для успішного навчання та розвитку всіх молодших школярів, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб.

Педагогічні умови навчання створюють основу для того, щоб усі учасники освітнього процесу мали рівний доступ до якісної освіти. Це важливо для забезпечення справедливого та недискримінаційного середовища усім, хто залучений до навчального процесу.

До педагогічних умов, які є характерними для учнів з особливими освітніми потребами і впливають безпосередньо на організацію роботи вчителя початкової школи, належать:

1. Врахування окремих унікальних розділів в навчальній програмі, які зазвичай не враховуються в звичайній програмі навчання, модифікування навчального змісту відповідно до конкретних вимог учнів.

2. Учні з особливими освітніми потребами потребують додаткової допомоги у психолого-педагогічному супроводі.

3. Для гарантування успішності учнів з особливими освітніми потребами необхідно персоналізувати їх навчання понад те, що зазвичай виконується для дітей без особливих освітніх потреб.

4. Спеціальні методики та комп'ютерні технології, які використовуються для ефективного навчання.

5. Організація навчального простору має бути пристосованою до індивідуальних потреб кожного учня.

Планування простору у школі, класі чи будь-якому іншому приміщенні вимагає уважного розгляду його багатофункціональності. Вчителям рекомендується передбачати різні зони, які відповідають потребам учнів:

1. Навчальна зона: тут організуються уроки та практичні заняття. Приміщення має бути обладнане так, щоб кожен учень міг зосередитися на навчанні та виконанні завдань.

2. Ігрова зона: це місце для розвивальних ігор та вправ, які сприяють розвитку рухів та соціальних навичок у дітей.

3. Сенсорна зона: у цій зоні відбувається стимуляція нюхової, тактильної, слухової, зорової, смакової та вестибулярної систем сприйняття дитини.

4. Релаксаційна зона: це місце для відпочинку, усамітнення та відновлення емоційного стану дітей. Важливо мати місце, де діти можуть відпочити і зосередитися на своїх почуттях [1].

Кожна з цих зон важлива для повного розвитку та комфортного перебування дітей у навчальному середовищі.

Підбиваючи підсумок щодо основних педагогічних умов організації освітнього простору в інклюзивному класі початкової школи, визначаємо їх, як:

1. Індивідуалізація навчання: забезпечення можливості кожному учневі працювати на своєму рівні та з урахуванням його потреб і можливостей. Це може включати використання індивідуальних навчальних планів та методик, адаптованих до потреб кожного учня.

2. Колаборативне навчання: створення умов для спільного навчання та співробітництва між учнями з різними потребами. Це може включати роботу в парах або малих групах, де діти взаємодіють та вчать один від одного.

3. Доступність навчального середовища: забезпечення доступності навчального матеріалу, приміщень та обладнання.

4. Розвиток емпатії та розуміння: важливо створити атмосферу в класі, де учні вчать розуміти та поважати особливості своїх однокласників. Це може бути досягнуто за допомогою спеціальних уроків, тренінгів та взаємодії зі спеціалістами з інклюзивної освіти.

5. Професійний розвиток учителів: навчання вчителів методикам та стратегіям роботи з учнями з різними потребами, а також надання їм можливостей для обміну досвідом з колегами.

6. Залучення батьків: важливо залучати батьків до процесу навчання та створення інклюзивного середовища, зокрема шляхом проведення батьківських зборів, консультацій тощо [2].

Організація освітнього простору в інклюзивному класі початкової школи є ключовим елементом забезпечення успіху всіх учнів, незалежно від їхніх потреб та можливостей. Тому важливо створити середовище, яке сприяє залученню, співпраці та розвитку кожної дитини. Таким чином убачаємо необхідність дотримання зазначених педагогічних умов організації освітнього простору в інклюзивному класі початкової школи для розуміння значимості роботи з учнями з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел:

1. Козенко Р. В., Пікож Т. М., Супрун К. В. Реалізація освітньої політики в умовах формування інклюзивного освітнього простору: збірник наукових праць «Вісник післядипломної освіти», серія «Управління та адміністрування». Вип. 7(36). 2019, С. 46–78.

2. Семеній Н. О., Овсієнко В. В. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому просторі інклюзивного класу. «Нова педагогічна думка». 2023, 1(113). С. 33–38.

ФОРМУВАННЯ ТЬЮТОРСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Травицька А. С., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Управління інклюзивним освітнім середовищем Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
Науковий керівник: **Акімова О. М.**, доц. кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Сучасний запит на опрацювання вітчизняних та світових практик з метою узагальнення дійових напрямів підготовки майбутніх учителів початкових класів звертає нас до розвідок О. Акімової, котра зауважує [1, с.6]: «...останні десятиріччя процес підготовки майбутніх учителів характеризується освітніми тенденціями, що мають на меті активне включення складових елементів педагогічної освіти європейського простору». Насьогодні функціонування майбутніх учителів початкових класів як тьютора виступає складовим елементом освітнього процесу, що створює умови для реалізації школярами особистих перспектив та запитів в площині індивідуальної освітньої траєкторії.

Наукові розвідки О. Гармаш зазначають [2, с.27]: «Тьюторство виникло як форма університетського наставництва в середньовічних класичних університетах Оксфорді й Кембриджі та є понині всесвітньо визнаною інноваційною педагогічною практикою особистісно орієнтованого, індивідуально-диференційованого, персоналізованого навчання. В умовах академічної свободи вибору та відсутності освітніх стандартів студенту був потрібен наставник, який допоміг би зорієнтуватися в освітніх можливостях університету та співвіднести їх із власними інтересами, мріями».

Проділяємо наукову позицію І. Цюпак щодо ролі тьюторства в закладах освіти [6, с.303]: «...це є дійсно важливим явищем, адже допомога й підтримка дітей в соціально-освітньому просторі часто необхідна не тільки дітям з особливими освітніми потребами, але і тим дітям, у яких є проблеми в засвоєнні освітньої програми, соціально-психологічні проблеми (педагогічна занедбаність, дезадаптація тощо)».

О. Кондратенко визначає наступні принципи в роботі тьютора [5]: відкритості, варіативності, неперервності, гнучкості, індивідуального підходу. На нашу думку, зміст принципів роботи може бути уточнений в залежності від зовнішніх чинників, специфічних ознак роботи, рівнів та характеру інклюзивних запитів молодших школярів.

Зважаючи на міждисциплінарному контексті формування тьюторської компетентності К. Осадча зазначає [3, с.57]: «характер тьюторської діяльності ґрунтується на поєднанні знань з педагогіки, психології, менеджменту (в частині організації процесів розумової діяльності, супроводу та моніторингу учня), а також на володінні методикою викладання шкільних предметів та засобами використання сучасних інформаційних технологій».

Дослідники С. Сисоєва, В. Осадчий, К. Осадча виокремлюють педагогічні компетентності, котрими має опанувати майбутній учитель початкових класів в межах тьюторської діяльності [4, с.61–63]: здатність до використання різноманітних комунікаційних стратегій; майстерність професійно брати участь у спільних стратегіях викладання; володіння методами психолого-педагогічної діагностики; розуміння сучасних інклюзивних підходів організації освітнього процесу в початковій школі; здатність розглядати педагогічні ситуації, окреслювати педагогічні дії; позитивне ставлення до різноманітності; стійкий інтерес та готовність до педагогічної діяльності умовах інклюзії.

Отже, формування тьюторських компетентностей у майбутніх учителів початкових класів на сучасному етапі реформування системи вищої освіти виступає новим складовим елементом інформальної освіти. У педагогічному процесі закладів вищої освіти формування тьюторських компетентностей передбачає урізноманітнення ролей майбутніх фахівців початкової освіти, широке залучення до стратегій спільного викладання, готовність та здатність до роботи в умовах інклюзії.

Список використаних джерел:

1. Акімова О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів: вітчизняні та світові практики. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. Том 12, № 2. С. 6-11.
2. Гармаш О. М. Тьюторська компетентність як феномен теорії та практики професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 65. Т. 2. С. 26–30.
3. Осадча К. П. Міждисциплінарний контекст формування тьюторської компетентності у професійній підготовці майбутніх учителів. *Педагогічна освіта: теорія і практика* (27). 2017 с. 56-60.
4. Сисоєва С.О. Професійна підготовка викладача-тьютора: концепція, моделі, засоби реалізації : навч.-метод. посіб. С.О. Сисоєва, В.В. Осадчий, К.П. Осадча. К. : РВЦ МДПУ, 2010. 303 с.
5. Тьютор. Перші кроки / упоряд. О. Кондратенко. Київ : Вид. група «Шкільний світ», 2017. 104 с.
6. Цюпак І.М. Тьюторський підхід в сучасній дошкільній освіті. Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації : Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., (м.Кривий Ріг, Криворізький держ.пед.ун.-т, 17-18 жовтня 2019 р.). Кривий Ріг : КДПУ, 2019. С. 302-306.

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Фіалко К. А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: **Здиховська Т. В.**, доц. кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Технологія розвитку критичного мислення є сучасною педагогічною методикою, що була розроблена американськими фахівцями в галузі освіти на основі аналізу світового досвіду в педагогіці та психології. Вона була започаткована у 1996 році й успішно впроваджується в школах США, країнах Європи та СНД [1, с. 22-24].

У контексті педагогічної технології критичного мислення варто враховувати різні визначення цього поняття, зокрема:

1. Психологічна орієнтація, яка ставить акцент на мотиваційних аспектах розвитку здібностей критичного мислення:

- критичне мислення є рефлексивним і пов'язане з психологією особистості та спілкуванням. Воно включає не лише пізнавальну, але й мотиваційну сферу та самосвідомість (Т. Ноель – Цигульська);

- критичне мислення включає трансцендентальну рефлексію, яка вимагає від нас аналізувати та обговорювати процеси нашої свідомості та мислення, які ми використовуємо для визначення цінностей, отримання знань та вирішення проблем (Л. Калінніков) [2, с. 44-45].

2. Педагогічна орієнтація звертає увагу на методичні і практичні аспекти розвитку здібностей до критичного мислення:

- критичне мислення є соціальним і самостійним явищем. Це процес, що розпочинається з постановки запитань і вирішення проблем, а не лише сприйманням інформації (Кластер);

- критичне мислення включає в себе використання когнітивних технік і стратегій, що підвищують ймовірність досягнення бажаного результату. Це визначення підкреслює, що мислення характеризується контрольованістю, обґрунтованістю та цілеспрямованістю (Халпер) [2, с. 46-47].

3. Життєтворча орієнтація:

- критичне мислення є свідомим підходом до власних дій, включаючи освітні. Це вміння обирати з широкого спектру культурної спадщини те, що приваблює саме тебе, а потім пояснювати свій вибір та використовувати яскраві приклади для формування власної життєвої позиції з певного питання (Є. Полюдова) [2, с. 50-51].

Механізм критичного мислення, який включає рефлексію, аналіз та синтез, практичну орієнтацію, може розглядатися як практична логіка. У науковій літературі розвиток критичного мислення часто пов'язаний з проблемним навчанням, що спонукає здобувачів освіти до активного вирішення проблемних ситуацій і сприяє творчому освоєнню знань та розвитку розумових здібностей.

У науковій та методичній літературі згадуються різноманітні методи та прийоми, спрямовані на розвиток критичного мислення на різних навчальних предметах. Наприклад:

- "Плюс – мінус – цікаво" для стимулювання емоційного зацікавлення учнів до навчального матеріалу;

- "Інсерт" для оцінки власних знань через їх порівняння з новою інформацією;

- "Асоціації" для встановлення зв'язків між фактами, поняттями та ідеями;

- "Зигзаг" або "Ажурна пилка" для обміну інформацією;

- "Перехресна дискусія" для спільної роботи над темою з різних позицій та пошуку аргументів і контраргументів [3, с. 13].

Аналіз літератури показує, що критичне мислення є важливим показником життєдіяльності дитини. Воно допомагає аналізувати ситуації, вчинки та діяльність, розрізняти їх позитивні та негативні аспекти, а також розвиває життєву компетентність. Орієнтація на розвиток критичного мислення є важливою складовою сучасної освіти.

Сучасні підходи до розвитку критичного мислення на уроках української мови та літератури мають різні цілі, такі як стимулювання освітньої мотивації, підвищення рівня інформаційної грамотності, розвиток культури письма та соціальної (життєвої) компетентності. Ці методи включають у себе:

- підвищення зацікавленості здобувачів освіти в процесі навчання та стимулювання активного сприйняття навчального матеріалу;
- розвиток здатності до самостійного аналізу та оцінювання інформації різної складності;
- сприяння розвитку вміння писати текст у різних стилях та жанрах;
- підвищення рівня комунікативних здібностей та відчуття відповідальності за власні знання.

Ці методи спрямовані на створення сприятливого середовища для розвитку критичного мислення здобувачів початкової освіти та підготовки їх до життя в сучасному світі.

Методика розвитку критичного мислення пропонує конкретні прийоми, які можна використовувати на різних рівнях освіти та у різних предметних галузях. Ця методика покликана стимулювати осмислений та творчий пізнавальний процес, сприяючи формулюванню проблеми та її розв'язанню, а не простому запам'ятовуванню. Розвиток критичного мислення можливий за таких умов:

1. Якщо вчителі приймають різні ідеї та думки, підтримують активність молодших школярів у навчанні, створюють відчуття впевненості щодо висловлювання своєї думки без страху та вірять у потенціал кожного;

2. Якщо здобувачі початкової освіти відкриті для вчителів, готові до саморозвитку та впевнені у своїй здатності, усвідомлюють та цінують значення своїх ідей та думок, беруть активну участь у навчальному процесі та поважають різноманітні погляди [3, с. 22-23].

Критичне мислення вважається одним із елементів життєвої компетентності, а спрямованість на розвиток здатності до критичного мислення є ключовою складовою сучасної освіти, відмінною від традиційного підходу до навчання.

Використання таких різноманітних методів та прийомів, як дискусії, аналіз текстів, розв'язання проблемних ситуацій, сприяє активному розвитку критичного мислення молодших школярів.

Отже, застосування сучасних педагогічних підходів та технологій сприяє стимулюванню активного та самостійного мислення здобувачів початкової освіти, що є важливим компонентом їх подальшого успіху в навчанні та житті.

Список використаних джерел:

1. Критичне мислення на уроках української мови та літератури / Упоряд. Крайня М. І. Харків : Основа, 2009.

2. Нищета В. А. Технологія життєтворчих проєктів на уроках української мови та літератури : навчальний посібник. Випуск 4 (64). Харків : Основа, 2009.

3. Уроки математики в сучасних технологіях : теорія і практика. Розвиток критичного мислення. Модульне навчання. Харків : Основа, 2007.

НАВЧАННЯ ПИСЬМА УЧНІВ 1 КЛАСУ ЯК СУЧАСНА НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Чайка В. В., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Білоусова Н. В.**, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Навчання письма є фундаментальною складовою початкової освіти, яка відіграє вирішальну роль у формуванні базових навичок грамотності молодших школярів. Письмо не лише сприяє розвитку мовленнєвих здібностей, але й впливає на когнітивний розвиток дитини, її вміння мислити, аналізувати та висловлювати свої думки. В умовах сучасного інформаційного суспільства, коли обсяг письмової інформації зростає, важливість оволодіння навичками письма стає ще більш очевидною. Особливо це актуально для учнів першого класу, які тільки починають свій освітній шлях.

Актуальність проблеми навчання письма учнів першого класу обумовлена низкою факторів. По-перше, сучасні технології та інтеграція цифрових засобів у навчальний процес вимагають адаптації традиційних методик навчання письма до нових умов. Діти з раннього віку взаємодіють з електронними пристроями, що впливає на їхні моторні навички та спосіб засвоєння інформації. Водночас, зберігається необхідність у розвитку каліграфічних навичок та ручного письма як основи для подальшого навчання та розвитку [1].

По-друге, реформування освітніх програм і впровадження нових державних стандартів освіти висувають нові вимоги до методів та підходів у навчанні письма. Важливим аспектом стає індивідуалізація навчального процесу, врахування психофізіологічних особливостей кожної дитини, що потребує глибоких наукових досліджень і розробки ефективних методик.

По-третє, у сучасному суспільстві зростає усвідомлення важливості раннього виявлення та корекції проблем, пов'язаних з порушеннями письма та читання. Це вимагає від педагогів не лише володіння сучасними методиками навчання, але й здатності діагностувати та корегувати різні порушення, використовуючи між-дисциплінарний підхід.

Навчання письма в першому класі є однією з основних складових початкової освіти, яка закладає фундаментальні навички грамотності, що необхідні для подальшого навчання та особистісного розвитку дитини. Цей процес є надзвичайно складним і багатограним, оскільки охоплює як технічні аспекти письма, так і розвиток мовленнєвих та когнітивних здібностей учнів. В умовах стрімкого розвитку технологій і зміни освітніх парадигм навчання письма постає як актуальна наукова проблема, що вимагає комплексного підходу та міждисциплінарного дослідження.

Загальновідомо, що навчання грамоти учнів першого класу передбачає формування в них елементарних навичок читання і письма. Для шестирічних першокласників цей процес триває протягом цілого навчального року і пов'язаний з їхніми психологічними, фізичними та фізіологічними особливостями [1; 2]. Загальноприйняті підходи до навчання дітей зазначеного вище віку висвітлені у працях таких психологів і педагогів, як-от: М. Вашуленко, Л. Виготський, В. Давидов, С. Дорошенко, Д. Ельконін, О. Запорожець, І. Кирей, Г. Костюк, Я. А. Коменський, О. Прищепа, К. Ушинський та ін.

Одним з ключових викликів є необхідність збереження балансу між використанням цифрових технологій та традиційними методами навчання письма. З одного боку, цифрові інструменти можуть сприяти зацікавленню дітей та зробити процес навчання більш інтерактивним та індивідуалізованим. З іншого боку, надмірне використання таких засобів може призвести до зниження навичок ручного письма, що важливо для розвитку дрібної моторики та когнітивних процесів [2].

Реформування освітніх програм і впровадження нових державних стандартів освіти висувають нові вимоги до методів та підходів у навчанні письма. Необхідно розробляти такі методиками, які б відповідали сучасним педагогічним та психологічним знанням, а також враховували індивідуальні особливості кожної дитини. Це вимагає від педагогів не лише володіння сучасними методиками навчання, але й здатності діагностувати та корегувати різні порушення у процесі навчання письма.

Розвиток ефективних методик навчання письма вимагає міждисциплінарного підходу, що включає дослідження у галузі педагогіки, психології, нейронаук та інформаційних технологій. Психологічні дослідження допомагають зрозуміти, як діти сприймають і засвоюють нову інформацію, як формується їхня мотивація до навчання та які фактори впливають на їхній успіх у навчанні письма. Нейронаукові дослідження надають інформацію про мозкові механізми, що лежать в основі процесу навчання письма, що може допомогти у розробці методик, які максимально відповідають природним процесам розвитку дитини.

Навчання письма учнів першого класу як сучасна наукова проблема є надзвичайно важливим і актуальним питанням, що вимагає комплексного підходу та постійного вдосконалення. Інтеграція цифрових технологій, адаптація до нових освітніх стандартів, індивідуалізація навчального процесу та міждисциплінарний підхід є ключовими аспектами, що сприяють ефективному формуванню навичок письма у молодших школярів. Розуміння цих викликів та активна робота над їх вирішенням є запорукою успішного розвитку сучасної початкової освіти.

Сучасний технологічний прогрес суттєво змінює підхід до навчання письма. Інтеграція цифрових засобів у навчальний процес є необхідною, але потребує збереження балансу з традиційними методиками, щоб уникнути зниження навичок ручного письма. Реформування освітніх програм і впровадження нових стандартів освіти вимагає розробки та адаптації методик навчання письма, які враховують сучасні педагогічні та психологічні знання, а також індивідуальні особливості кожної дитини.

Розвиток ефективних методик навчання письма потребує міждисциплінарного підходу, що включає дослідження у галузі педагогіки, психології, нейронаук та інформаційних технологій. Це дозволяє розробляти методики, які максимально відповідають природним процесам розвитку дитини. Важливим аспектом є індивідуалізація навчального процесу, що враховує психофізіологічні особливості кожної дитини. Це вимагає від педагогів володіння сучасними методиками та здатності діагностувати і корегувати різні порушення у процесі навчання письма [3].

Навчання письма учнів першого класу потребує постійного вдосконалення методик та підходів, що враховують як сучасні технологічні досягнення, так і традиційні методи навчання. Це забезпечує формування міцних основ для подальшого навчання та розвитку дітей.

Таким чином, навчання письма учнів першого класу як сучасна наукова проблема вимагає комплексного, міждисциплінарного підходу, що забезпечує розвиток ефективних методик та сприяє гармонійному розвитку дітей у початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Вашуленко М.С. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник [для студ. вищ навч. закл.] за наук. ред. М. С. Вашуленка. К. : Літера ЛТД, 2011. 364 с.
2. Степанов О.М. Педагогічна психологія : навч. посіб. Олександр Максимович Степанов. К. : Академвидав, 2019. 416 с.
3. Цепова І. В. Навчаємо письма ліворуких дітей. І. В. Цепова. Харків : Видавництво «Ранок», 2009. 128 с.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Хитра В. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Філоненко О. С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Педагогіка партнерства визначається як простір дитинства, що ґрунтується на рівності, взаємному спілкуванні та співпраці. Це ключовий аспект концепції Нової української школи, яка спрямована на побудову довіри між школою, дітьми, батьками та суспільством. Гуманне ставлення до дитини є основою педагогічної діяльності, і його неможливо замінити жодними технологіями або освітніми тенденціями. Це поняття має бути в центрі спілкування не лише між учителем та учнями, але й у взаємовідносинах з колегами та батьками. Взаємодія між учителем, колегами, учнями та батьками повинна ґрунтуватися на принципах співпраці та співтворчості. Лише в такому середовищі можливе навчання, яке не ґрунтується на примусі, але базується на взаємному довірі; стимулює інтерес завдяки цікавому викладанню; заміняє примус на бажання досягати успіху; підтримує самостійність та активність дітей; та використовує непрямі вимоги через взаємодію в колективі.

Концепція "Нова українська школа" підкреслює, що до 2029 року на ринку праці найбільш успішними будуть ті, хто володіє навичками неперервного навчання, критичного мислення, постановки та досягнення цілей, праці у команді, спілкування у багатокультурному оточенні та іншими компетентностями [1].

Нова українська школа, спираючись на принципи педагогіки партнерства, орієнтації на учня та виховання на цінностях, прагне створити простір довіри, де школа, діти, батьки та суспільство стають партнерами.

"Нова українська школа – це не тільки компетентнісний підхід до навчання, це і формування цінностей, на основі яких виробляються ставлення. Треба по-людськи ставитись, поважати людей – усіх. Бо якщо не зміниться ставлення, то й довіри не буде", – сказав Павло Хобзей під час панельної дискусії за участі педагогів, батьків, представників управлінь освіти, громадських організацій [2]. Нова українська школа – це шанс для педагогів стати частиною інноваційної освітньої реформи та зробити свій внесок у розвиток української освіти, використовуючи компетентнісний підхід та педагогіку партнерства.

Педагогіка партнерства – це сфера дитинства, що ґрунтується на принципах рівності, діалогу, співпраці та взаємоприйняття. Ця концепція входить до складу

нової української школи, яка спрямована на побудову взаємного довір'я між школою, дітьми, батьками та суспільством [2].

Центральне місце в педагогіці партнерства займає особистість дитини з її неповторністю та цінністю. Цей підхід спрямований на розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей кожної дитини, їх максимальне розкриття, стимулювання та використання особистого досвіду. Педагогіка партнерства також допомагає батькам у самовизначенні та самореалізації дитини, уникаючи формування штучних якостей, а натомість формуючи в особистості культуру життєдіяльності.

Індивідуальна освітня траєкторія, що закріплена в Законі України «Про освіту», є одним із інструментів реалізації принципів педагогіки партнерства. Цей шлях, що ґрунтується на здібностях, інтересах, потребах, мотивації, можливостях та досвіді учня, дає йому можливість самостійно будувати свою освітню траєкторію. Учні та їхні батьки отримують право обирати види, форми та темпи здобуття освіти, що відповідають їхнім потребам та можливостям. У освітньому процесі основними цінностями партнерства є розуміння спільних цінностей для учнів, батьків і вчителів. Ці цінності включають визнання гідності та прав дитини, повагу до особистості, доброзичливість, рівність сторін, взаємну підтримку, довіру у відносинах та стосунках, толерантність, позитивне ставлення, діалог та взаємодію з взаємною повагою, право вибору та відповідальність. Також важливі принципи соціального партнерства, які передбачають рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань та обов'язковість виконання узгоджених домовленостей. Однак для досягнення успіху в такій школі необхідний відкритий діалог між усіма учасниками освітнього процесу [3].

Педагогіка партнерства (співробітництва) базується на двох ключових принципах. Перший принцип полягає в щирій любові і повазі до дитини, що сприяє зближенню з нею. Цей принцип був описаний Василем Сухомлинським і підтримувався відомим грузинським педагогом Шалвою Амонашвілі. Важливо відзначити, що не всі вчителі приймають такий стиль взаємодії, і не всі діти можуть повірити у свою "рівність" із вчителем [4].

Другий напрямок у реалізації педагогіки партнерства (співробітництва) полягає у чіткому розподілі функцій вчителя та учня, а також у налагодженні їхньої співпраці. Вчитель несе відповідальність за ретельну підготовку навчального завдання, продумуючи його вирішення різними групами учнів. Учень же на добровільних засадах приймає цю задачу як свою і самостійно її виконує. В рамках такого тандему вчитель і учень стають рівноправними суб'єктами освітнього процесу. Тут немає місця домінуванню чи владі, адже на перше місце виходить принцип рівності. Не кожен вчитель володіє безмежною любов'ю до дітей, але кожен може організувати навчання так, щоб дитина відчувала себе вільною і не відчувала постійного нагляду. Цей тип взаємин є оптимальним, адже він поєднує в собі

збереження за вчителем функції управління та надання учневі можливості для самостійної дії [4].

Педагогіка партнерства заснована на активному спілкуванні, взаємодії та співпраці між учителем, учнем і батьками. Ці три сторони, які ділять спільні цілі та амбіції, стають партнерами і рівноправними учасниками освітнього процесу, що добровільно й зацікавлено беруть на себе відповідальність за його результати. Вона сприяє побудові успішних відносин з оточуючими, оскільки без взаємодії з іншими людьми та розуміння власних і чужих почуттів досягнення спільних цілей є неможливе.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/
2. Довіра до освіти починається з педагогіки партнерства, відкритості шкіл, поваги до кожної людини – заступник Міністра Павло Хобзей URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2017-12-02-dovira-doosviti-pochinaetsya-z-pedagogiki-partnerstva-vidkritosti-shkil-povagi-do-kozhnoy>
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII: станом на 4 січня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 19.03.2024).
4. Діяльність вчителя URL: http://pidruchniki.com/16520205/pedagogika/-diyalnist_uchitelya (дата звернення: 19.03.2024).

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

Шевчук В. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Науковий керівник: **Добридень А. В.**, доц. кафедри виховних технологій та педагогічної творчості Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

У час духовного відродження України проблема становлення й формування людини, особливо творчої, наділеної потенціалом перетворювати на краще навколишній світ, набула особливої актуальності. У зв'язку з цим освітня галузь з метою подальшої самореалізації особистості повинна дедалі ширше формувати у дітей і молоді сучасний світогляд, розвивати творчі здібності і навички самостійного наукового пізнання.

Вагомий внесок у теоретичне та методичне забезпечення освітнього процесу здійснили вчені І. Бех, С. Діденко, О. Сухомлинська. У своїх працях вони відзначають, що молодший шкільний вік характеризується найінтенсивнішим креативним становленням. Дослідники О. Артемова, Н. Бібік, Н. Бухлова, Т. Кавун, Г. Сапун, С. Сисоева та інші виокремлюють сприйнятливність молодшого шкільного віку до формування художньо-творчої діяльності.

Формування художньо-творчих здібностей у початковій школі засобами мистецтва є важливим аспектом сучасної освіти, який сприяє всебічному розвитку дитини і закладає основи для її майбутніх успіхів [2].

Розвиток креативного мислення. Мистецтво сприяє розвитку креативного мислення, що є основою для інновацій та вирішення складних завдань у майбутньому. У молодшому шкільному віці діти відкриті до нових ідей і концепцій, і саме мистецтво допомагає їм розвивати здатність мислити нестандартно.

Психоемоційний розвиток. Заняття мистецтвом сприяють психоемоційному розвитку дітей, допомагаючи їм виражати свої почуття і переживання. Це особливо важливо у віці, коли діти ще не завжди можуть вербально висловити свої емоції та відчуття.

Формування естетичного сприйняття. Мистецтво допомагає розвивати естетичне сприйняття, що є ключовим для формування гармонійно розвинутої особистості. Діти, які змалку привчаються до краси в різних її проявах, частіше стають естетично чутливими і вдячними дорослими.

Соціалізація та комунікативні навички. Групові заняття мистецтвом сприяють розвитку соціальних та комунікативних навичок, вчать дітей працювати в команді, ділитися своїми ідеями і поважати думки інших.

Інтеграція мистецтва в освітній процес. Інтеграція мистецтва в освітній процес допомагає зробити навчання більш цікавим і мотиваційним для дітей. Вивчення предметів через призму мистецтва може полегшити розуміння складних концепцій і сприяти глибшому засвоєнню матеріалу.

Профілактика психологічних проблем. Заняття мистецтвом можуть служити як профілактика різних психологічних проблем, таких як тривожність, стрес і низька самооцінка. Творча діяльність допомагає дітям знайти внутрішній баланс і гармонію.

Виявлення та підтримка талантів. Початкова школа є тим періодом, коли можна виявити і підтримати художньо-творчі таланти дітей. Раннє виявлення здібностей дозволяє надати додаткову підтримку і розвиток, що може мати значний вплив на майбутнє дитини [1, с. 44].

Формування художньо-творчих здібностей у учнів початкової школи засобами мистецтва є важливою складовою їх загального розвитку. Нижче наведені основні висновки щодо цього процесу:

- Заняття мистецтвом допомагають дітям розвивати чутливість до краси навколишнього світу, що сприяє їхньому емоційному розвитку та збагаченню внутрішнього світу. Заняття мистецтвом сприяють розвитку творчого мислення, уяви та здатності до креативного самовираження. Діти вчаться генерувати нові ідеї та знаходити нестандартні рішення.
- Виконання художніх робіт, таких як малювання, ліплення, аплікація, позитивно впливає на розвиток дрібної моторики та координації рухів у дітей.
- Групові заняття мистецтвом сприяють розвитку навичок комунікації та співпраці, вчать дітей висловлювати свої думки і відчуття через художні засоби, а також поважати думку інших.
- Успіхи в художній діяльності сприяють формуванню у дітей впевненості в своїх силах, позитивної самооцінки та мотивації до подальшого навчання.
- Заняття мистецтвом дозволяють інтегрувати знання та навички з різних навчальних предметів, що сприяє комплексному підходу до навчання та розвитку учнів.
- Використання різних видів мистецтва (музика, образотворче мистецтво, театр) дозволяє виявити та розвивати індивідуальні таланти та здібності кожної дитини.
- Через мистецтво діти знайомляться з культурною спадщиною, традиціями, що сприяє формуванню моральних та етичних цінностей [2, с. 98].

Таким чином, засоби мистецтва відіграють важливу роль у формуванні художньо-творчих здібностей учнів початкової школи, сприяючи їх всебічному розвитку та вихованню гармонійної особистості.

Список використаних джерел:

1. Барташнікова І. А. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-6 років. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2017. 64 с.
2. Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу: Довідково-методичне видання. Харків: ГОРСІНГ ПЛЮС, 2016. 296 с.
3. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів. Харків : Веста. Видавництво «Ранок», 2016. 256 с.

ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Шиманська К. Р., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОПП Початкова освіта Ніжинського державного університету імені
Миколи Гоголя

Науковий керівник: **Возняк І. І.**, доц. кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Актуальність теми дослідження зумовлена пріоритетними напрямками, визначеними в законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Державному стандарті початкової загальної освіти, Концепції мовної освіти в Україні, Концепції навчання державної мови в школах України, щодо підвищення теоретико-методичного рівня навчання української мови в початковій школі. У цьому контексті особливої ваги набуває мета початкової мовної освіти – формування національно свідомої, духовно багатого мовної особистості, яка володіє вміннями комунікативно доцільно використовувати мовні засоби в різних сферах і видах мовленнєвої діяльності.

Формування мовленнєвої культури учнів початкової школи є одним із пріоритетних завдань сучасної освіти. Це зумовлено тим, що мова є не лише засобом спілкування, але й інструментом пізнання світу, формування особистості, самовираження [1].

Уроки літературного читання в початковій школі відіграють важливу роль у формуванні мовленнєвої культури учнів. Це пов'язано з тим, що на цих уроках школярі знайомляться з кращими зразками української мови, збагачують свій словниковий запас, розвивають навички виразного читання, усного та письмового мовлення [2, с.5].

Ми вважаємо, що є такі педагогічні умови формування мовленнєвої культури учнів початкової школи на уроках літературного читання [там само, с.10]:

1. Створення сприятливої мовленнєвої атмосфери на уроці.
2. Використання різноманітних видів роботи з текстом.
3. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології.

Першою педагогічною умовою формування мовленнєвої культури учнів початкової школи на уроках літературного читання є створення сприятливої мовленнєвої атмосфери.

На думку вчених, сприятливу мовленнєву атмосферу на уроці читання можна забезпечити шляхом використання різноманітних форм і методів роботи, що стимулюють мовленнєву активність здобувачів; заохочення дітей до висловлення власних думок, почуттів, оцінок; забезпечуючи доброзичливість та взаємоповагу, де кожен відчуває себе комфортно і впевнено [там само].

Вчитель повинен ставитися до кожного школяра з повагою, цінувати його думку, навіть якщо вона не збігається з його власною. Окрім того важливо створити атмосферу довіри, де здобувачі не бояться помилитися, адже помилки – це

природна частина процесу навчання. Вчитель має заохочувати учнів до співпраці, взаємодопомоги та підтримки один одного [3, с.164].

Урок літературного читання не повинен бути нудним монологом вчителя. Важливо використовувати різноманітні методи та форми роботи, які залучають школярів до активної участі в процесі навчання. Це можуть бути дискусії, ігри, рольові ігри, інсценування, творчі завдання тощо [4].

Вчитель має давати учням можливість висловлювати свої думки, ділитися враженнями, ставити запитання.

Не існує єдиного правильного способу навчити дітей читати та формувати їх мовленнєву культуру. Важливо використовувати різноманітні методи та форми роботи, які відповідають віковим особливостям здобувачів, їх інтересам та рівню підготовки. Це можуть бути читання вголос і мовчки, переказ прочитаного, складання оповідань за малюнками, інсценування творів, бесіди за змістом прочитаного, словесний малюнок, творчі роботи тощо [2, с.12].

Кожен здобувач має свої особливості, свій темп навчання, свої сильні та слабкі сторони. Вчитель повинен враховувати це при плануванні та проведенні уроків, давати учням завдання різного рівня складності. Важливо надати школярам можливість працювати в індивідуальному темпі, не відчуваючи тиску чи збентеження [там само].

Важливо, щоб учні відчували щирий інтерес до читання та вивчення української мови та читання. Вчитель повинен використовувати різноманітні методи та прийоми, щоб зацікавити дітей, стимулювати їх мовленнєву активність. Можна використовувати ігрові елементи, вікторини, конкурси, заохочувати учнів до самостійного вивчення літератури [1].

Створення сприятливої мовленнєвої атмосфери на уроках літературного читання – це не просто завдання вчителя, це спільна справа. Важливо, щоб батьки також сприяли цьому, підтримували інтерес дітей до читання, спілкувалися з ними українською мовою, читали їм казки та оповідання [там само].

Завдяки спільним зусиллям педагогів, батьків та школярів можна створити умови для формування мовленнєвої культури учнів початкової школи, розвитку їх мовленнєвих навичок і вмінь, збагачення словникового запасу, вихованню любові до літератури [1].

Другою педагогічною умовою формування мовленнєвої культури учнів початкової школи на уроках літературного читання є різноманітні види роботи з текстом.

Використання різноманітних видів роботи з текстом на уроках літературного читання є другою ключовою умовою формування мовленнєвої культури молодших школярів. Це дозволяє їм не лише краще розуміти зміст прочитаного, але й розвивати свої мовленнєві навички та вміння [2, с.11].

Методисти [там само] пропонують такі ефективні види роботи з текстом:

1. Читання.

Читання вголос допомагає школярам розвивати правильну вимову, інтонацію, темп читання, а також вміння чітко та виразно висловлювати свої думки. Читання мовчки дає змогу учням вчитися швидко та уважно читати, розуміти зміст прочитаного, запам'ятовувати інформацію. Вибіркове читання допомагає здобувачам знаходити в тексті певну інформацію, відповідати на запитання, підтверджувати або спростовувати твердження. Інсценування сприяє кращому розумінню змісту прочитаного, умінню уявляти себе на місці героїв, розвиваючи творчі здібності. Переказ допомагає школярам розвивати пам'ять, мовлення, вміння логічно мислити.

2. Аналіз тексту.

Лексичний аналіз збагачує словниковий запас дітей, дає змогу зрозуміти значення слів, вживати їх у мовленні. Граматичний аналіз допомагає учням вивчати правила граматики, правильно використовувати мовні форми. Стилістичний аналіз сприяє розумінню особливостей мови автора, художніх засобів виразності. Змістовий аналіз допомагає школярам глибше розуміти зміст прочитаного, висловлювати власні думки та оцінки, формувати свою точку зору.

3. Творчі роботи.

Складання оповідань забезпечує в учнів розвиток уяви, творчих здібностей, вміння використовувати мову для створення власних текстів. Написання віршів допомагає здобувачам розвивати естетичний смак, почуття ритму, вміння римувати слова. Створення малюнків за змістом прочитаного: сприяє кращій візуалізації прочитаного, розвитку творчих здібностей [там само].

Окрім того важливим є також ведення щоденника читача. Цей вид роботи допомагає здобувачам ділитися своїми враженнями від прочитаного, формувати власні читацькі уподобання.

Важливо, щоб вчитель використовував різноманітні види роботи з текстом, поєднуючи їх між собою. Це допоможе зробити уроки літературного читання цікавими та результативними, а також сприятиме формуванню мовленнєвої культури учнів початкової школи [1].

Окрім вищезазначених, важливо також використовувати на уроках літературного читання: різноманітні дидактичні матеріали: ілюстрації, картки, схеми, діаграми тощо; інтерактивні методи навчання: дискусії, ігри, рольові ігри тощо; сучасні інформаційно-комунікаційні технології: комп'ютери, планшети, інтерактивні дошки тощо [там само].

Третьою педагогічною умовою формування мовленнєвої культури учнів початкової школи на уроках літературного читання ми вважаємо застосування вчителем сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) на уроках літературного читання відкривають нові можливості для навчання, роблячи його більш цікавим, інтерактивним та ефективним [1].

На уроках літературного читання можна використовувати такі ІКТ: електронні книги, мультимедійні презентації, інтерактивні вправи та ігри, відеоматеріали, навчальні сайти та онлайн-ресурси [3, с.165].

Електронні книги дозволяють учням читати твори в зручному форматі, з можливістю збільшувати шрифт, міняти колір фону, використовувати словники та інші інструменти.

Доцільно з метою формування мовленнєвої культури використовувати мультимедійні презентації, які допомагають візуалізувати зміст прочитаного художнього тексту, зробити уроки більш динамічними та цікавими [там само].

Інтерактивні вправи та ігри дозволяють учням у цікавій формі закріпити знання, отримані на уроці читання, розвивати мовленнєві навички та вміння [там само].

Відеоматеріали, такі як мультфільми, екранізації творів, інтерв'ю з письменниками, допомагають учням краще зрозуміти зміст прочитаного, розвивати естетичний смак [там само].

Навчальні сайти та онлайн-ресурси (Canva, learning.ua, Learning.up, Blooket, Kahoot, Wordwall, Classtime, Lino.it, Boom Cards, Classcraft, Quizlet, MineTest та ін.) пропонують здобувачам широкий спектр додаткових матеріалів для читання, ігор, вправ, тестів, що допомагає їм самостійно вивчати літературу та розвивати мовленнєву культуру.

Важливо, щоб вчитель використовував ІКТ не лише як засіб розваги, але й як інструмент для навчання. Для цього необхідно обґрунтовано обирати ІКТ-ресурси, які відповідають віковим особливостям школярів, їх інтересам та рівню підготовки; застосовувати ІКТ-ресурси дозовано, щоб не перевантажити дітей інформацією; поєднувати використання ІКТ з традиційними методами навчання; навчати учнів працювати з ІКТ-ресурсами безпечно та відповідально.

Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на уроках літературного читання може значно підвищити мотивацію здобувачів до навчання, зробити його більш цікавим та результативним, а також сприяти формуванню мовленнєвої культури молодших школярів.

Окрім вищезазначеного, важливо також на уроках літературного читання створювати сприятливу мовленнєву атмосферу; застосовувати інноваційні методи навчання; співпрацювати з батьками учнів. Високий рівень педагогічної майстерності вчителя також сприяє формуванню мовленнєвої культури дітей на уроках літературного читання [2, с.13].

Реалізація цих педагогічних умов сприятиме формуванню мовленнєвої культури учнів початкової школи, розвитку їх мовленнєвих навичок і вмінь, збагаченню словникового запасу, вихованню любові до української мови та літературного читання.

Список використаних джерел:

1. Артемчук І.В. Особливості психолого-педагогічної корекції усного зв'язного мовлення дітей. *Науковий часопис: психол. науки*. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова. 2004. Серія 12. Вип.2 (26). С.165-170.
2. Вербещук С.В. Формування мовленнєвої культури учнів початкової школи в процесі літературного читання: автореф. дис. ... канд. пед. наук. спец.: 13.00.02 «Теорія та методика навчання (українська мова)». Херсон, 2016. 23 с.
3. Копелюк С. Формування комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках літературного читання. *Гірська школа Українських Карпат*. Івано-Франківськ, 2015. № 12-13. С. 163–165.
4. Копелюк С. Концептуальні засади формування мовленнєвої культури учнів початкової школи в процесі літературного читання. *Педагогіка та психологія: зб. наук. праць*. Вип. 766. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. С. 164–170.

СПІВПРАЦЯ ФАХІВЦІВ ТА БАТЬКІВ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Шитік Ю. О., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Філоненко О. С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Успішний розвиток дітей із особливими освітніми потребами та ефективна діяльність психолого-педагогічної команди залежать від взаєморозуміння між її учасниками та спрямованості на спільну мету. Батьки таких дітей є постійними учасниками цієї команди й мають право обирати форму навчання та заклад освіти для своєї дитини. Вони також мають право висловлювати свою думку стосовно подальшого розвитку та напрямків корекційно-розвивальної роботи.

Багато філософів та педагогів різних історичних епох звертали увагу на тему взаємодії школи та батьків у питаннях сімейного виховання.

Існують різні методологічні підходи до організації взаємодії між школою, родиною та оточуючим середовищем. Серед них можна виокремити систему сімейно-шкільного виховання, запропоновану В. Сухомлинським, та ідеї взаємодії

школи, родини та середовища, які обговорювали І. Бех, О. Савченко. Крім того, розглядалися різні аспекти виховання у системі "родина-школа", що було досліджено Л. Бойко та В. Лесиком. Також акцентувалася співпраця батьків дітей з особливими освітніми потребами з психологами та закладами освіти, в рамках інтегрованого та інклюзивного освітнього середовища, про що свідчать дослідження І. Бека, О. Гаяш, Дж. Депплер, Т. Лормана, Д. Мітчел, Т. Піроженко та інші.

За дослідженнями Д. Петровської, Т. Піроженко та І. Бека, ключовим фактором, який впливає на становлення та розвиток особистості та поведінку дітей з особливими освітніми потребами, є ефективна співпраця між батьками та вчителями, психологами.

У книзі "Ефективні педагогічні технології спеціальної й інклюзивної освіти", Д. Мітчелл акцентує увагу на важливій ролі батьків у навчанні учнів із особливими освітніми потребами: «вони – батьки, які мають всі відповідні цьому статусу права й обов'язки, але вони також і джерело інформації, партнери у розробці та реалізації програм для дітей і «споживачі» пропонуючої... освіти» [2, с. 102]. Автор розглядає стратегію співпраці з батьками, що відома як "включення батьків", як одну з основних педагогічних технологій інклюзивної освіти. Ця стратегія спонукає батьків до активної участі, інформує їх, надає можливість брати участь у заходах, забезпечує діалог та обмін думками, а також включає їх у процеси прийняття рішень стосовно організації та змісту освітнього процесу.

Основна ідея полягає у тому, що роль батьків у сучасному освітньому процесі є значущою. Їхня самостійність у вирішенні проблем, активна позиція та співпраця з навчальним закладом визначають подальшу освітню траєкторію дитини з особливими освітніми потребами, а також впливають на її успіх у навчанні. У батьків дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивній освіті виникає не лише потреба у здобутті нових знань для своїх дітей у освітньому закладі, але й у їх соціалізації у суспільстві та в колективі однолітків.

У співпраці між педагогами та батьками можна виділити три етапи. Перший етап – це етап знайомства, на якому визначаються загальні цілі, цінності та потреби. На цьому етапі вчителі інклюзивної освіти знайомляться з батьками, проводять індивідуальні розмови, визначають їхні потреби. Для реалізації цього етапу можуть використовуватися анкета "Список потреб батьків", бесіди та спостереження. Аналіз зібраної інформації дозволяє вчителю визначити цілі та напрями співпраці з батьками та дітьми в інклюзивному класі. Цей етап є базовим для встановлення готовності батьків до співпраці та їхньої потенційної активності.

На другому етапі спільної діяльності передбачається формування програми співпраці між педагогом інклюзивної освіти та батьками. На цьому етапі проводиться ознайомлення з завданнями освітнього закладу, який реалізує інклюзивну освіту, обговорення побажань і очікувань батьків, залучення їх до участі в

обговоренні та розробці програми співробітництва, а також організація спільної діяльності.

Третій етап співпраці характеризується встановленням партнерських стосунків між вчителем інклюзивної освіти та батьками під час реалізації програми роботи, розкриттям перед батьками можливостей особистісного пошуку, творчого підходу до навчання своєї дитини та особистої участі в дослідженнях її можливостей [3, с.11]. Зміст роботи на цьому етапі включає спільну діяльність, вирішення педагогічних задач розвитку, навчання та виховання дітей інклюзивного класу, підготовка свят, оформлення плакатів, сімейних альбомів. Шляхами реалізації можуть бути ділові ігри, майстер-класи, дискусії, міні-лекції тощо.

Процес впровадження інклюзії реалізується через індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами. Батьки мають бути активно включені у процес навчання та виховання, виступаючи не лише як замовники освітніх послуг, але й як активні учасники індивідуального корекційно-розвиваючого супроводу своєї дитини з особливими освітніми потребами. Батьки таких дітей повинні тісно співпрацювати з вчителями та іншими фахівцями під час розробки та реалізації навчальних планів, їх адаптації, організації навчального середовища та інших аспектів.

Учитель важливе джерело інформації для родин, тому він повинен відверто розповісти про проблеми дітей, а також навчити батьків працювати і взаємодіяти з дітьми [4, с. 63-77].

Найефективнішими формами спільної роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами є наступні: 1) індивідуальні розмови та консультації; 2) проведення батьківських "круглих столів"; 3) використання методу кейсів; 4) залучення батьків до участі у заняттях з дитиною під час адаптаційного періоду; 5) створення інформаційних стендів та організація тематичних виставок; 6) проведення відкритих занять фахівців.

Ще однією ефективною формою співпраці є листування між педагогами та сім'єю. Це може бути система щотижневих нотаток, що інформують про новини в закладі освіти, улюблені види діяльності дитини та її цікаві висловлювання.

Основою для успішної співпраці між освітнім закладом та сім'єю, яка виховує дітей з особливими освітніми потребами, є встановлення довірчих відносин. Ці відносини ґрунтуються на активній співпраці, взаєморозумінні, довірі та толерантному ставленні. За таких умов батьки відчують свою важливу роль у процесі адаптації та розвитку своєї дитини, що сприяє формуванню відчуття причетності до її виховання та навчання. Це допомагає їм усвідомити, що їхня дитина може жити повноцінним життям, спілкуючись зі здоровими однолітками.

Отже, для успішної реалізації інклюзивних програм надзвичайно важлива підтримка і розуміння дітей з особливими освітніми потребами, а також співпраця

педагогів і родин таких дітей. Ця співпраця стане ефективною за наступних умов: створення сприятливої атмосфери, постійне спілкування між родиною та закладом освіти, яке має інтерактивний та взаємоперспективний характер; сприйняття батьків як партнерів. Необхідною умовою ефективності цієї співпраці є участь батьків у команді психолого-педагогічного супроводу.

Список використаних джерел

1. Бабчук Г.І. Інклюзивне освітнє середовище: проблеми, перспективи та кращі практики. *Інклюзивне освітнє середовище: проблеми, перспективи та кращі практики*: тези доповідей XIX Міжнародної науково-практичної конференції : у 3-х ч. Київ : Відкритий міжн. ун-т розвитку людини “Україна”, 2019. Ч. 1. URL: https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Inkljuzivne_osvitrn_seredovische/2019_19_1.pdf (дата звернення: 15.04.2024)
2. Гаяш О.В. Співпраця закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами як умова реалізації ідей інклюзії. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2019. № 38. С. 60–66.
3. Зикова Н. Взаємодія сім’ї та школи при навчанні дітей з ОВЗ у процесі інклюзивної освіти. *Науково-методичний електронний журнал "Концепт"*. 2016. С. 35–38.
4. Кучманіч І., Опанасенко Л. Класифікація особливих потреб дитини в контексті системного підходу. *Проблеми сучасної психології* : зб. наук. Праць. К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2018. Вип. 42.
5. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. С. 164.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПІВПРАЦІ З БАТЬКАМИ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ НУШ

Шпак О. А., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Філоненко О. С.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Освітні реформи в Україні загострюють увагу на проблемі побудови якісно нових взаємовідносин між учасниками освітнього процесу. Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки, яка має на меті створити школу, в якій буде приємно навчатись і, яка даватиме учням не тільки знання, а й

уміння застосовувати їх у повсякденному житті. Нова українська школа – це реформа нових можливостей для учнів, учителів і батьків. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не бояться висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння. Навчальний день в такій школі починається з ранкової зустрічі.

Взаємодія педагога з батьками учнів реалізується через різноманітні форми роботи. Форми взаємодії педагога з батьками – це способи організації спільної діяльності та спілкування. Умовно їх можна поділити на індивідуальні та колективні. Реалізуються вони через ряд методів, що активно використовуються при організації спільної роботи сім'ї та школи [2].

Педагогіка партнерства в освітньому процесі набуває особливого значення в Новій українській школі. Вона ґрунтується на принципах гуманізму і творчого підходу до розвитку особистості, допомагає будувати діалог між учасниками освітнього процесу – педагогами, батьками та дітьми – на принципах взаємоповаги і взаєморозуміння. Крім того, діалог з батьками допомагає вчителю зрозуміти, як вони мотивують і підтримують своїх дітей, як допомагають їм вирішувати проблеми чи виконувати домашні завдання, з'ясувати сильні та слабкі сторони характеру школярів і допомогти їм правильно розвиватися у майбутньому. Тоді батьки, які бачать позитивний вплив такої взаємодії на результати навчання й настрої дітей, відчують довіру до педагогів.

Батьки віддають дитину до школи з надією, що вона потрапить до рук розумного, досвідченого вчителя, який забезпечить її належне навчання і виховання. Хибною є думка окремих батьків, що виховання дітей – справа лише школи. Сім'я посідає важливе значення для виховання дітей від перших днів їхнього життя до п'яти-шести років. Проте роль сім'ї з віком дитини не зменшується, а інколи навіть збільшує своє значення.

Однією з найголовніших проблем сучасного педагога є вміння співпрацювати у тандемі з батьками своїх учнів. Н.О. Сінельнікова вважає, що більшість учителів намагається уникати тісних контактів з батьками учнів, пояснюючи таку модель поведінки невмінням батьків адекватно сприймати інформацію стосовно їхньої дитини, що в підсумку призводить до певних конфліктних ситуацій. У зв'язку з цим перед сучасними закладами вищої освіти постає доволі нагале питання – підготувати вчителів початкової школи до педагогічної взаємодії з батьками [3].

Підготовка майбутніх учителів початкової школи до взаємодії з батьками в умовах Нової української школи відбуватиметься ефективніше за дотримання таких педагогічних умов:

- стимулювання у майбутніх учителів початкової школи мотиваційно-ціннісного та відповідального ставлення до набуття знань, умінь та навичок взаємодії з батьками молодших школярів;
- використання можливостей освітнього середовища закладу вищої освіти для набуття майбутніми вчителями початкової школи відповідної компетентності;
- спрямування навчальної і педагогічної практики на вдосконалення досвіду майбутніх учителів початкової школи взаємодії з батьками молодших школярів [1].

Отже, майбутній вчитель під час навчання в ЗВО повинен сформувати нові знання і вміння, які допоможуть йому в організації плідної співпраці з батьками учнів.

Список використаних джерел:

1. Бевзюк М.С. Сутність взаємодії вчителя початкової школи з батьками дітей з особливими освітніми потребами. URL : <https://cusu.edu.ua/images/download-files/naukovi-zapysky/156/36.pdf> (дата звернення 19.04.2024).
2. Оржеховська В.М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології і моделі. Х.: Видавництво «Гочка», 2007. 192 с.
3. Сінельнікова Н.О. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до педагогічної взаємодії з батьками засобами ІКТ. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Том 67. № 5. С.226-238.

РІВНІ, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ющенко Н., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПІ Початкова освіта Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
 Науковий керівник: **Возняк І. І.**, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Екологічна компетентність молодших школярів має надзвичайно важливе значення для їхнього особистісного розвитку та становлення як свідомих членів суспільства. Її формування дає змогу зрозуміти цінність природи, адже діти усвідомлюють красу, унікальність та багатство природного світу, вчать ся цінувати його різноманіття та розуміють його важливість для життя людини. Це сприяє формуванню бережливого ставлення до довкілля та прагнення до його збереження. Окрім того здобувачі з екологічною компетентністю мають розвинене екологічне мислення. Учні вчать ся аналізувати екологічні проблеми, оцінювати їх вплив на людину та довкілля, передбачати наслідки екологічних дій. Це дає їм змогу

приймати обґрунтовані рішення щодо власної поведінки та діяльності з екологічних питань. Екологічна компетентність сприяє вихованню екологічної відповідальності, адже школярі усвідомлюють свою відповідальність за стан довкілля та прагнуть до його збереження для майбутніх поколінь. Це спонукає їх до активної участі в природоохоронній діяльності та пропаганді екологічних ідей [4].

У світі, де екологічні проблеми стають дедалі гострішими, екологічна компетентність стає необхідною умовою для успішного життя. Вона дає учням знання, навички та цінності, які допоможуть їм жити в гармонії з природою та сприяти її збереженню.

Крім того, формування екологічної компетентності учнів сприяє розвитку їхнього кругозору та інтелекту; вихованню поваги до інших людей та живих істот; формуванню активної життєвої позиції; підготовці до свідомого вибору професії.

Таким чином, екологічна компетентність – це не лише важлива складова екологічного виховання, але й необхідна умова для особистісного розвитку та самореалізації учнів у сучасному світі.

Ми розуміємо екологічну компетентність молодших школярів сукупністю знань, умінь, цінностей та особистих якостей, які формують відповідальне ставлення до довкілля. Її розвиток є важливою складовою загальної освіти, адже саме в молодшому шкільному віці закладаються основи екологічної свідомості та культури [3].

Науковці О. Андрієвська [1], О. Улітенко [4] виділяють когнітивний, діяльнісний, мотиваційний та рефлексивний компоненти сформованості екологічної компетентності учнів початкової школи.

На наш погляд, екологічна компетентність молодших школярів – це складна багатогранна структура, яка включає в себе декілька взаємопов'язаних компонентів: когнітивний, поведінковий, аксіологічний та мотиваційний.

Когнітивна складова екологічної компетентності учнів початкової школи передбачає знання учнів про природу. Це основа екологічної компетентності, адже без знань про природні об'єкти, їх властивості та взаємозв'язки неможливо сформувати відповідальне ставлення до довкілля. До знань про природу належать: знання про рослини та тварини (їх різноманіття, особливості будови, життєдіяльності, середовище існування); знання про екосистеми (їх типи, структуру, функціонування); знання про природні ресурси (їх види, значення, проблеми раціонального використання); знання про глобальні екологічні проблеми (зміна клімату, забруднення довкілля, виснаження природних ресурсів). Окрім того сюди належить також і екологічне мислення як здатність аналізувати екологічні ситуації, оцінювати їх вплив на довкілля та людину, передбачати наслідки екологічних дій [2].

Екологічне мислення передбачає вміння бачити зв'язки в природі; вміння оцінювати екологічні ризики; знаходити шляхи вирішення екологічних проблем; прогнозувати наслідки екологічних дій [там само].

Аксіологічна складова екологічної компетентності учнів передбачає екологічні цінності. Це система екологічних переконань, принципів та ідеалів, які визначають ставлення людини до природи. Екологічні цінності включають: цінність життя, природи, довкілля, цінність сталого розвитку [там само].

Поведінковий компонент екологічної компетентності здобувачів передбачає екологічні навички – практичні вміння, які необхідні для здійснення екологічно доцільної діяльності. До них належать такі навички: бережливого ставлення до природи (економія води, енергії, ресурсів); сортування сміття; ведення екологічного способу життя; дослідницької роботи з екології; пропаганди екологічних ідей [там само].

Мотиваційна складова екологічної компетентності молодших школярів акумулює емоційно-ціннісне ставлення до природи, яке передбачає переживання краси та цінності природи, відчуття єдності з нею, співпереживання до живих істот. Емоційно-ціннісне ставлення до природи включає: любов до природи; відчуття відповідальності за стан довкілля; бажання берегти природу; емпатію до живих істот [там само].

Важливо зазначити, що всі компоненти екологічної компетентності взаємопов'язані та доповнюють один одного. Формування екологічно компетентної особистості молодшого школяра передбачає розвиток всіх цих компонентів у комплексі [там само].

Для оцінки рівня сформованості екологічної компетентності молодших школярів ми використовували такі критерії: інформаційний, діяльнісний, суб'єктивний та ціннісний (див. таблицю 1.1). [1; 3].

Таблиця 1.1

Критерії та показники сформованості екологічної компетентності молодших школярів

Компоненти екологічної компетентності	Критерії екологічної компетентності	Показники екологічної компетентності
Когнітивний	інформаційний	Знання щодо довкілля та вміння відповідати на питання про природу; знання та вміння аналізувати екологічні ситуації; вміння пропонувати заходи

Компоненти екологічної компетентності	Критерії екологічної компетентності	Показники екологічної компетентності
		щодо збереження природи.
Поведінковий	діяльнісний	уміння діяти відповідно до екологічних норм і правил; здатність брати участь у природоохоронній діяльності; прагнення до збереження довкілля; участь у природоохоронних акціях (наприклад, озеленення, прибирання сміття); виготовлення еко-виробів; економія ресурсів (води, енергії).
Аксіологічний	ціннісний	Бережне ставлення до рослин і тварин; переживання за стан довкілля; бажання допомагати природі.
Мотиваційний	суб'єктний	Роздуми про екологічні проблеми; пошук шляхів вирішення екологічних проблем; пропаганда екологічних ідей серед інших.

Визначені рівні, критерії та показники сформованості екологічної компетентності молодших школярів можуть бути використані для діагностики рівня сформованості екологічної компетентності учнів; розробки цілей та завдань екологічного виховання; складання програм та планів уроків з екології; оцінювання ефективності екологічного виховання.

Нами виділено три рівні сформованості екологічної компетентності молодших школярів: початковий, середній та високий. Схарактеризуємо їх [3].

Учні початкового рівня мають елементарні уявлення про природу та її компоненти; виявляють емоційний відгук на красу природи; дотримуються простих правил поведінки в природі. Вони розрізняють основні об'єкти природи (рослини, тварини, вода, повітря); розуміють зв'язки в природі (наприклад, ланцюг живлення); виявляють емоційну реакцію на екологічні проблеми (наприклад,

засмічення, загибель тварин); дотримуються правил поведінки під час екскурсій на природу (не шуміти, не ламати гілки, не смітити) [там само].

Здобувачі з середнім рівнем екологічної компетентності мають базові знання про природу та її компоненти; усвідомлюють важливість збереження довкілля; уміють аналізувати екологічні проблеми та пропонувати шляхи їх вирішення; активно беруть участь у природоохоронній діяльності. Вони знають основні екосистеми та їх особливості; розуміють причини та наслідки екологічних проблем (наприклад, зміна клімату, забруднення довкілля); пропонують заходи щодо збереження природи (наприклад, економія води, енергії, сортування сміття); беруть участь у природоохоронних акціях (наприклад, озеленення, прибирання сміття) [там само].

Школярі з високим рівнем мають глибокі знання про природу та її компоненти; володіють екологічним мисленням; уміють самостійно досліджувати екологічні проблеми та пропонувати інноваційні шляхи їх вирішення; є активними пропагандистами екологічних ідей. Вони здатні проводити самостійні екологічні дослідження; розробляти та втілювати в життя власні природоохоронні проекти; вести просвітницьку роботу з екологічних питань серед однолітків та дорослих; є лідерами у природоохоронній діяльності [там само].

Важливо зазначити, що формування екологічної компетентності – це комплексне завдання, яке потребує системного підходу. У ньому повинні брати участь не лише вчителі, але й батьки, шкільні психологи, фахівці з екології.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська О. В. Формування екологічної компетентності молодших школярів у позаурочній діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Житомир, 2021. 220 с.
2. Гончаренко Т. С. Екологічна компетентність майбутніх учителів біології: формування та оцінювання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Полтава, 2022. 212 с.
3. Маршицька В. І. Формування екологічної компетентності молодших школярів засобами інноваційних методів навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. К., 2007. 218 с.
4. Улітенко О. В. Формування екологічної компетентності молодших школярів у позаурочній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Запоріжжя, 2021. 19 с.

STRUCTURE OF INNOVATIVE COMPETENCE OF THE FUTURE HEAD OF AN EDUCATIONAL INSTITUTION

Ge Yao, postgraduate (Master's Degree), Management in educational Nizhyn Mykola Gogol State University.

Research supervisor: **Novhorodska Y. H.**, associate professor of the department of pedagogy, primary education, psychology, and management Nizhyn Mykola Gogol State University.

To form a holistic view of the content and technologies of the process of formation and development of the innovative competence of the head of an educational institution, as well as to understand how and under what conditions their formation is ensured, we will consider the structure of this phenomenon.

S.P. Zavorodniy singles out four components in the structure of innovative competence of managers of general secondary education institutions. The first – axiological-motivational – describes the orientation of the head of the educational institution to the implementation of pedagogical innovations, interest in theoretical aspects, scientific research and practical activities in the field of innovation, as well as the desire for professional growth in the field of pedagogical innovation. The second – theoretical and substantive – is manifested in a deep understanding of pedagogical innovation, mastery in the use of theoretical, practical and methodical knowledge, as well as basic concepts and laws in the field of innovative activity.

The third – procedural and operational – covers such skills as diagnosis, design, communication skills and organizational skills necessary for the successful implementation of innovative activities in an educational institution. The fourth – research-reflective component – ensures self-regulation of innovative activity and consists in the ability to analyze and evaluate pedagogical innovations, understand the reasons for success and failure, as well as in avoiding ineffective approaches to work [1].

Based on the definition of the teacher's innovative competence, V.O. Tyurin and I.O. Demchenko [2] present its structure as a set of interrelated and complementary components, namely: projective, cognitive, creative, technological and regulatory.

The projective component is manifested in the teacher's ability to predict the stages, factors, results and perspectives of the student's development at the innovative level. This component includes features of updating training; selection of original combinations, including non-traditional ones, of teaching aids; forecasting positive and negative aspects of the educational process. Its basic components are: the ability to model new programs for the activation and development of students' abilities, the ability to predict new parameters of influence and interaction with participants in the educational process.

The cognitive component includes the cognitive aspects of the teacher's innovative activity, thereby ensuring it; covers the totality of scientific and practical knowledge about the content and features of pedagogical innovation. The following indicators determine the state of formation of the cognitive component: the presence of knowledge about the methodological and theoretical foundations of pedagogical innovation, skills and abilities to master the system of non-standard intellectual operations.

The creative component is manifested in the teacher's ability to perceive and organize the educational process in a non-standard, innovative way; implies originality of perception, creative transformations. This component is characterized by such indicators as: ability to generate various solutions, sensitivity to problems. What arise in pedagogical activity.

The technological component reflects the teacher's ability to build an algorithm of innovative activity, model and implement both traditional and innovative methods and techniques and creatively transform them. Among the leading indicators of this component are the ability to combine and productively use traditional and non-traditional methods of organizing the educational process, the ability to plan, organize and conduct a pedagogical experiment.

The regulatory component is characterized by the teacher's ability to control, organize and adjust the process of innovative activity, regulate his emotions and feelings. The main purpose of this component is to monitor the efficiency and effectiveness of the educational process, and the state of its formation is determined by the ability to manage innovative processes and self-organize [2].

Summarizing the work of domestic scientists, we will present the structure of innovative competence of the head of an educational institution as a 4-component model. Let's consider each component in more detail.

The axiological-motivational component is determined by the manager's focus on mastering and implementing pedagogical innovations, the desire to grow professionally in the field of innovative activity by increasing the educational level in the field of pedagogical innovations. This component is manifested in the persistent interest of the manager in the use of innovations in management activities, conducting scientific research in this field; is characterized by the attitude of managers to the introduction of innovative technologies into the educational process, a persistent interest in theoretical problems, scientific research and practical activities in the field of innovation.

The content of the axiological-motivational component of the innovative competence of the head of the educational institution is revealed through the following elements: support of the innovative worldview and interest in innovative design; readiness to accept pedagogical innovations, the need for their mastery and application; motivation for innovative modernization of the activity of the educational institution; identification of a valuable attitude to innovative activity; desire to self-improve in the field of pedagogical innovation.

The motivational component of the manager's innovative competence determines his attitude to the process of implementing managerial innovations, the way of relations with subordinates. If the modern leader wants to achieve long-term success in the management of an educational institution, he must pay attention not only to the achievement of results, but also to the work process itself (how it is organized and how it can be evaluated) and to interpersonal relationships. It is important to consider the attitude of people to their work and to each other, ensuring a sense of satisfaction from contributing to the overall process and obtaining the result.

The theoretical and substantive component is determined by the information awareness of the manager regarding the features of innovative management activity and

is manifested in a wide range and depth of knowledge on management innovation, the acquisition of theoretical, practical and methodical knowledge, mastery of basic concepts, categories and laws in the field of innovative activity. The content of this component includes different levels of knowledge about the historical origins of management innovation; specifics of innovative management technologies, methods and techniques of innovative activity; principles and methods of using innovations in the management process; development of parameters for evaluating the effectiveness of management innovations.

Also, the theoretical and substantive component of the leader's innovative competence includes knowledge of the psychological aspects of managing an educational institution: diagnostic and prognostic skills: the ability to distinguish the goals of the educational institution's functioning, to predict the results of innovative activities; put forward new ideas and implement them; form the social status of participants in the educational process.

The procedural and activity component is characterized by skills and abilities to carry out innovative management activities, to project knowledge into the field of practical application. It includes skills that ensure the effectiveness of innovative management activities: diagnostic skills are found in the methods of collecting and analyzing information about the current state of the object that requires innovative changes; design skills involve the development of a strategic and operational plan for the application of innovations in the educational institution's own management activity and pedagogical process, modeling of new pedagogical systems, processes, technologies; constructive skills involve detailing the modeled project at a level that is suitable for its implementation by specific participants in the conditions of a certain institution; communication skills are characterized by the manager's ability to convince, to argue his own opinion, to confirm the advantages of innovative methods of activity, to emotionally interest others in creative ideas, establish interpersonal relationships, conduct dialogue, positively regulate conflict situations that arise in the process of implementing innovations; organizational skills are manifested in ensuring interaction between the subjects of the innovation process, able to mobilize colleagues to solve urgent issues related to the modernization of the educational institution.

The research-reflective component of innovative competence is responsible for self-regulation of innovative management activities and involves the manager's readiness to analyze and evaluate innovations, awareness of the factors that ensure success in this process, identification of difficulties and inefficient methods of activity.

The components of the research-reflective component are: the ability to conduct self-analysis and objectively assess one's own innovative potential; the ability to identify management problems in order to select appropriate innovative technologies and their rational use; the ability to monitor innovative management activities, to predict the

productivity of management innovations, to assess the consequences of the implementation of innovative management technologies; readiness for personal and professional self-improvement in the field of management innovation.

Thus, all the structural components of the innovative competence of the head of the educational institution are deeply intertwined and interact with each other, ensuring the effectiveness of his managerial activities.

List of used sources:

1. Zavorodniy S.P. Development of innovative competence in the system of post-graduate education among heads of general educational institutions: author's abstract. dis....cand. teacher Science: 13.00.04 – theory and methodology of professional education. Vinnytsia, 2017. 21 p. URL: https://vspu.edu.ua/science/dis/des_17_1.pdf (access date: 04/24/2020).

2. Tyurina V. O., Danchenko I. O. The structure of innovative competence of a teacher of a higher education institution. *Impatto dell'innovazione sulla scienza: aspetti fondamentali e applicati*. 2020. Tomo 2. 26 June. Verona, Italy. [URL:https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/-logos/article/view/3739/3668](https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/-logos/article/view/3739/3668)

COGNITIVE COMPONENT IN THE CONTEXT OF FORMING THE LEGAL COMPETENCE OF FUTURE HEADS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

Fu Chuang, postgraduate (Master's Degree), Management in educational Nizhyn Mykola Gogol State University

Research supervisor: **Novhorodska Y. H.**, associate professor of the department of pedagogy, primary education, psychology and management Nizhyn Mykola Gogol State University

A necessary component of the managerial activity of the heads of educational institutions is legal competence, which ensures the adequacy of solutions of different levels of complexity of legal situations, compliance with lawful behavior in accordance with the current legislation of Ukraine. The process of manifestation of the legal competence of an individual is expressed in the relevant components, the identification and justification of which makes it possible to outline the ways of formation of this phenomenon among students in the process of their professional training.

Legal competence is considered by scientists as a set of socio-legal knowledge that enables the future manager to implement professional activities within the legal field. In view of this, the cognitive component is an important component of the studied phenomenon.

The cognitive component is determined by the level of knowledge, its volume and quality available to a specific individual. The development of this component involves not only understanding the essence of public activity, but also deepening knowledge about norms and rules of behavior at the level of social groups, as well as individual needs. It is important for a person to be aware of his motives and values, which push him to actively participate in social life and change the environment for the better. Understanding one's own life experience and understanding social expectations is also important.

The cognitive component includes an understanding of the fundamental principles of labor law, the theory of personnel management and the causes of labor conflicts. It also involves knowledge of the structure of legal activity in personnel management and the level of legal literacy of the manager. It is important that the manager is committed to constant self-improvement in the legal field and is informed about legal aspects, which is the result of his cognitive activity.

D. Kovalenko believes that the totality of legal knowledge, which is a key component of legal competence, is indicated by the cognitive (knowledge) aspect. In his opinion, an integration of knowledge from legal science, psychology and pedagogy, as well as special knowledge allows understanding legal aspects in the professional sphere. Thanks to the meaningful characteristics of this component, it is possible to assess the level of legal education of the future specialist, his desire to constantly improve himself in the legal field and expand his knowledge, as well as the desire for legal information [1].

R. Kurok notes that the cognitive component of legal competence reflects the results of cognitive activity and covers a wide range of knowledge about the essence and principles of law, including the application of legal mechanisms, regulatory acts in the field of education, as well as documents issued by the heads of educational institutions. This knowledge is an important basis for successful professional activity that meets the modern requirements of the organization and implementation of the educational process in educational institutions. This knowledge ensures the effectiveness of professional activity in accordance with modern requirements for educational organizations and the implementation of the educational process in institutions of higher education.

At the same time, not only a certain level of formation of legal knowledge, but also the ability to implement pedagogical activities as a basis for effective performance of professional functions is important for pedagogical workers of economic colleges. This determines the systematic development of the regulatory and legal framework, information technologies, as well as the use of innovations [2, p. 152].

In the context of our research, O. Polishchuk's scientific investigations deserve attention. The scientist believes that the cognitive component is directly determined by the knowledge and personal qualities of students, such as: receptiveness to legal information, sociability; the ability to clearly plan one's activities; readiness to critically evaluate the results of one's own activities; use legal knowledge when solving professional situations,

argue the opinions put forward in accordance with the norms of law and legislation (cognitive component); to be an active communicator, tolerantly perceive a partner (communicative component) [3].

This component includes knowledge of future managers about the importance of their legal training for professional activity; knowledge of goals and key tasks of managerial activity; understanding the content and structure of legal activity; leading functions of the manager; criteria for evaluating the results of legal activity; knowledge about the causes of labor disputes that may arise in the economic sphere, and their course of action. The level of formation of the cognitive component of legal competence affects the ability to self-assess, correct the individual's ideas about himself [3, p. 75-76].

Taking into account the above, the following conclusions can be reached. For the effective management of an educational institution, the manager must have the appropriate legal competence, which involves understanding the legislation and regulatory acts that regulate the educational sector in Ukraine, as well as the principles of financing and organization of education. It is also important to have knowledge of the legal requirements regarding the creation and registration of new educational programs, to comply with the legislation on the protection of the rights of participants in the educational process; solving complex situations on a legal basis.

List of used sources:

1. Kovalenko D.V. Professional and legal competence of the future engineer-pedagogue as a result of professional and legal training of a specialist. Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Pedagogy. 2015. № 1. P. 69-74.
2. Kurok R. The essence of legal competence of teaching staff of economic colleges. Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies. 2020. No. 10 (104). P.145-156. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/18.pdf>
3. Polishchuk O. The essence and structure of legal competence of future managers in higher agricultural educational institutions. Youth and the market. 2018. № 2(157), 2018. P.78-80. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/126831/121705>

DEVELOPMENT OF INFORMATION AND DIGITAL COMPETENCE OF TEACHERS IN RURAL AREAS OF CHINA AND UKRAINE

Shan Xiu, a postgraduate student of the third (educational and scientific) level of higher education at Nizhyn Mykola Gogol State University

Research supervisor: **Bilousova N. V.**, associate professor of the department of pedagogy, primary education, psychology and management Nizhyn Mykola Gogol State University

In the modern world, where technologies rapidly evolve, information and digital competence become key qualities for the professional success of teachers. It is particularly crucial for teachers in rural areas with limited access to information resources and technologies. This study compares the level of development of information and digital competence among teachers in rural areas of China and Ukraine.

To investigate the level of formation of information and digital competence among teachers in rural areas of China and Ukraine, we selected specific criteria and indicators, taking into account:

- International standards and recommendations for assessing teachers' information and digital competence. Such standards ensure consistency in defining and evaluating competence.
- The rapidly growing role of technologies in modern education, incorporating criteria that reflect knowledge and use of information technologies in the educational process.
- The peculiarities of access of rural teachers to technologies and educational resources.

Criteria and indicators were chosen to ensure completeness and objectivity in assessing information and digital competence, as well as to reflect the real challenges and opportunities faced by teachers in rural areas of both countries.

We identified the following criteria and indicators for the level of formation of information and digital competence among teachers in rural areas of China and Ukraine:

Knowledge and understanding of information technologies (IT):

- Level of knowledge about various programs and platforms.
- Understanding of the basic principles of computers and other devices.

Use of IT in the educational process:

- Ability to integrate IT into teaching activities.
- Skills in creating and using digital educational materials.

Development of communication skills in an online environment:

- Ability to communicate through electronic means of communication.
- Ability to collaborate effectively and exchange information in an online environment.

Cybersecurity:

- Knowledge of internet security measures.
- Ability to create complex and reliable passwords.

Developing information and digital competence among teachers in rural areas is an important aspect of modern education. Research in this area opens avenues for further improvements in the education system and the quality of education in these regions.

Future research may include an analysis of the effectiveness of professional development programs for rural teachers and their impact on increasing information and

digital competence. Factors influencing the speed and quality of teachers' awareness of new technologies in different cultural and historical contexts can also be investigated.

List of References:

1. Information and digital competence of a teacher of the New Ukrainian School. URL: <https://www.slideshare.net/School-10/ss-138520944> (accessed: 18.05.24)
2. Oksana Ovcharuk. Teacher's digital competence: international trends and frameworks. *New Pedagogical Thought*. 2019. № 4. P. 52-54.
3. Digital competence: what teachers should be able to do. URL: <https://osvitoria.media/experience/tsyfrova-kompetentnist-shho-povynni-vmity-vchyteli/> (accessed: 18.05.24)

Наукове видання

СУЧАСНА ПОЧАТКОВА ОСВІТА: ПОГЛЯДИ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

*Матеріали I Всеукраїнської
науково-практичної інтернет-конференції*

30 травня 2024 року

Технічний редактор – І. П. Борис
Верстка, макетування – О. В. Борщ

Підписано до друку 14.06.2024 р.
Гарнітура Times
Замовлення № 21

Формат 60x84/16
Обл.-вид. арк. 13,27
Ум. друк. арк. 13,9

Папір офсетний
Електронне видання

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3^А
(04631) 7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net
www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.